

www.e-rara.ch

Sancti Iustini philosophi et martyris opera

Iustinus

Lutetiae Parisiorum, 1615

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: Online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-9781>

Eiusdem Iustini ad orthodoxos responsionum ad quasdam Christianas quaestiones, liber.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelnformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

A

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙ-
ΝΟΥ ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΠΡΟΣ
Τῶν ὀρθοδόξων καὶ πινῶν ἀναγ-
καίων ζητημάτων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ α'.

Εἰ πῶς ἄρχαν μὴ
λατρείαν ἀφ' ἑαυτοῦ Θεός,
ὡς αὐτῶ μὴ ἄρεσκῶ-
ντος πῶς δὲ τῆς Χρι-
στιανῶν ὡς ἄρεσθαι αὐτῶ
ἀντισημαίωσι οἱ δὲ ὀρ-
θόδοξοι οἱ μόνοι Θεῶ

ἄρεσκοντες, τῆς Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων, ἡ
πρώτων τῆς αἰρέσεως, ὅτι ἴσοι τὴν ἀρεθμὴν
τυχεύουσιν, ἀλλ' ἡσωνες ἴσους δὲ ἀπόδοξίς τῆ
μὴ καὶ ἡσωνίας διωκόμεως τῆς αὐτῶ
ἀπ' ἐκείνης ἐλαττώσει πῶς λατρείας, μὴ εἰν
ἀρεθρῶσι πῶς πλάττω; πῶς δὲ ὅτι αἰω-
φελῆς ἢ ἐκείνης τῆς λατρείας λύσις, πλάττω
ἢ πολλῆς κατεργασίας τὸν κόσμον;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ, ΗΤΟΙ ΛΥΣΙΣ
τῆς ἐρωτήσεως.

Πῶς ἄρχαν τῆς Θεοῦ λατρείαν λύσει-
ρας, πῶς γὰρ δὲ ἀντισημαίωσι ἀπ' τῆς πα-
λαιᾶς ἀφ' ἑαυτοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ ἀντι-
σημαίωσι, αὐτῶ ἀπ' ἐκείνης ἀντισημαίωσι,
ἡσωνίας μὴ κηρυττομένης λόγους ἴσους δυ-
νάμεισι μὴ κηρυττομένης, ἀρεθρῶσι Ἰουδαϊσμοῦ
τε καὶ Ἑλλήνισμοῦ ὑπερῶν δὲ ἔργους ἴσους ὡς
αὐτῶς διωκόμεως γινόμενοι, πάσης τῆς ὡς αἰ-
ρεθρῶσι τε καὶ δαίμονι πλάττω ποιῶ πῶς
ἐκείνων ὡς αὐτῶ δὲ καὶ πρώτων τῆς ὡς
πῶς κόσμῳ καὶ αἰρέσεων ἀρεθρῶσι πῶς λα-
τρείας . . . πῶς τε καὶ ποιήσεως.
εἰ μὴ πρώτοι οἱ ἀρεθρῶσι πῶς λατρείας,
πῶς αὐτῶ δὲ αἰρέσεων ἀρεθρῶσι αὐτῶν ἀρεθρῶσι
πῶς καὶ ἔργους, ἀλλ' οἱ μὴ ὀρθῶς,

EIVSDEM IVSTINI
AD ORTHODOXOS RE-
sponſionum ad quasdam
Christianas Quæstiones,
Liber.

QVÆSTIO PRIMA.

B

I Deus veterem
cultum, ut minus
sibi placitum sustu-
lit, & contra Chri-
stianam, ut acce-
ptam sibi religio-
nem introduxit:
Orthodoxi vero &

recte sentientes soli Deo grati, Græcis,
Iudæis, & hæreticis omnibus non mo-
do numero non pares, sed etiam pau-
ciores sunt: quænam est ratio & demon-
stratio, non eius qui illi hunc prætulit
cultum, potentia penuria, non radici-
tus erutam manere erroris seductione?
Quomodo vero vsui nulli non est illius
cultus abolitio, seductione adhuc mul-
ta mundum in potestate sua retinente?

RESPONSVM, SEV
Questionis solutio.

Deus ubi priscum cultum abrogauit,
& nouum se pro veteri introduiturum
esse testamentum statuit, hanc loco il-
lius introducens induxit religionem. Ac
primum quidem verbis, quæ diuinarū
essent testimonio confirmata virtutum,
deprædicata, Iudaismum illa & Græco-
rum paganismum aboleuit: postea au-
tem operibus, quæ itidem virtutibus di-
uinis edita sunt, imposturam in homini-
bus & demonibus omē radicatus euellit
atque vna cum ipsa, cunctarum in mū-
do vniuerso malarum hæresium & se-
ctarum [per Orthodoxorum] fidem &
opera tollit cultum. Quod si non om-
nes, qui religionē hanc Christianā susce-
perūt, eandē de eisdē rebus seruāt & ob-
tinent opinionē atque alij quidē recte,

alij autem fecus sentiunt : non id Dei, (quasi per potentia eius penuriam illi, & non propter negligentiam propriam aut imbecillitatem aliam, ab ipsis credita intelligentia recta non consequantur) verum ipsorummet incuria crimē est. Porro ipsa hac religione introducenda, dictum est de orthodoxorum paucitate, aliquando ; *Multi sunt vocati, pauci vero electi* : aliquando ; *quod angusta est & ardua via, quae ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt illam.* Consimiliter & de haesibus, quas Dominus in parabolis suis *Zizania* vocat, & *pisces putres*. Quocirca cum nihil inueniatur falsi in religione Christiana, pro eo atque rerum testatur veritas, praecedentium euentu futurorum astruens fidem : haudquam profecto relicta est occasio aut causa calumniam texendi, vel quod egena Dei sit potentia, vel quod nulli dicatur esse vsui, alium esse pro alio introductum cultum ; qui nunc quidem Iudaismum & Paganismum soluit, postea vero & haeseres est soluturus.

QVAESTIO II.

Sires futuras, veluti bellorum victorias & tropaea, hostium incursiones, & vrbium per eos qui illas oppugnarunt euerfiones, praedixerunt Prophetæ & Apostoli ; praedixerunt quoque Graecorum oraculorum responsa : vnde cognosci potest, hos nostros alienis illis esse praestabiliores, cum ab vtraque parte futurorum edita sint diuinationes ?

RESPONSIO.

Eiusdem Dei haec sunt omnia, tam praedictio verborum, quam euentus rerum : qui & per sacros vates atque apostolos quae futura erant, praeloquutus est : & per eos itidem qui a vero cultu sunt alieni, quae facturus fuerat, praemonstrauit. Quemadmodum namque per vatem Balaam Israëli benedixit, hostibus autem eius maledixit ; vtrūque vero per rerum futurarum diuinationē fecit : ita etiam per vaticinium regi Babylonis Nabuchodonosori, capiendam esse Hierusalem praesignificauit, sicuti dicit Ezechiel propheta : *Et insistet*

A ἄλλοι δὲ οὐκ ὀρθῶς, τὸ τοῦτο ἐστὶ πρὸς ἡγήρημα τῷ Θεῷ ὅτι πτωχία δυνάμειος ὁ ἐκείνοις οὐκ τῆς οἰκείας ἀμειρίας ἢ ἐτέρως ἀσθενείας ὀρθῶς μὴ νοῦν τὰ ἴσα αὐτῶν πιτυρόμηναι, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀμειρίας. εἰρηται δὲ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ λατρεία πρὸς τὴν ὀρθοδόξων ὀλιγότητος, ποτὲ μὲν, πολλοὶ μὲν εἰσι κλητοὶ, ὀλιγοὶ δὲ ἐκλεκτοί. ποτὲ δὲ, ὅτι γενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπαρῶσα εἰς τὴν ζωὴν, ὁ ὀλιγοὶ εἰσὶν οἱ ἀεισχοι-τες αὐτῶν. ὡσαύτως καὶ πρὸς τῶν ἀρέσεων, ἀς ὁ κύριος ἐν ταῖς ἐαυτῶν πρὸς ἀποδοχῆς ζῆζαία καὶ Βλασεῖς καλεῖ ἰσθῆτας. εἰ ἴσινω, μηδὲν ἐψυ-σμένον ὅτι ἐν τῇ τῶν Χριστιανῶν λατρεία, ὡς ἡ τῶν παλαιῶν μῦθων ἀμειρία, ἐκ τῶν παρ-λαβόντων πεπιτυμένα ποιούσα τὰ μνημόνα, ἔ-δαμῶς ἀρα ὑπολέλειπται πρὸς φασίς ἔδρα-βόμην τὸν Θεὸν ὅτι πτωχία δυνάμειος, ἢ τὸ ἀνώφελη λέγει τὴν ἀπὸ λατρείας λατρείου εἰσαγωγῆν τὴν νῦν μὲν λυτικῶν ἔσθην Ἰσ-δαῖσμοσ τε καὶ Ἑλληνισμοσ, ὕστερον δὲ καὶ τῶν ἀρέσεων.

C ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β΄.

Εἰ τὰ μνημόνα γίνεσθαι, οἷς πολέμων ἔ-παμα, ἔθρων ἔφοδον, ὁ πόλεων ἀγαρέσας ἀρῆ τῶν ὀπιητέμενων αὐταῖς, παρῶρηκασι παρ-φῆταμα καὶ ἀπόστολοι, παρῶπον δὲ καὶ πρὸς Ἑλ-λησι χροσμάσ λόγσι, ποτὲν οἱ τούτων κρείττοις γνωρίζονται τῶν ἔξωθεν, πρὸς ἑκατέρου μέρου τῆς τῶν ἔσομένων γαλνημῆνης παρῶρήσεως ;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

D Τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ ὅτι πάντα ταῦτα, καὶ ἐκ παρῶρησις τῶν λόγων, ὁ ἢ ἐκβασίς τῶν ἔργων, τὰ καὶ ἀρῆ τῶν παρῶρητῶν τε καὶ ἀποστόλων παρῶμνῶστος ἀ ἐμμε ποιῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἀρῆ τῶν ἔξωθεν τῶν βλασεῖας, αὐτὸς παρῶμνῶστος ἀ ἐμμε ποιῶν. ὡσαύτως γὰρ ἀρῆ τῶν μάρτυρος Βλασαμ τὸν μὲν Ἰσραήλ ἀβλόσσε, πῆς ὁ ἔθρῶς αὐτῶν κατῶσασ, ἑκατέρου ὁ ποιήσας ἀρῆ τῶν παρῶμνῶστος ἢ ἔσομένων ὡσαύτως ὁ ὁ ἀρῆ μάρτυρος τῶν Ναβαχοδονόσος βασιλῆς Βαβυ-λαῖος, τὴν ἀρῶσιν τῆς Ἰσραήλ παρῶμνῶστος κατὰ φησιν ὁ παρῶρητῆς Ἰεζεκιήλ, καὶ γῆσεται

QVÆSTIO IV.

Si viribus omnibus in hoc incubuerunt hæretici, ut doctrinarum cognoscerent & retinerent veritatem, assequi id autem non valuerunt: quomodo iniquum non est, eos, ut qui vero allucinantes exciderint, poenis subdere?

RESPONSIO.

Tantum abest ut hæretici viribus omnibus veritatem inquisierint, ut etiam per illos qui eam inuenerunt, ipsis demonstratam suscipere neque potuerint, neque sustinuerint. Ac si quidem vera hæc esset defensio, oporteret & ipsos alios aliis inuicem ignoscere lapsis, tamquam qui virium imbecillitate, non maligna mentis destinatione, hæreses & sectas instituerent, sibiipsis & veritati repugnantes. Nunc autem pro eo quod alii alios de aliena sententia condemnant, manifesto constat, gloriæ captandæ, aut hæresiarcharum iecturæque principum aduersus alios propugnandorum studium hæreses omnes, ut instituantur, causam habere. Quam ob rem hæresium duces ab Apostolo lupi graues nominati sunt. Quod autem fieri nequeat quin veritatem inueniat qui eam toto corde (Dei gratia impetrata) pro virili sua quærat, testatur Dominus, dicens; *Quisquis petit, accipit: & qui quærit, inueniet: & pulsanti aperietur.*

QVÆSTIO V.

Si in Ecclesiis hæretici virtutes & mira edunt, veluti morborum sanationes, impurorum dæmoniorum expulsiones, fructuum terre prouentus, & olei scaturiginés: quomodo non necesse est, per hæc illos in errore confirmari?

RESPONSIO.

Sicut id quod sol oritur super malos & bonos, & id quod pluit super iustos & iniustos, non eo fit ut mali & iniusti in malicia & iniusticia sua constabillantur, sed ut via ad iustū supplicium præparetur: ita hoc ad hæreticos in errore confirmandos non fit, quod nonnulli inter eos virtutes præstant. Nam virtu-

ΕΡΩΤΗΣΙΣ δ'.

ΕΙ πάση διωάμει έσπευσον οι αιρετικη και γαλαι, και φυλαξαι τιω την δογματων αληθειαν, και ουκ ισχυσον, πως ουκ αδικον ε τυτοις ως αποσφαλεντες της αληθειας υποβαλλειν κηρασειν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοσοτον ουκ εζητησον οι αιρετικη και πάση διωάμει τιω αληθειαν, οπι και αποδεκτου μενω αυεις ωσα την τωτην διρηκωτων, ουτε ισχυσον ουτε ωεροντο δεξαοθαι αυτω. και ει μη αληθης αυτη η απολογια, εχρω αυτοις αλληλοις συζητωσκειν σφαλλομενοις, ως αθνεια διωάμειω, και ου πονηρια γωμης τω αιρεσης συσητα μεροις μαχρωδης εαυταις τε και τη αληθεια. νω δε κατα κατακρινουσιν αλληλοις οπι τα αλλοτεια τη φεσηματες, δηλοι εισιν οπι ου φιλοδοξιας η δυπηπατιας την αιρεσι αρχων, πασα αιρεσης τω αφορμας εχηκει της συστασειω αυτων. δι ω αιτην λυκει βαρεις υπο τη αποστολου ωνομοισθησον οι την αιρεσειω αρχησι. οπι δε αδιωατον εστι μη τυχειν της διρεσειω τα ου ολη καρδια τε η διωάμει επιζητωωπι τιω αληθειαν, μωρτυρει ο κωρειω λεγων, πως ο αιτην λαμβαιει, και ο ζητην διρηση, και τα κρουοντι δυοιγησται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ε'.

ΕΙ ου τωις εκκλησιαις την αιρετικω δυναμειω ενεργωωται, οί νοσηματων ιασης, και πνυματων διωμοι ακαταρτων, καρπων γης φορα, και ελαιου δυαβλυσης, πως ουκ αιαγκη ουκ τυτων ου τη πληρη βεβαμοδοθαι εκεινοις;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ωσπερ ε δυατελλειν τον ηλιον οπι πονηρις και αγαθις, και βριχην οπι δικαιοις και αδικιοις, ουκ εστι βεβαωλικην ποιησαν και αδικων ου τη πονηρια και αδικια, αλλα παροσκυασικων εις δικιασ πιμοειν, ουτω ουκ εστι βεβαωλικην την αιρετικω ου τη πληρη, ε ενεργειν δυνας ου αυτοις διωάμειω. Ει γαρ

ὡς ἀποδόξισι καὶ σημεῖον βίσεβείας ὅτι ἐπεργεῖν
 διδάμεις, ὅτι αὐτὸ κύριος ἀδοκίμοις τὴν ἁ-
 ναξίους τῆς παρὰ αὐτὸν οἰκειώσεως ἀποφάνεται
 τοῖς εἰρηκῶσι, κύριε οὐ τὰς σὺ ὀνόματι παρε-
 φητεύσαμεν, ἔφη σὺ ὀνόματι δαυμῶνα ἐξέβα-
 λαμεν, καὶ τὰς σὺ ὀνόματι διδάμεις πολλὰς ἐ-
 ποιήσαμεν; λέγων παρὰ αὐτοῖς, ὅτι ποτε ἐ-
 γνων ὑμᾶς· ἀποχρηστέ ἀπὲρ ἐμοῦ οἱ ἐργαζό-
 μενοι τὴν ἀνομίαν. ἔκ εἶπον, διδάξας ὑμᾶς,
 ψαμίζειν καὶ ποτίζειν τὸν πεινῶντα καὶ διψῶν-
 τα; πολὺ μᾶλλον αὐτοῖς τὰ ὅμοια ὡς ἐδίδαξεν
 ἡμεῖς ποιεῖ, Ἐρῶντων πῦρ ἔπειτα κεφαλὰς
 αὐτῶν ἀξίως, τὸν δαπῆρα τῆς πίστεως ὅτι ἐ-
 γνωνκῶν.

A tum representatio, si probatio & indi-
 cium esset veræ religionis, minime gen-
 tium Dominus eos reprobasset, & indi-
 gnos familiaritate sua pronunciasset,
 qui dixerunt, Domine, nonne per nomen
 tuum prophetauimus, & per nomen tuum dæ-
 monia eiecimus, & per nomen tuum multas vir-
 tutes presticimus? dicens ad illos: Numquã
 noui vos. Discedite à me, qui operamini iniqui-
 tatem. An non dixi, docens vos, ut pasceretis,
 & potum ei daretis, qui esurit & sitit? multo
 ipse etiam magis similia eis quæ nos do-
 cuit, facit, ignem in caput eorum coa-
 ceruans, qui non digne Donatorem fi-
 dei cognouerunt.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ'.

Εἰ ἐν τοῖς ἀληθοῦσι καὶ ἡδοναῖσι ὁ πα-
 θηλικὸν ἀφαιρέκται, τούτου δὲ οἱ ἀμάρτω-
 λοι, καὶ κείνου οἱ δίκαιοι ἐν τῇ κρίσει, πῶς ἀλη-
 θεύει ὁ λέγων ἀπάθηται τοῖς ἀνθρώποις μετὰ
 τὴν ἀνάστασιν κριμίζεσθαι;

QVÆSTIO VI.

Si in dolore & delectatione sese per-
 peffiones siue affectiones exhibent, at-
 que alter peccatores, altera iustos in iu-
 dicio manet: quomodo is verus est qui
 dicit, mortalibus post resurrectionem
 perpeffionis vacuitatem seu indolen-
 tiam conferri?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Απαθῆς λέγουμεν ἀναστήσεσθαι, ὅτι ἀφ-
 ῶν ἐσμέν κατὰ φύσιν, Ἐπὶ οὐ δεχόμεθα,
 οὔτε εἰς τὰ ἀντικείμενα κατὰ τὸ ὄν καὶ μὴ ὄν,
 οὔτε εἰς τὰ ἐναντία, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτ-
 τον· οἷον ἐκ τῆς χάρας οὐ τρεπόμεθα εἰς τὴν
 λύπην, οὔτε χαίρομεν ἔπειτα τῆς αὐτῆς ἀγαθῆς
 ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἥττον, καὶ ἔπειτα μεί-
 ζονος ἀγαθῆς μᾶλλον χαίρομεν, ἔπειτα ἐλάττωνος
 δὲ ἥττον· ἀλλὰ καὶ οὕτως κατὰ τὴν ἀνάστα-
 σιν τῆς ἀγαθῆς, ἀδύναται ὁ ποσοῦ τῆς χάρας
 ἀτρεπῆτον. καὶ τῆτο μὲν ἔπειτα τῆς εἰς ζωὴν ἀ-
 νισταμένων· ἔπειτα δὲ τῆς εἰς κρίσιν ἀνισταμένων ὁ
 αὐτοῖς λόγος, ὅτι ἀπαλλάττωνται ὡσπερ τῆς
 θανάτου κρίσεως. καὶ γὰρ τῆς ἀνισταμένων οἱ μὲν
 εἰς ζωὴν, οἱ δὲ εἰς κρίσιν ἀνίστανται.

C Perpeffionis vacuos resurrecturos nos
 esse dicimus, eo quod eorum quæ natu-
 ra sumus, mutationem non admitte-
 mus: neq; in ea quæ opposita sunt, iux-
 ta id quod sit, & id quod non sit; (siue
 iuxta Esse & Non esse) neque in ea quæ
 inter se contraria sunt, iuxta id quod
 magis sit, & id quod minus sit, (seu iuxta
 maius & minus.) Neque enim ex gau-
 dio vertemur in mœrorem, neque gau-
 debimus in eodem bono quandòque
 magis, quandòque minus. Et quamuis
 in maiore bono magis gaudebimus, in
 minore minus: at tamen sic quoque iux-
 ta bonorum comparisonem, gaudij
 mensura manebit immutabilis. Atque
 hoc quidem in eis est qui in vitâ resur-
 gent: in eis vero qui in condemnatione
 resurgent, eadem est ratio: quando vt
 [illi vitæ sententia, sic ipsi] mortis con-
 demnatione defungentur. Qui enim re-
 surgent, in alterutrum; alii videlicet in
 vitam, alii in condemnationem resur-
 gent.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ'.

QVÆSTIO VII.

Εἰ Ἐπὶ τῆς γνώσεως ὁ πᾶς κατὰ καὶ τὰ φαῦ-
 λα λαμβάνειν εἰς ἐννοιαν, πῶς ἀτρεπῆτοι οἱ κριμα-
 ζόμενοι, ἔπειτα τῆς δικαίων λογισμοῦ ἀνίστην

Si mutationis nota est, bona & ma-
 la in animum inducere: quomodo im-
 mutabiles sunt qui cruciantur, & iu-
 storum considerant laxamentum: aut

rursum qui in laxamento sunt, & peccatorum secum perpendunt cruciatum? Tum enim utrumque prolixiorē alterius percipit sensum, cum ea quæ contraria sunt, inter se conferuntur.

RESPONSIO.

In futuro seculo, quantus sit sensus præmii & supplicii, in mensura præmii & supplicii est situm: nec fieri potest ut ex eorum quæ inter se opposita sunt, cōpositione, sensus incrementum aut diminutionem percipiat. Immutabilia namque ibi sunt omnia sicuti iuxta quantitatem, ita & iuxta qualitatem.

QVÆSTIO VIII.

Si notionem boni & mali à Deo, & ab eo quod sumus (sive ab essentia) accepimus: quomodo auctor non est utriusque, qui utriusque naturæ indidit & cognitionem, & vim ad illorum completionem?

RESPONSIO.

Non modo ut sumus, & noscamus, atque faciamus bonum & malum, vim nobis Deus indidit: sed arbitrium quoque liberum donavit, & delectus nostri ut earum quas cognovissemus rerum, quod nobis placitum esset, & aliis prætulissemus, complecteremur, dominos constituit. Atque ut boni vel mali sumus non in notione cognitarum, sed in electione delectarum posuit rerum. Quocirca non Deus, ut boni vel mali sumus, sed arbitrium nostrum causa est. Quemadmodum enim qui conspicit mulierē meretricem, & cognoscit eam meretricem esse, per cognitionem fornicator non est; ac neque, si cognitio libidinis vitiosum excitet motum, fornicator eodem modo est: at si motui illi assentiatur arbitrium, tunc fornicator est, vel facto vel affectione: sic bonorum quoque & malorum, hominibus non cognitio, ut boni vel mali sint, causa est; sed arbitriū, quod per delectum suum id quod visū est, prætulit.

QVÆSTIO IX.

Si ea quæ dicta sunt, Deus contulit: coronat autem & punit pro factis homi-

Α ἢ πάλιν οἱ εἰς ἀρέσθ' τυγχάνοντες, καὶ πάλιν τῆς αἰμῆς τῶν ἐν θυμῷ ἐκείνων κλάσιν; πότε γὰρ ἐκείτερον εἰς θατέρω δίδωσι πλείονα πάλιν ἀποδοῦναι, ὅτε τῆς ἐναντίας ἢ τοῦ ἀγαθοῦ γίνεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰς τὰς μέλλοντι αἰῶνι ὁ ποσὸν τῆς ἀγαθότητος πῆξις τε καὶ πημερίας, εἰς τὰς μέτρων κείται ἡμῶν τε καὶ ἡμερείας, καὶ οὕτως ἐσθ' ἐξέχεται τῆς ἀποδοῦναι τῆς ἀντικειμένων δέξασθαι πάλιν ἀποδοῦναι, πάλιν αὐξήσει ἢ πάλιν μείωσι. ἀτρεπία γὰρ τὰ ἐκείν' ὡς πῶτα, ὡς περ καὶ ὁ ποιὸν, οὕτως καὶ καὶ ὁ ποσόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ η'.

Εἰ πάλιν γὰρ καλὸν τε καὶ κακὸν τῶν Θεῶν καὶ τῶν ἐξ' εἰλήφασθαι, πῶς οὕτως ἐστὶν ἀπίος ἐκείτερον ὁ καὶ πάλιν γὰρ ἀμφοτέρων καὶ δυνάμιν ἐγκρατεῶν ἐκείνων τῆ φύσιν τοῦ καλοῦ πάλιν ἐκείνων ἐκπλήρωσιν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐ μόνον τῶν ἐξ' εἰλήφασθαι καὶ τῶν γνώσκων τὸ καλὸν τε καὶ τὸ κακόν, δίδωκεν ἡμῖν πάλιν δυνάμιν ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐθαίρετον ἡμῖν ἐξέλεσθαι, καὶ τῶν κατὰ τῶν ἡμῶν ἀρεῶν τῆς γνώσεως τῶν δοκῶν, κατέστησεν ἡμᾶς κυρίως: καὶ ὁ ἀγαθὸς ἡμᾶς ἐξ' εἰλήφασθαι ἢ κακὸς οὕτως ἐν τῆ γνώσῃ ἐθήκε τῆς γνώσεως, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀρεῶν τῆς αἰσθημάτων. οὕτως ἄρα ὁ Θεός ἐστὶν ἀπίος τῶν ἐξ' εἰλήφασθαι ἡμᾶς ἀγαθὸς ἢ κακὸς, ἀλλὰ ἢ τῶν ἀρεῶν. ὡς περ γὰρ ὁ ὄρα ἡμῶν κέρως, καὶ γνώσκων (αὐτῶν ἐξ' εἰλήφασθαι) κέρως, οὕτως ἐστὶ κέρως ἀπὸ τῆς γνώσεως. ἀλλ' οὐτε εἰ ἢ γνώσις ἐξυπνίσθ' ὁ τῆς ἐπιθυμίας πάθος, εἰδ' οὕτως κέρως ἐστὶν. εἰ δὲ συκράσθαι τῶν πάθ' ἢ τῶν ἀρεῶν, πότε ἐστὶ κέρως, ἢ καὶ πάλιν τῶν ἀρεῶν, ἢ καὶ πάλιν ἀρεῶν. οὕτως καὶ τῆς ἀρεῶν καὶ κακῶν ἀποδοῦναι οὕτως ἢ γνώσις ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἀρεῶν αὐτῶν ἐξ' εἰλήφασθαι ἢ κακὸς, ἀλλ' ἢ τῶν ἀρεῶν κατὰ τῶν ἡμῶν τῶν δοκῶν ἀρεῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ θ'.

Εἰ τὰ τῶν ἀρεῶν δίδωκεν ὁ Θεός ἐξ' εἰλήφασθαι καὶ κατὰ τῶν ἀρεῶν πάλιν τῶν ἀρεῶν ἀποδοῦναι

πῶν ἕκαστον, πῶς δικαίως ποιεῖται ἀμφοτέρω, A nem quemque : quomodo utrumque iuste facit, cum utrumque à Deo habeat homo?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Τὸ ἡμῖν καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀλλήλων ἀφ' ἑαυτῶν ἡμεῖς μὲν, ἀρρένες καὶ ἀήλειαί ἐσμεν ἐφ' ἡμῖν δὲ, τὸ εἶναι σώφρονας, ἢ πόρνοις. τεφανούμεθα οὖν ἢ κολαζόμεθα ἀφ' ἑαυτῶν ἡμῖν ἐφ' ἃ γὰρ ἡ παραίρεσις ἡμῶν ἀγὰ ἡμεῶν, ἀφ' ἑαυτῶν ἢ τεφανούμεθα, ἢ κολαζόμεθα. καὶ γὰρ πρὸς τὸ παραίρειν δίδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς διδάμειν· ἀλλὰ ταῦτα ὑπέταξε τῇ ἐξουσίᾳ τῆς παραίρεσεως, καὶ πρὸς τὴν παραίρεσιν ἔχει ὁ Θεὸς τὴν δικαίω κυβερνητικὴν τῆν ἐν ἡμῖν παραίρεσιν διδάμειν, ἢ οὐ πρὸς τὴν φύσιν. ἐλάβομεν δὲ πρὸς τὸ Θεὸν τὴν παραίρειν καὶ τὴν μὴ παραίρειν τὴν διδάμειν· παραίρειν μὲν τὰ δίκαια, ἢ παραίρειν δὲ τὰ ἀδίκαια. ὅταν οὖν οὕτως παραίρειν καὶ μὴ παραίρειν, δικαίως τεφανούμεθα· μεταπεινότες δὲ τὸ παραίρειν ἢ τὸ μὴ παραίρειν εἰς τὸ ἀπικαίμενοι, δικαίως κολαζόμεθα.

Differunt inter se, id quod nobis est, & id quod in nobis est. Ac nobis quidem est, ut mares & foeminae simus: in nobis autem est, ut casti simus, aut fornicatores. Itaque coronamur aut punimur de eo quod in nobis est, nam ad quæ nos arbitrium producit, propter ea vel coronamur, vel punimur. Et Deus nobis vires dedit ad faciendum, verum eas potestati subiecit arbitrii: atque idē, ad arbitrium, ius & vindictam habet arbitrariarum in nobis virium gubernatricem (sive iudiciariam) non ad naturam. Accepimus vero à Deo, faciendi & non faciendi facultatem: faciendi quidem, quæ iusta sunt; non faciendi autem, quæ iniusta. Quando igitur ita facimus & non facimus, iure ornatur: transferentes autem vim faciendi & non faciendi in id quod est oppositum, merito cruciamur.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι.

Εἰ τὰ θεματικά πρὸς τὴν ἐν Ἑλλήσι θεῶν πρὸς τὴν ποιητῶν, καὶ πρὸς τὸ Θεὸν πρὸς τὴν ποιεῖν εἰρηλίκια, κατ' ἀλληγορίαν ἐπίκεινται ἔχει τὴν νόησιν, πῶς οὐ μῦθος ἀμφοτέρω δεικνύται;

C Si res corporales, quæ & à poëtis de Græcorum diis, & à prophetis de Deo dictæ sunt, per allegoriam alium obtinent sensum: quomodo non utraque demonstrantur esse fabulosa?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Τὰ ἀλληγορικῶς πρὸς τὴν ποιεῖν πρὸς τὸ Θεὸν λεγόμενα, κατ' ἀναφορὰν ἐλέγηται ἐν τῇ φύσει εἰς τὸ οὐ φύσις· οὕτως δὲ, ὡς φησὶ κείριος ὁσμὴν διωδίας. ὅτι μὲν τῇ ἀνθρώπων ὡσφρῶνται καὶ φύσιν, ὅτι δὲ τὸ Θεὸν κατὰ χριστικῶς, καὶ οὐ φύσις. τὰ δὲ πρὸς τὴν ποιητῶν μυθικῶς πρὸς τὴν θεῶν λεγόμενα, οὐ λέγεται κατ' ἀναφορὰν ἐν τῇ φύσει εἰς τὸ μὴ φύσις. οὐ γὰρ κατὰ τὴν ἀνθρώπων κατὰ φύσιν, ἵνα κατ' ἀναφορὰν νοησώμεν καὶ τὸν χρόνον κατὰ τὸν Δία· ἐστὶ δὲ ὁ πρὸς τὸ κατὰ τὸν Δία μῦθος, πλὴν τῶν ψεύδους οὐκ ἔχον ἀλλό τι.

Quæ à prophetis per allegoriam de Deo sunt dicta, per translationem dicta sunt, ab iis quæ natura sunt, ad id quod natura non sit: velut istud, *Odoratus est Dominus odorem suavitatis*. Nam de hominibus. *Odoratus est*, iuxta naturam: de Deo autem, per abusionem, & non iuxta naturam dicitur. Cæterum quæ apud poëtis fabulose de diis memorantur, non per translationem ab eis quæ natura sunt ad id quod natura non sit, dicuntur. Non enim secundum naturam, hominem homo absorbet, ut per translationem intelligamus, Saturnum absorpsisse Iovem. Est autem de eo quod Iupiter absorptus sit, fabula, præter mendacium nihil aliud habens.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ.

QVÆSTIO XI.

Εἰ τὸ πρὸς τὸν μείζον μὲν ὅτι τὸ πρὸς τὸν μείζον

Si id quod continet, maius est eo quod

Seiten 513-516 folio

οὐτ' ἔργων ἀμοιβὰς κερμίζόμενα, οὔτε ἀπέσιως ἢ θλίψεως, ἀλλ' ὅτι τῆς ἡλικίας ἀώρου, καὶ ἐν δυνάμει ἀΐθουσι;

A qui neque factorum compensationem referunt, neque vel laxamenti vel angustiae, propter aetatis immaturitatem, sensum percipere possunt?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Τῷ περὶ τοῦ ἀΐθουσι (ἢ) ὅτι, ἀπέριστα ἐν ἀδυναμίᾳ, ἐγγίρει) ἐν δυνάμει, πούτω δυνατὸν ἔστω ἔστω ὅτι περὶ τῆς καὶ τῆς βρεφῶν πλὴν ἀνάστασις, ὁ γὰρ τῆς ἀφθαρσίας ἀλλοίως κέρεινον, δυνάται καὶ πλὴν ἀναστασίας τῆς παρῶντων ἀγαθῶν ἡμετέρας ἀλλοίως δυνάται. ὡς εἰ μὴ γὰρ ἀνάστασις, βρεφῶνται ὁ Θεὸς μὲν πλάσσει μὲν αὐτὰς, εἰ δὲ μὲν ποιῆ ὁ Θεὸς ἑστῆν, ἀνάκη ἀρετῆ καὶ τὰ βρέφη εἰς τὸ ἔστω ὡς ἀγαθῶν ἀλλοίως τῆς ἀνάστασις. πῶς δὲ ἑστῆ ἀναστασίας ὅτι πῶς πλὴν ἐκδικήσιν τῆς βρεφῶν ἀναπέσιως κατακρίσιν τὸν Ἡρώδην, τῆς βρεφῶν ἐκ ὄντων τῆς ἐκδικησῶν; μὲν τῆς τούτοις τῆς βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν τῇ κηλίᾳ τῆς μητρὸς, τῆς ἀγαθῶν σκιρτήματα, ἔο ὅτι ἡμῶν τῆς ἡμετέρας ἔστω.

Qui credit verum esse illud, *Seminatur in infirmitate, resurgit in potentia*: eum quod possibile est & decet infantium credere resurrectionem. Nam qui eis incorruptibilitatem tribuit, potentiam quoque, qua praesentia sentiant bona, conferre potest. Atque horum si resurrectio non sit, reperietur Deus frustra eos finxisse. At si Deus nihil facit frustra, necesse profecto est, per resurrectionem infantes quoque ad id ut sint (sive ad Esse) produci. Quomodo vero importunum non fuerit, vlciscendae infantium occidionis gratia Herodem condemnare, si infantes, qui vindicandi sunt, non exstent? Testimonium his perhibent & Baptistae Ioannis in utero materno exultationis subsultatio, & infantium atque lactentium hymnus & laudatio.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ'.

QVÆSTIO XIII.

Εἰ ἐλεησμένον τυχερῶς καὶ μὲν τῶν ἀρετικῶν διδόμενον βάπτισμα, ἀλλ' ἢ οἱ ὀρθόδοξοι τὸν παρῶντων τῆς ὀρθοδόξιας ἀρετικῶν, οὐ βαπτίζουσιν, ἀλλ' ὡς ἐν ἀληθείᾳ, τὰ νόθα, εἰσὶν βαπτισματι; εἰ δὲ καὶ χρονοῖδον τύχοι πρὸ ἐκείνων δόξα μὲν, καὶ τούτω ὡς βεβαίως αἰεὶ ἀποδέχονται, πῶς οἷον ὁ δεχθεὶς καὶ οἱ δόξα μὲν τῶν ἀμύμητων ἔστω;

Si falsus est & frustraneus qui ab haereticis confertur baptismus: quare orthodoxi ad orthodoxiam rectamque sententiam confugientem haereticum non baptizant, sed in adulterino illum perinde atque vero iustoque permanere sinunt baptismo? Sin & inaugurationis sacrae ordinationem, per aliquem ab illis acceptam, ipsi veluti stabilem recipiunt: quomodo & qui illam accepit, & qui hunc admiserunt, absque reprehensione esse possunt?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Τοῦ ἀρετικῶν ὅτι πλὴν ὀρθοδόξιας ἐρχομένου ὅτι σφάλμα ἐστω, τῆς μὲν κηλίᾳ, τῆς μετὰ τῆς φρονημάτων τῆς δὲ βαπτισματος, τῆς ἐπιτηδεύσῃ τῆς αἰῶνι μύρου τῆς δὲ χρονοῖδον, τῆς χρονοῖδον καὶ ὅτι τῆς πάσαι μὲν ἀλυτοί.

Haeretici ad orthodoxiam transeuntis lapsus corrigitur, pravae quidem opinionis, mutatione sententiae: baptismi autem, unguenti sancti unctio: ordinationis vero, sacrae manus impositione. Et nihil eorum quae antea fuerunt, remanet inabolitum.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ'.

QVÆSTIO XV.

Εἰ οὐχ ἡμῶν ὁ Ἰὼβ ἀρετικῶν πλὴν ἡμετέρας, δηλοῖται ὡς δικαίος ἡκούσθη; καὶ εἰ;

Si non peccavit Iob exsecratione dici, nimirum tamquam iustus exauditus est. Ac si

quidem est exauditus, finem & constitutionem ipse suam Deus evertit; necessariumque est in sacris litteris inquire illius dici perditionem. Sin exauditus non est; quomodo necesse non est dicere, eum, quod peccator fuerit, exauditum non esse? *Voluntatem enim timentium ipsum, faciet Deus.* De peccatoribus autem est dictum; quod cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam vos.

RESPONSIO.

Consilium & voluntas Iobi, in ea quæ proponitur execratione, illa fuit, perinde atque diceret: Vtinam dies illa, in qua natus sum, execratione diris devota fuisset. Quid ita? Quo minus, inquit, ego natus fuisset, fieri enim nequit, ut aliquis nascatur in die eiusmodi, qui ita est diris devota. Non est igitur execratio ista sic concepta, ut exitum exspectaret. Nam si sic facta fuisset execratio ut euentum præstolaretur, reuocasset certe vocem suam, cum iam ab afflictionibus liber, rebus prosperioribus fruere-tur. Itaque propter excellentem ærum-næ suæ acerbiter, ex animo dolenti hæc proloquutus est verba: qua ab ipso translata, videlicet non eandem de ea die retinuit sententiam.

QVÆSTIO XVI.

Si iuxta naturam nostram id quod generatur, progneranti consubstantiale est: quomodo iuxta eam id quod generatum est, non cum prognerante existit? Sin secundum non obtinet, nec primum quoque, eadem nobis de diuina generatione erit sententia.

RESPONSIO.

Nobis existentia est, quæ generationem præcedit, generatione existentiam subsequente. Deus autem, vna cum eo quod sit genuit. Quocirca apud Deum non est postexistentia geniti, quia neque præexistentia gignentis.

QVÆSTIO XVII.

Si diuinarum subsistentiarum vnitas, distinctionem non capit: quomodo tres subsistentiæ, & tres possunt dici personæ; ac non potius vna subsistentia trium nominum, aut trium personarum?

Α μὴ ἠκούσῃ, τὸν οἰκεῖον ὁ Θεὸς ἀπέστειλεν ὄσον, καὶ ἀνάσκη ζητεῖν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ πῶς ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἀπόλειαν. εἰ δὲ οὐκ ἠκούσῃ, πῶς οὐ δεῖ λέγειν ὅτι ἀμάρτωλός ἐστιν ἡ ψυχή; ἡ δὲ ψυχή φοβουμένη αὐτὸν ποιήσῃ ὁ Θεός. ὡς δὲ τῆς ἀμάρτωλῶν εἴρηται, ὅτι ἐὰν πληθύνῃτε πῶς δεῖσιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ο σκοπὸς τῆς Ιωβ εἶναι ὡς ἐν τῇ περὶ κλειμένη κατὰ, ὡς εἰ ἐλεγε, εἴθε ὡς ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἐν ἣ ἐγενήθη, καὶ πῶς κατὰ τὸν αὐτὸν κακατηραμένη. εἴ τι; ἵνα ἐγὼ, φησὶ, μὴ ἐγενήθην. οὐ γὰρ ἐδέχεται ἵνα γεννηθῆται ἐν τῇ ποταμῇ ἡμέρᾳ τῇ οὕτως κακατηραμένη. οὐκ ἐστὶν οὕτως ἡ κατὰ αὐτὴ οὕτως κακατηραμένη, ὡς ἀναμύρουσα πῶς ἐκβάσιν. εἰ γὰρ ὡς οὕτως γεννηθῆται ἡ κατὰ ὡς ἀναμύρουσα πῶς ἐκβάσιν, ἀνεκαλέσατο αὐτὸ πῶς ἰδίῳ φωνῇ, ἀπαλλαγῆτος ἀπὸ τῆς θλίψεως καὶ ἐν τοῖς κρείττοις ἡμετέροις. εἴ τι γὰρ πῶς ὑποβόλῃ τῆς αὐτῆς θλίψεως, τὰ τῆς καρδίας ἐφθέρξατο ῥήματα ἢς ἀπ' αὐτῆς, δηλονότι οὐκ ἐπὶ πῶς αὐτῆς ὡς τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐγενήθη πῶς γὰρ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ'.

Εἰ καὶ πῶς ἡμετέροις φύσιν, εἴ τι ἡ φύσις, τῆτο τὰς ἡμετέρας ὁμοούσιον, πῶς οὐκ κατὰ αὐτῆς εἴ τι γεννηθῆται, μεθυσθῆται τῆς ἡμετέρας; εἰ δὲ μὴ οὐ δύναται, οὐδ' ἀεὶ οὐκ ὡς τὸν. ὁμοίως ἡμῖν ὅτι τῆς θείας ἡμετέρας ὁμοούσιον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Δ Ημεῖς, ὡς περὶ ἡμετέρας τῆς ἡμετέρας ἐχόντες πῶς ὑπερῆν μὲν πῶς ὑπερῆν ἡμετέρας. ὁ δὲ Θεός, ἀμα τὰς ὑπερῆν ἐχόντες. εἴ τι οὐκ ἐστὶν ὡς τὰς Θεῶν μεθυσθῆται ἡμετέρας, ὅτι οὐκ ὡς τὰς ὑπερῆν ἡμετέρας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ'.

Εἰ τῆς θείας ὑπερῆν ἡ ἐνωσίς ἐστιν ἀδελφότητος, πῶς διώκεται πρὸς ὑπερῆν καὶ τὴν ὀνομαζέσθαι περὶ ὡς, ἢ οὐκ ἂν μάλλον μία ὑπερῆν τριώνυμος ἢ τριώνυμος;

A

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Τῶν θεῶν ὑποστάσεων ὁ μὲν ἴσ' οὐσίας ἐν, ἔστιν ἀδιαιρέτων· ὁ δὲ αὐτῶν τρεῖς, ἔστι διαιρέτων. δὲ αἱ τρεῖς ὑποστάσεις, ἀδιαιρέτως ὀνόμασιν εἰσὶ τρεῖς· ἔτι τὴν ὑπόστασιν ἡ καλούμενη πατήρ, ὁκέτι τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν καλούμενη καὶ υἱόν, ἀλλ' ἄλλω. τὴν γὰρ τριάδα ἴσ' ὀνομάζ' τῆς τριάδος λέγουμεν εἶ' ἴσ' ὑποστάσεων, ἔτι καὶ τῆς μονάδος αὐτῶν· δὲ εἰς ἔστιν ὁ Θεὸς τῶν ἐν ἔ' ἀδιαιρέτων τῆς οὐσίας, τρία δὲ τὰ πρῶτα πατρὶ τῆ διαιρέσεως ἴσ' ὑποστάσεων.

Diuiinarum subsistentiarum essentia quidem vnitas, distinctionem non admittit: Trinitas autem earum, distinctionem capit. Quocirca tres subsistentia peculiaribus nominibus sunt tres: & quam subsistentiam nominamus Patre, eam subsistentiam non etiam vocamus Filium, sed aliam. Trinitatem enim nominum, trinitatis dicimus esse subsistentiarum, non vnitatis earum. Itaque vnus est Deus, vnitatem distinctionem non admittente essentia: tres autem personarum distinctione personarum.

B

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ιη'.

QVÆSTIO XVIII.

Εἰ ὁ μὲν Θεὸς τῆς οὐσίας, ὁ δὲ πατήρ τῆ προσώπου ἔστι δὴλωτικόν, πῶς αὐτὸν ὁ λέγων υἱὸν Θεοῦ τῶν λέγει υἱὸν τῆ πατρὸς;

Si Deus quidem substantiam, Pater autem personam designat: quomodo idem est dicere Filium Dei, & Filium Patris?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Εὰν διεξυγμένως λέγωμεν τὸν υἱόν, ποτὲ μὲν υἱὸν τῆ πατρὸς, ποτὲ δὲ υἱὸν τῆ Θεοῦ, ἀλλὰ διεξυγμένως αὐτὸν ὁπότε νοοῦμεν. υἱὸς οὖν ἔστι τῆ πατρὸς ὁ υἱὸς τῆ κατ' οὐσίαν Θεοῦ· αὐτὸν δὲ ὁ λέγων υἱὸν τῆ πατρὸς, τῶν λέγων υἱὸν τῆ Θεοῦ· ὅτι εἴ τι ἔστι τῆ προσώπου, τῆ τὸ ἔστι καὶ τῆς τῆ προσώπου οὐσίας.

Cum disiunctim dicimus Filium, quandoque Filium Patris, quandoque Filium Dei: disiunctim tamen ipsum non consideramus. Filius ergo est Patris substantia Dei Filius. Idem autem, dicere Filium Patris, & dicere Filium dei: quoniam si quid est personarum, id etiam est personarum substantia.

C

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ιθ'.

QVÆSTIO XIX.

Εἰ ἐν τοῖς ἀπηγέρθεισιν ὑπὸ τῶν βίσι- βῶν, ἢ τῶν παλμῶν ἔστι παθητικαί, ἀλλὰ τί οἱ βίσιβος πάση δυναμει αὐτῶν ἀποθεῖν βαλάνοι, ὅτι ἰσχύουσιν, ἢ φαιδρὸν, ἢ σκυδραπὸν μιλυούσης αὐτῆς; καὶ εἰ μὲν φῶλον τῆτο, πῶς αὐτὰ τὴν ἡμετέραν ὀπτηνέται πρῶτον· εἰ δὲ ἀγαθόν, ὅπως ὅτι αἴμα, πῶς ἐνεκεν ἀπηγέρθειται;

Si in his quae à pijs hominibus interdicta sunt, palpitationum obseruatio est: quam ob causam pii viribus omnibus exigere hanc volentes, non possunt aut laetum aut triste quidquam indicantem? Atque ea si mala est, quomodo praeter institutum nostrum fit? Sin bona, (quod equidem non puto) curnam interdicta est?

D

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Ἡ μὲν πρῶτη ἡ μὲν ἡμῶν τῶν μολόντων, ἡ ψυχῆς ἔστιν ὑπὸ τῆς τῆς πρῶτης φωνῆς πρῶτος πρῶτος εἰδησιὸν τῆς τῆς ἀδύλων, καὶ ἔτι ὑπὸ τῆς ἀδύλων τῆς κινήσεως τῆς σώματος. ὁ δὲ παλμὸς παθὸς ἔστι φυσικὸν ἐκ τῆς ἀδύλων τῆς φυσικῆς πρῶτης ὅτι τῆς σώματος ὑφιστάμενα πρῶτον τῆς ζωῶν· δὲ ἀδύλων ἐκρινον οἱ ἀγνοεῖ εἶ' χρι- τῆτων τῶν μολόντων ὁ τῆς τῆς φυσικῆς κινήσεως.

Futurorum praecognitio, animae est, diuino spiritu ad eorum quae occulta sunt, scientiam illuminata, & non praeter voluntatem in corpore facta motionis. Porro palpitatio siue subsultatio, est corporis perpeffio, quae in eo, ex discursu spiritus naturalis, in animantibus omnibus existit, quocirca indignum duxerunt sancti homines, vt futurorum index aut arbiter esset huiusmodi in corpore motus.

Et quemadmodum sternutamenta narium, & tinnitus aurium, præter institutum nostrum fiunt, sic & ipsa subsultatio. Tum autem eis qui futuri status spem conceperunt, atque vnicum hunc propositum habent scopum & finem, ut præparato semper ad eum respiciant: superuacaneum est, per palpitationem hic læta aut tristitia prænoscere. Et si eadem palpitatione diuitias præmonstrans, & homini in communi vita degenti, & qui se in secessum abdedit ascetæ, accidit: quomodo prædictio diuitiarum per palpitationem, in ascetæ vitæ instituto ut mendax non fallit? quod neque præsentium possessionem complectitur, nedum absentium accessionem expetit bonorum.

QVÆSTIO XX.

Si ad mortem & exitium piscatores ex aquis pisces extrahunt, quomodo Dominus CHRISTVS per Apostolos in vitam sempiternam homines producturus, hominum se eos piscatores facturum promisit?

RESPONSIO.

Quandoquidem ab Apostolis captos homines regni sagena emori, & è pristina in peccatis acta vita excedere oportuit: non abs re piscium capturæ Dominus capturam hominum cõparauit. Addidit autem, *in vitam*: ut quod in similitudine deficeret, in re cuius demonstrandæ gratia ea est adducta, completeret.

QVÆSTIO XXI.

Si consilio vitæ caste degendæ adducti monachi & cælibes, voluptates conjugales auersantur: quid ita in somnis per imaginationem, ea quæ præter ipsorum voluntatem sunt, patiuntur; ac nõ solum cum vulgaribus & fortuito oblatiis, sed etiam quandoque cum matribus & fororibus in imaginatione se consueuisse existimant? Quibusnam igitur rebus, ad liberationem siue absolutionem pugnæ huius vtendum? Num cum qui oppugnatus sit, à mysteriis se abstinere oporteat? Sin accedere ad ea necessarium sit vtum lotionem, an alio quopiam modo sit vtendum, ne Iudaico more

A Ἐκαστὰ ὅσα οἱ ψαροὶ ῥιναίν, ἃ οἱ ἦχοι ὄτων, ὡς καὶ τὴν ἡμετέραν ὀπιγίνονται, ὡς ἔθεσιν ὕπνου καὶ ὁ παλμὸς. ἐπὶ δὲ τοῖς εἰληφόσι τῆς μεθελούσης κατὰ σάσεως τὴν ἐλπίδα, καὶ ἕνα ἔχουσι τὸν σκοπὸν, ὃ ὡρὸς ἐκείνου διὰ πολλοὺς πρὸς ἐκδοσμένως ἀποδέπειν, ὡς εἴποι ἔστι ὁ Φαδρὸν ἢ σκυδεσθὸν εἰς αὐτὰ διὰ παλμῶν προσηνώσκειν. καὶ εἰ ὁ αὐτὸς παλμὸς ὁ προμηλῶν πλοῦτον προσηνώσκει ὡς βιωτικῶ ἀποδέρτω, καὶ τὰ ἀσκητῆ, πῶς οὐ διέψευται ἡ διὰ παλμὸν προμηλῶσι τῆ πλοῦτου τῆς προσηνώσεως τῆ ἀσκητῆ, οὐ μόνον τὴν ὀπικτησιν τῆν οὐ παρόντων οὐχ αἰσχυμῶν, ἀλλ' ὅσα τὴν κτήσιν τῆν παρόντων;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κ'.

EI ὡρὸς θάνατον καὶ φθορὰν οἱ ἀλιεῖς τῆς ἰσθμίας ἀπὸ τῆν ὑδάτων λαμβάνουσι, πῶς εἰς ζωὴν αἰώνιον ὁ δεσπότης Χριστὸς μέλων διὰ τῆν ἀποστόλων τοῖς ἀποδέρτοις εἰσαγαγῆν, ἀλιεῖας αὐτοῖς ποιῆν διὰ δερῶν ἐπηγεῖλατο;

C

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐπειδὴ ἐχρῆν τοῖς ὑπὸ τῆν ἀποστόλων ἀγρυμῶν ἀποδέρτοις τῆ ἁγίῃ τῆς βασιλείας, ἀποθανῆν ἀπὸ τῆς προπύρας αὐτῆν εἰς ἀμύθηταις ζωῆς, διὰ τῆν τῆ ἀγρῆ τῆν ἰσθμίας πρὸς εἰκασεν ὁ κύριος τὴν ἀγρῆν τῆν ἀποδέρτων. ὡρὸς εἰς ζωὴν, ὃ ἐλλείπον τῆ ὑποδείγματες ὡς ὑποδείκνυμι ὡρὸς ἡμῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κα'.

D

EI σάφῳ λογισμῶ κατεχόμενοι οἱ μοναχοὶ τὰς γαμικὰς ἡδονὰς ἀπεστράφησαν, διὰ τῆ εἰ ταῖς κατ' ὕπνον φαντασίαις τὰ ἀβούλητα πάροισι, καὶ οὐ μόνον εἰς τὰς τυχεύσας, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μητρῶσι καὶ ἀδελφαῖς ὀμιλῆν εἰ τῆ φαντασίᾳ νομίζουσι; πῶς οὖν χρῆσθῆν ὡρὸς τὴν ἀπαλλαγῆν τῆ ποιούτου πολέμου; καὶ εἰ τὸν πολεμηθέντα δεῖ τῆν μυστηρίων ἀπέχεσθαι; καὶ εἰ ὡρὸς αὐτοῖς ἀναγκάσθαι, ἡ λουσαμῶν, ἡ ἑτέρῳ ποιούτου τῆν χρῆσθαι μῶν, ὡς τε μὴ Ἰουδαίως κατὰ

ρεοδαι, διδαξον, ὅτι πολλή ἐστὶ πύτυ A
καὶ πῶρ αὐτῶν ἢ ζήτησις.

lustratio fiat, docero: quia de hoc apud
iplos quoque frequens est quæstio.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Ἐπειδὴ οἱ ἀνακείμενοι Θεῷ ἀγρυπνοῦν ἐ-
χοῦσι δὴ πάλιν, τὸν πᾶσι τοῖς διωαλοῖς αὐτῶν
ἔργοις μηχαρώμενοι θεῖναι τοῖς βίσι βέσι μῶ-
μον, Διὰ τὸ αὐτοῦ καθ' ὑπνοῖς πᾶ-
χοῖσι. καὶ τοῖς εἰδῶσι ὁ ἀντίπαλος ὅτι ἐν τοῖς
ὄκ ἐφ' ἡμῖν, οὐτ' ὅτι τοῖς σεμνοῖς ἐπαγνού-
μεθα, οὐτ' ὅτι τοῖς ἀγροῖς ψυχομεθα. (οἱ
γὰρ ἐπαγνοῖ καὶ οἱ ψυχοῖ τῶν μετὰ συγκά-
θεσεως τῆ λογισμοῦ ὑφ' ἡμῶν παραπορῶν
εἰσι) καὶ ὅτι τὰ ἐνύπνια τῶν ὄκ ἐφ' ἡμῖν ἐ-
στίν, ἀλλ' ὁμοῦ καὶ Διὰ τῶν ἐνύπνιων καὶ ἐν
ἡμῖν ἀμφοτέρων τῶν παραφῶν, καὶ τῶν σε-
μνῶν, καὶ τῶν ἀγροῦν, τῶν ἐχόν ἐν αὐτῶν
τῶν ἐλπίδας, μήπως ἢ τῆ τῶν σεμνῶν ἐργα-
σία ἐξεργάσας ἡμᾶς εἰς ματαίαν καὶ χροῖν τῶν
ἡμῖν μὴ παραφῶν, ἢ τῆ τῶν ἀγροῦν ἐρ-
γασία διωηθεῖν ὄκ ἡμᾶς ὅτι ἀνόμω παρα-
φῶν τερπορῶν. ἀλλὰ ὁ μὲν ἰδεῖν τὰ ποιῶ-
τα ἐνύπνια, ὄκ ἐστὶν ἐφ' ἡμῖν. ὁ δὲ τερ-
φῶν ὅτι τῆ οὕτω ἀβουλήτω παραφῶν, ἢ
λυπηθῶναι, τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ. καὶ μὲν οὖν
ὄκ ἡμᾶς ὅτι τῆ ἀβουλήτω παραφῶν τερ-
πορῶν, καυχᾶται ὡς νικητῆς ὁ ἀντίπαλος·
ἐὰν δὲ λυπηθῶναι, ματαῖος τῆ βεβλή ἡτ-
τῶν. ἰχθῶν οὖν ἡ ἀρχὴ πρὸς τῶν
ἀπαλαγῶν τῶ κακῶν μηχαρώματος, ὁ λυ-
πηθῶναι ὅτι τῶ ἀβουλήτω συμβεβηκῆ,
καὶ δάκρῶν ἀποπλῶναι ὁ μὲν τῶν οὐ-
τως ἀβουλήτων ἐν ἡμῖν ὑφισταμένων φαντα-
σιῶν. ἀπέχεσθαι δὲ τοῖς οὕτως τὰ ἀβουλήτω
πᾶροντας τῶ κρινοῖ τῶ θεῶν μυστηρίων, οὐ
δὴλως δίκαιόν ἐστιν. εἰ δὲ μήγε, ἀναγεῶν
καὶ τὸ τῶ βουλήτῶν τε καὶ τῶ ἀβουλήτων
κακῶν τῶν ἀφορῶν.

Quoniam qui Deo se dicarunt perui-
gilem habent aduersarium, omnibus
modis, pro virili sua, piis reprehensio-
nem & probrum impingere machinan-
tem: propterea quæ contra voluntatem
suam sunt, per somnum patiuntur, At-
que aduersario cum cognitum sit, nos
in rebus quæ in nobis sitæ non sunt, ne-
que laudem, si honestæ sint; neque vi-
tuperationem, si turpes, reportare; (laus
namque & vituperatio eorum sunt, quæ
à nobis per rationis assensum fiunt) &
somnia in potestate nostra non esse: ni-
hilo tamen ille minus etiam per somnia
in nobis utrarumque, & honestarum &
turpium rerum, excitat actiones: illa si-
bi spe concepta, si quo modo, vel ho-
nesto quod non ediderimus facinore,
ad inanem nos commoueat gloriam;
vel turpi opere nos inuenire queat fa-
cto iniquo delectari. Verum ut huius-
modi cernamus somnia, in nobis situm
non est: ut autem huius generis actione
non voluntaria, vel oblectemur vel do-
leamus, in nobis situm est. Itaque si nos
reperiat facto non voluntario delectari,
tamquam victor gloriatur aduersarius:
sin autem tristari, consilium illum vi-
ctum frustratur. Quocirca satis fuerit
ad amolitionem sinistrae machinationis,
de eo quod præter voluntatem euenerit
dolere, atque lacrymis earum quæ in
nobis præter sententiam nostram existi-
terint, imaginationum abluere piacu-
lum. Eos vero qui ita ingratiis talia sine
passi, à communionem diuinorum myste-
riorum abstinere, nequaquam æquum
est. Sin aliter id fiat, sustulerimus per
hoc voluntariorum & non voluntario-
rum malorum differentiam.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κβ.

QVÆSTIO XXII.

Εἰ τῶ σῖτου σπυαυξάνεσθαι τὰ ζιζάνια ὁ
διδασκῶν Χριστὸς ἀπεφήνατο, πῶς τὰ μὲν ζι-
ζάνια πεπλήθουνται, σχεδὸν δὲ ὁ σῖτος ἐξέλιπε;
καὶ πῶς ἢ ἀποδύξαι τὰ ἐν σῖτον τὸν ἐκλείψου-
σα. πῶς δὲ τῶ σπυαυξήσεως τούτων ἢ ἀποδύ-
ρησις οὐ διεψεύσται;

Si vna cum tritico Dominus CHRIS-
T V S auctum iri zizania respondit:
quomodo zizania quidem multiplica-
ta sunt, triticum autem fere defecit: &
quænam est demonstratio, id quod de-
fecit triticum esse? quomodo vero v-
triusque horum incrementi prædictio
falsa non est?

RESPONSIO.

Id quod defecit, triticum esse demonstratur, per eam quæ ab ipso prolata est prædictionem: Quoniam, inquit, abundabit iniquitas, refrigescet caritas multorum. Et rursus; In posterioribus temporibus descendent quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, & doctrinis hominum. Et iterum; A veritate quidem auvertentur, ad fabulas vero conuertentur. Item; Ingressuri sunt ad vos lupi graues, non parcentes gregi, ut abducant discipulos post se. Quod vero usque ad consummationem seculi non defecturum sit triticum, significat Dominus, inquiens; Propter electos autem quos elegit Pater, decurtabuntur dies illi. Sed enim siquid accidisset tritico, quod dictum non esset de auctu eius & defectu; perspicuum esset, falsum esse de eo proditum verbum. Sin iam inde ab initio prædicationis, usque ad consummationem seculi, quæ illi euentura sint, omnia per prædictiones tradita sunt: manifestum est, nullo modo proditum de eo verbum falsum esse. Porro zizania si sunt, & triticum esse necesse est. Ex alterius namque cū altero compositione, triticum id quod est esse cognoscitur: Consimiliter & zizania. Et alterum si non sit, nec alterum quid sit cognoscitur.

QVAESTIO XXIII.

Si ante passionem quidem Dominus precatus est ut sanctificarentur à Patre discipuli; postea autem Iudas periit: quomodo quæ pro eis oblata est precatio, accepta videtur? Quomodo etiam verum esse ostenditur illud: Scio quod semper audis me?

RESPONSIO.

Iudæ perditio est facta, postquam CHRISTVS sumptam atque intinctam offulam illi dedit, & postquam Iudas offulam accepit, atque in eum ingressus est satanas, ipsèque Iudas egressus se à reliquis abruptit discipulis. Oratio autem pro discipulis, post discessum Iudæ habita est, id ex ipsa ostenditur oratione, cum orans Dominus dixit; Quos dedisti mihi, custodiri: & nemo ex eis periit, nisi filius

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Απόδξίς τῷ σίτῳ εἶναι τὸν ἐκλείψοντα, αὐτὴ ἔστιν, ἢ περὶ αὐτῶν παρρησιῶν, λέγουσα, Διὰ δὲ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, φυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. καὶ πάλιν, ἐν ἑσέροις καιροῖς ἀφίστανται τινες τῆς πίστεως, καὶ προσέχουσι πηδύμασι πλάταις καὶ διδασκαλίαις ἀνθρώπων. καὶ πάλιν, ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας ἀποτρέφονται· πρὸς δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. καὶ πάλιν, εἰσαλθίσονται εἰς ὑμᾶς λύκει βαρῆς, μὴ φειδόμενοι τῶ ποιμνίου τῶ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. ὅτι ὅ ἕως τῆς σωτελείας τῶ ἀγῶνος οὐκ ἐκλείπει ὁ σίτος, δηλοῖ ὁ κύριος λέγων, Διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς οἷς ἐξελέξατο ὁ πατήρ, κηλοῶσθονται αἱ ἡμέραι ἐκείναι. ἀλλ' εἰ μὲν σωτέβη ἢ τῶ σίτῳ ὅ μὴ εἰρημὸν πρὸ αὐτῶ ἀξορμίου τῶ καὶ ἐκλείποντος, δηλον ὅτι διέψυσται ὁ πρὸ αὐτῶ λόγος. εἰ δὲ ἐξ ἑρχῆς τῶ κηρύγματος ἕως τῆς σωτελείας τῶ ἀγῶνος πύρτα τὰ συμβησόμενα αὐτῶ διὰ τῶν παρρησιῶν δέδεται, φανερὸν ἔσται ἀρχῆ ὅτι οὐδαμῶς διέψυσται ὁ πρὸ αὐτῶ λόγος· ἀλλ' εἰ μὲν ἔστι τὰ ζιζαία, ἀνάγκη εἶναι τὸν σίτον. οὐ γὰρ τῆς ἀλλήλων πρὸσθήσεως, ὁ μὲν σίτος γινώσεται ὅσῳ ἔστιν· ὡσαύτως καὶ τὰ ζιζαία· καὶ πατέρου μὴ ὄντος, ὅσῳ δὲ ἔτερον γινώσεται ὅσῳ ἔστιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κγ'.

Εἰ πρὸ μὲν τῶ πάροις ὁ κύριος ἠύχετο ἀγαθῶναι ἑαυτῶ τῶ πατρὸς τοὺς μαθητὰς, μὲν δὲ τῶ ἰούδας ἀπέπετο· πῶς ἂν ἑαυτῶ αὐτῶν παρρησιῶν διὰ τῶ φανερα δεδεγμένη; πῶς δὲ δείκνυται ἀληθῆς καὶ ὅ, οἶδα ὅτι πρῶτότε μου ἀκούεις;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ μὲν τῶ ἰούδα ἀπάλεια ἔκτοτε γεγῆναι, ἐξ ὅτου λαβὼν ὁ Χριστὸς τὸ ψάμιον, καὶ βάψας, αὐτῶ δέδωκε· καὶ λαβὼν τὸ ψάμιον ὁ ἰούδας, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ σατάνης, ὃ δὲ ἑστῶν ἀπερρήξεν ἑαυτὸν τῶ λοιπῶν μαθητῶν. ἢ δη ὅσῳ τῶ μαθητῶν διὰ τῶ, μὲν τὸν χειρισμὸν τῶ ἰούδα ἐγύρετο· καὶ ὅσῳ δείκνυται ἐξ αὐτῆς τῶ διὰ τῶ, ὅτι διὰ τῶ ἀληθῆς ὁ κύριος ἔλεγε, οἷς δέδωκας μοι ἐφύλαξα, καὶ ὅσῳ εἰς αὐτῶ ἀπέπετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς

τῆς ἀπώλειας, ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ. γέγρανε ἄλλο οὖν πρῶτον ἢ τῆς Ἰουδαίας ἀπώλεια, ὕστερον δὲ ἢ τῆς μαθητῶν βίχῃ, ἕπειτα δὲ τὸ πάθος τῆς ἑσπέρης.

A *ille perditus; ut Scriptura completeretur. Itaque primum perditio facta est, deinde pro discipulis oratio, postea passio Saluatoris.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κδ'.

Εἰ Θεὸς ὅστις δημιουργὸς καὶ διασώτης τῆ κτίσεως, πῶς τὰ Ἀπολλωνίως τελέσματα ἐν τοῖς μέρεσι τῆς κτίσεως διώκονται; καὶ γὰρ θαλάττης ὄρμας, καὶ ἀέμων φορτὸς, καὶ μὴν καὶ θηρίων ἐπιδρομαὶ ὡς ὀφθαλμοὶ κωλύουσι. Ἐάντε τὰ ὑποκείμενα ἀλλοτρίως θαύματα ἐν μήνι τῆς δημιουργοῦ φέρεται, τὰ δὲ πρὸ ἐκείνης πλῆθρα καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν πρῶτων δεικνύμενα, πῶς οὐκ ἀπατᾷ τοὺς ὀφθαλμοὺς; καὶ εἰ μὲν καὶ θείας τῆς συσχώρησις γέγρανε, πῶς ὁδηγὸς εἰς Ἑλλήνισμὸν οὐ γέγρανε ἢ ποιᾷτη συσχώρησις; εἰ δὲ μὴ τῆτο, πῶς οὐκ ἀπατᾷ τῶν δαίμωνων ἐκείνα γεγνησθαι; πάλιν δὲ, εἰ ἄρα ὡς ἀγαθῶ τῶν γεγνησθαι ἡδονῶν, ἐκείνῳ σιωπῆσθαι, ἢ μὴ ἢ μὴ φησὶν ἢ ἀποστόλων τὰ ποιᾷτα γεγνησθαι; εἰ δὲ μὴ ἠρέσκετο ὡς φαύλω, τίνοσ ἐνεκεν τὸ φαύλον ἢ βίβλος οὐκ ἐκώλυσε, ἢ μὲν βραχὺ ἢ κατέλυσε, ἀλλ' ἕως αἰῶνος τῶν ἡμερῶν τῆς κτίσεως κρατεῖν σιωπῆσθαι;

QVÆSTIO XXXIII.

B *Si Deus conditor est & dominus creaturæ, quomodo Apollonii effectus in partibus creaturæ potentes sunt? nam impetum maris, & ventorum vim, & murium bestiarumque incurfiones, ut videmus, prohibent. Et si, quæ à Domino edita sunt miracula, ea sola commemoratione feruntur; illius autem plurima ipsis quoque rebus ostenduntur: quomodo ea in errorem non seducunt spectatores? Atque si hoc diuina est factum permissione: quomodo non dux fuit ad paganismum eiusmodi permissione? Sin minus, quomodo non dæmonum potentia illa facta sunt? Ediverso vero, si illo quod factum est, tamquam bono delectatus Deus, opem & operam suam contulit: quare talia per prophetas aut apostolos præstita non sunt? Sin ei veluti malū displicuit, quam gratia malum aut illico non impediit, aut paulo post non aboleuit, sed usque ad seculum dierum creaturæ obtinere permisit?*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ μὲν Ἀπολλώνιος, ὡς ἀπὸ ἐπισημοῦ τῆ φυσικῆς διωμάμεων καὶ τῶν ἐν αὐταῖς συμπαθῶν τε καὶ ἀρῆπαθῶν, καὶ ταῦτα τῶν ἐπισημῶν τὰ τελέσματα ἐποίησε, καὶ τῶν θείων αὐθεντίας, ἢ ἐν ἀπασι τοῖς ἀποτελέσμασιν ἐδέησε τῆ ἐπισημῶν ὕλης ὡς ἀπὸ ἀπῶν, σιωπῆσθαι αὐτῶν πρὸς τὸ τῶν τελεμάτων ἐκπλήρωσιν. ὁ δὲ ἑσπέρῃ ἡμῶν Χριστὸς, καὶ τῶν θείων αὐθεντίας ποιᾷ τὰ θαύματα, ὡς ἀπὸ ἐδέησε ὕλης, ἀλλὰ τοῖς πρὸς ἀγαθῶν τε καὶ πρὸς ἄρῆσιν αὐτῶν ἠκολούθη καὶ ἀκολούθησεν τῶν πρὸς ἀγαθῶν. Ἐάντε μὲν ὑποτῆς Ἀπολλωνίως γεγνησθαι τελέσματα, ἐπὶ καὶ ταῦτα ἐπισημῶν γεγνησθαι τῶν φυσικῆς διωμάμεων, πρὸς τῆς θεολογικῆς ἐργασίας ἀποδείξαι, ἢ ἀπὸ τῆς οὐκ ἀπῶν ὡς ἀπὸ ἐκείνων ἀγαθῶν ἰδρυμένων, τὸν ἐν ταῖς μαρτυραῖς ἀπατήσθαι τοὺς ἀσπίστοις, ὡς Θεὸν σέβειν ἢ πρὸς τὸν Ἀπολλώνιον, ἐπίμωσεν, καὶ ἀργήσας αὐτῶν ταῖς μαρτυραῖς σιωπῆσθαι δὲ καὶ

RESPONSIO.

D *Si quidem Apollonius, ut vir naturalium virium peritus, & rerum quæ in eis sunt tum repugnantia, tum cognationis sciens, eiusmodi scientia effectus edidit, non diuina id potestate fecit. Quam ob causam in effectibus omnibus opus illi fuit congruentis materiae assumptione, ad id quod efficiebat complendum, ipsum opera sua adiuuantis. Saluator autem noster CHRISTVS, miracula diuina potentia sua exhibens, fraud quaquam materiae indigens fuit; sed iussiones atque proloquutiones eius consequebantur & consequuntur res ipsæ. Et Apollonij effectus præstitos, quia naturalium virium scientia ad corporalem hominum usum facti sunt, Dominus non euertit: dæmonis autem ipsius, in illius statua insidentis, & homines oraculis edendis in errorem, ut Apollonium sicuti Deum honorarent & colerent, inducentis, os obturavit, responsis eius abolitis. Simul vero & re-*

liquorum dæmonum, sub deorum nomine à Græcis cultorum, abrogavit potentiam; quemadmodum ex rebus ipsis apparet. Cum autem in hisce diuinæ CHRISTI potestatis teneamus significationes, dicere non oportet CHRISTI miracula in nuda sita esse narratione.

QVÆSTIO XXV.

Si Moses eruditus est omni sapientia Ægyptiorum; & potens erat in factis & dictis, sicuti diuina ait Scriptura: quomodo ad astronomiam, & geometriam, & astrologiam, & quæ ista consequuntur, idem beatus propheta discenda nō transit? Ægyptiorum enim eo tempore sapientia, imposturæ tradidit disciplinas. Quam igitur ob rem, in sacris litteris de eiusmodi dictis & factis est in admiratione?

RESPONSIO.

Admiratur diuina Scriptura prophetam de dictorum factorumque potentia, non dictorum operumque gratia, per seipsa: indigna enim fuere illa per se ad prophetæ laudem: sed quoniam utroque nomine conspicuus fuerat apud Ægyptios, & propter eloquentiæ institutionem, & propter vitæ mundanæ splendorem; utrumque autem post veram in Deum pietatem habuit: propterea eū admirata est Scriptura sacra. Porro astronomia, & astrologia, & geometria, apud Ægyptios disciplinæ habitæ sunt vulgares & humiles: in honore autem & precio fuere quæ vocantur litteræ Hieroglyphicæ, atque in adytis abditisque locis, non cuius ex vulgo, sed eximiis & delectis tantum tradebantur. Quarum etiam si propheta scientiam habuit, vsus tamen eis non est: quippe quæ directe ciuili Ebræorum vitæ, ex præscripto Dei institutæ, consuetudini repugnarent, cuius consuetudinis gratia, omnem in Ægypto regiam aspernatus potestatem, præ ea simul malis affici cum populo Dei elegit.

QVÆSTIO XXVI.

Si aquæ omnes à Mose in sanguinem versæ sunt, quomodo Scriptura inducit illud; *Fecerunt autem & Ægyptiorum incantatores consumiliter*? falsum enim est,

A τῶν λοιπῶν δαυμόνων τῶν ἐν ταῖς θεῶν ὀνόματι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡμφοδίων κατέλιπε πλὴν δυνατείας, καθὼς ὁράται τὰ ποσάγματα. ἔχοντες δὲ ἐν ἑαυτοῖς τὸ τῆς Χειροῦ θείας δυναμείως τὰ γνωρίσματα, ὅθεν λέγει τὰ τῆς Χειροῦ θαύματα ἐν ψαλμῷ κείῳ διηγῆσαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κε'.

B Εἰ ἐπαυδύθη Μωϋσῆς ἐν πάσῃ Γραφῇ Αἰγυπτίων, καὶ ἡ δυνατὸς ἐν ἔργοις καὶ λόγοις, καθὼς φησὶ ἡ θεία γραφή, πῶς ἀτρονομίαν καὶ γεωμετείαν ἔατρολογία, καὶ τὰ τοῦτοις ἐπομύθια οὐ μετήλθει ὁ αὐτὸς μακάριος ποσφῆτης; τῶν γὰρ Αἰγυπτίων τότε ἡ Γραφὴ τὰ τῆς πλαινης ὑπῆρχε διδασκυσσα διδάγματα. διὰ τὸ οὗ ὅτι τοιούτοις λόγοις ἢ ἔργοις ὑπὸ τῆς γραφῆς θαυμάζεται;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

C Θαυμάζει τὸν ποσφῆτην ἡ θεία γραφή ὅτι τῆ δυνατεία τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων, ἔχ' εἰκεν τὸ λόγον καὶ τῶν ἔργων καθ' αὐτὰ ἀνάξια γὰρ ἡ ἐκείνη καθ' αὐτὰ ποσὸς τὰ εἰκόμια τῆ ποσφῆτου. ἀλλ' ὅτι δὲ ἐκείνος μὲν ποσφῆτος ὑπῆρχε τοῖς Αἰγυπτίοις ὁ ποσφῆτης, τῆς τε τῆς λόγου παιδείας, ἔτ' ἢ βίου κοσμητικῆς λαμπρότητος, ἀμφοτέρων δὲ πλὴν εἰς θεὸν δισέβεται ἡμῶσας, διὰ τὸ αὐτὸν ἐθαύμασεν ἡ θεία γραφή. ἀτρονομία δὲ, καὶ ἀτρολογία, ἔγεωμετεία, πρὸ Αἰγυπτίοις τότε χυδαῖα τὰ, καὶ πεζὰ, καὶ ἀγεῖα μαθήματα λελόγητο. ἡμῶσας δὲ ἡ τότε πρὸ αὐτοῖς μαθήματα τὰ ἰερογλυφικὰ καλέμενα, τὰ ἐν τοῖς ἀδύτοις οὐ τοῖς τυροῖσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐκρίτοις ποσφῆτιδιδμενα. ὡν ὁ ποσφῆτης εἰ ἔπλὴν εἶδῃσιν ἔχει, ἀλλ' ἐκέπ' ἐν πλὴν χεῖσιν, ὡς ἀπικειμένῳ τῆ χεῖ Θεοῦ πολιτεία τῶν Ἑβραίων, δι' ἡν κατὰ ποσφῆτησας τὸ ἐν Αἰγύπτῳ πάσης βασιλικῆς δυνατείας, εἴλετο συγκαχυχεῖσιν τὰς λαῶν τῆ Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κς'.

Εἰ πάντα τὰ ὕδατα αἶμα ὑπὸ Μωϋσῆος γεγένησιν, πῶς ἐπάγει ἡ γραφή ὅ, ἐποίησεν ὅ καὶ οἱ ἐπαιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ὡσαύτως; ἢ γὰρ ἡυδὸς

ὅτι πάντα τὰ ὕδατα ἠρέσθησαν ἅμα ὑπὸ Μω-
σέως, ἢ πάλιν ὅτι τοὺς ἐπαιδοὺς πεποιθήκεναι ὡς-
αὐτῶς, καὶ ὡς τῶν λοιπῶν τῶν καὶ αὐτοῖς θαυ-
μασίων ὁ αὐτὸς λόγος.

A aut aquas omnes conuerfas esse à Mose
in sanguinem; aut contra, maleficos
confimiliter fecisse. Et eadem est de re-
liquis eorum miraculis ratio.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Πάντων τῶν ὑδάτων τῶν ἐπιπέσω τῆς γῆς ἅμα
ἠρομύρων, ἠναγκάζοντο οἱ Αἰγύπτιοι κόκκω τῶ
ποταμοῦ ὀρύττειν φρέατα, καὶ ἀπὸ τῶν ὕδαρ, καὶ
ποτίσθαι ἐξ αὐτῶν ἑαυτοὺς τε, καὶ τὰ ζῶα αὐτῶν,
καὶ τὰ θρέμματά. Ἐκ τούτου τῶ ἕδατος τῶ
ἐκ τῶν φρέατων ἀντλήουμένου, ἐποίησεν οἱ ἐ-
παιδοὶ ὅτι ἅμα ἔοὐδαμῶς διέψευσται ὁ λό-
γος, καὶ ἔα μὲν ὑπὸ Μωσέως ἠρομύρω θαυ-
μασίων, ἄτε καὶ πῶς θείαν γεγηρημένα ἐνέργειαν,
καὶ μετεβολὴν γεγηρημένη φύσεως τῶ πορ-
χειμένου εἰς πῶς φύσιν τῶ ἐκτελευτημένου· τὰ δὲ
ὑπὸ τῶν ἐπαιδοῦν ἠρομύρω, καὶ πῶς ἐνέργειαν
ἐχρόντο τῶ δαυμῶν, τῶ φαντασμάτων ἐξ ὁ-
ψῆς τῶ ὀρώτων, τὸν μὴ ὄφιν ὄρεθαι ὡς τὸν ὄφιν,
καὶ ὅτι μὴ ἅμα ὡς ἅμα, καὶ τοὺς μὴ βατρα-
χοὺς ὡς βατραχοὺς.

B Aquis omnibus super terram in san-
guinem versis, necesse habebant Ægy-
ptii circa flumen puteos fodere, & inde
aquari, & potum sibiipsis & animanti-
bus pecudibusque suis præbere, ex ea
ipsa aqua de puteis hausta, malefici san-
guinem fecerunt, minimæque Scriptu-
ræ verbum falsum est. Ac miracula qui-
dem à Mose præstita, vt quæ diuina vi
& efficacia essent edita, per transmuta-
tionem naturæ eius quod subiectum e-
rat, in naturam eius quod perficiebatur,
sunt facta: Quæ autem incantatores e-
didere, dæmonum operatione sunt ex-
hibita, oculos spectantium præstigiis
decipientium; vt serpens qui non esset,
tamquam serpentem; & qui sanguis nõ
esset, quasi sanguinem; & quæ ranæ
non essent, veluti ranas cernerent.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κζ΄.

QVÆSTIO XXVII.

Εἰ ἐναντία ἑαυτῷ Μωσῆς ἔδιδασκε.
τὰ μὲν ὅσα τῶ Ἰωσήφ ἐπαρμένους, τὸν δὲ ἀ-
πλόμυρον νεκροῦ ὡς ἀκαθάρτον μωσαϊκόμυρος.
καὶ εἰ ἡὺς πῶς ἄλλοις ὡς πῶς αἰτία, ἑαυ-
τῶ μὲν καὶ μάλιστα πῶς πῶς ἕνεκεν ἢ γρα-
φῆ ἔδωκε εἶπε δι' ἡὺς αἰτίας ἑκάστα ποιῶν Μωυ-
σῆς, ἑαυτὰ ἐδίδασκε;

C Quomodo Moses sibi repugnantia
non docuit, ossa quidem Iosephi secum
ferens; cum autem qui cadauer attigis-
set, vt impurum, pro piaculari habens?
Et si quæ apud eum fuit rationalis
causa, eam nunc discamus. Quamobrè
autem Scriptura non dixit, quam gra-
tia, cum illa faceret, hæc docuit?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

D RESPONSIO.

Ἐπειδὴ περὶ τῶν ὀρώτων, ὡς τῆς μετεβο-
λήσεως τῶ ὀρώτων αὐτῶ ὄρκεισε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ,
καὶ ἡὺς ἀμφοτέρω τῶ Μωσῆ εἰς φυλακῶν
πορχειμένα, ὅτι μὴ ὡς ἀκαθάρτην τὸν ὄρκον, ἔδωκε
μὴ ἀπλόμυρον νεκροῦ, ἀλλὰ τῶ τῶ λύσει τῶ νό-
μου λέγοντος μὴ ἀπλόμυρον νεκροῦ, ἐφύλαξε τὸν
ὄρκον ἀκαθάρτην. ἀδύνατον γὰρ ἡὺς αὐτῶ ἀμ-
φοτέρω φυλάξαι ἀκαθάρτην, καὶ τὸν νόμον, καὶ
τὸν ὄρκον. τῶ μείζονι ὄρω φυλακῆ τῶ ὄρκου, ἐ-
λύσε πῶς ἐλάττωνα φυλακῶ τῶ νόμου· περὶ
ταχοῦ γὰρ ὅτι ἐλάττω κακῶν ἀρετώτερον ὅτι μεί-
ζονος, καὶ πῶς πολλὰ διέσωκεται ἐκ τῶ θείας
γραφῆς· ἀπὸ πῶς ὁ λόγος εἶπται ὁ Θεὸς εἰς ἀμύρ-

Quoniam moriens Ioseph, iureiuran-
do adegerat filios Israël, ad ossa sua trās-
ferenda; & vtrúmque vt seruaret, Mose
propositum fuit; videlicet ne iusiuran-
dum frangeret, & ne cadauer attinge-
ret: violatione legis quæ mortuum tan-
gere vetat, iurisiurandi religionem inte-
gram conseruauit, fieri enim non potuit
vt vtrúmque; inuiolatum teneret, & legē,
& iusiurandum. Itaque præstabiliore
iuramenti obseruatione, inferiorem sol-
uit legis obseruationem. Nam in rebus
omnibus, id quod minus est, maiori
præferendum est malo. Et permulta
sunt huius generis in sacris litteris; quæ
non imputat eis Deus tamquam pec-

catum, qui illa transgrediuntur, propter eam quæ interuenit, necessitatem; veluti octiduana circumcisio, & septiduanus Hierichuntis circuitus, & victimarum in sabbato oblatio; quæ sabbati complectuntur violationem. Præterea si propheta eos ordinauit qui per successionem ossa Iosephi portarent [& iussu Dei rogationem tulit, vt septenario, aut alio certo dierum numero lustrationes leproforum aut aliorum impuratorum fierent; idemque de puerperarum purificatione, iuxta tempora, in Mosaica lege constituta statuit:] nihil ille aduersus ea quæ dixit, commisit. Quærere autem, cur propheta dictorum factorumque suorum non adiecerit causam, perinde est atque si dicas: Quid ita sacrarum litterarum auctores, non eas interpretatione addita ediderunt? cum in ipsa rei commemoratione, significanter mens & sententia rei contineatur. Quocirca non faciendum esse Scripturæ visum est, vt per explicationis ea modum declararetur.

A πῶς τῷ ᾧ φεραμένοιαν ἀλά, ἀφ' αὐτῶν ὁ ἀδὸς συμβεβηκῆαι ἀνάγκη, ὡς πῶς ὁκταήμερον φεραμένοιαν, καὶ πῶς ὁκταήμερον φεραμένοιαν τῆς Ἰερουσάλης, καὶ πῶς ἐν ἑβδαμία φεραμένοιαν τῶν θυσιῶν. ἂ τίνα φεραμένοιαν τῶν ἑβδαμίων πῶς λῦσιν. ἐπὶ εἰ ἑτάξεν ὁ φεραμένοιαν τῆς ἐκ ἀγαθῆς βασιλεύοντος τῆς Ἰουδαίας τὰ ὄρεα καὶ κτλ.

Δὲ τῆς ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν νόμων τῆς Μωυσέως τούτου τῆ ἀειθροῦ κατελείπειν, οὐδ' ἐναντίον ὧν εἶπε, τὴ διεσπασμένην ὁ φεραμένοιαν. ὁ δὲ ζητεῖν ἀφ' αὐτῶν εἶπεν ὁ φεραμένοιαν τούτων πῶς ἀπῆλθεν, ὁμοίον ἐστὶ τῶν λέγειν, ἀφ' αὐτῶν πᾶσαι αἱ γραφαὶ ἠρμηνεύονται πρὸς ἐδοξασάντων τῶν ἐκτελεσθέντων αὐτῶν. ἐπειδὴ ἐν τῇ τῶ φεραμένοιαν διηγήσασθαι ἐμφαντικῶς φεραμένοιαν ἢ τῶ φεραμένοιαν ἐνομοία, ὅτι ἐκ ἐδοξασάντων ἢ γραφῆ ὁ ἐκτελεσθέντων τούτων δηλώσασθαι.

QVAESTIO XXVIII.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κη.

Si Phariseorum fucatam Dominus reprehendens religionem dixit, sepulcra eos esse dealbata, ossibus mortuis & omni spurcicia plena; & in lege, qui cadauer attigisset, impurus habitus est, proinde atque enorme quidquam fecisset, & cadauera, eorumque sepulcra detestamur, eo quod à veteri simul & à nouo instrumento cadauera immunda esse dicantur: quomodo CHRISTVS non contra utrumque fecit, quod & viduae filii, cum eum excitaret, tetigerit loculum; & Iairi filiae apprehenderit manum? etiamsi enim postea excitati sint utriusque, tactum tamen ex anima exceperunt corpora.

C Εἰ πῶς τῷ φεραμένοιαν ἐρημίῳ μόνον βυβλίαν ἐλείχων ὁ κύριος ἐλέγη, ὅτι τάφοι κεκολλημένοι εἰσὶν, πεπληρωμένοι ὄρεων νεκρῶν, ἕκαστος ἀκαθαρσίας. ἔ ἐν τῷ νόμῳ ὁ ἀπίομνος νεκρῶν, ἀκαθαρτος ἐλογίζετο, ὡς ἀποποιεῖν ἐργασζόμενος πῶς τῶ νεκρῶν, καὶ τῶν τούτων μυστηρίων τάφοις, τῶν τε παλαιῶν καὶ κατὰ τῆς ἀκαθαρτου τῶ νεκρῶν κληρονομία. πῶς ἀμφοτέρων ὁ Χεῖρος ἐναντίας ἐκ ἐπείσεν, ὅτι τῶν ὧν τῆς χεῖρος αἰσῶν, ἢ ἴατο τῆς θεοῦ, καὶ πῶς θυγατέρα τῆς Ἰαείρου τῆς χεῖρος ἐκείνησιν, εἰ γὰρ καὶ ἀμφοτέροις τελευτῶν ἀπέσπασεν, ἀλλὰ πῶς ἀφ' αὐτῶν νεκρῶν ἐδέξαντο σώματα.

RESPONSIO.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Mortuorum corporum cadauera, & eorum sepulcra abominationi sunt, propter consequentem graecolentiam, nā si omnino propter mortalitatem abominationi essent defunctorum corpora, non oporteret, animantium morticinorum partes accommodare ad uiuentium vsum, vt pelles, cornua,

D Τῶν πτωχῶν τὰ νεκρῶν φεραμένοιαν, ἔ οἱ τούτων τάφοι, μυστηρίων) ἀφ' αὐτῶν ἐπορεύοντων ἀποποιεῖν βαρβάρων δυσωδίας, καὶ ἀφ' αὐτῶν νεκρῶν. εἰ γὰρ ἀπλῶς ἀφ' αὐτῶν νεκρῶν ἐμυστηρίωντο τῶν νεκρῶν τὰ φεραμένοιαν, ἐκ ἀφ' αὐτῶν ἐχέτω τῶν ζώων νεκρῶν φεραμένοιαν μέρησι κεχρησάσθαι φεραμένοιαν τῶν ζώων τῶν χεῖρας, ὡς τῶν δέρμασι, καὶ τῶν κέρασι, καὶ ἄλλοις.

καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ὠτοὺς καὶ πῶς γένοιτο, καὶ τὰς ἄλλας
 ξὶν ἅπαντα ὁμοίως λόγῳ διδάσκει ὑπεξελεῖν τὴν
 παροῦστος αἰσῶν νεκρώσεως. Εἰ δὲ νεκρὰ μὲν
 καὶ τῶντα, οὐ μυσταπόμνηρα δὲ ἀλλὰ πῶς εἴς
 αὐτῶν χρεῖαν, πῶς οὐκ ἔστι τῶν ἀποπομπῶν
 ὅ κατὰ μὲν ἡγήσασθαι τῶντα ἀλλὰ πῶς εἴς
 αὐτῶν χρεῖαν, μυσταπόμνηρα δὲ τῶν ἀγίων μὲν
 τῶν τὰ σώματα ἔσσι τοῖς ταφοῖς ὑπὸ Ἑλλή-
 νων, φυλακτικὰ ὄντα ἀπὸ τῶν δαμνῶν ἔπι-
 βουλῆς, ἔσσι ἰαματικὰ νοσημάτων τῶν καὶ πῶς ἰα-
 τρικῆν τέχνην ἀνάτων; περὶ αὐτῶν δὲ ὁ κύ-
 ριος πῶς τῶν Φαρισαίων ἐρημιστικῶν δι-
 δασκαλῶν ταφοῖς κεκρηναμένοις ὅτι ὡσπερ τῆ νοή-
 σης τῶν ζώντων βδελυκτὴ ἔστι τῶν νεκρῶν ἑ-
 μῶν ἢ δυσωδία καὶ ἀκαθαρσία, οὕτως καὶ ἐν
 ἐκείνων αἰσῶν βδελυκτὴ ἔστι τῆ νοήσης τῶν βίσι-
 βων, ἔσσι πῶς οὐσα αὐτῶν ψυχῆς νεκρώσεως,
 καὶ δυσωδία, ἔσσι ἀκαθαρσία. ὡσπερ γὰρ χειρῶν
 τῆ ψυχῆς τῆ σώματος, κεκρὸν ὅ σώμα, καὶ
 δυσωδίας, καὶ ἀκαθαρσίαν οὕτως χειρῶν τῆ
 φόβου τῆ Θεοῦ τῆς ψυχῆς, νεκρὰ ὑπερῆχεν ἡ
 ψυχὴ, καὶ δυσωδίας, καὶ ἀκαθαρσίας. κατ' ἐναν-
 τῶσιν δὲ ἔσσι οὐκ ἔστι ὁ κύριος ὁμοίως οὐτε τῆ
 πάρα, οὐτε τῆ κατῆ. οὐκ ἔστι γὰρ ὑπὸ τὸν
 νόμον ὅτε τοῖς ἐν τῆ ἐρωτησῆς εἰρηνοῦς νεκροῖς
 ἡγήσασθαι. ἀπὸ γὰρ τῆ βαπτισματικῆς ἡρώσας ὁ κύ-
 ριος τῆς βιαφελικῆς πολιτείας, οὐσῶν ἐξώθεν
 τῆς τῆ νόμου φυλακῆς. ἀπὸ οὐκ ἔστι ἐμαρτυρῆσαι
 ἀφ' αὐτῶν τῆ νεκρῶν. καὶ δὲ πῶς κατῆ, ὅτι
 να μὲν ἡ μαντικὰ δὲ ἀφ' αὐτῶν τὰ ἐν τῆς
 καρδίας ἐξερχόμενα κακὰ. ὅ δὲ ἀπὸ τῆς νε-
 κρῶν, οὐ μαντικὰ τὸν ἀφ' αὐτῶν.

A pilos, bilem, adipem, carnes: quæ nul-
 la ratione ex ea quæ illis adest, eximi
 possunt mortalitate. Quod si hæc quo-
 que sunt è mortua, minus tamen dete-
 stationi subiecta, propter eorum usum:
 quomodo multo absurdissimum nõ est;
 pura quidem ista, usus eorum gratia exi-
 stimari; abominationi vero Græcorum,
 subdita esse sanctorum corpora, & se-
 pulcra martyrum? quæ & dæmonum
 amoliuntur insidias, & morborum ab
 arte medica comploratorum conferunt
 sanationes. Comparavit autem Domi-
 nus personatam Phariseorum pietatem
 sepulcris dealbatis: quoniam sicuti vi-
 uorum sensu abominabilis est exsan-
 guium corporum fætor & spurcicia, sic
 & illorum iniquitas detestabilis est pio-
 rum sententia: quæ quodammodo ipso-
 rum animi est mortalitas, graueolentia,
 & impuritas. Quemadmodum enim
 per diuortium animæ à corpore, mor-
 tuum, fætidum & immundum corpus
 est: ita si ab anima secedat Dei timor
 exanguis est, & maleolens, & impura
 anima. Per repugnantiam vero Domi-
 nus neque contra verus neque contra
 nouum Testamentum fecit quidquam.
 Non enim sub lege fuit, cum eos quo-
 rum in quæstione facta est mentio, su-
 scitauit defunctos. Nam à Baptismo E-
 uangelicam exorsus est Dominus vitæ
 consuetudinem, legis obseruatione im-
 munem. Idcirco pollutus non est de-
 functi contrectatione. Porro secundum
 nouum Testamentum, ea tantum ho-
 minem inquinant, quæ è corde prodeunt
 mala: mortuum autem tangere homi-
 nem non pollut.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κθ.

Εἰ πεπληρωτὸς ὁ οἶκος ἔνθα ὁ κύριος ἡ-
 πνήκει ὁ ὁμοίως ἐμὴν θεοπροφῆσασθαι, ἔ-
 ἀλλὰ τῆ τῶν ἡρώσας οἱ βασιλοῦς αὐτὸν
 κατὰ τὸ πῶς ὁμοίως, καὶ δὲ αὐτῆς κατῆ
 τὸν ἀδενῶντα, πῶς οἱ ἐν τῶν οἶκῳ ἡρώσας
 ὅμοίως οὐκ ἔστι ἐπλήρησθαι τῆς ὁμοίως
 λυομένης;

D Si plena domus fuit vbi Dominus e-
 rat, paralyticum curaturus; & ob eam
 causam eis qui illum baiulabant, neces-
 sitas imposita est, tectum frangendi, at-
 que inde agrum demittendi: quomodo
 multitudo quæ in domo congregata e-
 rat, tecti fractione læsa non est?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Αἰσῶν οἱ ἐν τῶν οἶκῳ ἡρώσας τῆ ὁμοίως
 ἀπὸ τῆ τῶν ἡρώσας ὑπερῆσθαι. ἔσσι γὰρ ὅτι
 ἡρώσας αὐτῶν οἱ τῆ ὁμοίως ἀπὸ τῆ τῶν ἡρώσας,
 ὅτι μὴ
 ὅμοίως οἱ ἐν τῶν οἶκῳ ὑπερῆσθαι, ἵνα μὴ
 πῶς ἡρώσας.

RESPONSIO.

Cum, qui in domo erant, animaduert-
 erent nudatum iri tectum, cesserunt lo-
 co vniuersi, non enim ita erāt stolidi qui
 tectum denudabant, vt homines non
 prius inclamatione ad cedendum hor-
 tarentur, nequis eorum læderetur:

nec opus fuit tectum omne auferre, sed quantum ad paralyticum demittendum satis esset.

QVAESTIO XXX.

Si quemlibet hominem angelus sequitur custos, ut sacrae docent litterae; homines autem quandoque incrementum, quandoque diminutionem, sicut in diluuiio & reliquis calamitatibus propter facta sua, sustinuerunt: angeli, qui incrementi & diminutionis capaces non sunt, quae tum munia obiere: quandoquidem angelorum pro se quisque ab initio, apud Deum ministerii sui functionem cepit?

RESPONSIO.

Angeli omnes, tum qui regunt, tum qui reguntur, functionem suam implent caelis & hominibus utilem: quibus vero ministerium mandatum est ut homines sequantur custodes, semper augentur, minuuntur numquam. Aut enim utrumque simul, animam inquam & corpus; aut animam post diuortium eius a corpore, sequuntur, usque ad restituendi siue renouandi mundi tempus. Prius autem quam ut hominum sint asseclae & custodes constituentur, aliis muneribus, pro hominibus obeundis, principibus suis ministrant.

QVAESTIO XXXI.

Si Dei nutu, nubes pluuiam terrae demittunt: quomodo incantamentis quibusdam, qui Graece à nubibus impellendis *νεφοδιώκται* appellantur, nubes conficiunt, ubi grandinem & imbres immentos deicere volunt?

RESPONSIO.

Hoc, quia non sub sanctae Scripturae testimonio, per incantamenta scilicet imbres prouenire, adducis, incredibile est. Ipse namque qui hanc instituiti questionem, non ex eo quod factum videris, sed quod aliunde audieris, illam in medium protulisti.

QVAESTIO XXXII.

Si mortalem Deus condidit naturam nostram, quomodo dicis, Deum mortalem non fecisse?

Ὅτι γὰρ ὅλης τῆς ὀρθῆς ἰσῆς χρεία ἀποσπερσῶσαι, ἀλλὰ τὸσον ὅσον ἦρκει εἰς τὴν ὑποστάσειν τῆς ψυχῆς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λ'.

Εἰ ἐκάστη ἀνθρώπων ἀγγελὸς πρὸς πέτατα φύλαξ, καθὼς ἢ θεία γραφὴ λέγει· οἱ δὲ ἀνθρώποι ποτὲ μὴ αὐξήσονται, ποτὲ δὲ μειώσονται, ὡς ὅτι τὰ κατὰ κλισίαν καὶ τῶν λειπτῶν συμφορῶν, εἴτε ἐὰν ἐαυτῶν ὑπερβῶν, ἢ ἐὰν ἀγγέλων αὐξήσεως καὶ μειώσεως ὄντες ἀνεπίδεκτοί, ποῖαν τότε λειτουργίαν ἐπιπλήρωσιν, ἐκείνου τῶν ἀγγέλων ὑπὲρ Θεοῦ λειτουργίαν εἰς ἀρχῆς εἰληφότος;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οἱ μὲν ἀγγελοὶ πάντες, ἔχοντες τε καὶ ἀρχοὶ μὲν, λειτουργίαν ἐπιπλήρωσιν χρεώδη τοῖς οὐρανοῖς καὶ τοῖς ἀγγέλοις τῶν ἀνθρώπων· οἱ δὲ λειτουργεῖν εἰληφότες ὅτι πρὸς πέτατα τοῖς ἀνθρώποις φύλακες, αἰεὶ μὲν αὐξήσονται, μειωῦνται δὲ ὅσῳ ποτε ἢ γὰρ πρὸς πέτατα τῶν σωματιῶν, ἢ ψυχῆ λέγω καὶ σώματι· ἢ πρὸς πέτατα τῆς ψυχῆς μὲν τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἐξόδον τῆς ψυχῆς, ἕως τῆς κερῆς τῆς κόσμου ἀνακλίσεως. ὡρμηθὲν δὲ ταῦτα πρὸς πέτατα τοῖς ἀνθρώποις, ἢ φυλάττειν αὐτοὺς, ἢ τὰς ἀλλὰς ὑπὲρ ἀνθρώπων λειτουργίας λειτουργεῖν τοῖς οἰκείοις ἔχουσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λα'.

Εἰ νόημα τι εἶναι ἀνεφέλας τὸν ὑέτον τῆς γῆς κατὰ πέτατοι, ἀγγέλοις τῆς νεφέλας οἱ καλούμενοι νεφοδιώκται ἐπαοιδίαις ποῖ κατὰ σκοδιάζονται, εἴτε βουλόνται, χαλάζας καὶ ἀμβροσίας ὑέτους ἀκροτήτων;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο ὅτι καὶ τῆς ἀγίας γραφῆς μυστηρίως, πῶς ὑέτους εἶναι ἐκ τῶν ἐπαοιδῶν ἀπίστον. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ αὐτὸς τῶν περὶ τούτου ἐρωτήσεως τὴν ἐρώτησιν, ὅτι ἀφ' ὧν ἐθαύσω γινόμενῶν τῶν ἐρωτήσεων πεποιήσας, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἠκουσας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λβ'.

Εἰ θνητὸν ὁ Θεὸς τὴν ἡμετέραν ἐκτίσε φύσιν, πῶς λέγεις ὅτι ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν;

A

RESPONSIO.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐκ εἶπὶ θνητὸν τῆ φύσιν, τὴν ἀνάγκη πτότως ἀποθανεῖν· καὶ τούτου ἡ ἀπόδειξις, ὅθ' θνητοὶ ὄντες πτω φύσιν τὸν τε Ἐνώχ καὶ τὸν Ἡλίαν, ἐν ἀθανασία ἐπιδεδωκέντων, τῶ γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύθη, ἡμοιόμοις ἀνωτέρω. ἀλλ' ἄρα οὗτο θνητὸν πτω φύσιν ἡδὴ πεποιθέναι τὸν Θεὸν, καὶ εἰσελθεῖν τὸν θάνατον εἰς τὸν κόσμον τῆ τῶ ἀδελφῶν πτω κατὰ. εἰ μὴ γὰρ ὡσαύτ' ἐποίησεν ὁ Θεὸς θνητὸν πτω φύσιν, οὕτως ἐποίησε καὶ τὸν θάνατον, ὅθεν ἀπὸ τῆς πτω κατὰ καὶ ὁ θάνατος· καὶ εἰ ὁ Θεὸς πτω πτω κατὰ ὅθεν ἐποίησε, οὐδ' ἄρα τὸν θάνατον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λγ'.

Εἰ τῶ ἀδελφῶν ἡ φύσις ὡς θνητὸν μὴ ὅθ' οἰκεῖον ἐπιγινώσκῃ πέρας, ὁ δὲ ἐκάστου χρόνου οὐ κατὰ ἴνα ὅθεν ὄρα, ὅθεν καλεῖσιν οἱ ἐκ τὸς εἰμωρότητων· πῶς ὅθ' Ἐζεχία πτωσετέθησθ' χρόνοι; ὅθ' γὰρ πτωσετέθ' ἐπὶ τῶ πτωσετέθ' ἀειθεροῦ δηλονότι γαμβραῖται. πῶθεν οὗτο ἐπὶ τῶ τελευτώντων ὅθ' τῶ χρόνου ἀόριστον δείκνυται;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐ δὲ οὐχ ὡσαύτ' ἐκάστου ζωῆς ὁ χρόνος, δείκνυται ἐκ τῶ γραφικῶν φωνῶν ὅθεν εἶπὸν, φησὶν, ἐν τῶ πεδίῳ βύρη ἀδελφῶν νεανίδα μεμνησενιδίω, καὶ βιασάμενος αὐτὴν κρημνίσῃ μετ' αὐτῆς, τὸν μὴ ἀδελφῶν ἀποκτεῖνατε, πτω δὲ νεανίδα μὴ ἀποκτεῖνητε. ὅθ' γὰρ ὅθεν ἐπάταξεν ἀδελφῶν ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτῆ, ὅθ' πατάσῃ αὐτὴν ἐπὶ πτω ὁ βοηθῶν, οὕτως ἐγένετο ὅθ' πτω γαμῶν. ὅθ' ἐβόησεν ἡ νεανίς, καὶ ὁ βοηθῶν αὐτῆ ὅθεν ὅθεν. ὅθεν ἀπὸ δὲ πτωρεῖσεν ἡ γαμῶν πτω βεβιασμένω κρημνίσῃ τῆ βεβιασμένη ἀναίρεσθ', εἰ μὴ ὁ θάνατος ὡσαύτ' ὅθ' γὰρ πτω Θεοῦ ὡσαύτ' ὅθεν, ἀβίασθ' τε καὶ ἀπτωθεῖσθ'. ἀλλ' εἰ τῶ, δηλονότι οὐ τῆ πτωσετέθ' ζωῆ τῶ Ἐζεχίου πτωσετέθ' χρόνοι ζωῆς, ἀλλὰ πτω ἀόριστος πτωσετέθ' ὅθεν αὐτῆ, ὅθ' τέλος ἐγένετο ἀπὸ τῶ θανατικῶν πάθους, μὴ τῶ Θεοῦ ἐκ τῶ πάθους ἰασάμενος αὐτὸν, καὶ εἰς ὅθ' ζῆν αὐτὸν ἀποκαταστήσῃ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λδ'.

Εἰ καθὼς πινέσ φασι ὁ κατακλυσμός ἐν πτω τῶ πτω, τῆς γῆς οὐ γέγονεν, ἀλλ'

Non si quid natura mortale est, id omnino mortem obire necesse est. Cum mortales naturâ sint Enoch & Elias, in immortalitate tamen adhuc perdurant, eo quod dictum est, *Terra es, & in terram reuertere*, superiores. Itaque verum est, & mortalem effecisse Deum naturam nostram; & mortem in mundum ingressam esse, inobœdientia hominis. Si enim Deus, quemadmodum mortalem condidit naturam, ita quoque mortem condidisset: non per inobœdientiam esset mors. Et, si Deus inobœdientiam non creauit, neque mortē profecto creauit.

QVÆSTIO XXXIII.

Si hominum natura, vt mortalem quidem cognoscit terminum suum; cuiusque autem hominis vitæ tempus non certum habet finem; (quod à fide nostra profani Fatum vocant) quomodo Ezechia certi additi sunt anni? Quod namque additur, ad numerum antea designatum assumitur. Vnde igitur in eis qui diem suum obeunt, temporis incertitudo demonstratur?

RESPONSIO.

Non esse definitum cuiusque vitæ tempus, ex oracularibus Scripturæ verbis ita ostenditur: *Si*, inquit, *in agro homo repererit puellam quæ desponsata sit, & vi illata concubuerit cum ea: virum quidem occidite, puellam vero ne occideritis. Quomodo namque percussit homo proximum suum, & cum eum percuteret, non affuit percusso opitulator: sic & facinus hoc patratum est. Inclamauit puella, & adiutor ei preesto non fuit. Non contulisset diuina Scriptura stuprum vi illatum, cædi violenter commissæ, si mors definita esset. Nam quod apud Deum definitum est, id vi mouere & transgredi non est. Atque hoc si ita habet, nempe non determinatæ Ezechia vitæ, adiecti sunt vitæ anni, sed nullo certo fine præteritis eius annis: quorum exitus aderat à morbo letali, non à Deo, qui morbum eum sanauit, & in vitam illum restituit.*

QVÆSTIO XXXIII.

Si, quemadmodum nonnulli dicunt, diluuiū non in omni terræ loco fuit, sed

MM ij

vbi eius etatis homines habitauerunt: quomodo in vero est, aquas altissimos quosque montes, quindecim exsuperasse cubitis?

RESPONSIO.

Non videtur in vero esse, non in vniuerso mundo diluuium fuisse: nisi decliuora ea loca fuerint, vbi diluuium exstitit, reliquis terræ locis.

QVAESTIO XXXV.

Si animantium omnium effector deus est: quid ita quod bifidam haberet vngulam, & ruminaret, mūdum esse pronunciauit? & rursum, quam ob causam quod ruminaret, vngulam autem non diuideret, in malis posuit: sicuti camelum? & quod vngulam quidem diuideret, non autem ruminaret, in immundis computauit: vt suem? Et in piscibus, cur squamosi & pinnati à reliquis discernuntur? & in volatilibus, cur inducta distinctio est? cum quidem pura quaedam, si quidem permittantur, eadem quæ impura & edant & faciant.

RESPONSIO.

Natura certe quidem animalia omnia munda sunt, & bona à Deo primitus creata, iuxta id quod dictum est. Et vidit Deus omnia quaecumque fecit; & ecce erant valde bona, & diuinam consequuta sunt benedictionem, hisce verbis: Crescite & multiplicamini. Sedenim quia Deus, sicuti rebus aliis omnibus, ita etiam cibus fumendis, Iudæos sub iugo seruitutis Legis esse voluit: propterea animantium, volatiliū & piscium, aliqua pura dixit; quorum etiam mactationem & esum illis permisit: aliqua impura nominauit, quorum eis vsu quoque interdixit. Quocirca hæc munda vocantur, & immunda: munda quidem, iuxta naturam; immunda vero, secundum legem. Quin & illam insuper ob causam pura & impura sunt dicta, quod in Ægypto omnia tū animantia (sue excepta) diuinitate essent donata, quapropter animantium alias mundas, alias appellauit immundas, & mundas eis, vt in sacrificiis mactarent, permisit; immundis autem, vt ne in cibus vterentur, edixit, vtroque modo illa indigna esse ostendens appellatione & honore Dei,

Α ὡς οἱ τότε ἀμάρτυροι ἔκρινον, πῶς ἀληθὲς ὅτι
ὑψώθη ὁ ὕδαρ ἐπὶ τῶν πτόρων τῶν ἐπιπλαῶν
ὁρέων δεκατέσσαρας πήχας;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

ΟΥ δοκεῖ ἀληθὲς εἶναι ὅτι μὴ ἐν πτόρῃ τῶν
κρίσμων τὸν καθαρισμὸν γενόμενον· εἰ μὴ τι ἄ-
ρα κριτότερον ἢ τῶν οἱ τόποι ἐνταῦθα ὁ κατακαυ-
σμὸς ἐγένετο, τῶν λοιπῶν τόπων τῆς γῆς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λε'.

Β Εἰ τῶν ἀλόγων ἀπτόρων δημιουργὸς ἐστὶν ὁ
Θεὸς, διὰ τί ὁ διχλωμὸν ὄπλιον καὶ μηρυκισμὸν
μὴ ἔχον, καθαρὸν εἶναι ἀπέφηνατο; ἔτι πάλιν διὰ
τί ὁ μηρυκισμὸν μὲν ἔχον, οἷον κέμηλος, ὄπλιον
δὲ μὴ διχλωμὸν, ἐν τοῖς καλοῖς τίτακται; καὶ
ὁ διχλωμὸν μὲν πτω ὄπλιον, μηρυκισμὸν δὲ
μὴ ἔχον, οἷον χοίρειος, ἐν τοῖς μὴ καθαροῖς λε-
λόγηται; καὶ ὡς τοῖς ἰσχυροῖς δὲ τὰ ἀνεπίδωτα, καὶ
τὰ πετεινὰ διὰ τί διήρτυται, καὶ τοῖς ἰσχυροῖς κα-
θαροῖς, εἰ γε συζωοῦνται, ταῦτα τοῖς ἀκα-
θάρτοις, ἐαδιόντων καὶ παραπτόνων;

C

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Φύσι μὲν καθαροὶ ὑπάρχει πτόρτα τὰ ζῶα,
καὶ κατὰ τὸν Θεὸν εἰς ἄρχῃς γενόμενα, καὶ
ὁ εἰρημῶν, καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πτόρτα ὅσα ἐποίη-
σε, καὶ ἰδὼν κατὰ λίαν. Ἐ τῆς γείας τετυχηκότες
βιολογίας, λεγούσης αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε.
ἀλλ' ὅτι ἐβούλετο ὁ Θεὸς ὡς περ ἐν πᾶσι τοῖς
ἐαδιόμοις ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς τῆ νόμου δου-
λείας ποιήσασθαι τοῖς Ιουδαίοις, διὰ τὸ τῶν
ζῶων, καὶ πετεινῶν, καὶ ἰσχυρῶν, ἵνα μὲν ὠνόμα-
σε καθαροὶ, ὡν καὶ πτω σφαγῶν ἔτι πτω βρώσῃ
τοῖς Ιουδαίοις ἐπέτρεψεν· πτω δὲ ἀκαθάρτα ὠ-
νόμασεν, ὡν πτω βρώσῃ αὐτοῖς ἀπέτρεψε. καθα-
ροὶ οὖν ταῦτα καὶ ἀκαθάρτα λέγονται· καθαροὶ
μὲν, διὰ τὸ πτω φύσιν· ἀκαθάρτα δὲ, διὰ τὸν
νόμον. ἄλλως δὲ πάλιν καθαροὶ καὶ ἀκαθάρ-
τα λέγονται, διὰ τὸ πτω πτω ἀγίῳ, ὅτι
ἐν τῇ Αἰγύπτῳ τότε πτόρτα τὰ ζῶα πτω τῶν
χοίρειον ἐποίησαν· διὰ τὸ τῶν ζῶων τὰ μὲν
καθαροὶ, τὰ δὲ ἀκαθάρτα ὠνόμασε· καὶ τὰ μὲν
καθαροὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς φῆναι, τὰ δὲ μὴ ἐαδίην
ὡς ἀκαθάρτα, [δι]έκατέρη δὲ κριτὸν αὐτὰ ἀδ-
ξια ὄντα τῆς τῆ Θεὸν παραπτόνειας τῆ καὶ πτω,

καὶ ἀφ' τῆ θύεσθαι καὶ ἐσθίεσθαι· καὶ πάλιν Α
ἀφ' τῆ κελύεσθαι αὐτὰ ἀκαθάρτα.

& per mactationem in sacris, & per vsū
in cibis, atque item per id quod impura
vocentur.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λγ'.

QVÆSTIO XXXVI.

Εἰ ὁ θεῖος Ἐσθῆς ἀεπίδεκτος, ἀφ' τῆ πε-
ρὶ τῆς γρίσως τῆ Σαούλ λέγει μετὰ μελε-
σθαι, καὶ περὶ τῆς κελύεσθαι τῆς Νινυῖ ὅτι
μετενόησεν;

Si in diuinitatem non cadit mutatio,
quapropter Deus de Saulis vñctione di-
cit, se pœnitentia duci; & de euerfione
Niniæ aliud statuit?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Ο δεσπότης Θεός καὶ κατὰ τὸ ὑπάρχον,
καὶ κατὰ τὸ πρᾶξιον καὶ παρεπούσας αὐτῷ πρᾶ-
ξις, ἀτρέπιός ἐστι. παρενοῶν δὲ τῶν πρεπομέ-
νων πρὸς τὸ λιστελεῖς τοῖς ὑπ' αὐτῶν παρε-
νοουμένοις, πρέπει τὰ πρᾶγματα· ὁ δὲ καὶ πρὸς
τὸ συγκινώσκειν, καὶ πρὸς τὸ μὴ συγκινώσκειν ἀ-
τρέπιός ἐστι. συγκινώσκει γὰρ ἀτρέπιός τοῖς ἁρ-
θούσι τὰ ἐαυτῶν πηλοσματα· τοῖς δὲ ἀδύργω-
τως ἐχολοῖ πρὸς τὰ κακά, ἀτρέπιός οὐ συ-
κινώσκει. ὁ οὖν μετὰ μελεσθαι, ὁ ἀτρέπιον
αὐτῶν ἐμφανῆ ὁ κατὰ τὸ μὴ συγκινώσκειν· ὁ δὲ,
μετενόησεν ὁ κύριος, ὁ ἀτρέπιον αὐτῶν διηλοῖ ὁ
κατὰ τὸ συγκινώσκειν. ἀτρέπιός γὰρ ἐστὶν ὁ Θεός, C
καὶ αἰεὶ ἐν τοῖς αὐτῷ παρέποισι ποιεῖ ἀφ' αὐ-
θαι· Ἐσθῆν δὲ εἰς τὸ ποιεῖν τὰ μὴ παρέποντα
αὐτῷ, οὐδέχεται ποτὲ.

Dominus Deus, tum eo quod existit,
tum eo quod actiones se decentes agit,
immutabilis est. Prospiciens autem mu-
tationi obnoxiiis, vtilitati eorum quibus
prospicit, consulit, & res ipsas mutat.
Proinde & cum ignoscit, & cum non i-
gnoscit, immutabilitatem retinet: si-
quidem his qui delicta sua corrigunt, ita
vt non mutetur, ignoscit: his autem qui
in vitiis suis absque emendatione perse-
uerant, ita vt non mutetur, non igno-
scit. Itaque illud, *Pœnitentia ducor*, im-
mutabilitatem eius, eo quod non igno-
scit, designat: & illud, *Aliud statuit Domi-
nus*, immutabilitatem eius eo quod i-
gnoscit, significat. immutabilis namque
est Deus, & semper in eis quæ se decent
faciendis perdurat, mutabilitatemque
ad id quod se non decet, faciendum,
numquam admittit.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λδ'.

QVÆSTIO XXXVII.

Εἰ ὁ Ἰωάννου βάπτισμα μὴ κατὰ νόμον
ἦν, ὡς περὶ οὗτο ἦν, πῶς οὐκ ἦν κατὰ
τὸν νόμον, καὶ πῶς ὑπὸ τῶν ἐνόμων ἐδέχθη;
πῶς δὲ οὐ κατὰ νόμον οἱ ὑπὸ τὸν νόμον ὄντες,
καὶ ὁ κατὰ τὸν νόμον δεξάμενος βάπτισμα; D
Εἰ δὲ ὑπὸ τὸν νόμον ἐτύγχανε τὸ τῆς χά-
ριτος βάπτισμα μὴτε κατὰ νόμον, μὴτε ὑπὸ
νόμον, μὴτε κατὰ νόμον λεγόμενον, κατὰ τὴν
νόμον διρεθύσεται;

Si Baptismus Ioannis non secundum
legem fuit, sicuti non fuit: quomodo
ergo præter legem non fuit? & quomo-
do ab his qui sub lege vivebant, rece-
ptus est? Quomodo autem non viola-
tores legis fuerit, qui legi subditi cum
essent, præter legem baptismum susce-
perunt? Sin sub lege baptismus gratiæ
non fuit, neque secundum legem, neq;
supra legem, neque præter legem dictus
quomodo tandem existitisse reperitur?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου, παροίμιον ἦν τῆ
δι' ἀγγελίης τῆς χάριτος· ὁ δὲ καὶ ὑπὸ τὸν νόμον
ἦν· ὁ δὲ γὰρ ὡς ἐδέχεται τοῖς κατὰ τὸν νόμον ἀ-
μάρτησιν, ἐν τούτῳ ἀφ' αὐτομοίας τῆ καὶ
πίστεως τῆ Χριστοῦ δεξάσθαι τὴν συγχώρησιν.

Baptismus Ioannis, proœmium fuit
Euangelij gratiæ: quocirca & supra le-
gem fuit, alioqui non admisisset eos qui
secundum legem peccauerant, vt in hoc
per pœnitentiam & fidem CHRISTI,
reciperent commissorum peccatorum
remissionem.

QVAESTIO XXXVIII.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λη'.

Si Ioannes discipulorum fidem CHRISTO, quod ille ipse esset, confirmare voluit, quando eos ad illum misit; (hoc enim nonnulli dixerunt) quare non enunciationem eis mandavit, sed interrogationem per eos apud CHRISTVM produxit? Sin eo quod in carcerem coniectus fuerat, variantibus cogitationibus ad ambigentem de eo dubitationem peruenit; (nam & hoc dixerunt alij) quare perinde atque illum nondum aduenisse cognouisset, percontatur? Illud enim verbum, Tu ne es ille qui venturus est, an alterum expectamus: perinde atque CHRISTVM nondum aduenisse diceret; vt autem pro expectatione de se concepta adueniret, precaretur, suspicionem affert. Hoc namque si persuasum habuisset, non interrogasset, Tu ne es CHRISTVS, aut alius quisquam ab illo?

RESPONSIO.

Quoniam varia fama de miraculis quae faciebat IESVS, ferebatur, quibusdam dicentibus, Elias est qui hoc praestat; quibusdam, Hieremias; quibusdam, Alius quispiam prophetarum: sermones eiusmodi audiens in carcere Ioannes, misit discipulos suos sciscitarum, nū qui signa ea faceret, ille ipse esset qui testimoniū à se retulisset, aut quisquam alius qui vulgo iactaretur. Porro IESVS consilio Ioannis cognito, in praesentia discipulorum ipsius, multa edidit miracula; & ipsis & Ioanni per eos persuadens, se illum ipsum esse qui & ea exhibuerit quae aliorum nomine celebrarentur mira, & ab ipso testimonium reportauerit Ioanne.

QVAESTIO XXXIX.

Si Dominus CHRISTVS se Omnes post exaltationem suam, ad seipsum pertracturum esse renunciauit: quomodo non omnes ad fidem eius accurrerunt? quomodo vero ipse, qui ad se pertractū iri omnes renunciauit, non dicto suo aduersatur? Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit illum?

RESPONSIO.

Ex fine & exitu suo verbū quodlibet

Εἰ πρῶτα οὕτως τοῖς μαθηταῖς ὁ Ἰωάννης πρὸς τὸν Χριστὸν, ὅτι αὐτὸς ἐστίν, ἐβούλετο, ὅτε ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν, (τὸ γὰρ ἕνεκεν εἰρήκασιν) ἄλλ' ἢ μὴ κατὰ δόξαν εἶπεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν τὰς Χριστῶν πρῶτον ἀγαθῶν; εἰ δὲ αὐτὸς ἄλλ' ὅτι τῆς εἰρήκῃς αὐτὸν ἐμβεβλήσθαι ἐκ τῆς νοουμένων ποικίλως εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀμφιβολίαν κατέστη, (καὶ γὰρ τὸ εἰρήκασιν εἶπεν) ἄλλ' ἢ ὡς μηδέπω αὐτὸν ἐλθόντα ἐγνωκώς ἐρωτᾷ; ὅ γὰρ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον πρῶτον ἀκούω; ὡς μηδέπω μὲν τὸν Χριστὸν πρῶτον ἀκούω, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν πρῶτον ἀκούω, τὴν ὑπόνοιαν διδωσι. πεπεισμένος γὰρ τὸ γὰρ, ὅτι ἀπὸ πρῶτον, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ἢ ἕτερος τις πρῶτον ἀκούω;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐπειδὴ ἄλλοι φησὶν πρὸς αὐτὸν ἐποίησεν θαυμάσια ὁ Ἰησοῦς διέτρεχον, τῶν μὲν λεγόντων, Ηλίας ἐστίν ὁ ταῦτα ποιῶν. τῶν δὲ, Ἰερεμίας. τῶν δὲ, ὁμοῦς τις τῶν πρῶτον ἀκούω. ταῦτα καὶ φησὶς ἀκούων ὁ Ἰωάννης ἐκ τῆς εἰρήκῃς, πέμπει τοῖς μαθηταῖς αὐτὸν μαθεῖν, εἰ ὁ ταῦτα σημεῖα ποιῶν, αὐτὸς ἐστίν ὁ ἕως αὐτὸν μάρτυρητής, ἢ ἕτερος τις, ὁ πρῶτον τῶν πολλῶν θρυλούμενος; γνοῖς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὸ Ἰωάννου τὸν σκεπτόν, ὅτι τῆς παροουσίας τῶν μαθητῶν Ἰωάννου ἐποίησε πολλά θαύματα, πείθων αὐτοὺς καὶ τὸν Ἰωάννην δι' αὐτῶν, ὡς αὐτὸς εἶναι ὁ πεποιθὴς καὶ τὰ ἐπὶ ἰνόματι ἕτερον φημιζόμενα θαύματα, ὁ ἕως αὐτὸν μάρτυρητής.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ λθ'.

Εἰ πρῶτος ἔλκειν πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Χριστὸς μὲν τὴν οἰκίαν ὑψώσιν ἐπηγείλατο, πῶς ὁ πρῶτος τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως προσεδραμον; πῶς δὲ αὐτὸς ἐπαγγελάμενος πρὸς αὐτὸν ἔλκειν, ὅτι ἐκείνου τὰς, ὅσοις ἐρχεται πρὸς με, ἐδὴ μὴ ὁ πατήρ μου ἐκλήσῃ αὐτὸν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἀπὸ τῆς οἰκείου τέλους πᾶς λόγος κρί-

νεταί· τέλος δὲ, ὃ πᾶσι ἐλκεῖν παρὰ ἑαυ-
 τὸν, ὅταν κατὰ τὴν πᾶσιν ἀρχὴν ἔξου-
 σίαν καὶ δυνάμιν. οὐ γὰρ οὕτως παρὰ τῶν τέλους
 τὰ τέλους ἀπαγορεύει. ἔλκει δὲ ὁ πατήρ παρὰ
 τὸν υἱὸν τὰ δίδοναι καὶ τὰ ὑπὲρ ἐξουσίας καὶ
 δυνάμιν τῶν δυνάμεων πᾶσι ἐλκεῖν παρὰ
 ἑαυτὸν. ὅτι ἄλλοτε οὕτως ἔλκει ὁ πατήρ παρὰ
 τὸν υἱὸν, καὶ ἄλλοτε ὁ υἱὸς παρὰ ἑαυτὸν· ὅτι ὁ
 δὲν ἐναντίον ἐν τοῖς λόγοις.

A iudicatur. Dicti autem eius, quo signi-
 ficatur pertractum iri ad se omnes, tum
 finis erit, cum aboleuerit principatum,
 dominationem & potestatem omnem.
 Minime autem conuenit, ante finem ea
 quæ finis sunt, requirere. Pertrahit ve-
 ro Pater ad Filium, eo quod & Filio po-
 testatem dat & facultatem, vt ad seipsum
 trahere possit. Non alias ergo Pater ad
 Filium, & alias ad seipsum trahit Filius.
 Proinde nulla est in his dictis repugnan-
 tia.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ μ'.

QVÆSTIO XL.

Εἰ ἐν τοῖς δαίμονισιν οἱ δαίμονες διωκε-
 κῶς ἐνοικεῖται, πῶς ἐτέροις κατὰ σκῆδάζουσι
 βλάβας; εἰ δὲ τὸ ποῖον τῶν παρόντων παρὰ
 βραχὺ γινώσκουσιν, πῶς ὅτε ἀοράτω δυ-
 νάμει ἀπὸ αὐτῶν διωκῶσιν, ἔχει ἐν αὐτοῖς
 ἴχνη τῆς οἰκίας παρουσίας ἀφανισμοῦ;

B Si in dæmoniis continue dæmones
 morantur, quomodo noxam & detrimē-
 tum struunt aliis? Sin hoc faciunt ab eis
 qui ab ipsis affliguntur ad breue tempus
 secedentes, quomodo, cū ex illis pote-
 state inuisibili exigitur, deinceps in ipsis
 vestigia mansionis suæ non ostendunt?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Αδιώκων τὸν τοῖς δαίμοσι ποιῶσιν τῆ ἀπὸ
 ποιῶσιν τῆ πα-
 ρουσία παρόντος τῶ ὅτι
 τὰ ἴχνη αὐτῶν πρὸς τὸν
 τὸν ἀόρατος δυνάμει, φόβον αὐτῶν ἐπιπέσει τῶ
 μηκέτι πλησιάζει τὰς τετραπύλους.

C Fieri non potest vt dæmoniacus suapte
 vi, dæmone absente, alii noceat: si quid
 vero mali facit, presentia dæmonis pre-
 sentis id facit: quo cieto, neq; vestigia
 eius manent, nam quæ illum exigit vis
 inuisibilis, metum ei incutit, vt amplius
 ad eum qui curatus est, non appropin-
 quet.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ μα'.

QVÆSTIO XLI.

Εἰ μότου Θεοῦ ὅτι ζωὴ καὶ ἰσχυρὸν δίδοναι τοῖς
 σώμασι, πῶς τὸ ποῖον οἱ δαίμονες, ἐπιχρόν-
 τες τῶν δαίμονων τὰ σώματα, ὥστε τὰ δεσμά
 καὶ τὰς ἀλύσεις σιωπεῖσιν; εἰ δεσμῶν γὰρ ἀλύσεις
 καὶ πίδαγες, καὶ ἀφαιρήσεων τὰ δεσμά ἠγαυέτο
 ἔστω τῶ δαίμονος εἰς τὴν ἔρημον.

D Si solius Dei est, vitam & robur cor-
 poribus conferre: quomodo hoc faciūt
 dæmones, dæmoniacorum corroboran-
 tes corpora, adeo vt vincula & catenas
 confringant? Vinciebatur namque cate-
 nis & compedibus, & ruptis vinculis in
 deserta loca à dæmone agebatur [Ga-
 darenus ille.]

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

ΟΥ τὰ σώματα πρὸς τὸν ὁ δαίμων τὴν
 δυνάμιν παρὰ τῶ δυνάμεων σιωπεῖσιν καὶ
 ἀφαιρήσεων τὰ δεσμά καὶ τὰς ἀλύσεις, ἀλλὰ
 αὐτὸς ὁ δαίμων σιωπεῖσιν καὶ ἀφαιρήσεων τὰ
 δεσμά ἔστω τὰς ἀλύσεις, εἰ καὶ ἡ τῆς γραφῆς τὰς
 δαίμονων παρουσίας τῶ δαίμονος τὰ ἔργα.

Non dæmon corpori vires tribuit, vt
 vincula & catenas frangere & disrum-
 pere posset; verum dæmon confregit
 vincula & catenas: quamuis etiam dæ-
 moniaco, opera dæmonis sacræ attri-
 buere litteræ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ μβ'.

QVÆSTIO XLII.

Εἰ τῶν μερῶν τῆς κτίσεως οἱ δαίμονες ὅτι
 ἐξουσιαζοῦσι, ἀφ' οὗ, τῶν ἀκουσθέντων τῶ

Si dæmones non habent potestatem in
 creaturæ partem, cur illi, cum oraculorum
 M M iij

responsis paritum non esset, supplicia Græcis intulere: cum autem simulacra colerentur, supplicia illa continuere, & pro eis bona cultoribus tribuere? Vnde igitur ipsis est tanta in utramque partem potestas?

RESPONSIO.

Mos fuit dæmonibus, ad homines errore implicandos, sibi sicuti nomen, ita & robur Dei usurpare. Non esse autem dæmonibus vires vel vlciscendi inobædientes, vel sibi parentibus benigne faciendi, ex demolitione declaratur quam paganismus sustinuit à Christianismo. Sane quidem manifesto visum est, non alia usum esse paganismum aduersus Christianismum, quam quæ per ferrum & manus hominum exercetur, potestate. Si qua enim paganismo suppeditauisset potentia diuina, cum cum vastaretur, propugnans, non ad humanas confugisset vires, frustra deorum suorum, qui se vastitate ea liberarent, ope expectata, quod maximum certe est infirmitatis dæmonum argumentum, nullo eos modo diuina posse perficere opera, quibus vel immorigeros sibi vindicent, vel morigeros beneficiis afficiant. Præterea si cultus omnis eorum est qui viuunt & qui sentiendi facultatem obtinent, quomodo aperte falsum non est illud dictum; Cum autem simulacra colerentur, supplicia continuerunt; quæ nec viuunt nec sentiunt; sed, sicut ad cultum ipsum, ita etiam ad inobædientiam oraculorum sensu omni carent.

QVÆSTIO XLIII.

Si tempore diluuij quis dicit duo duo, & septem septem, in arcam esse introducta, minus rationabiliter, non quatuor & quatuordecim, ex puris & impuris animantibus; nam illud nonnulli dixerunt; aliqui autem duo impura duntaxat: vtrum ergo verius?

RESPONSIO.

Verius [siue significantius] loquutus est qui dixit quatuor & quatuordecim, eo qui dixit duo duo, & septem septem, nam ille duo duo dixit, pro duobus maribus & duabus fæminis: & septem septem, pro septem maribus & septem fæminis. Impura autem duo duo fuere.

χρησιμῶν, τοῖς Ἕλλησι ἡμφορίας ἐπέταξεν καὶ θεοπραξιῶν τῶν εἰδώλων, τῶν δὲ ἀνέγων, καὶ ἀγαθὰ αὐτοῖς ἀπὸ τούτων πρῆξον; ποῦν οὖν αὐτοῖς δυνατὸν εἰς πλὴν ἑκάτερου ἐννοῖαν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἔθος ἡ τοῖς δαίμοσι, πρὸς πλάνην ἀνορθώπων, πρὸς ἰδέσθαι ἑαυτοῖς ὡς τῷ Θεοῦ ὄνομα, οὕτως ἔτι πλὴν ἰσχυρὸν ὅτι δὲ οὐκ ἔστι πῆς δαίμοσιν ἰσχύς ἀμυντική τῶν ἀνηκέων, καὶ ἀνεργητική τῶν ὑπηκόων, δείκνυται ἐκ τῆς καταλύσεως ἧς ὑπέμεινεν ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπὸ τῷ Χριστιανισμῷ. Φανερώς γὰρ ὠφθη ὁ Ἑλληνισμὸς οὐχ ἐτέρᾳ δυνάμει καὶ τῷ Χριστιανισμῷ χρησιμῶς, πλὴν τῇ ἀφ' ἧς ἀνορθώπων καὶ ξιφῶν. εἰ γὰρ δι' ἑστέρας ὁ Ἑλληνισμὸς θείας δυνάμεως ὑπομαχοῦστος αὐτῶν καταλυομένου, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀνορθώπων δυνάμεως ἐχρηστάτο σώζειν ἑαυτῶν, καὶ πλὴν πρὸς ἀδελφούς θεοῖς αὐτῶν ἐκ τῆς καταλύσεως ὅσῳ ἔστι μέγιστος ἔλεγχος τῆς τῶν δαίμονων ἀδυνατίας, καὶ τῆς μηδέποτε αὐτοῖς διωκητέων ἡμετέων ἔργα ἐκτελεῖν, ἡμφορητικῶν τῶν ἀνηκέων, καὶ ἀνεργητικῶν τῶν ὑπηκόων. ἐπὶ δὲ εἰ πάντα θεοπραξία ἔστι ζώντων τῶν ἀθανάτων, πῶς ἔστι πρὸς ἀδελφούς ψευδῆς ὁ θεοπραξιῶν δὲ τῶν εἰδώλων, ἀνέγων τῶν ἡμφορίας, τῶν μὴτε ζώντων, μὴτε ἀθανάτων ἀλλ' ὡς τῶν πρὸς τῶν θεοπραξίας, οὕτως καὶ πρὸς πλὴν πρὸς ἀνορθώπων τῶν χρησιμῶν ἀγαθῶν ἐχρηστῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ μγ'.

Εἰ ἐν τῷ κειμένῳ τῷ κατακλυσμῷ λέγεται δύο δύο, καὶ ἐπὶ ἐπὶ ἐπὶ τῆς κιβωτῆς εἰσπνεῖσθαι ἀλογίως, οὐ πέντε καὶ δεκάτεσσα ἐκ τῶν ἀκαθάρτων καὶ καθαρῶν καὶ πνεῖς γὰρ εἰρήκασι, ἡνὲς δὲ ὅτι δύο καθαροῖ μόνον ὁ πνεῖς ἐκ τῶν δύο ἀληθέστερον;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἀληθέστερον εἶπεν ὁ εἰπὼν τέσσαρα καὶ δεκάτεσσα, τῶν εἰπόντος δύο καὶ ἐπὶ. τὰ γὰρ δύο δύο εἶπεν ἀπὸ τῶν δύο ἄρρενα καὶ δύο θήλεα, καὶ ἐπὶ ἄρρενα καὶ ἐπὶ θήλεα ἀκαθάρτα δὲ τῶν δύο δύο.

A

ΕΡΩΤΗΣΙΣ μδ'.

QVÆSTIO XLIV.

Επειδή τὴν τῶν πολυομμῶν ζώων Ησαΐας
 & Ιεζεκιήλ ἐθεάσαντο ὀπτασίας, ἅρα ἀμφοτέ-
 ροις ἐν τῇ ἀπεκαλύπτειο, ἢ πατέρω ἐδείκνυτο
 πατέρω, τὴ δὲ καὶ ἐδείκνυτο δευτέρω;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Διὰ μὲν τῆς κατὰ τὸν παρθένου Ησαΐαν
 ὀπτασίας ὁ κατὰ τὸν Χριστὸν ἐδήλου μυστήριον,
 καὶ τὸν ὅτι ἐξ ἑαυτοῦ δόξης, ἐκ τῆ βρώσῃ τῆς
 ἀγίας αὐτῆς ἑρκὸς, καθαρισμὸν ποιοῦντα ἀ-
 μάρτίας ἀσεβῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐκ πάσῃ τῇ γῆ
 δόξαζόντων τὴν ἀγίαν καὶ ὁμόημον τριάδα,
 ὅτι τὰς μεγάλας τῶν ἁγίων δωρεὰς, ἧς τὰ ὀνό-
 ματι βαπτισθέντες ἐδικαιώθησαν, λαβόντες τῆς
 τῶν οὐρανῶν καὶ αἰώνων ἀγαθῶν μεθεστίας τὴν
 ἐλπίδα. ὃν γὰρ ἐθεάσατο ὁ παρθένος ἀνδρα-
 κα τῆς ἀκαθάρτου αὐτῆς χεῖλεσι παροσφύ-
 ρητον, εἰς καθαρίσιν αἰομιῶν τε καὶ ἀμάρτιαν,
 μίωμα εἶχε τὸ διαποικητῆς ἑρκὸς καθαριζέ-
 σης ὁ σωειδὸς τῶν ἐαδιόντων αὐτὴν ἀπὸ πά-
 σης ἀσεβείας. Ἀφ' οὗ τῆς κατὰ τὸν παρθένου
 Ιεζεκιήλ ὀπτασίας τὰ μέλλοντα ἐδήλου συμ-
 βῆσθαι τὰς Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖς Βαβυ-
 λωνος, ψυχολογίας ὄντα τῶν ἐκ τῆς ἀρχμαλω-
 σίας ἐν Βαβυλῶνι ὄντων Ἰσραηλιτῶν. ἐθεάσατο
 δὲ ὁ παρθένος τετραπλοῦς ζῶα, ὁμοιω-
 ματα ἔχοντα ἀνθρώπου τε καὶ λέοντος, μύχου
 τε καὶ αἰετῆ. λέγει δὲ καὶ ὁ παρθένος Δαυὶδ
 κατὰ τῆς Ναβουχοδονόσορ, ὅτι ἠύξηνθησαν οἱ ὄν-
 χες αὐτῆς ὡς αἰετῆ, καὶ αἱ τείχες αὐτῆς ὡς λέον-
 τος, ἐκ χόρτον ἐφώμισεν αὐτὸν ὡς τὸν μύχον, ἐκ
 καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῷ. ἐκ τούτου δὲ
 τῆς ὀπτασίας ψυχολογίας πινὰ ἐπίησι τοῖς
 Ἰσραηλίταις, τῶν παρὰ τὴν κραταίαν τε καὶ
 ἰσχυρὰν σφόδρα τῶν Βαβυλωνίων δυναστῶν
 ἀποβλέψα ἰσχυροῖς, καὶ ἐκ ἀπογοῆς κατεστῶτας
 τῶν μὴ διώκοντες ἐπὶ ἐκ τῆς τριτάτης ἀρχμαλω-
 σίας τυχεῖν ἐλδύσεως. ἵνα οὖν ἀπὸ τούτου τὸ
 ἀπογοῆσι μετὰ τὴν τοῖς Ἰσραηλίταις ὁ Θεός,
 καὶ παρὰ σκευὴν αὐτοῖς παρὰ τὴν αὐτῆς δυ-
 ναστείαν ἀποβλέπειν, δέικναι τὰς παρθένου ἡ-
 μέρου τε καὶ ἀνήμερου ζώου τὴν συζύξιν, καὶ
 βαρυσάμου καὶ πετεινοῦ τὴν συμπήξιν. ἡμερῶν

Quandoquidem Esaias & Ezechiel,
 animantium multos habentium oculos
 visionem viderunt : num utrique vnum
 quippiam est reuelatum, an alteri alte-
 rum ostensum? Quid vero etiam visio in-
 dicauit?

RESPONSIO.

Visione Esaiæ prophetae, CHRISTI
 mysterium est declaratum : qui in thro-
 no maiestatis residet, & sanctæ carnis
 suæ cibatu purificationem fecit peccati
 impiorum hominum [gentium pœni-
 tentium] in vniuersa terra, glorifican-
 tium sanctam pariterque honorandam
 Trinitatem, de diuinorum donorum
 amplitudine : cuius nomine baptismo
 suscepto iustificati sunt, spe participa-
 tionis cælestium & sempiternorum bo-
 norum accepta. Quem enim vidit pro-
 pheta pollutus labiis suis, ad motum car-
 bonem iniquitatum atque peccatorum
 purgandorum gratia: significationem is
 habuit carnis Dominicæ, conscientiam
 ea vescentium ab omni impietate pur-
 gantis. Per visionem autem Ezechielis,
 indicata ea sunt quæ regi Babylonis Na-
 buchodonosori fuerant euentura ; ad
 Israëlitarum, qui Babylone captiui e-
 rant, animorum consolationem. Vidit
 quippe sacer vates quadriformia ani-
 mantia, similitudinem obtinentia ho-
 minis & leonis, vituli & aquilæ. Mem-
 rat autem de Nabuchodonosore Da-
 niel quoque propheta, creuisse vngues
 eius, sicut vngues aquilæ; & capillos
 eius, ut iubas leonis, eumque ad instar
 vituli, herbam esse depastum, & cor ho-
 minis datum esse ei. Porro ex huiusmo-
 di visione, cōsolatio quædam allata est
 Israelitis, ad firmam admodum & po-
 tentem Babyloniorum dominationem
 respicientibus, & de liberatione tam
 duræ captiuitatis, quasi illa eis contin-
 gere iam non posset, animos per despe-
 rationem despondentibus. Itaque ut
 Deus Israelitas ab eiusmodi dimo-
 ueret desperatione, & ad potentiam
 suam respiciendam excitaret, prophe-
 tæ ostendit cicuris & feri animantis
 coniunctionem, atque ponderosi cor-
 poris & volucris coagmentationē. Mite

namque & mansuetum animal, est homo; ferus autem & immanis, leo: & vitulus grauius habet corpus, aquila vero leuis est & volatilis animans. In illis ergo demonstrat regnum impotens & atrox, in lene & humanum verum; in his, grauem seruitutem in dulcem libertatem mutatum iri, subiugalis namque vitulus est; à iugo ferendo, libera profus aquila. Ostendit vero propheta etiam rotam in rota; commonstrans per eas Iudæorum tum in captiuitatem abductionem, tum in patriam restitutionem.

QVÆSTIO XLV.

Quapropter in Ezechiele, diuinum oraculum Filij hominis appellatione abufum est: quod quidem in aliis prophetis non fecit? Et vtrum vniuersalem resurrectionem prophetam in aridis ossibus vidit? Et an reuera ossa illa, homines perfecti facta sunt? quemadmodum propheta eius docet liber.

RESPONSIO.

Quia à propheta Ezechiele, per visionem depingenda erat mortuorum resurrectio, quæ futura est in fine rerum per Filium hominis, pro eo atque dictum est; *Venit hora, & nunc est, quando ij qui in monumentis sunt audient vocem Filij hominis: & qui audierint, viuent: propterea nomine Filij hominis est appellatus.* Et quemadmodum Iesus Nauæ, pro potestate sua soli & lunæ imperaturus, Iesu nomen accepit, à creatura obœdienti, eius quod imperatum esset, exsequutione cohonestatum: ita & Ezechiel appellationem Filii hominis accepit, & per visionem alloquutionis virtute mortuos excitauit. Cæterum apud Ezechielem omnia visio fuere, & ossa, & horum resurrectio. Exhibita autem sancto vati à Deo ista visio est, præcipue quidem ut per eam indicaretur futura per CHRISTVM vniuersalis omnium in toto mûdo mortuorum resuscitatio: deinde vero propter Israelitarum consolationem, qui ob eam in qua detinebantur seruitutem, de liberatione ex Babyloniorum dominatu, spem sibiipsis desperatione præciderant. Nam sicuti defuncta corpora in monumentis sita,

Α μὲν γὰρ ζῶον ὁ ἀνθρώπος, ἀνήμερον δὲ ὁ λέων καὶ βαρύσωμον μὲν ζῶον ὁ μῦθος, πετεινὸν δὲ καὶ κοῦφον ζῶον ὁ ἀετὶς. ἐν ἐκείνοις μὲν οὖν δηλοῖ τὴν τῆς βασιλείας δὲ ἀνημέρου εἰς ἡμεροῦντα μέγιστον· ἐν τούτοις δὲ, τὴ βαρύτητος τὴ δουλείας εἰς τὴν ἐλευθερίαν μεταβολῆν. ὑπόζυγος γὰρ ὁ μῦθος, ζυγὸν δὲ ἐλευθερίας ὁ ἀετὶς. δείκνυσι δὲ ὡς ἀροφήτη ἐσχὼν ἐν ὧ ἐσχῶ, μιλύων δι' αὐτῶν τὴν Ἰσραηλίων ἀπαγωγὴν εἰς ἀχμαλωσίαν, καὶ ἀπαγωγὴν εἰς τὰ ἴδμεν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ με'.

Β Διὰ τί ὅτι τῷ Ιεζεκιήλ κατακέρχεται ὁ θεῖος ὀνεισματὶς τῷ τῷ ἀνθρώπου πνεύματι, ὅθεν ὅτι τῶν ἄλλων πνευματικῶν οὐκ ἐποίησε; Ἐεἰ τὴν παλαιοῦ ἀνάστασιν ὅτι τῶν ζῴων ὀνειματὶς ὁ αὐτὸς πνευματικῶν τελεῖται, καὶ εἰ τῶν ὄντων ἀνέστησαν ὅθεν ἀνθρώποι γυμνοὶ τελεῖται, κατὰ τὴν αὐτὴν πνευματικῶν διδασκὰ βίβλος;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Επειδὴ ἔμμεν ἀπὸ τῶν πνευματικῶν Ιεζεκιήλ κατ' ὀπτασίαν περιγράφεται τῶν νεκρῶν ἢ ἀνάστασις, μέλλουσα γίνεσθαι ὅτι πνευματικῶν ἀπὸ τῶν ὄντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ εἰρημῶν, ἔρχεται ἡμέρα καὶ νῦν ἔστιν, ὅτε πρότεροι οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκύνονται τῶν φωνῶν τῶν ὄντων ἀνθρώπων, ἔοι ἀκύνονται ζῴονται. ἀπὸ τῶν καλεῖται ὡς τῶν ὄντων ἀνθρώπων ὄνομα π. κατὰ τὸν Ἰησοῦν ὁ τῶν Ναυῆ μέλλων καὶ ἀναστήσεται ἡλικία καὶ σελήνη περιτάσσειν, τὴν κλησὶν λαμβανὴ τῶν Ἰησοῦν, ὅθεν ὡς τῶν κησέως τῶν ὑπακῶν ὅθεν περιγράφεται πνευματικῶν οὕτως καὶ ὁ Ιεζεκιήλ λαμβανὴ τῶν ὄντων ἀνθρώπων ὄνομα, καὶ ἀπὸ τῶν ὀπτασίας ἐγείρη τοῖς νεκροῖς τῶν διδάμει τῶν πνευματικῶν. ἰὼν δὲ ὅτι τῷ Ιεζεκιήλ τὰ πρότεροι ὀπτασία, ἔοι τὰ ὄντα, καὶ ἡ τῶν ἀνάστασις. δείκνυσι δὲ ὡς πνευματικῶν τῶν τῶν ὀπτασίας ὁ Θεός, πνευματικῶν μὲν μιλύων δι' αὐτῶν τὴν ἔσομῶν ἀπὸ Χριστοῦ πρότεροι κοσμητικῶν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν· ἔπειτα δὲ ἀπὸ τῶν ψυχαστοῦν τῶν Ἰσραηλιτῶν τῶν ἀπογόνων ἐαυτοῖς τὰ δεδουλωσθαι, ὅτι ἐλευθεροῖ ἔσονται τῶν Βαβυλωνίων βασιλείας. κατὰ τὸν γὰρ τὰ νεκρῶν σῶμα ἐν τοῖς μνημείοις κείμενα, ἐλ-

πίδα σὺν ἔχοντα ἐξ ἁρώσεως, οὕτως ἑαυτοῖς ἐλ-
 γισάμετο (εἶ) ἐν Βαβυλωνί, χωρὶς πίστεως ἐλπί-
 δος ἢ ἐπαυρόδου. δηλοῖ δὲ τὸ τοῦ αὐτοῦ παρ-
 φήτης ἐν οἷς λέγει· καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς με-
 λέων, καὶ εὐδελόπου, τὰ ὅσα ταῦτα, πᾶς οἶκος
 Ἰσραὴλ ἔστιν. αὐτοὶ λέγουσι, ξηραὶ γένηνε τὰ ὅσα
 ἡμῶν, ἀπώλετο ἡ ἐλπίς ἡμῶν· ὁ ὁ ἐξ ἡς.

A spem resurrectionis non habent: sic illi
 se Babylone esse rebantur absque spe re-
 ditus & restitutionis. Declarat hoc Pro-
 pheta ipse, cum dicit: *Et factus est sermo*
Domini ad me, dicens: Fili hominis, Ossa hæc
universa, domus Israel est, ipsi dicunt; Exarue-
runt ossa nostra, perit spes nostra: & quæ se-
quuntur.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ μς'.

Εἰ κελεύει τὰ τῆ βίου πόρτα, καὶ τί οἱ τοῦ-
 των ἀπεχόμενοι, ἐν γραφαῖς ἐπαμυνῶνται, καὶ οἱ
 ἀπεχόμενοι αὐτῶν ἀφ' ἀβάλλονται; εἰ δὲ φαῦ-
 λα τυγχάνει, ἀφ' ἧς τῆ φαῦλα τῆ ἡμετέρας
 ζωῆ συμπεριέβουκται, καὶ ταῦτα ἀγαθῶν τῆ
 δημιουργοῦ τυγχάνοντος;

B Si omnia quæ in hac vita sunt, bona
 sunt: quamobrem qui se eis abstinere,
 in Scripturis laudantur: & qui ea com-
 plectuntur, vituperantur? Sin mala sūt,
 quam ob causam quæ mala sunt, vitæ
 nostræ sunt coniuncta? idque eo miran-
 dum magis, cum cōditor ipse sit bonus.

QVÆSTIO XLVI.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐκ ἀπλῶς ἐπαμυντὸν ὃ ἀπέχεσθαι τῶν
 τῆ βίαι κελεύει, οὔτε ἀπλῶς ψικτὸν ὃ ἀπέχε-
 σθαι αὐτῶν· ἀλλ' ἐκείτερον παρέποντι λόγῳ γι-
 γνόμενον, ὃ ὃ ἀπέχεσθαι, καὶ ὃ ἀπέχεσθαι αὐ-
 τῶν, ὅστιν ἐπαμυντὸν· ἐναντίας δὲ γιγνόμενον, ἀμ-
 φότερα ὅτι ψικτῶν. ὅτι δὲ ὁσὲν φαῦλον κατ'
 οὐσίαι συμπεριέβουκται τῆ ἡμετέρας ζωῆ, δη-
 λοῖ ἡ θεία γραφή, τῶν δημιουργημῶν ἐπαμυνῶσα
 πλὴν ἡμέσιν, λέγουσα, καὶ οἶδεν ὁ Θεὸς πόρτα ὅσα
 ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ κελεύει λίαν. ὡς ἄρα τρε-
 φόντων δὲ ἡμῶν ἐκρίστωσεν τῶν κελεύει, φαῦλα ὑφίσταται.
 καὶ ἐστὶ γὰρ φαῦλον ἐν ᾧ ὑγιῆ, τῶν ἐν αὐτῶν κε-
 λῶν ἀγαπῶντων μόνων, ὡς μὴδὲν (εἶ) φαῦ-
 λον ὡς πλὴν ὡς ἄρα τρεφῶν τῶν καὶ ἄλλο. ὁσὲν οὖν
 συμπεριέβουκται φαῦλον τῆ ἡμετέρας ζωῆ· τὰ
 γὰρ φαῦλα, καὶ ἄλλο δὲ λόγῳ εἰσὶ φαῦλα, καὶ ὃ φύ-
 σις· παραιρετὸν δὲ, ὃ καχεῖσθαι, ἢ κελεύει, ἢ
 φαῦλως.

C RESPONSIΟ.
 Non omnino laudabile est, se ab hu-
 ius vitæ abstinere bonis: neque omnino
 vituperandum, si ea complectare. Ve-
 rum utrumq; condecens ratione si fiat,
 & abstinere & complecti, laudem me-
 retur. At diuerso modo si fiant, ex æquo
 utraque reprehenduntur. Nihil porro
 mali, iuxta substantiam, vitæ nostræ
 coniunctum esse, diuina ostendit Scri-
 ptura, creaturarum generationem col-
 laudando, dicens: *Et vidit Deus quæcum-*
que fecerat, omnia: & ecce erant valde bona.
 Nobis autem sponte nostra, bona per-
 uertentibus, mala exstiterē, non est e-
 nim mali quidquam in sanitate, si quæ
 ei insunt bona, immutata permaneant.
 Proinde mali nihil est, nisi per boni per-
 uersionem. Nihil ergo mali coniunctū
 est vitæ nostræ, nam mala, præter ratio-
 nem suscepto vsu, non naturâ mala sunt.
 Liberi autem arbitrii & delectus est, ut
 vel bene vel male rebus bonis utamur.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ μς'.

Εἰ τοῖς στοιχείοις ὃ παρῶσιν ἀόρατοι, καὶ τί
 Μωσῆς καὶ οὐρανὸν ὃ γλῶσσο λαῶν ἀεμῶντο-
 ρεται, Ἡσαίας δὲ κατηγορῶν τῶν αὐτῶν λαοῦ, τοῦ-
 τοῖς ἀκούειν ἐκελευθήσεται;

D QVÆSTIO XLVII.
 Si elementis sensus non est, quid ita
 Moses apud populum cælum & terram
 testatur? Esaias vero eundem incusans
 populum, illis audientiam imperat?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὰ λεγόμενα πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴ γλῶσ-
 σον, πρὸς τοῖς ἐν αὐτοῖς λέγεται λογικῶς, ὡς τὰ λε-
 γόμενα πρὸς τὴν πόλιν, πρὸς τοῖς πολλοῖς

RESPONSIΟ.
 Quæ cælo & terræ dicuntur, ad eos qui
 in illis sunt ratione præditi, diriguntur:
 sicuti quæ ciuitati dicuntur, ad ciues eius

referuntur: velut illud; Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui missi sunt ad eam, non enim ciuitas occidit, sed ciues.

QVÆSTIO XLVIII.

Quare Dominus post resurrectionem Mariæ dixit; *Noli me tangere*: nondum enim ascendi ad Patrem meum. Si ergo nemini eū licuit tangere ante ascensionem, quomodo paulo post discipulis & Thomæ id facere permisit? Sin licuit, quomodo quod nō lōge post permissurus erat pluribus, id paulo ante denegauit Mariæ?

RESPONSIO.

Noli me tangere, à Salvatore ad Mariam dictum est, eo sensu quo dicitur; *Noli me comitari*, vt continue mecum sis, iuxta eam quæ mihi fuit ante crucem, viuendi consuetudinem. Voluit namq; sensum discipulos desuefacere à corporis sui conspectu & præsentia. Quapropter etiam non semper visus est ab eis, diebus his quibus est post resurrectionē in terra uisatus: neque etiam omnino inuisum se illis præbuit: sed interpositis interuallis, vtrumque fecit, vt & conspiceretur ab eis, & non conspiceretur.

QVÆSTIO XLIX.

Quomodo demonstrari potest, binas tantum feras & pecudes, masculum & fœminam, in mundi creatione esse productas? quandoquidem hoc piorum nōnulli dixerunt, ad astruendum, non è pellibus irrationalium, pelliceas tunicas primis hominibus à Deo esse datas.

SOLVTIO.

Si in vnoquoque genere, quidam sunt generis principes, & generis principes Dei opera sunt: quæ vero sub principibus eis sunt, naturæ opera sunt, fatu & generatione subsistētia, videlicet generis cuiusque, præter par vnum maris & fœminæ, Deus non condidit. Tunicas autē pelliceas Deus fecit, non humana arte, sed creantis modo. Non enim animantibus cœsis, corūque pellibus consu-

λέγεται ὡς ὁ, Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν. οὐ γὰρ ἡ πόλις ἀπέκτεινε ἔλιθοβόλησεν, ἀλλὰ οἱ πολῖται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ μη'.

Διὰ τί ὁ κύριος ἔλεγε πρὸς τὴν Μαρίαν μὴ τὴν ἅψῃν, μὴ μου ἀπὸς οὐπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. εἰ μὲν οὖν πρὸ τῆς ἀναβήσεως εὐδενὶ ἐξῆλθ' ἀπ' αὐτοῦ, πῶς μὴ μικρὸν τοῖς μαθηταῖς καὶ τῷ Θωμᾷ ποιεῖν ἐπέτρεπε τῆτο; εἰ δὲ ἐξῆλθ', πῶς ὁ ἐμύθη μὴ μικρὸν τοῖς πολλοῖς ἐπιτρέπειν, ἀπηγγέλουσ' τῇ Μαρίᾳ πρὸς μικροῦ;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ, μὴ μου ἀπὸς, εἴρηται πρὸς τὴν Μαρίαν ὑπὸ τῷ ὁμοίῳ καὶ τὴν ἐνοίαν τῆ μη μοι ἀκλόγη, ὥστε εἶπ' ἄνωγος μου καὶ τὴν πρὸ τῆ σαυροῦ μου ἀφ' ἀνωγού. ἐβέλετο γὰρ καὶ μικρὸν ἀπετίθει τοῖς μαθηταῖς τῆς τῆ σαυροῦ αὐτῆς καὶ πρὸς αὐτῆς. εἰ οὐτε εἰς ἀνωγος οὐδέτι τοῖς μαθηταῖς εἰς τῆς ἡμέρας εἰς αὐτῆς διέτειλεν ἐπὶ τῆ γῆς μὴ τὴν ἀνάστασιν, ἔτε πρῶτη ἀνάστασιν αὐτοῖς ἑαυτὴν κατέστησεν, ἀλλ' εἰς ἀφ' ἀνωγού ἀμφοτέρω ἐποίητο, καὶ ὁ ὁμοίῳ αὐτοῖς, καὶ ὁ μὴ ὁμοίῳ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ μη'.

Τίς ἡ ἀπόδειξις τῆ μόνα δύο θηρία τε καὶ κτῆνη, εἶπ' ἐν τῇ κτισμοποιῶ πρῶτη; ὅτι τῆ τῆς τῆς βίβλου εἰρήνεοι πρὸς σύστασιν τῆ μὴ εἶ ἀλόγων ὄντων τοῖς δερματινοῖς χιτῶνας τοῖς πρῶτοις ἀνθρώποις ὑπὸ τῆ Θεοῦ διδοῦσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ εἰς ἐκάστου θηρίου ἑστ' ἕνα θηρία, καὶ τὰ μὲν θηρία ἑστ' ἔργα Θεοῦ, τὰ δὲ ὑπὸ τῆ θηρία εἰσιν ἔργα φύσεως εἰς ἀνωγού καὶ γενέσεως ὑφ' αὐτῶν, δηλονότι ἐκάστου θηρίου πλείον τῆς μίας ζυγῆς εἰρηνοθῆλεος εἰς ἐποίησεν ὁ Θεός. χιτῶνας δὲ δερματινοῖς ἐποίησεν ὁ Θεός, εἰς ἀνθρώπων, ἀλλὰ δημιουργικῶς. οὐ γὰρ ζῶα σφάλας, καὶ πούταν τὰ δερματῶ σφάλας,

φας, χιτῶνας ἐποίησεν, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς χιτῶ-
 νας ἐδημιόργησε τοῖς δερματίνοις. ἀλλ' ἴσως ἐ-
 ρρήπισ, ὅτι εἰ ἐδημιόργησεν ὁ Θεὸς τοῖς δερμα-
 τίνους χιτῶνας. μὲν τὰς ἐπὶ τὰς ἡμέρας τῆς δη-
 μιουργίας, πῶς λέγει ἡ θεία γραφή, ὅτι κατέ-
 παυσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ
 πύργων τῶν ἔργων ὧν ἤρξατο ποιεῖν; κατέπαυ-
 σε πλὴν ποίησιν, τούτῃ τῶν ποίησιν τὰ μὴ ὄντα· τὰ
 δὲ δέρματα ἃ νῦν ποιεῖ, ἔννυν δὲ ποιεῖται ποιεῖν,
 ἀλλ' ἐν τῇ ποιήσει τῶν ζώων καὶ τὰ δέρματα
 αὐτῶν ἐγένοντο πάλαι. καὶ τούτῃ δὲ καὶ ὁ, ἐ-
 πλασεν ἐπὶ κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς γῆς πύργα
 τὰ κτεῖνη, καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς· καὶ ἤγαγον
 αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδὰμ, καὶ τὰ ἐξῆς· ὁ γὰρ ἔπι,
 πλὴν δδύτερον σημεῖον τούτων γυροῖν.

tis, tunicas elaboravit; sed tunicas ipsas
 pelliceas creavit. Dicat autem fortasse
 quispiam: Si Deus pelliceas hasce tuni-
 cas creavit, post septem creationis dies:
 quomodo sacra dicunt litteræ, con-
 quievit Deum die septimo, ab omni
 quod patrare cœperat opere? Conquie-
 vit à creatione, hoc est ab eis quæ non
 sunt, creandis: pelles vero quas nunc
 creat, non nunc creare incipit, sed in
 animantium creatione, pelles quoque
 earum dudum creatæ fuerant. Consi-
 militer & illud se habet: Formavit præterea
 Dominus Deus de humo pecudes omnes, & fe-
 ras terræ: & adduxit eas ad Adam: & quæ
 sequuntur. nam verbum præterea, [non]
 secundam horum designat creationem.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι΄.

Ἐπειδὴ πάλαι μὲν οἱ παῖδες, νῦν δὲ ἡμεῖς
 ὑμνῶντες τῇ Ωσθριᾷ φωνῇ, ἔτι τῶν Ἀλληθία
 κεχρημέθα, τίς ἔστιν ἡ φύσις ἐρμυλῶν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐρμυλῶν ἔστι τῶν μὲν Ἀλληθία, ὁ δὲ ὑμνῶ-
 σατε μὲν μίλις ὁ δὲ ὄν· τῶν δὲ Ωσθριᾷ, με-
 γαλωσιῶν ὑπερκειμένη.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄.

Εἰ ἀτρέπλον ὁ θεῖον, πῶς βλασφημῶμενον
 καὶ βύφην μὲν τῶν ἀμοιβῶν ἀμφοτέροισι τῆς
 ἐκατέρωθεν πρῶξεν πολλὰς ἀξίας ἀπέ-
 δωκε;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Μένων ὁ Θεὸς ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀγαθότητι καὶ
 δικαιοσύνῃ ἀτρέπλις, ἐκάτω τὰ κατ' ἀξίαν
 ἀποδίδωσιν· ἔτι μὲν καὶ πρῶξεν τῶν ποίη-
 θῶν, ἀλλ' αὖτις ἐξῆς, ἔχει ὁ δὲ τούτοις ἀτρέ-
 πλον· καὶ ἔχων ἐν ἴσῃ τάξει, ἔχει πρὸς τὴν βλα-
 σφημίᾳ καὶ τοῖς ἀπὸ ἀγαθότητος κατεχο-
 μένοις ἢ ἀδικίας, ἀπὸ ὅτι τὰ ἀλλότρια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄.

Εἰ ὡσεὶς ζήλω κινῶμενος ὁ Σαὺλ τῶν ἐχθρῶν

QVÆSTIO I.

Quandoquidem olim quidem pueri,
 nunc vero & nos hymnos laudésque de-
 cantantes, voce *Osanna* & *Alleluia* uti-
 mur: quæ harum est interpretatio?

RESPONSIO.

Interpretatio verbi *Alleluia*, est, Lau-
 dibus celebrate, canentes, id quod exsi-
 stit, [seu, Laudate Deum:] verbi au-
 tem *Osanna*, Magnificencia excellens,
 [seu salua, prospera, serua obsecro.]

QVÆSTIO II.

Si numen diuinum immutabile est,
 quomodo maledictis experitum, & fau-
 stis exclamationibus celebratum, utro-
 rumque facto persæpe condignas retri-
 buit compensationes?

RESPONSIO.

Deus in sensu suo & iusticia immuta-
 biliter manens, unicuique merita, pro
 eo atque dignus est, retribuit. Atque e-
 quidem non mutabilitate id facit, per-
 inde atque inuenerit aut excogitarit:
 sed cum semper habuerit, immutabili-
 tatem in hisce rebus retinet. Et cum ita
 habeat, eodem ordine habet blasphe-
 mos, eosque quos in potestate sua sen-
 sus vacuitas aut iniusticia, quæ aliena
 sunt, tenent.

QVÆSTIO III.

Si pio zelo commotus Saul, mulie-

res Pythonem habentes siue ventri-
loquas sustulit: quam re impulsus est vt
ventriloquæ quæreret prædictionem?
& num reuera illa Samuelem in lucem
reduxit? quandoquidem id Scriptura
dixit. Ac Scripturam certe quidem ve-
ram; factum autem impium esse, patet.

RESPONSIO.

Qui diuino zelo aliquid facit, Deo
non repugnat. Suspicionem autem con-
cepta Saul de Dauide, quod in eum
translulisset regnum Deus, modis om-
nibus machinatus est Dauidi cædem; ne
ad rem conferretur quam de illo Deus
statuisset diuino calculo suo, sententia.
Diuinatrices autem sustulit, facto eo se
Deum conciliaturum sperans, vt suam
ille sententiam, qua cum vt regno indi-
gnum repudiauerat, mutaret; non ha-
riolorum odio habens impietatem, sed
regni adamans administrationem. Et
quia consilium eius Deus non probauit,
propterea eum ita reliquit; vt illos is re-
quireret, quorum non bono instituto
patrauerat cædem. Porro alia ab ipsa
Pythonissa facta sunt omnia dæmonis
operâ, præstigiis oculos eorum deludē-
tis, qui Samuelem, cum Samuel non
esset, cernebant. Veritas autem dicto-
rum à Deo fuit, qui potestatem dæmo-
ni permisit vt in forma Samuelis, Py-
thonissæ appareret, & futurum euen-
tum significaret. Et quoniam Samue-
lem Saul non audierat, qui illi regni a-
brogationem annunciauerat, atque e-
tiam post diuinam regnum ei adimen-
tem sententiam, per hariolos sibi impe-
rium vindicabat: indignum eum duxit
Deus vt illi futura per homines sibi ad-
dictos præmonstraret: sicut & Achabo
regi Israël fecit, fidem Veritatis pro-
phetis non habenti, sed pseudo proph-
etis credenti. Qua de causa ei Deus spi-
ritum falsum & mendacem misit, vt in
libro Regum est: cui credens, atque ita
in errorem seductus Achab, in prælium
descendit, & viuens inde reuersus non
est.

QVAESTIO LIII.

Si masculus & fœmina prolificandi
causa creati sunt, vtrum in resurrectio-
ne, homines genitalium membrorum

Α εριμύθους ἀνέλε, ἀλλ' ἢ πῶς σωθήσεται ὡς πα-
ρὰ ἐγὼ εριμύθου ζητήσας παρ' ἑρρησιν: καὶ εἰ τὰς
ὄντι ἐκείνη τὸν Σαμουὴλ ἀνέλαξεν, ὅτι τὸ
Φησιν ἡ γραφή; καὶ ὅτι ἀληθεύει μὴ αὐτῆ, ὅ
δὲ πῶς ἄρμα ἀσεβῆς, δὴλον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ο Ζήλω θεῶν ποίων τι, ὅτι ἔθεομαχί
ὑπόνοιαι δὲ ὁ Σαουλ ἐρηκώς εἰς τὸν Δαβὶδ,
ὡς εἰς αὐτὸν μετέθηκεν ὁ Θεὸς πλὴν αὐτῶ βα-
σιλείας, πῶς τελευτῶς ἐμνηστεύατο ἀναρῆν τὸν Δα-
βιδ, ἵνα εἰς ἔργον μὴ ἐκβῆ ἐπ' αὐτὸν ἡ θεῖα
ψήφος. ἀνέλε δὲ τὰς ἐγὼ εριμύθους, πύτω
παροδοκίας ἀγαλλᾶσαι τὸν Θεόν, ὡς τε ἀ-
ναρῆσαι πλὴν ἀποδοκιμάσασθαι αὐτὸν τὴ βα-
σιλείας οἰκείας ψήφον, οὐ πλὴν ἀσεβείας τῆς ἐγ-
γαριμύθων μισῶν, ἀλλὰ τὴ βασιλείας φιλαδί-
κα ὅτι οὐ παροσεδίξατο ὁ Θεὸς τὸν σχεπὸν
αὐτῶ, ἀλλ' ὅτι αὐτὸν ἐκτετέλειπεν ὅτι δειδήθη-
σαι ἂν εἶναι ἀγαθῶ σχεπῶ ἐποιήσατο πλὴν ἀ-
ναρῆσιν. τὰ δὲ ἄλλα πῶς τε παρὰ τῆς ἐγὼ ερι-
μύθου γεγονότα κατὰ πλὴν ἐνέργειας τῆς δαι-
μονίας τῆς ὄψης φαντάσματος τῆς ὀρώντων
τὸν Σαουλ ὄντα Σαμουὴλ ἢ δὲ ἀλήθεια τῆς ῥη-
μῶν γέγονεν ἐκ τῆς Θεοῦ τῆς δωδωκῆτος τὰς
δαίμονι ἐν ῥήματι τῆς Σαμουὴλ ἐφ' ἑλπίσιν τῆ
ἐγὼ εριμύθου, καὶ δείξαι τῆς μνηστικῆς πλὴν δὴ-
λων. καὶ ὅτι τῆς Σαμουὴλ ἐκ ἠέχουεν ὁ Σαουλ
τῆς εἰρηκῆτος αὐτῶ τῆς βασιλείας πλὴν ἀφαιρε-
σιν, ἀλλὰ καὶ μὴ πλὴν θεῖαν ψήφον ἀποδοκιμά-
σασθαι αὐτὸν τῆς βασιλείας, ἐπὶ δὲ ὅτι ποιεῖτο τὴ
βασιλείας δι' αὐτῶν, ἀνάξιον αὐτὸν ἔκριον ὁ
Θεὸς τῆς ἀλλ' ἢ ἡ ἀνακειμῶν αὐτῶ παρμη-
νύσας αὐτῶ τὰ ἐσπῆμα, κατὰ τῶς πεποιήκε καὶ
ὅτι τὸν Αχαάβ βασιλέα τῆς Ἰσραήλ, τὸν ἀ-
πιστήσματα τοῖς τῆς ἀληθείας παρφηταῖς, καὶ πι-
στεύσματα τοῖς ψευδοπαρφηταῖς. δι' ἑὸν αἵτιας
ἐπεμῆεν αὐτῶ πνεῦμα ψευδῆς, κατὰ τῶς φησιν ἡ
βίβλος τῆς βασιλείων. καὶ πιστεύσας ὁ Αχαάβ
καὶ πλαητῆς, ἀπῆλθεν εἰς πλὴν ἔρημον, καὶ ζῶν
Σαουλ ἀνέκαμψεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ηγ'.

Εἰ δὲσιν καὶ θυλὸν ἐνεκεν τῆς παιδοποιίας
ἐκπῆθη, τῆς ἀναστάσεως γεννηθῆναι ἄρα ἀνί-
σανται οἱ ἀψοφοὶ πλὴν τῶν παιδοποιῶν

μορίων ἀφ' ὧν ἔχοντες ; καὶ εἰ τὸ τοῦτο, πῶς οὐκ ἔστι παρὰ τὸν ὅμοιον ἐπάγειται ἀποκριθεὶς ;

A obtinentes differentiam, resurgens? atque hoc si ita sit, quomodo ex abundantia non sit, membra ociosa inferre?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Εἰ καὶ παρὰ τὴν παιδοποιίαν οὐκ ἔστι χηρίσμα τὰ χηρίσματα μέγιστα μὲν πρὸς αἰάσαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀγάμνησιν τὴν ἀφ' ἧς ποιοῦται μορίων εὐληφείηται τοῖς ἀφροσύνοις ἢ ἡρώσι τε καὶ πρὸς αὐξήσιν, καὶ πρὸς ἀφροσύνην, ὅτι χηρίσμα εἰσαγάμεθα γὰρ δι' αὐτῆς εἰς ἐνοίαν τῆς τηλικούτης Χειρὸς σοφίας, τῆς πάντων

Tametsi membra genitalia post resurrectionem, ad proliferationem vtilia non erunt: ad reminiscentiam tamen eius facient, quod per ea membra mortales acceperint generationem, auctum, & diuturnitatem. Inducimur namque per ea ad cogitationem tam prolixæ sapientia CHRISTI, quæ illa [hominibus per mortem intercidentibus attribuit, ad eorum per generationem] augendorum conseruationem, vt sobolis creatæ successione, genus nostrum in immortalitate [perduraret.]

τῆς θαλάτου αὐξήσιν καὶ φουλακῆς, τῆς γένουσι ἢ μὴ ἐν ἀθανασίᾳ τῆ ἀφροσύνης ἢ ἡρώτων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ'.

QVÆSTIO LIII.

Εἰ πρὸς τὴν ἀφροσύνην πρὸς μέλλουσαν τῶν πτωχῶν ἐπάγειται τὸ λαῶν ἡμετέριον ὁ Μωϋσῆς παρεφῆπυσε, ἀφ' ἧς μετ' αὐτῆς αὐτὰ ἐλέγε, ἡμετέριον μὲν ἢ ἄλλο ὡφέλειαν εἰδόντων τῶν ἀσμάτων τοῖς ἀφροσύνοις ἐνεργάζεσθαι;

Si præceptorum Dei violationem & transgressionem, propter eas quæ per illam populo euenturæ erant, coerciones, Moses prædixit quam ob causam has in carmen redegit, laxamentum potius quam emolumentum, cantilenis hominum mentibus immittere solitis?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Κατὰ τὰ ἐν ταῖς ὡδαῖς ἐμπερόαινα διηγήματα, ἀρρυθμῶς οἱ ῥήθμοι τῶν μελῶν ἐγένοντο, ἀγνοῦντες τὰς ψυχὰς εἰς τὴν ἀφροσύνην τοῖς ἀσμάτων ἀφροσύνοις ἢ γὰρ ἡμετέριον

C Concinne numeri cantionum, iuxta rerum in carmen relatarum commemorationem, sunt facti, animos, prout cõuenit, ad ea quæ canuntur complectenda inducentes, nam vel dolenter [grauia populi delicta, & quæ ea consequutæ sunt, horrendas pœnas recensent: vel hilariter suaues Dei consolationes, & re ipsa exhibitam populo pœnitenti liberationem celebrant.]

τῶν ἐναντίων ἢ τῶν ποιούτων ἀγαθῶν γενήσεται ἡμετέριον.

QVÆSTIO LV.

τῶν ἐναντίων ἢ τῶν ποιούτων ἀγαθῶν γενήσεται ἡμετέριον.

[Si ingens est medicina corporum bonum, cur ergo bonum tantum] ab aduersariis [nostris] est inuentum?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Πολλὰ μὲν ἔρηται καὶ ὑπὸ τῶν ἀσμάτων ἰαματικὰ τῶν ἀσμάτων ἰαματικὰ, καὶ ὑπὸ Σολομῶνος τῆ βασιλείας μὲν, ὅσοις δὲ τῶν ἐξῶθεν τῆς ἀσμάτων εἶχε πρὸς κατὰ τὴν ἰαματικὴν.

Permulta quoque à piis, ad morbos corporum curandos, inuenta sunt remedia, & ab ipso in primis rege Salomone: ex profanis vero nullus rectæ pietatis medicandi & sanandi scientiam tenuit.

QVAESTIO LVI.

Si infantes mortem oppetentes, ex operibus nec laudem nec reprehensionē habent: quod discrimen erit in resurrectione, inter eos qui ab aliis sint baptizati, & nihil egerint; & eos qui baptizati non sint, & similiter nihil egerint?

RESPONSIO.

Hoc discrimen est inter baptizatos & non baptizatos, quod illi bona per baptismum obuenientia consequuntur, hi vero non consequuntur. Digni autem fiunt baptismi commodis, fide eorum qui illos ad baptismum offerunt.

QVAESTIO LVII.

Si duplicis nobis cæli creationem exposuit Moses: quomodo plures eos esse Scriptura docet? aliquando tradens; Cæli calorū: aliquando, *Aperti ei sunt cæli: & Video cælos apertos; & Raptus est in tertium usque calum: & non dixit, In tertiam usque cæli partem; sed absolute, In tertium usque cælum.* Multa vero hisce similia in Scripturis reperias. Quomodo igitur non sibiipsis repugnantia dicunt, & tamen utroque modo vera dicunt?

RESPONSIO.

Moses quidem *cælos* dixit: numero autem neque unum, neque duos, neque plures tradidit. Consuevit porro diuina Scriptura, interstitia partium superiora, *cælos* nominare: veluti, *Volatilia cæli: & Aquila de cælo: & Stellæ cæli.* Ex dictis ergo hisce quæ posita sunt, consequens est ut intelligamus *cælos* substantiâ quidem duos, interstitiis autem plures. Atque si *cælos* ita accipiamus, nulla in verbis relinquetur repugnantia.

QVAESTIO LVIII.

Si CHRISTO ignorantiam adscribere, impietatis est: certum fuerit, omnium eum obtinere præscientiam perfectam, Quomodo ergo non est prodicionis Iudæ, & iurifurandi sacramento confirmatæ negationis Petri causa,

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 15.

Εἰ τὰ τελευτήματα βρέφη ἔπαυον ἢ μέμψιν οὐκ ἔχουσι δὲ ἔργων, τίς ἡ διαφορά ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν ὑπὸ δόξων καὶ βαπτισθέντων καὶ μηδὲν παραξάντων, καὶ τῶν μὴ βαπτισθέντων, καὶ ὁμοίως μηδὲν παραξάντων;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορά τῶν βαπτισθέντων πρὸς τὰ μὴ βαπτισθέντα, τὸ τυχεῖν καὶ τὰ βαπτισθέντα τῶν δὲ τῶν βαπτισμάτων ἀγαθῶν. Ἐὰν δὲ μὴ βαπτισθέντα, μὴ τυχεῖν ἀξιοῦνται δὲ τῶν δὲ τῶν βαπτισμάτων ἀγαθῶν, τῇ πίστει τῶν παραξάντων αὐτὰ τὰ βαπτισμάτων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 16.

Εἰ δύο ἡμῖν ὁ Μωϋσῆς ἔγραυεν ἄξιότατο πλὴν γένεσιν, πῶς πλεόνων διδασκὴ ἡμᾶς ἡ γραφή ὑπερξῆν, ποτὲ καὶ λέγουσα, οἱ ἔγραυον τῶν ἔγραυεν. ποτὲ δὲ ἀεὶ ἔγραυον αὐτὰ οἱ οὐρανοί. καὶ θεωροῦνται οὐρανοὶ ἀνεωγμένοι. καὶ ἡράγη ἕως τελευτου ἔγραυεν. καὶ οὐκ εἶπεν, ἕως τῆς τελευτῆς μέρους τῶν ἔγραυεν, ἀλλ' ἀπολύτως, ἕως τελευτου ἔγραυεν; καὶ πολλὰ δὲ τοῖσι δὴρῆσας ἐν τῇ γραφῇ παραπλήσια. πῶς οὖν οὐ τῶν ἀγαθῶν ἐαυτοῖς λέγουσι, κατ' ἀμφοτέρωθεν δὲ ὁμοῦς ἀληθεύουσιν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ Μωϋσῆς καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἔγραυον, ἀριθμῶ δὲ οὐ δίδωκεν, ἕτε ἕνα, ἕτε δύο, ἕτε πλεονας. ἐμὴ δὲ ἐστὶν ἡ γὰρ γραφή τὰ διαστήματα ἐν ταῖς μέρσι ὑπερκειμένα οὐρανοῖς ὁμοῦς, ὡς τὰ πετεινά τῶν οὐρανοῦ, ἕτε ἀεὶ ἔγραυεν, καὶ τὰ ἄγρα τῶν οὐρανοῦ. ἐκ τῆς ἀκολουθίας οὖν τῶν καιμένων φωνῶν νοουμένων οὐρανοῖς κατ' ἕσταν καὶ δύο, καὶ διαστήματα δὲ πλεονας. οὕτω δὲ νοουμένων τῶν ἔγραυον, ὁμοῦς ἐστὶν ἡ ἀληθεύουσα ἐν τοῖς λόγοις ὑποληφθήσεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 17.

Εἰ ὁ πρὸς ἀπὸ τῶν Χειρῶν ἀγνοῖαι ἐστὶν ἀσεβὴς, δῆλον ὅτι πρῶτων ἔχει τελείαν τῶν πρῶτων. πῶς οὖν οὐκ ἐστὶν ἀπίος τῆς τῆς Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ τῆς τῆς Πέτρος ἐνωμῶτα ἔργου;

ὅ τῶτα μὲν προγινώσκων, μὴ κωλύσας δὲ, καὶ οὐκ ἔστι
 τὸ τῆς ἀθεοβόλου, καὶ τῆς προσηγορίας ἀπὸ τῆς
 Θεοῦ ἐκπλήρωσας, ὁ αὐτὸς λόγος ἀρμόσθην.

A qui hæc præsciuerit, & non impediue-
 rit. Et in diaboli atque primi hominis à
 Deo defectionem, eadem competierit
 ratio.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Εἰ ἔδει τὸν Χριστὸν δι' ἐνὸς τῶν αὐτῶν μαθητῶν
 ἀποδοκιμασθῆναι, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῆ, δηλονότι
 ἀπίος ἔστιν ὁ Χριστὸς τῆς ἐκπλήρωσας τῆς γρα-
 φῆς, καὶ ἔστι τῆς προδοσίας τῆς Ιουδα. Ταύτης γὰρ
 αὐτὸς ὁ Ιουδαὶος ἡ ἀπίος. ὡς μὴ οὐδὲν ὁ Θεὸς
 προφάτως, προφάτι δὲ τῆς γραφῆς· καὶ οὐκ ἔστι
 ἡ προγνωστικὴ αἴτια τῆς μὴ οὐδὲν ἔσεσθαι, ἀλλὰ
 τὸ μὴ οὐδὲν ἔσεσθαι, αἴτιον τῆς προγνωστικῆς. ἔστι γὰρ τῆ
 προγνωστικῆς ἔπειτα τὸ μὴ οὐδὲν, ἀλλὰ τὰ μὴ οὐδὲν
 ἡ προγνωστικῆς· καὶ ἔδαμῶς ὁ προγνωστικῶν ἀ-
 πίος ἔστι τῆς μὴ οὐδὲν ἔσεσθαι. ὡς οὐκ ὁ Χριστὸς
 ἀπίος ἔστι τῆς προδοσίας, ἀλλ' ἡ προδοσία αἴτια
 τῆς κυρίας προγνωστικῆς. καὶ ἔπειτα τῆς ἀθεοβόλου
 καὶ τῆς προσηγορίας ὁ αὐτὸς λόγος.

Si fieri oportuit vt CHRIS TVS ab
 vno discipulorum suorum hostibus pro-
 deretur, vt Scriptura impleretur: vide-
 licet CHRISTVS Scripturæ impletionis
 causa fuerit, non Iudæ proditionis, nam
 huius ipsemet Iudas causa fuit: quam
 Deus fore cum prænosceret, per S. scri-
 pturam prædixit. Et non est præscientia,
 causa eius quod futurum est: sed id quod
 futurum est causa præscientiæ, siquidem
 non præscientiam consequitur futurum,
 sed futurum consequitur præscientia,
 & haud quaquam præsciens, causa est
 futuri. Quocirca non CHRISTVS cau-
 sa est proditionis Iudæ; verum proditio
 est causa Domini præscientiæ. Atque de
 diabolo & primo homine, eadem est ra-
 tio.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 10.

G

QVÆSTIO LIX.

Εἰ ἐν τῇ νυκτὶ ὁ ἥλιος ἀποκρύπτεται, πῶς
 οὐ σφαιρα ὁ οὐρανὸς ἀποδύκνεται; ὁ γὰρ ἀπὸ
 φιλοσόφων γένος ἀεὶ εἶπε
 ἔστωμα π. ἔστι οὐρανὸς ὅς ἐπι-
 κείται τῇ γῆ. καὶ ὁ αὐτὸς, εἴτε τὸ κερφοῦν ἀνωφε-
 ρῆς· ἡ δὲ, ἀπὸ τὸ βαρὺ ἔστι καταφερῆς· εἴτε
 ἀπὸ τῶν ἀπολλοκλήν ὑπὸ ἀλλῶν σμυέχονται.
 εἰ δὲ τῆτο ἀληθές, ὅλου τῆς οὐρανοῦ κύκλου εἰς
 πῶν ὑπὸ τῆ-
 χῆν τοῖς φωτῆρας, ἔστωμα ἀεὶ, πῶς οὐρανὸς ἀπο-
 κρύπτεται;

Si noctu sol occultatur: quomodo
 cælum non probatur globus esse? nam
 inter philosophos, vir admirandus dixit
 [solem in celo aspectu nobis occultari,]
 non corpore. Hoc igitur est quod terræ
 imminet; atque illud quidem, ob leui-
 tatem in sublime tendit; hæc autem,
 propter pondus deorsum vergit. Proin-
 de pari in diuersa nisu alterum ab altero
 continetur. Sin hoc in vero est, cum to-
 tus cæli circulus, [cui affixæ sunt stelle,
 in sese continue voluatur,] & stellas ex-
 stare sempérq; apparere oporteat: quo-
 modo illæ latitant?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Εἰ ὁμοιογενῶς πολλὰ ἔστιν ἔπειτα τὰ ἐν
 τῶν αὐτῶν καὶ ἴσα ἐπιπέδα ὄντα, καὶ ἀπὸ τῆς
 μήκους τῆς ἀπεσθῆματος κεκρυμμένα ὄντα τῆς
 ὀψίως, οἷον τὰ πλοῖα τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ ὑπὸ
 ἀλλήλων μὴ ὁρώμενα, τῆς πλάτους τῆς τῆς
 ὑδάτων ἐπιφανείας ἀειοείζοντος πῶν ὀψί-
 περαιτέρω μὴ ἀποτείνεσθαι τοῖς οὐρανοῦ,
 τῆς θαλάσσης εἰ καὶ ἔπειτα τῆς φωτῆρων γί-
 νεται ἡ ἐπικρυψίς ἀπὸ τῶν αὐτῶν αἰτίων;
 ἔστι δὲ ἀπὸ τῶν ἀπολλοκλήν οὐρανοῦ καὶ γῆς.

Si citra controuersiam multa alia sunt
 quæ in eadem & æquali planicie pro-
 pter interualli longitudinem, oculorum
 effugiunt obtutum; veluti nauigia in
 mari, quorum alterum ab altero non cer-
 nitur, latitudine per summas aquas qua-
 si circulo quodam visum circumscribē-
 te quo minus ultra circumscribentē in-
 tendatur: quid mirum fuerit, si occultatio
 stellarum per eandem causam fiat? quatenus
 vero pari cæli & terræ in diuersa nisu,

cælum & terra consistit, de primo cælo & terra hoc coniectare licet, eo quod vna condita sint. De firmamento autē & terra idem intelligi non potest. Constat namque terra ante firmamentum humidam substantiam omnem, sine aduerso firmamenti nisu, sustinens, post terram enim creatum est firmamentum.

QVÆSTIO LX.

Si formę discretio utilis hic nobis est, propter vsum & indigentiam corporis, & studia, & commercia: cum in resurrectione, corpus absque indigentia omni resurrecturum sit; si quidem eadem formarum discretione, resurrecturi sumus; quomodo ea commoda non erit? Sin facie eadem, quę huius rei probatio est? Quomodo vero Lazari & locupletis parabola, formarum non ostendit differentiam? prorsus enim hoc ex illa constat. Sin aliqui dicant, notionem quandam diuiti datam esse, ad Lazarū & Abraam cognoscendum: vnde id astruent etiam in Domino, quando corpora sanctorum qui dormierant, excitauit, & apparuerunt multis: forma omnino sua pro se quisque notis suis agnitus?

RESPONSIO.

Plures sunt causę quamobrem oporteat resurgentes sua quemque resurgere forma, primum equidem ad ingentem & diuinam Dei cognitionem commonstrandam; qui in tanta multitudine numerum omnem eccellente, suam cuique possit referuare faciem. Deinde vero, ne existimetur novos creare homines, & non resuscitare defunctos, resurgentium quisque suam obtinebit faciem, indiscreta namque, & eius qui iniuriam intulerit, & eius qui illam tulerit, forma, iudicij æquitatem subuertit. Præterea autem, si vsu & indigentia sublata, cuius gratia formarum discrimen necessarium fuit, discrimen ipsum superuacaneum & inutile reperitur: superuacanea quoque & inutilis fuerit nominū discretio. Quomodo ergo Abraam locuples & Lazarū de nomine compellat, cū ex nominū discrimine vultus

ἴσασθαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅτι μὲν τὸ πρῶτον οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἔστι τὸ εἰκόσιον, ἀφ' οὗ ἄμα γεγενῆσθαι αὐτὰ. ὅτι δὲ τὸ φερεώματος καὶ τῆς γῆς ὁμοίητι δωματὸν τὸ τοιοῦτον. ἴσασθαι γὰρ ἢ γῆ πρὸς τὸ φερεώματος, πλὴν ἀπασθρ βασιλεύουσα ὑψαὶ οὐσίαν χωρὶς ἀπολλῆς τὸ φερεώματος. ὑψαὶ γὰρ τῆς γῆς γένησε τὸ φερεώμα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ.

Εἰ διαφορὰ ἐστὶ τῶν μορφῶν γένησιμος ἡμῶν ὑπὲρ τῆς αἰσῶς ἀφ' αὐτῆς τῆς θύματος γένησι, ἔτι ἔτι περὶ δόματα, ἔτι τὰ σωτηρία γένησι, αἰενδοῦσι ἐν τῇ ἀναστάσει ἀναστὰς τὸ θύματος, εἰ μὲν τῇ αὐτῇ τῆν μορφῶν ἀφ' αὐτῆς ἀναστὰς, πῶς ὅρα ἀχρηστὸς αὐτῆ; εἰ δὲ ἐν ὁμοιότητι τῶν αὐτῶν, πῶς ἢ τούτου ἀποδοξίσι; πῶς δὲ καὶ ἢ τὸ Λαζάρου καὶ τὸ πλοῦσιον ὡραβόλη, τῆν μορφῶν οὐ δείκνυσι τὸ ἀφ' αὐτῆς; πῶς γὰρ ἐκ τούτου δὴλον. εἰ δὲ λέγειεν ἄλλοι ὡς γινώσκουσιν ἐδόθη αὐτῶν πρὸς τὸ Λαζάρου ἔτι τὸ ἀβραάμ ὅτι γένησι, πῶς τὸ ὡραβόλησι καὶ ὅτι τὸ κρεῖν, ἢ ἢ σῶμα τῆν ἀγίων τῆν κεραιμῶν ἀνάστη, καὶ ἐμφανίθησθαι πολλοῖς; πῶς τῆν ἰδίαν μορφῆν τοῖς γνωστοῖς ἕκαστος διεπίγνωστος γένηται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πολλὰ μὲν εἰσὶν αἱ αἰτίαι δι' αἷς γένησι πῶς ἀναστὰς ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀναστὰς μορφῆς πρῶτον μὲν, πρὸς τὸ ἐνδοξίσι τῆς μεγαλῆς τῆς καὶ θείας γνώσεως τῆς Θεοῦ, τὸ δωματὸν ἐν τούτῳ ἀναστὰς πλὴν τῆν ἀναστὰς μῶν, ἕκαστος ἀποσωθῆναι πλὴν οἰκίαν μορφῶν. ἔπειτα δὲ, ἵνα μὴ νομοθῆ δημιουργῶν χερσὶ ἀποδοξίσι καὶ μὴ τοῖς περὶ τῆς ἀναστὰς, ἀφ' οὗ τὸ ἕκαστος τῆν ἀναστὰς πλὴν οἰκίαν ἔχον μορφῶν ἀποδοξίσι γὰρ τῆν μορφῶν τῆν ἀδικησῶν καὶ τῆν ἀδικησῶν, ἀπολλυται τῆς κρίσεως τὸ δικαίον. ἐπὶ δὲ, εἰ λυθῶν τῆν χρεῖαν δι' αἷς ἀναστὰς γένησι τῆν μορφῶν ἢ ἀφ' αὐτῆς, ὡραβόλη καὶ ἀχρηστὸς διεπίγνωται αὐτῆ, περὶ τῆν καὶ ἀχρηστὸς ἔστι καὶ τῆν ὀνομασίαν ἢ ἀφ' αὐτῆς. πῶς οὖν ὁ πλοῦσιος πῶς ἀβραάμ καὶ πῶς Λαζάρου ἔτι ὀνομασίαν καλεῖ, ἐκ τῆς καὶ πλὴν ὀνομασίαν ἀφ' αὐτῆς μὴ γνωστοῖς ὀνομασίαν

τῆς παροσώπων; ὅ δὲ καὶ τὸν Λάζαρον καὶ τὸν
 πλάσιον διήγημα, ὅτε παρὰβολὴ ἔστι, ὅτε ἰσο-
 ελία· εἴτε ἢ μὲν παρὰβολὴ ἔστι λόγος ὁμοιότη-
 τα παρῆχων τῶ γενητότε παρὰφύματος παρὸς ὅ
 ἐσομένοι ἰσοελία δὲ, λόγος διήγησι παρῆχων τῶ
 ἤδη γενητότε παρὰφύματος. οὐτε γὰρ παρὸς τῆς
 ἀνάστασις ἢ εἰς αὐτὸν βεβιωμένων ἢ αἰταπόδο-
 σις γὰρ, ὅτε μὲν πλὴν αἰάστασι διήγησι ὅ, ἐχρῆσι
 Μωσῆα καὶ τοῖς παροφήταις ἀκροσάτωσιν αὐτῶν.
 ἔστι δὲ ὅ παρὸς τῶ Λαζάρου ἔ τῶ πλάσιον διή-
 γημα, ἡ ποσὶ πωσις λόγου διδασκαλίας ἔχον-
 τος ἢ μὴ διδάσκει μὲν πλὴν ἐκ τῶ σώματος
 ἔξοδον τῆς ψυχῆς, καὶ παρῆνοιαί τινα ἢ αὐου-
 δίου, ὠφελείας ἡνὸς τυχεῖν τοῖς ἀρ. θεοῖσι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ξα.

Εἰ μόνος ἀθάνατος ἔστι ὁ Θεός, καὶ τὸν ἀπό-
 στολον, πῶς ἀληθῆς κατ' αὐτὸν ὅ, πῶς ἄλλοι
 οὐ κριμηθῆσόμεθα;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Μόνος ἔχων πλὴν ἀθανασίας λέγεται ὁ Θεός,
 ὅτι οὐκ ἐκ τῆς ἑλλήματος ἄλλου ταύτῃ ἔχῃ, κα-
 τὰ τὸ εἰ λοιποὶ πῶς ἀθάνατοι, ἀλλ' ἐκ τῆς
 οὐκείας οὐσίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ξβ.

Εἰ τῆ τετάρτη ἡμέρα τῆς φωστῆρων ἡ ποίη-
 σις γένηται, ἔξ αὐτῶν δὲ τῆς ἡμέρας ὁ ἀειθμὸς
 στωίσαται, πῶς αἱ παρὸς τῆς παρὰγωγῆς τῆς
 φωστῆρων τῆς ἡμέρας ἀμφίβολον τὸν μὲν πλὴν
 παρὰγωγῆς τῆς φωστῆρων ἀειθμὸν τῆς ἡμέ-
 ραν οὐ ἀφαιροῦσιν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εκ τῆ παρὰγωγῆς τῆς φωτὸς ὁ ἀφαιροῦ-
 σις γένηται φωτὸς ἔ σκῆσι καὶ ἐκ τῆ ἀφαιροῦ-
 σις φωτὸς ἔ σκῆσι, ἡ ἡμέρα ὑπέστη ἔ ἡ νύξ.
 παρὸς δὲ τῆ τῆς φωστῆρων ποίησις ἢ καὶ τὸν ἔσθ
 τῆ Θεοῦ ὅτι κρεῖται φωτὸς ἐποίει πλὴν ἡμέρας,
 καὶ ἡ ὅτι κρεῖται τῆ σκῆσι ὅ σκῆσι, ἢ τοῖ πλὴν ἡ-
 κῆσι. γῆσι μὲν δὲ τῆ φωστῆρων, ἐπὶ τῆσιν ἔξ-
 σταζῆν, ὁ μὲν, τῆ φωτὸς ἔ τῆς ἡμέρας ἢ δὲ, τῆ
 σκῆσι ἔ τῆς νυκτὸς. ὁ γὰρ ἡμερῆς ὅ φῶς μὲν
 τῆς ὠρισμένης ἀπὸ ὅτι κρεῖται τῆς μείζονι
 τῆς φωστῆρων ἐκληρώσατο καὶ τοιαύτας ἡμέ-
 ρας αἱ ποίει νῦν ὅ φῶς μὲν τῆ φωστῆρος,

non dignoscatur? Porro quæ de Lazaro
 & diuite instituta est narratio, neque
 parabola est, neque historia, nam Para-
 bola, oratio est rei factæ, ad eam quæ fu-
 tura est, similitudinem complectens:
 Historia vero, commemoratio, rei factæ
 expositionem continens. Neque enim
 ante resurrectionem vitæ cuiq; peractæ
 retributio contingit; neque post resur-
 rectionem verum illud est; *Habent Mo-
 sen & Prophetas; ipsos audiant.* Est autem de
 Lazaro & diuite narratio, euidentis & il-
 lustris repræsentatio, doctrinam illam
 habens, post diuortium animæ à corpo-
 re, prouidentia & studio nullo homines
 opem aliquam consequi posse.

QVÆSTIO LXI.

Si solus Deus immortalis est, secun-
 dum Apostolum: quomodo verum est,
 secundum eum illud, *Non omnes quidem
 dormierunt?*

RESPONSIO.

Solus Deus immortalitatem dicitur
 habere, eo quod non ex alius voluntate
 eam habet, sicuti cæteri omnes immor-
 tales; verum ex sua essentia.

QVÆSTIO LXII.

Si quarto die luminarium facta est
 creatio; ex ipsis autem dierum constitui-
 tur numerus; quomodo tres ante lumi-
 narium productionem dies, non in du-
 bium dierum post illorum productio-
 nem, numerum vocant?

RESPONSIO.

Ex productione lucis, distinctio facta
 est lucis & tenebrarum: & ex distinctio-
 ne lucis & tenebrarum, dies existit &
 nox. Ante luminaria vero condita, ex
 præscripto Dei, lux inualescens diem,
 & tenebræ inualescentes noctem con-
 stituere. A luminaribus porro conditis,
 dispositum est vt potestatem illa obti-
 nerent; alterum, lucis & diei; alterum,
 tenebrarum & noctis. Nam opifex re-
 rum lucem vna cum determinata eius
 dicatione, luminari maiori attribuit. Et
 quales nunc dies lux cū luminari efficit,

tales quoque ante luminarium creationem efficiebat, iuxta finem & præscriptum Dei, qui dictionem eius duodecim horis definiuit. Finis ille, solem ad duodecim horarum ab initio demensum temperatumque motum impellit.

QVÆSTIO LXIII.

Quia nonnulli varie & non satis dilucide interpretati sunt illud, *In sole posuit tabernaculum suum*: declarationem eius nos doceto.

RESPONSIO.

Diximus superius, Scripturam *caelos* vocare solere, vel eos qui iuxta substantiam sunt, vt primum *cælum* & firmamentum: vel ipsa in aëre interualla. Itaque illud, *In sole posuit tabernaculum suum*, [ita dictum est, vt significaretur, *caelos* positos esse tabernaculum solis, nam dicti huius ex Ebræorum lingua in Syrorum sermonem versio, ita habet, *In ipsis posuit Solis tabernaculū*. Declarat hoc per aliū Psalmū propheta David, & dicit; *Extendens cælum sicut pellem*. nam pellem extensio tabernaculum conficit. Itaque substantiarum varietate, & vsus diuersitate, *caelos* genitos esse indicat. Siquidem natura ingenita, à natura ingenita natura non differt. Quod vero & propter vsus huiusmodi est vel huiusmodi, ab ingenita natura est alienum.

QVÆSTIO LXIV.

Si, quemadmodum Ionas in ventre ceti, sic & CHRISTVS in sinu terræ triduo fuit: quomodo mors CHRISTI non existimatione tantum facta est? Ionas namque cum mortuus nō esset, pro mortuo habitus est. Sin reuera Dominus mortem gustauit, quomodo Ionæ exemplum falsum non est?

RESPONSIO.

Non morti mortem, sed triduanam Saluatoris in sepulcro mansionem, triduanæ Ionæ in ceto mansioni comparauit. Alioqui si res Ionæ, rebus CHRISTI æquales fuissent, non potuissent illæ

Αἰαὼς ἐποίησεν καὶ πρὸ τῆς ποιήσεως τῆς φωστῆρων· ἔ τὸν ὄρον τῆ Θεοῦ τῆ πλὴν ἔπι κρητέδω αὐτῆ ὀρίσματος δωδεκάωρον, ἐκείνος ὁ ὄρος ἐπέηλ τὸν ἥλιον πρὸς πλὴν ἔξ ἀρχῆς ἔμμεν ἔρι δωδεκάωρον κίνησην.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΓ.

Ἐπειδὴ ἀσφαρῶς πρὸς ἡρμυδύδου καὶ ἀσφαρῶς ὁ, ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο ὁ σκηνώμα αὐτῆ, πλὴν ἀφωύειαν αὐτῆ διδάξον.

B ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἶπομεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω, ὅτι ἕρηνός οἶδεν λέγεία γραφὴ κολῆν, ἢ τοῖς κατ' εἰσάν, ὡς τ' ἑρῶν ἔρανον ἔ τ' ἑρέωμα· ἢ τὰ κατ' τὸν ἀέρα δὲ σήματα. ὁ οὖν, ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο ὁ σκηνώμα αὐτῆ. ἵνα εἴπη τοῖς οὐρανοῖς ἔθετο σκηνώμα τῆ ἡλίου. ἢ γὰρ ἐκ τ' τῆν Ἑβραίων γλώττης εἰς τ' τῆν Σύρων γλώτταν μεταγωγὴ τ' λέξεως, οὕτως γένηται, ἐν αὐτοῖς ἔθετο τῆ ἡλίου ὁ σκηνώμα. δηλοῖ δὲ δι' ἑτέρου ψαλμοῦ ὁ πρὸς φητης Δαβίδ, αὐτῆ τῆτο, καὶ φησιν, ὁ ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡς πλὴν δέειν. ἢ γὰρ ἔκτασιν τ' δέρεων, πλὴν σκηνῶ ἀποτελεῖ τῆ ποικιλία οὖν τῆν οὐσάν, καὶ τῆ δὲ ἀφορῆ τῆν χερῶν δὲ κύνων αὐτοῖς εἶ) ἡμητοῖς· ἢ γὰρ ἀγνήτης φύσις, πρὸς πλὴν ἀγνήτου φύσιν κατ' φύσιν οὐκ ἐχί ἀσφαρῶν· ὁ δὲ καὶ χρείας ἐνεκα τοιόνδε ἢ τοιόνδε, ἀλλοτεῖον ὅστι τῆ ἀγνήτου φύσεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΔ.

Εἰ ὡς περ ὁ Ἰωανῆς ἐν τῇ κελίᾳ τῆ κήτης ὁ τειμήμερον, ἔ τως καὶ ὁ Χρῆστος ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς πῶς ἔ δοκῆσθ τῆ κυεῖα ὁ θάνατος γένηται; Ἰωανῆς γὰρ μὴ θανάτων, εἰομίθη τεθναίαι· εἰ δὲ κατ' ἀλήθειαν ὁ κρείος τῆ θανάτου ἐγείσατο, πῶς ὁ κατ' τὸν Ἰωανῆ ὑπόδηγμα ἔ διέψυσται;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὗ θανάτου τὸν θάνατον συμπερέλαθεν, δηλοῖ πλὴν τειμήμερον ἐ τ' παρὰ τῶν ἑραμονίῶν ἔ ἑπῆρος τῆ τειμήμερον ἐ τ' κήτης τῶν ἑραμονίῶν τ' Ἰωανῆ. δηλῶς τε εἰ κατ' τὰ ὅμοια ἡ τὰ κατ' τὸν Ἰωανῆ τοῖς κατ' τὸν ἑπῆρα, ἐκείτη ἡδυνάτω ἐκείνα.

κληθήσεται υἱός Θεοῦ. ἄλλ' εἰ ὁ Ἰσραὴλινος ἄνθρωπος ἐκ τῆς γυναικὸς τῆς Ἡλὲι, υἱὸς ἔστι τῆς Ἡλὲι καὶ τῶν νόμων τῶν Θεοῦ, πολὺ μᾶλλον ἐκ τῆς γυναικὸς τῆς Ἰωσήφ, καὶ τῆς τῶν Ἰσραηλινῶν βιδοχίας, υἱὸς ἔστι τῆς Ἰωσήφ κατὰ τὴν γαμικὴν συγκατάθεσιν.

A *Vocabitur Filius Dei. Atqui si id quod ex muliere Eli genitum est, filius Eli est, secundum legem Dei: multo magis id quod ex muliere Iosephi editum est, filius Iosephi est, sine conubiali concubitu, secundum beneplacitum Dei.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΖΖ΄.

QVÆSTIO LXVII.

Ἐπειδὴ ὁ Ἡσαίας εἰς τὸν διαπόλιον κύριον παρεφητέων φησὶ, τὴν γενεὰν αὐτῆς τίς διηγήσεται; ὅτι δις διηγήτου ἄρα ἢ ἀδιηγήτου τῆς γενεᾶς, καὶ ὅτι τῆς θεότητος ἢ τῆς ἀρκῆς ταύτης ἐκληθήσεται τὴν λέξιν;

B *Quandoquidem Esaias de Domino CHRISTO diuinans, ait; Generationem eius quis enarrabit? utrum vix enarrabilis, aut potius inenarrabilis generatio prophetice diuinationis huius, de diuinitate, an de carne eius sit accipienda?*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Ἡ μὲν καὶ ἡ ἀρκὴς γενεὴ τῆς Χειρὸς γενεολογείται, καὶ ὁ ἔπος ταύτης ἐν γραφικῇ διηγήσει καταγγέλλεται ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς πρῆνους Μαριίας· ἢ δὲ καὶ τὴν θεότητα αὐτῆς γενεὴν ἔστιν ἀγενεολογητὴ· ὅτι καὶ ἀδιηγήτος. ἐμφανὴς οὖν ἢ παρεφητικῇ ρῆσιν ὁ ἀδιηγήτος ἢ ὁ δις διηγήτος τῆς γενεολογίας.

C *Natiuitas CHRISTI, iuxta carnem, per genealogiam & generis seriem describitur, & modus eius in scriptum relata narratione exponitur: ex Spiritu quippe sancto, & Maria virgine. Eius vero, iuxta Deitatem natiuitas, genealogia seu generis serie refert non potest: & propterea etiam ineffabilis est. Itaque prædictio prophetica demonstrat inelocubilem hanc, aut certe vix eloquibilem natiuitatem.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΖΗ΄.

QVÆSTIO LXVIII.

Εἰ μὴ ὁ αἷμα τῆς ἀνθρώπου ἔστιν ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ὁ ἐκχυθέντος ἐκείνου ὁ ζῶν ἀπολλύσθαι, ἀλλ' ποίων λόγων καὶ ὑποδείγματων δείκνυται ὅτι ἔστι ψυχὴ ἐν τῷ σώματι, ἢ ἕτερον τῆ κτίσεως ἀόρατον;

D *Si non sanguis hominis anima est, propterea quod illo effuso, animans interit: quibus argumentis & similitudinibus demonstratur, animam esse incorpoream, aut aliud quod creatum sit inuisibile?*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Ἐχόντες τὰς φωνὰς τῆς δημιουργοῦ τῆς κτίσεως τὰς ἀναγγελλούσας ψυχῶν σώματος, ἀξιολογώτερον τούτων ὑποδείγματα εἰς ὁράσασθαι τῆς ἰερουδαίου ἀληθείας, ὅτι ὁφείλοισιν ἀπατηθῆναι. ὁ γὰρ δοξαζόμενος τὰς ἀρετὰς καὶ πάσης τῆς θεολογίας τῆς Ἰωβ συστάσεως τὴν ἀξιοσύνην τοῦ πατρῴου αὐτῶν ὡς βέλεται, καὶ κωλύσθαι αὐτὸν τῆ ἀφάρτος αὐτῆς τῆς ψυχῆς, δείκνυσι τὸ ἀσώματον ψυχῶν, ἕτερον ἢ τῶν πνευματικῶν ἀρκῆς ἀρκῆς αὐτῆς ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ, μὴ φοβηθεὶς ἀπὸ τῶν ἀποκτείνοντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχῶν μὴ διωκτικῶν ἀποκτείναι. Ἔτι δὲ ἔστιν ἡ ἀναιρέσιμος ἀνθρώπου ὁ ἐν αἵματι.

D *Cum dicta habeamus opificis creature, quæ dicta animam discernunt à corpore, probabiliora credibiliaque eis argumenta, ad quæstionis veritatem astruendam, requiri non debent. Nam quod diabolo in omnem corporis Iobi constitutionem, affligendæ eius ut vellet, potestas datur, animam autem eius ut ne ille tangeret, inhibetur: declarat, animam incorpoream aliud quippiam esse à carne eius afflicta. Consimiliter vero & illud; Ne metueris vobis ab his qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: indicat esse aliquid, homine occiso,*

quod in immortalitate permaneat, post corporis quoque necem. Quocirca absurdum est dicere, sanguinem qui effunditur & disperit, animam esse. Manifestum igitur fuerit, animam hominibus natura sua inuisam esse.

QVAESTIO LXIX.

Quamobrem numerus septenarius mutationem excipit? Sabbato namque plurimum aer mutatur: & aetate staturaque hominis augenda, in hoc numero incrementum accedere incipit. Dentes quidem gignuntur mense septimo: eodem autem anno decidunt, aliique rurfum sufficiuntur: atque his duplicatis, seminaria accrescit virtus, atque, ut breuiter dicam, numerus septenarius in hominibus incrementum atque decrementum efficit: & de aegritudinibus iudicium facit: & in lege, praeter ceteris numeris primorem obseruantiam obtinet.

RESPONSIO.

Operum naturae complementum fit per naturae potentiam, non per temporaria accessionem, septenario numerorum mensium & annorum determinatam. Proinde ea quae in quaestione commemorata sunt naturae opera, persaepe vel citius vel serius septenario numero, ad suam naturam producit perfectionem. Quae certe non fierent, si natura septenarium numerum, & non septenarius numerus naturam affectaretur. Idcirco non septenarius causa est operum naturae complementi; sed naturae vis, causa est septenarii, per quem illa non sumit naturalia opera sua perficienda. Consimiliter vero & in aliis mensium & annorum numeris, per quos naturae opus in animantibus & plantis reliquis completur, naturae vis causa est temporis aequalis, & longioris, & breuioris. Sane quidem in sacris litteris, septenarius supra reliquos numeros eo est obseruatione dignus maiore, quod in ipso est tempus omne, & mundi creationis, & creatoris cessationis. Senio videlicet, creationis est: vnio, cessationis requieris. Itaque ut in hominibus memoria mundi creationis conseruaretur, ideo in diuinis scriptis dispositum est ut septenarius praeter ceteris praestabilior numeris reperiat.

Ανασία ἀφαιρέσει καὶ μὲν τὸν τῆς ἑσπέρης θάνατον. ὡς τε ἀποπνὸν λέγειν αἷμα ὃ ἐκχυθὲν καὶ φθαρὲν, ψυχῶν. ἀπόδηλον ἀεὶ ἔστιν, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀόρατον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῶν οὐρανῶν φύσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΞ΄.

Διὰ τί ὁ ἐπὶ ἀειθρῶν ἀνδραγαθῶν διχεται; καὶ γὰρ ἐν ἀεθρῶν ὡς τὰ πολλὰ ὁ ἀὴρ μεταβάλλεται· καὶ ἡ τῆς ἀειθρῶν καὶ τῶν ἡλικίῶν ἀεθρῶν, ἐν τούτῳ ὃ ἀειθρῶν λαμβανῆς ὀπίσθιν, ὀπίσθιν καὶ φθορῶν ὃ ἐξ ὀπίσθιν μὲν, τὰ δὲ αὐτὰ ἔπειτα ἀλλασσομένων τούτων διπλασιασθέντων δὲ πάλιν, ἀεθρῶν ἀεθρῶν ἀεθρῶν διπλάσιον καὶ ἵνα σιωπῆτος εἶπω, ὁ ἀειθρῶν τῆς ἐπὶ τῶν ἀεθρῶν ἐκλήθην τῶν ἀειθρῶν ἐργάζεται, καὶ τῆς νοσημῆς ποιῆται ἀειθρῶν, καὶ ἐν νόμῳ τῆς λοιπῶν ἀειθρῶν ὃ ἀειθρῶν κέκτηται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρὸς τὴν διὰ μιν τῆς φύσεως, τῆς ἔργων τῆς φύσεως ἢ ἐκπλήρωσις γίνεται, καὶ ἔπειτα τῶν χρονικῆν ἀεθρῶν ἐξ ὀπίσθιν μιν ἢ ἐκπλήρωσις τῆς φύσεως ἐν τῇ ἐρωτήσῃ, πολλὰ καὶ ἄλλα ἢ βραδυτέρῳ τῆς ἐπὶ ἀειθρῶν ὅτι τῶν οὐρανῶν ἀεθρῶν ἢ φύσῃς τελειότητι· ἀεθρῶν ὅτι ἐγένετο, εἰ ἢ φύσις τῆς ἐξ ὀπίσθιν, καὶ μὴ ἐξ ὀπίσθιν τῆς φύσεως ἢ ἐκπλήρωσις. οὐχ ἢ ἐξ ὀπίσθιν αἰτία τῆς ἐκπλήρωσις τῆς ἔργων τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἢ διὰ μιν τῆς φύσεως αἰτία τῆς ἐξ ὀπίσθιν, καθ' ὅσον οὐ λαμβανῆς τῆς φύσεως τῶν οὐρανῶν ἔργα ἐκτελέσει. ὡσαύτως δὲ ἐπὶ τῶν ἀεθρῶν ἀειθρῶν μιν τῶν ἐκπλήρωσις, δὲ ὡς ἐκπλήρωσις τῆς ἔργων τῆς φύσεως ἐν τοῖς λοιποῖς ζώοις τῶν καὶ φυτοῖς, ἢ διὰ μιν τῆς φύσεως ὅτι αἰτία τῶν ἴσων χρόνου, ἐπὶ τῶν πλείονος καὶ τῶν ἐλάττωτος. ἀειθρῶν τῶν ἐπὶ τῆς γραφῆς ὁ ἐπὶ ἀειθρῶν τῶν λοιποῖς ἀειθρῶν, ὅτι ἐν αὐτῶν ὁ πᾶς χρόνος τῆς τῶν κόσμου ποιήσεως, καὶ τῆς τῶν πεπονητότος αὐτὸν καὶ ἀεθρῶν. ἵνα οὖν φησὶ τῆς μνήμης τῆς τῶν κόσμου ποιήσεως ἐν τοῖς ἀειθρῶν, ἀεθρῶν τῶν πμῶν τῶν ἀειθρῶν ἐπὶ τῶν ἀειθρῶν ἐπὶ τῆς γραφῆς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ο'.

A

QVÆSTIO LXX.

Εἰ ὁ χαίρειν καὶ γαυριᾶν ὅτι τοῖς χρεῖμασι ἀπηγρόβη, ὡς ὑψηφαναίας ποιητικόν, ταπεινοφροσυνὴ δὲ καὶ ὀπιείκεια τοῖς ταῦτα εὐληθοῦσιν ὑπὸ τῆς θείας γραφῆς ᾧ δέδδοται, πῶς οὐκ ἀνοφελῆ αὐτοῖς ταῦτα δωρήματα, ἀδυσσοῦσιν ὅτι τῷ παρῶτος ἐκείνοις τῷ οἰκείου καλοῦ ᾧ δέδδοται μὴ διωρόμηναι;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ χαίρειν ὅτι τοῖς χρεῖμασι μετὰ τῆς ὑψηφαναίας ἀπαγρόβη, ὡς ἀναρετικόν τῷ χαίρειν καλοῦ. ὁ χαίρειν δὲ ὅτι τοῖς χρεῖμασι μὲν τῆς ὀπιείκειας, ὁ μόνον οὐκ ἀποτρέπει, ἀλλὰ τούναυτον ὅτι πλεονεξία γὰρ καὶ ὀπιείκειαι, ποτὲ μὲν λέγων ὁ Θεὸς χαίρετε ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ποτὲ δὲ ὁ ἀπόστολος φησιν, ἀδελφοὶ χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ χαίρετε ὁ ὀπιείκειαι ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀδελφοῖς. ὁ διπλασιασμῷ τῷ χαίρετε, πλεονεξία τῆς χάραις ἐμφαίνων. οὔτε οὖν ἡ χάραις ἀναρετὴ πλεονεξία, οὔτε ἡ ὀπιείκειαι ἀναρετὴ πλεονεξία τῆς χάραις, ἀλλὰ δι' ἐκαστέρας ἐκαστέρας φυλάττειται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ οα'.

Ἐπειδὴ πινες πᾶσι τῆς τῷ κόσμου συστάσεως ἔφασκεν σοχαζοῦντο, ὡς ἑξακιχίλια μόνον ἔτη συστήσεται, εἰ ἀληθὲς τὸ τοῦ ὑποδηγμάτων ἐναργῶν δείκνυσθαι, εἰ δὲ οὐκ τῆς θείας γραφῆς, καὶ εἰ ἀδύνατον, μάθωμεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐν ἑστί ἀπὸ πολλῶν γραφικῶν φωνῶν τεκμηριώσασθαι ἀληθεύειν τοῖς λέγουσιν ἑξακιχίλια ἔτη εἶναι τὸν χρόνον τῆς παρουσίας τῷ κόσμου συστάσεως, ποτὲ μὲν λέγουσιν, ἐπὶ ἑξατάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ὁ υἱὸς. ποτὲ δὲ, εἰς οἷς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατελήθη. ποτὲ δὲ, ὅτε ἔλθε ὁ πληῖρωμα τῷ χρόνου. πᾶσαι δὲ αἱ τοιαῦται φωναὶ ἐν τῇ ἑκτῇ ἐρρηθισμένῃ χιλιάδι.

Si interdictum est ne de gratiæ donis gaudeamus & gloriemur, quod ea res superbiam efficiat; summissio autem & æquabilitas animi eis qui illa receperunt, à sacris litteris commendata est, quomodo dona ipsis non sunt inutilia, quæ eis commodi sui sensum præbere non possunt?

RESPONSIO.

Superbe de donis gratiæ lætari, prohibitum est; propterea quod legitimam tollat læticiam. De donis autem gaudere cum animi moderatione, non solum non inhihet, verum ediuerso ad gaudium huiusmodi etiam hortatur quandoque ipse Seruator, dicens, Sed gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in cælis: quandoque Apostolus, cum inquit; Fratres, gaudete in Domino semper: & iterum dico, Gaudete: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. duplicatione verbi Gaudete, gaudii singularem designat intentionem & vehementiam. Itaque gaudium non tollit modestiam, neque modestia sensum tollit gaudii: sed per vtrumque conseruatur vtrumque.

QVÆSTIO LXXI.

Quandoquidem nonnulli de mundi statu coniecturis ducti dixerunt, sexies mille annis tantum illum duraturum esse: num verum hoc esse per argumenta euidentia, an ex diuinis litteris demonstretur, atque etiam incertumne id sit, discamus.

RESPONSIO.

D

Ex multis Scripturæ locis coniciere licet, veros esse qui dicunt, sexies mille annorum esse præsentis mundi status tempora: cum nonnumquam dicit, Extremis hisce diebus loquutus est nobis per Filium: quandoque, In quos terminum ætatum incidunt: aliquando; Vbi venit plenitudo temporis. Omnia enim dicta ista, in sexto prolata sunt millenario annorum ordine.

QVAESTIO LXXII.

Si tum quisque inuidiæ expers dicitur, cum, quod & nouit & potest præstare bonum, proximis præstat: quomodo Deus inuidus non est, qui, cum deos facere omnes posset, non fecerit, quandoquidem bonus est Deus? Sin inuidus non est, sed eo quod potentia destituatur id non præstitit: duorum certe alterum necessario fuerit; aut inuidus scilicet, aut parum potens.

SOLVTIO.

Non ita dicitur Deum præbere proximo bonum, sicut homines proximis suis, quæ possunt & norunt, præstant commoda: nam id quod proximū Deo est, Deo qui illi aliquid præstet, præbitore non indiget, obtinet enim in rebus omnibus cum Deo parem æqualitatem. Iam si deos tantum creasset Deus, videlicet mundum non creasset, necessario namque mundus partibus indiget, quæ sublimitate & summissione situs, aliæ aliis intersint. Præterea si rerum impossibilium prorsus nihil fit: impossibile autem est, Deum fieri: (incretus enim & infectus est Deus) quomodo præter rationem non est dicere, Deum inuidū esse, quod quæ fieri nequeūt, non creet? Denique bonum Deus est, eo quod incretus est & creator. Nihil autem rerum creatarum substantia fieri potest incretum; hoc est Deus. Per similes vero hæc quæstio videretur dicto isti: Bonus est oculus, & pedibus præstantior. Porro si Deus inuidiæ expers est, quare pedes non fecit oculos? Complectitur namq; hæc quoque ratio eandem, quæ præter omnem suscepta est rationem, absurditatem: scilicet aut per inuidiam, aut per impotentiam pedes Deum non fecisse oculos.

QVAESTIO LXXIII.

Si bonum tum demum apparet esse bonum, quando cum malo confertur: bonum autem est mundus: nempe malum fuerit, quod mundus non sit, hoc est, quod ante conditum mundum fuerit. Atque equidem si vtrumq; ex Deo est, hoc est, quod ante mundum fuerit, & mundus: quomodo non vtrumque

A

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 66.

Εἰ τότε ἀφθονος δεικνύται ἕκαστος, ὅτε ὁπώρα ὀπίστανται, εἰ καὶ δυνατὸν καλὸν ποιεῖν, τοῖς πλησίον χειρίζεται, πῶς οὐ φθονερός ὁ Θεός, πῶς δὲ δυνατὸς ποιῆσαι θεοὺς, καὶ μὴ ποιῆσαι, ἐπεὶ καλὸν ὁ Θεός· εἰ δὲ οὐ φθονερός, ἀλλὰ ἀδύνατος ὢν, τῆτο ἑὸν ἐποίησε, δυοῖν ἀνάγκη.

B

τοῖς χειρίζομένοις τοῖς πλησίον, ἀδυνατῶνται ποιῆσαι, ἢ ὀπίστανται καλὰ. Ὁ γὰρ πλησίον Θεοῦ, ἐχειρῆ Θεοῦ εἰς πῶροχλίω. ἔχει γὰρ πῶρος αὐτὸν ὡς ἀπασὶ ὁ ἴσον. ἐπὶ δὲ εἰ θεοὺς μόνοι ἐποίησε ὁ Θεός, τὸν κόσμον ἑὸν αὐτὸν ἐποίησε. ἀνάγκης γὰρ χειρῆ ὁ κόσμος τῆ μερῶν τῆ κατ' ὑπερβασιῶν καὶ ὑποβασιῶν ἡσέως ἀλλήλων ἀσφραγισμένων· ἐπὶ δὲ εἰ τῶν ἀδυνατῶν γίνεται ἑσέν, ἀδύνατον δὲ γινέσθαι Θεόν. (ἀκρίτος γὰρ καὶ ἀποίητος ὁ Θεός) πῶς ἑσέν ἄλογον τὸ τε λέγειν τὸν Θεὸν ἀφθονον, ὅτι τὰ μὴ εὐδεχόμενα ποιεῖ; ἐπὶ δὲ καλὸν ἔστιν ὁ Θεός, ὅτι ἀκρίτος ἔστι καὶ κτίσης· ἑσέν δὲ τῶν κτιστῶν κατ' οὐσίαν δύναται γινέσθαι ἀκρίτος, τούτῃ Θεός. εἶκοι δὲ αὐτῆ ἢ ἐρώτησις τὰ λέγειν λέγω, καλὸς ἔστιν ὁ ὀφθαλμὸς, καὶ ἡμιώτερος τῶν ποδῶν· ἀλλ' εἰ ἀφθονός ἔστιν ὁ Θεός, ἀλλ' τί ἑσέν ἐποίησε τοὺς πόδας ὀφθαλμοῖς; σιμῶν γὰρ καὶ ὁ λόγος ἑσέν πλὴν αὐτῶν ἄλογον ἀτοπίαν, ὅτι, ἢ ἀλλ' φθονον, ἢ δι' ἀδυναμίαν μὴ πεποιημέναι τὸν Θεὸν τοῖς πόδας ὀφθαλμοῖς.

C

D

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 67.

Εἰ τότε ὁ καλὸν φαίνεται καλὸν, ὅτε συγκρίνεται τὰ κακῶ· καλὸν δὲ ὁ κόσμος, δηλοῖ ὅτι κακὸν ὁ μὴ κόσμος, τούτῃ ὁ πῶρος κόσμου. καὶ εἰ μὴ ἀμφοτέρω ἐκ Θεοῦ, τούτῃ ὁ πῶρος κόσμου ἔσ' ὁ κόσμος, πῶς ἔχει ἕκαστος

ἐξ αὐτῶν, ἑτέρον δὲ καλὸν καὶ τὸ φαῦλον; εἰ δὲ ἄλλοτερον μὲν ἐξ αὐτῶν, ἑτέρον δὲ οὐκ ἐξ αὐτῶν, πῶς οὐκ ἔστιν αὐθιμαλὸν καὶ μὴ ἕω' αὐτῶν, τὸ μὴ ἐξ αὐτῶν; πῶς δὲ ἀληθεύει ὁ λέγων, ὅτι ἐξ αὐτῶν τὰ πρότερα; ὡς γὰρ τοῖς πᾶσι ἐπὶ τῶν ἁπάντων οὐκ ὄντων, καὶ τὰ νῦν ὄντων, ὡς ἐλέχθη.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ κακὸν ὁσὸν ἑτερόν ἐστι τῶν πᾶσι ἐκ-
 ἔσπῃ τῶ καλοῦ. δὲ ἕτερον ἐστὶ τῶ καλοῦ τὸ
 κακόν· ἐκ ἔσπῃ γὰρ ἐστὶ τὸ καλοῦ. ἀλλὰ τῶ-
 το δὴλον ὅτι οὐκ ἐκ τῆ συκρίσεως τῶ καλοῦ
 τὸ καλὸν φαίνεται καλόν, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας
 φύσεως. τὸ δὲ πρὸς τῶ κόσμου μὴ ὄν, πρότερον
 μὴ ὄν ἡ, οὔτε καλὸν ἡ, οὔτε κακόν· δὲ τῶ
 οὔτω μὴ ὄντι ὁσὸν συκρίνεται. ἐπὶ δὲ τὸ πρό-
 τερον μὴ ὄν, οὔτε ἐκ τῶ Θεοῦ, οὔτε ἐξ ἄλλου, ἔτε
 αὐθιμαλὸν ἐστὶ. πρὸς τῶ κόσμου οὗ ὁσὸν ἑτε-
 ρον πᾶσι· Θεοῦ ἡ· τοίνυν τῆς συκρίσεως τῶ
 ὄντων οὐσὶς πρὸς τὰ ὄντα, οὐκ ἄρα συκρίνε-
 ται ὁ κόσμος, ὡ μὴ κόσμος, ὁσὸν ἐπὶ τῶ κόσμου
 ὡς ἐλέχθη τὸ μὴ κόσμος. τὸ γὰρ μὴ κόσμος οὐ-
 δὲν ἐστὶ· τὸ δὲ ὡς ἐλεγχόμενον, ἐστὶ ἡ, καὶ ὅτε λέ-
 γου ἐκ τῶ μὴ ὄντος τὸν Θεὸν πεποιημέναι τὰ
 πρότερα, ἔχουσιν τῶ ὄντος διδάσκειν τὰ μὴ ὄντι,
 ἀλλὰ τῶ πρότερον ἀναίρειν τῶ μὴ ὄντος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ αδ'.

Εἰ ἀφ' οὗ νεκρῶσαι τὸν Ἑλληνισμὸν ὑπὸ
 τῶ Χριστιανισμοῦ, ἐλπίδα οὐκ ἔχει ὁ Ἑλλη-
 σμὸς ἀνακλήσεως, πῶς πάσαι ὑπὸ τῶ Ἑλλη-
 σμοῦ νικηθεῖσα ἢ ἀληθῆς θεοσέβεια, νῦν τῶ
 ἀνακλήσειν δέδεικται; ὅτι γὰρ πρὸς τῆς πλατῆς
 ἐπεκράτει ἡ ἀλήθεια, μάρτυροισιν αἱ θείαι
 γραφαί, τὸν Ἀδάμ καὶ πολλοῖς ἐφεξῆς μετ'
 αὐτῶν δηλούσαι, οὐκ εἰδώλοισι, ἀλλὰ τῶ Θεῷ
 λατρεύουσιν, καὶ ἡνίκες αὐτῶν ἐν ἀπόποις ἐξη-
 γάθησαν ὡς ἐξέειπεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ τῆς παρούσης κατὰστασεως τὸ τέλος ἐστὶν
 ἡ ἀφ' οὗ πρὸς κρίσιν τῶν ἀσεβῶν, κατὰ
 Φασι αἱ γραφαί ὡς φησὶν τε καὶ ἀποστόλων·

A ex eo fuerit, id est bonum & malum? Sin alterum ex eo est, alterum vero non ex eo: quomodo nō αὐθιμαλόν (id est quod sponte sua vel fortuito exstiterit) & non sub eo fuerit id quod ex eo non sit? aut quomodo verus est, qui dicit; Quomodo ex ipso omnia? Nam in Omnibus, tam quæ prius non fuerint, quam quæ nunc sint, continentur.

SOLVTIO.

Malum nihil aliud est quam perversio boni: proinde posterius bono est malum, est enim depravatio boni. Enimvero illud certo constat, bonum non ex collatione mali apparere bonum, sed suapte natura. Porro quod ante mundum conditum non fuit, id quod omnino non esset fuit: proindeque nec bonum, nec malum fuit. Quocirca cum eo quod ita non fuerit, nihil confertur. Præterea quod omnino non sit, neque ex Deo, neque ex alio, neque adeo sponte sua vel fortuito est. Itaque ante mundum nihil aliud quidquam præterquam Deus fuit. Quare cum comparatio sit eorum quæ sint, comparatur mundus cum eo quod mundus non sit, neque in mundo continetur id quod mundus non sit, nam id quod mundus non sit, nihil est: id vero quod continetur, aliquid est. Et cum dicimus Deum ex eo quod non sit effecisse omnia, non locum eius quod sit concedimus ei quod non sit; sed id quod non sit, tollimus & abolemus.

QVÆSTIO LXXIII.

Si paganismus à Christianismo debellatus, spem recuperationis sui ipsius non habet reliquam: quomodo quæ antiquitus à paganismò devicta fuit vera diuini cultus religio, nunc in integrum est restituta? Quod namque ante errorem veritas obtinuerit, diuinæ testificantur litteræ: quæ Adamū & permultos deinceps post illum ostendunt non simulacris, sed Deo, re diuina faciendâ seruisse: quamuis inter eos, nonnullorum foeda comperta fuerint facinora.

RESPONSIO.

Si præsentis rerum status, finis est impiorum per ignem iudiciū, prout testantur Prophetarum & Apostolorū scripta,

atque insuper Sibyllæ vaticinia, quem admodum ait beatus Clemens in sua ad Corinthios epistola: iudicium autem id peragendum venit per IESVM CHRISTVM, à Iudæis crucifixum perpetuoque potestate regia Christianorum regnum sempiternum, iuxta prophetam Danielem, sibi datum administrantem: ideirco restitutionis spem nullam habet paganismus; præsertim cum eam qua ille populo Dei dominatus est, potentiam perditam numquam recuperarit. Quonam igitur modo non frustra expectet veteris dominatus restitutione? Quam vero ob causam ipsius dominatus restitutione paganismus expectat? Omnino certe, vt cruciatibus Christianis imponat necessitatem à religione & fide filij Dei desciscendi, demonumque cultum affectandi & complectendi. Atqui tormenta ipsa quibus paganismus ea spe, vt integrum seipsum conseruaret, vsus est, paganismum ipsum abolerunt, Christianismum vero stabiliorrem reddiderunt.

QVÆSTIO LXXV.

Si ante corporum resurrectionem anima, peractæ vitæ meritorum retributionem non percipit: num illa alicui, postquam à corpore secessit atque diuertit, subdita est quæstioni, ad ipsam vsque resurrectionem?

RESPONSIO.

Quem in hac vita animæ cum corpore coniunctæ obtinent, cum postquam è corpore migrarunt, non retinent statum. In hac etenim vita, quæ in vnione animæ & corporis obtingunt, commu-
 D nia sunt iustorum & iniustorum omnia: & nulla eis est, quantum ad hoc pertinet, differentia: sicuti sunt gigni & mori, valere & ægrotare, ditescere & egere, & alia hisce similia. Post exitum vero animarum è corpore, illico iusti ab iniustis segregantur, abducuntur enim ab angelis, ad condigna sibi loca. Ac iustorum quidem animæ in paradysum, vbi consuetudine & aspectu fruuntur angelorum & archangelorum; per visionem autem & ipsius Seruatoris CHRISTI, pro eo atque dictum est; Peregre assumus à corpore, & presentes adsumus apud Dominum: Iniustorum autem animæ,

A ἔπι δὲ καὶ τῆ Σιβύλλης, καθὼς φησὶν ὁ μακάριος Κλήμης ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ· γίνεται δὲ αὕτη ἡ κρίσις διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σαρωθέντος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῆ αἰώνιος βασιλευσσοῦτος τῆ Χριστιανῶν βασιλείας ἀτελεύτητον, πλὴν καὶ τὸν προσφῆτην Δανιὴλ διδασκῶν αὐτῶν· διὰ τὸτο σὺδεμίαν ἀνακλήσεως ἔχει ὁ Ἑλληνισμὸς πλὴν ἐλπίδα. ἄλλως τε εἰ καθ' ἑαυτῶν ἐκράτει δυνατείας ὁ Ἑλληνισμὸς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, λυθείσης ταύτης οὐδαμῶς πάλιν αὐτῶν ἀνέλαβε, πῶς οὐ μάλιστα νῦν προσδοκῶν πλὴν ἀνάκλησιν τῆς παλαιῆς αὐτῶν δυνατείας; τίος δὲ ἕνεκεν προσδοκῶν ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς παλαιῆς αὐτῶν δυνατείας πλὴν ἀνάκλησιν; πρῶτως ἵνα βασθεῖν ἀναγκάσῃ πρὸς Χριστιανοὺς, ἀφίστασθαι μὲν τῆς τῆ ὑοῦ τοῦ Θεοῦ λατρείας τὴν ἐπίστεως· προσέχοντες δὲ ἔπεισθαι τῇ θρησκείᾳ τῶν δαυμόνων. ἀλλ' αἱ βασθεῖν αὐτῶν οἷς ἐπὶ τῶν χριστιανῶν ὁ Ἑλληνισμὸς, προσδοκῶν δὲ αὐτῶν ἄλλοτον φυλατῆρην ἑαυτῶν, τὸν μὲν Ἑλληνισμὸν κατέπαυσεν, τὸν δὲ Χριστιανισμὸν ἐπιστῶν παρῶντερον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 26.

C Εἰ ἔστι ἑσμάτων ἐξοδος ἢ ψυχῆ τῆς αἰώνιος οὐ κημιζεται, τῆ ἐξέλασθαι μέλει τῆς ἀμαρτίας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐχ ἑαυτῶν ἐχοσιν αἱ ψυχῆ αἰώνιος μὲν τῆ σώματος κατὰστασιν, ταύτων ἐχοσιν καὶ μετὰ πλὴν ἐπιπέθην ἀπὸ τῆ σώματος ἐξοδον. αἰώνιος μὲν γὰρ ἐστὶ τῆς ἐνώσεως πρῶτα κωνὰ ὑπὲρ χεῖρας διχάων τῶ καὶ ἀδίκων, καὶ σὺδεμίαν ὅσιν ἐσ ἀλλοίς διὰφορεῖ καὶ τὸτο· οἷς ὁ γνέσθαι καὶ ὁ ἀποθνήσκον, καὶ ὁ ὑγιαίνει καὶ ὁ νοσεῖν, καὶ ὁ πλατεῖν καὶ ὁ πένεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ταύτοις ὅμοια. μὲν δὲ πλὴν ἐκ τῆ σώματος ἐξοδον, βίου γίνεται τῶν διχάων τῶ καὶ ἀδίκων ἢ ἀφιστολή. ἀγρῶνται γὰρ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς ἀλλοίς αὐτῶν τόποις· αἱ μὲν τῶν δικαίων ψυχῆ, εἰς τὸν παράδεισον, ἔνθα σιωτυχία τῶ καὶ ἑα ἀγγέλων τῶ καὶ ἀρχαγγέλων κατ' ὀπτασίαν δὲ καὶ τῶ ἁγίου Χριστοῦ κατὰ ὁ εἰρηλατίον, ἐκδημοῦντες ἐκ τῆ σώματος, καὶ ἐκδημοῦντες πρὸς τὸν κύριον. αἱ δὲ τῶ ἀδίκων ψυχῆ,

εἰς τοὺς ἐν τῷ ἄδῃ τόποις, καὶ ὁ εἰρημνῶν πε-
 εἰ τῷ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλωνίως, ὁ
 ἄδῃς καὶ τῶν ἐπιφανῶν σιωνιτῶν Γε. καὶ
 τὰ ἐξῆς· καὶ εἰσὶν ἐν τοῖς ἀξίοις αὐτῶν τόποις
 φυλακισθῆναι ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως
 καὶ αἰταποδόσεως.

A in ipsius Orci loca; pro eo atque dictum
 est de Nabuchodonosore rege Babylo-
 nis; *Infernus subter exacerbatus est in occursum
 aduentus tui*: & cætera. Et asseruatur quæ-
 que in locis se dignis, vsque ad resurre-
 ctionis & compensationis diem.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ος'.

Εἰ πρὸ τῆς ἀναστάσεως οὐκ ἔστιν ἡ τῶν ἔρ-
 γων ἀμείβεσις, ποῖον τῷ ληστῇ πρὸς γέροντι οὐ-
 φελος, πρὸς τὸ πρὸς δάδσον αὐτῷ τὸ ψυχῆς εἰσα-
 φθείσις, καὶ μέγιστα ὅτι ὁ αὐτὸ πρὸς δάδσον ἀποθ-
 νῆς, οὐκ ἀποθνήσκει δὲ ὅτι τὸ ψυχῆς ἡ οὐσία;

B sensum cadat; animæ autem substantia
 sub sensum non cadat?

QVÆSTIO LXXVI.

Si ante resurrectionem, operum mer-
 ces non obtinet: quæ fuit utilitas latroni,
 quod anima ipsius in paradysum est
 illata: & maxime, cum paradysus sub
 sensum cadat; animæ autem substantia
 sub sensum non cadat?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οφελος γάρ γε τῷ ληστῇ εἰς τὸν πρὸς δάδσον
 εἰσελθόντι, ὁ ἔργου μαθὲν τῆς πίστεως ὁ ὠφέ-
 λιμον, δι' ἧς ἡξιώθη τῷ σωμαθρίσματος τῶν
 ἀγίων, ἐν ᾧ φυλακισθῆναι ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἀνα-
 στάσεως τε καὶ ἀμείβεσις· ἐξῆς τὸ πρὸς δά-
 δσον πρὸς ἀποθνήσκει καὶ πρὸς ἐπισημαστικὴν λε-
 γομένην ἀποθνήσκει, καθ' ἃ ὄρασι αἱ ψυχῆ
 ἑαυτῶν τε καὶ τὰ ὑπὸ αὐτῶν· ἐπὶ δὲ καὶ τοῖς
 ἀγγέλοις τε, καὶ τοῖς δαίμονας, οὐ γὰρ οὐδὲ
 ὄρα ψυχὴ ψυχῶν, οὐτε ἀγγέλος ἀγγέλου, οὐτε
 δαίμων δαίμονα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ῥητορικῶν ἐπι-
 σημαστικῶν ἀποθνήσκει ὄρασι ἑαυτῶν τε καὶ ἀλ-
 λήλων, ἐπὶ δὲ καὶ τὰ θεμαστικὰ πάντα.

RESPONSIO.

Utilitas latroni, quod paradysum sit
 ingressus, hæc fuit, quod fidei commo-
 dum re ipsa percepit, per quod dignus
 reputatus est qui sanctorum cæui ad-
 iungeretur: in quo vsque ad diem resur-
 rectionis & remunerationis reseruatur.
 Paradysi autem percipit sensum, per eum
 qui notionis dicitur sensum, quo ani-
 mæ seipsas, & ea quæ sub ipsis sunt, cer-
 nunt, præterea vero & angelos & dæ-
 mones. Non enim cogitat neque cernit
 anima animam, neque angelus ange-
 lum, neque dæmon dæmonem, at se-
 cundum eum qui dictus est notionis se-
 sum, & seipsos illi, & alij alios inter se,
 tum autem & corporea omnia cernunt.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ος'.

Εἰ τῇ σιωνιτικῇ τῶν τῶ σώματος ἀποθνήσκει,
 τῶν ἀποθνήσκει ἡ ψυχὴ λαμβανῆ πρὸς ἀποθνήσκει,
 ἀποθνήσκει δὲ τὰ καλὰ καὶ τὰ φαύλα τυχεύου-
 σι, πῶς οὐκ ἀποθνήσκει ἡ ψυχὴ χωρισθεῖσα τῷ
 σώματος; εἰ δὲ ἀποθνήσκει, δῆλον ὅτι νεκρω-
 ται· νεκρῶν γὰρ καὶ ζώντων διαφορὰ ἀποθνή-
 σια διακρίνεται ἀποθνήσκει.

D Si sensuum corporis adminiculo & co-
 operatione, anima eorum quæ sub sen-
 sum cadunt, percipit sensum: sub sen-
 sum vero cadunt & bona, & mala: quo-
 modo non sensu caret anima à corpore
 segregata? Sin sensu caret, videlicet &
 emortua est, mortuos namque & viuos
 discernit sensus, & sensus vacuitas.

QVÆSTIO LXXVII.

RESPONSIO.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πᾶσαι ἀκίνηται τε καὶ λογικὰ ὄντια διπλᾶς
 ἔχουσι κατὰληπτικὰς δυνάμεις, ἀποθνήσκειν τε
 καὶ νοητικὴν· καὶ ἐπισημαστικὴν μὲν λεγόμενον, καθ' ἃ
 κατὰ λαμβάνουσι αὐτῶν τε καὶ ἀλλήλων· νοητικὴν
 δὲ, καθ' ἃ ἰδὲ δέχονται πρὸς γινώσκουσι τὸ ὑπὸ αὐτῶν.

Vniuersæ & rationales & creatæ es-
 sentiæ, duplicem obtinent vim perci-
 piendi: alteram, quæ fit per sensum; al-
 teram, quæ per mentem: & hanc quidē
 partim notionis dictam, qua & seipsas il-
 la, & alia aliam inter se percipiunt, par-
 tim autē intelligentiæ, qua eius quod su-
 pra eas est, cognitionem consequuntur.

Proinde non cooperatione corporis, animi eorum quæ sub sensum cadunt, sensum percipiunt: sed animus ipse, præsentia sua sensum sufficiens, ut animans sensum percipiat, efficit. Et quantum quidem ad animans pertinet, sensus præbitor est: quantum autem ad seipsum, sentiendi facultatem obtinens. Et animus numquam emoritur. Mortalitas enim animanti est, non animæ. Quocirca corporis ope, ad rerum quæ sub sensum cadunt, perceptionem animatum & animatio indiget, non anima. Aliud namque est animatum, & aliud anima: Aliud item id quod communicatione essentia alterius constat, aliud quod sua ipsum essentia subsistit.

QVÆSTIO LXXVIII.

Si Deus Dauidem, virum iuxta cor suum esse asseueravit; quomodo postea idem propheta & adulterium & cædem commisit? Et si hæc Deus odio habet; quamobrem ex adultera is prophetæ genus texuit, & Dominum CHRISTVM ex eadem per genealogiam & gentis seriem deduci fecit? Hoc porro cum sic habeat, quomodo Scriptura vera est, cum dicit; *Filij adulterorum à sacris profani atque imperfecti?*

RESPONSIO.

At enim per pœnitentiam David delicta sua correxit: ac proinde uti cor Dei inuentus est, qui non vult mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur & viuat. Et quem ille ex ea quæ Vriæ fuerat, per adulterium susceperat filium, cum neci dedidit Deus; ut filij adulterorum non essent vitales. Post istum vero progenitos non sustulit, eo quod hanc, post Vriæ cædem, vxorem domum duxisset. Ex æquo autem & bono, honorem benigne habens pœnitentiæ, in eis qui ex Vriæ antea coniuge procreati fuerat, Dauidi genus constituit Deus; & CHRISTVM ex ea, ob eandem hanc causam, deduci fecit.

QVÆSTIO LXXIX.

Si regum Israelis & Iudæ omnium flagrantissimum circa veram religionem Iosias exhibuit zelum, qui simulacrorum statuas contriuit, & cum idolorum aris

Α ε σκευήρια οὖν τῶ σώματος αἰ ψυχῆ τῆς ἀσθητῆς λαμβάνοισι πλὴ ἀσθησι, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἀσθησι πρὸέχουσα τῆ αὐτῆς πρῶσις, ἀσθητικὸν δὲ ζῶον ποιεῖ· καὶ ὡς μὴ πρὸς τὸ ζῶον ἔστιν ἀσθητικόν, ὡς δὲ πρὸς ἑαυτὴν ἔστιν ἀσθητικὴ· καὶ ὁσὸτε γίνεται νεκρὰ ἡ ψυχὴ, νεκρωσις τῆ ἐμφύχου γὰρ ἰσάρχη, καὶ οὐ τῆς ψυχῆς. σκευήριας οὖν δέεται τῶ σώματος πρὸς πλὴ κατὰληψιν τῆς ἀσθητῆς δὲ ἐμφύχου καὶ ἡ ἐμφύχια, οὐχὶ ἡ ψυχὴ. ἄλλο γὰρ δὲ ἐμφύχον, καὶ ἄλλο ἡ ψυχὴ, καὶ ἄλλο δὲ κατὰ μέλεισι, καὶ ἄλλο δὲ κατὰ οὐσίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ οἰ.

Εἰ κατὰ πλὴ ἑαυτὴ καρδία εἶ τὸν Δαβίδ, ὁ Θεὸς ἀπεφῆνατο, πῶς μὲν ταῦτα μοιχεῖαν καὶ φόνον ὁ αὐτὸς παρρητίης εἰργάσατο, καὶ εἰ ταῦτα ἰσά Θεοῦ ὡς φαῦλα μεμίσηται; ἀλλὰ τί ἐκ τῆς μοιχαλίδος δὲ γένος ὁ Θεὸς τῶ παρρητίου σκευήσει, καὶ τὸν διασώτην Χριστὸν ἐξ αὐτῆς γενεολογίᾳ ἐποίησε; ἴσῆου δὲ ἔχοντος οὕτως, πῶς ἡ γραφὴ ἀληθεύει λέγουσα, ὅτι τέκνα μοιχῶν ἀτέλεσα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Καὶ γὰρ ὁ ἀλλὰ μετῆροίας τὰ οἰκεία σφῆματὰ ἀσθητῶσάλιδος Δαβίδ, καὶ κατὰ τῶσ δὲρεθῆ ὡς καρδία Θεοῦ, τῶ μὴ βυλομῆς τὸν θάνατον τῶ ἀμῆρωλου, ὡς δὲ ὅππρεψα καὶ ζῆν αὐτόν. καὶ ὅν μὲ μοιχικῶσ ἐγγῆσεν ἐκ τῶ ΟΥΕΙΣ, τῶσθν ἐθανάτωσιν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ δὲ εἶ τῶ τέκνα μοιχῶν ἀτέλεσα. ποῖσ δὲ μὲ τῶσθν γῆνητῆσ ἐκ ἐθανάτωσε, ἀλλὰ δὲ λαβῆσ αὐτὸν ταῦτῶ μὲ πλὴ ἀνάρεισιν τῶ ΟΥΕΙΟΥ εἰσ γυναικῶσ ὅππρεκῶσ. ἴσῆου δὲ πλὴ μετῆροίας ὁ Θεὸς, ἐσ τοῖσ ἐκ τῶ ΟΥΕΙΟΝ γῆνητῆσιν, σκευήσασα τῶ Δαβίδ, ὁ γένος ὁ Θεὸς, καὶ τὸν Χριστὸν ἀλλὰ πλὴ αὐτῶ ἀπῆν δὲ αὐτῆσ κατὰ γῆασα ἐπαῆσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ οθ.

Εἰ πῶστων τῶ βασιλέων Ἰσραὴλ καὶ Ἰσδα τὸν παρρὶ δὲσέθεισιν ζῆσθν ὁ Ἰωσίασ θερμῶστων ἐπεδείξασα, τῶσ σῆλασ τῶ εἰδῶλων σκευήσασ, καὶ σκευὸ ποῖσ εἰδῶλικῶσ θυσιασθῆλοῖσ

τῆς Ἐλλήνων τὰ ἑσεία τεφρώσας, καὶ τὰ δῆσθαι τῆς
 πλαιῖς ἀρδύων ἐκχέρας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς ὑψη-
 λοις θυμιάματα καὶ θύνας, τῶν ταῦτα ἐκτελεῖν
 ἀποστήσας, καὶ πλεῖστα δυνάμεις λατρείαν,
 καὶ λαμπερῶς τὰ τῶν νόμου ἑορταί, ὡς μῦθον
 ἢ γραφῆν, τὸν λαὸν ἐπιτελέσαι ποιήσας· καὶ ἔτι
 μὲν Ἐλλήνων πλεῖστον ζῶντων ἐκεῖνος βιαίως ἀπέ-
 θετο, οἱ δὲ τούτου παῖδες ἀχμάλωτοι εἰς Βα-
 βυλώνα ἀπήχθησαν, καὶ πρὸς δουλείαν ἀξεδό-
 ησαν πολυχρόνιον Ἕλλησι· πῶς ὅτι τούτοις
 εἶπε δὲ εἶποιεν ἀληθεύοντες Ἕλληνας, ὅτι αὐθι-
 ῶν εἰς τὰ σεβάσματα αὐτῶν ἐπλημμέλησαν, ἢ
 οὕτως αὐτὰ πικρῶς στυγίως ἐκβάσας; ποῦ
 δὲ καὶ ἄρρηστον αὐτὸν ἀμοιβὰς ποσῶν κα-
 τὰ ῥωμαίων δόξα μόνον; καὶ πρὸς ποῖον τῆς
 ἔπειτα ὄφελος αἱ μὲν ποσῶν κατὰ ῥωμαίων
 μέγιστος τοῖς πρὸς τὸν Ἰωσίαν στυγνότησιν
 συμφορῶν γραφῆν ἀξεδόησαν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ο κατὰ τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐν βίβλῳ μετ'
 ἀρετῆς κατὰ ῥωμαίων, εἶπε δὲ πρῶτον ὅτι, ἀλλ'
 ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ ἀμοιβὰς ἀναφαίρετοι εἰσαεῖ
 πρὸς ἄλλοις τοῖς ἐκδεχόμενοι αὐτῶν· ὁ δὲ ἰσχυ-
 ρὸν δὲ τέλος ἐδέξατο τῆς ζωῆς Ἰωσίας, ἀλλ' ὅ
 πρὸς αὐτὸν τῶν πρὸς ἀγαθῶν Ἰερεμίας.
 εἰρηκός αὐτῶν ἐκ πρὸς ἀγαθῶν Θεοῦ; μὴ
 ἀξελθεῖν εἰς στυγνότητα τῆς βασιλείας Αἰ-
 γύπτου εἰς πόλεμον, κατὰ Φοῖνι ὁ Ἰερεμίας,
 ἵνα αὐτὸν κατὰ τὸν ἀμύθητον πρὸς ἀγα-
 θῶν ἐκ τῆς βίου ὁ δεσπότης Θεός, ἀλλ' ὅ τῆς
 στυγνότησιν Ἐλλήνων ἔτι δίκης δοῦναι ταῦ-
 τος τῆς πρὸς ἀγαθῶν, πρὸς πλεῖστον διδασκαλίαν τῆς
 ἐξῆς ἀμύθητων, τῶν τε μὴ ἀπειθεῖν τοῖς πρὸς
 φήταις, καὶ τῶν, εἰ ὁ δίκης μόνος σάξεται, ὁ ἀ-
 μύθητος καὶ ἀσεβῆς ποῦ φαίνεται; οἱ δὲ υἱοὶ τῆς
 Ἰωσίου, εἰ μείνανται αὐτῶν ἐν τῇ βίβλῳ τῆς
 πρὸς αὐτῶν, ἀχμάλωτοι ἐγίνοντο, εἶχεν δὲ
 ῥωμαῖοι ὅ τῆς Ἐλλήνων λόγος, ὅτι αὐθιῶν ἐπλημ-
 μέλησαν ὁ Ἰωσίας εἰς τὰ τῆς εἰδώλων σεβάσμα-
 τα, οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἀχμάλωτοι ἐγίνοντο· εἰ δὲ ἀ-
 πέστη μὲν τῆς βίβλῳ τῆς πρὸς αὐτῶν, ἀ-
 νέλαβον δὲ τῆς εἰδώλων πλεῖστον λατρείαν, καὶ εἰ-
 δωλαθεῖν ἡγμάλωτος ἡγμάλωτος, πρὸς ἡ-
 λως ψευδῆς ὁ λόγος τῆς Ἐλλήνων.

A Græcorum ossa combusta in cinerem
 rededit, & lucos erroris ac seductionis
 prorsus excidit, & eos qui in locis ex-
 cellis thymiamata & victimas offere-
 bant, sacris eiusmodi supersedere
 coegit, & diuinum exaltauit cultum, &
 ut populus statas legis ferias, re diuina
 facienda, splendide perageret, prout
 Scriptura testatur, curauit: & ferro qui-
 dem ipse hostili infidelium, per mortem
 violentam, vitam amisit; filii vero eius
 captiui, Babylonem sunt abducti, & in
 seruitutem diurnam à vera religione
 B alienorum hominum traditi: quomodo
 non illi ipsi irreligiosi homines, veros se
 esse dicant, eo res eius in tam acerbum
 euasisse exitum, quod in sacra illorum
 deliquerit? Vbi vero ipsum reperiemus,
 tot recte factorum mercedem dignam
 retulisse? & ad cuiusmodi posteritatis
 vtilitatem, vna cum tot & tantis pie ge-
 stis rebus, calamitates quæ Iosias & li-
 beris eius acciderunt, in litteras sunt re-
 latae?

RESPONSIO.

C Compensationi eorum qui in vera
 pietate per virtutem recte egerunt, non
 præsens sed futurum statutum est tem-
 pus: quo tempore præmia eis qui illa re-
 ceperint, certa perpetuâque manebunt.
 Cæterum luctuosum vitæ finem pro-
 pterea Iosias retulit, quod iussioni Hie-
 remias non paruerit; qui ei ex mandato
 Dei dixerat, ut ne progredere ad ob-
 uiandum regi Ægypti in bellum, sicut
 ait Hieremias. Quapropter ut eum pu-
 rum à peccatis ex hac vita reciperet Do-
 minus Deus, ideo permisit illum inob-
 edientia eius, ferro Ægyptio pœnas
 exsoluere; ad posterorum hominum
 documentum, ut Prophetis immorige-
 ri non essent, tum autem ut illud disce-
 rent, Si iustus vix saluatur, impius & peccator
 vbi comparebit? Liberi porro Iosias, si per-
 seuerantes ipsi in religione vera patris
 sui, captiui abducti fuissent, haberent
 Græcorum verba locum aliquem, pro-
 pterea quod Iosias in simulacrorum cul-
 tum commisisset, filios eius in seruitu-
 tem captiuos peruenisse. Sin illi à reli-
 gione paterna defecerunt, & sacra idolo-
 rum coluerunt, atque in ipso idolo-
 rum cultu capti ab hostibus sunt: mani-
 feste infidelium Græcorum verba falsa
 sunt.

Si nos Scriptura docet, ut in omnes lenes simus & mansueti: quomodo non lapsus est Elisæus, qui per maledictionem neci pueros in se contumeliosos obiecerit; quique iniuriam in ea ætate ultus sit, quæ propter ruditatem, officii rationem non teneat, qui denique perferas, propter tenuem verborum iniuriam & contumeliam, mortem eis intulerit?

RESPONSIO.

Quando per longanimitatem illorum qui contumelia sunt expetiti, resipiscencia eorum qui illa sunt vsi, errato corrigendo, non subsequitur: tunc mansuetudine seueritas hominibus longe est commodior. Itaque seueritatis nomine, propheta carpendus non est, nam quod compertum haberet, lenitatem peccatoribus sensum peccati allaturam non esse: & quod voces ipsas pueri, quas ad sancti vatis dehonestamentum protulerant, à parentibus suis edocti essent, hostilem semper in prophetas animum obtinentibus: (illud enim, *Ascende calue*: profcindendæ per detractionem Eliæ assumptionis gratia proferebant, perinde atque dicerent: Abripiat te quoque spiritus, & in iuga montium inuia & inaccessa abiiciat; quemadmodum illum abiecit, ut itidem à te liberemur, sicut ab illo liberati sumus) non abs re puerorum clade parentes flagellauit: ut discerent prophetas, ac per hos Deum, probro & contumelia non afficere.

QVÆSTIO LXXXI.

Si error & seductio omnis, CHRISTI aduentu est abrogata: quomodo per eos qui Ventriloqui & Diuini dicuntur dæmones loquuntur? Quomodo autem non, vilem atque despiciatum Christianismum efficiunt, quando in Christianorum corporibus imposturæ exhibent opera, & vaticiniorum proferunt responsa?

SOLVTIO.

Si iuxta id quod dictum est, nondum illi subiecta sunt omnia, donec abroget

Εἰ μακροθυμῶν ἡμᾶς πρὸς πᾶσας ἐν γραφῇ διδασκῆ, πῶς οὐκ ἐπλάσθη Ἐλισαῖος θανατώσας δι' ἑαυτῶν τοὺς ὑβριστὰς αὐτὸν παῖδας, καὶ μάλιστα βρέφουσιν ἀπειροχρήστους μνησικακήσας, καὶ τὸν Δαδ' τῶν θηρίων αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ἡλίας τῆς εἰς αὐτὸν ὑβρεως ἐπήγαγε θάνατον;

B

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅτε διὰ τῆς μακροθυμίας τῶν ὑβριζομένων οὐ γίνεται ἡ δόξησις, τότε ἡ ἀποτομία τῆς μακροθυμίας τοῖς ἀδελφώτοις μάλιστα ἐστὶ χρησιμότερα. οὐ καὶ ἐν ἀβελάρειον τὸν προφήτην ἐπὶ τῇ ἀποτομίᾳ· διηκῶς γὰρ πρὸς μακροθυμίας μὴ πρὸς ἄλλοις ἀμάρτυρασι τῆς ἀμάρτυρίας πρὸς ἀδελφούς, καὶ ὅτι τὰς φωνὰς αὐτῶν ἀπὸ μάρτυρων τὸν προφήτην ἐλέγαν οἱ παῖδες πρὸς τῶν γονέων αὐτῶν ἐδιδάχθησαν αἰεὶ πρὸς τοὺς προφήτας ἀπειροχρῶς ἐρηκότων. (Ὁ γὰρ, ἀνάβαινε φελακρέ. πρὸς ἀδελφουμένων ἐλέγαν τῆς τῆς ἡλίας ἀδελφῶν, ὡς αὐτοὶ τὸ ἐλέγαντες, λαμβανέτω καὶ σὲ πρὸς ἡμᾶς, ὅτι εἰς ἡμᾶς ἀβελάρειον, ὡς κακῶν ἡμᾶς ἐρίψω, ἢ ἀπαλλαγῶν καὶ σὲ, ὡς κακῶν ἀπὸ ἀλλήλων) διὰ τὸ τῆς αἰμαρέσθ τῶν παίδων ἐμαρτυροῦσι τοῖς γονεῖς, ἵνα μάθωσι μὴ ἀπὸ μάρτυρων τοὺς προφήτας, καὶ δι' αὐτῶν τὸν Θεόν.

D

ΕΡΩΤΗΣΙΣ πα'.

Εἰ πᾶσα πλάνη τῆς Χριστοῦ προνοίας κατήρηται, πῶς διὰ τῶν καλυμμένων ἐγκαταμύθων οἱ δαίμονες φησύνονται; πῶς δὲ οὐκ ἀτελῆ καὶ ἀκαταφρονήτως ἀξίον τὸν Χριστιανισμόν παρῶσιν, ὅταν ἐν σώμασι Χριστιανῶν τὰ μὲν τῆς ἀπάτης ἐπιδείκνυται ἔργα, τὰ δὲ τῆς μαρτυρίας ἀποφθεγνύονται λόγια;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ καὶ ὁ εἰρημῶν οὐδὲν πᾶσι πᾶσι αὐτῶν ἀποτέτακμένα εἰσὶν, ἀλλ' οὐ κα-

Ἐργήσῃ πᾶσιν δαίμων καὶ ἐξουσίαν, ὡς εἶπεν
 δὴλον ὅτι οὐ πῶς κατήργηται πᾶσα τῶν δαίμων-
 ῶν ἢ πλάην· ἀλλ' οἷς μὴ ὁ Χεῖσός πεπίστυ-
 ται, ἐν τούτοις πᾶσα τῶν δαίμωνων ἢ πλάην
 κατήργηται· οἷς δὲ ὁ Χεῖσός ἐπιπίστυται, ἐν
 αὐτοῖς ἐνεργεῖσιν οἱ δαίμονες πῶς πλάην, καὶ
 τὰ φαντάσματα οἷς οἱ ἐπιστήμησι κατέχουσιν
 πρὸς τὸ λαλεῖν καὶ ποιεῖν τὰ τῆς μαρ-
 τείας λόγια καὶ ἔργα, οὐκ ἐστὶν ἀληθινὰ σώμα-
 τα, ἀλλὰ φαντασμοὶ οἱ δαίμονες τὰς ὁψὲς τῶν
 ὁρώμενων, ὡς σώματα ὄσῃ τὰ μὴ σώματα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ πβ.

Εἰ οὐδαμῶς ὀνόματα δαίμωνων ἢ γραφὴ
 τοῖς ἀποστόλοις ἐδόξε, πῶς οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τῆ
 κυρίου τὸ Βεελζεβούλ, ὡς ἐγνωσμένον ὠ-
 νόμαζον ὄνομα, ἐν τούτῳ φάσκοντες αὐτὸν τοῖς
 δαίμονας ἐκβάλλειν; πῶς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ δεσπό-
 της ὡς γνώσκοντες τοῖς μαθηταῖς πῶς τῶν δαίμων-
 ῶν κληθῆναι, ἔλεγε, εἰ τὸν οἰκονομῶν Βεελζε-
 βούλ ἐκάλουν. τίς δὲ ἡ ἐρμηνεία τῆς τοιοῦτου
 ὀνόματος;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡσαύτως δὲ εἶπεν δαίμονας· ὡς αὐτῶν τῶν δαί-
 ῶνων ἐμάρτυρον οἱ ἀποστολοι, οὕτως καὶ τὰς ὀ-
 νομασίας αὐτῶν πρὸ αὐτῶν ἐδιδάχθησαν. ὡσαύ-
 τως γὰρ ἔγνωσαν οἱ ἀποστολοι τοῖς δαίμοσι, καὶ
 ὅσα εἶπεν ἡ θεία γραφὴ τὸ ἐγνωσμένον δαίμων-
 ῶν, καὶ ὁ Θεὸς, καὶ κατὰ τὸ πᾶν τῶν εἰρη-
 δαίμονας ὅσα ἐν φαντασίᾳ ἢ γραφῇ εἰρηκῆα, ὀ-
 μως δὲ λέγει, ἔγνωσαν τοῖς δαίμωνις, καὶ ὁ Θεός.
 οὕτως καὶ πᾶσι τῆς οἰκονομίας αὐτῶν μηδὲν εἰ-
 ρηκῆα, λέγει τὰ ὀνόματα τῶν δαίμωνων, τῶν τε
 Βεελζεβούλ, καὶ τῶν Βηλιαρ. πῶς, φησὶ, συμφωνοῦσι
 Χεῖσός πρὸς Βηλιαρ; οἷς γὰρ ἐπέχουσι οἱ ἐ-
 παιδοὶ ὀνόμασι πρὸς τὰ ποικίλα αὐτοῖς
 ἔργα, ὡς τὰ ἀνάγκης πρὸ αὐτῶν ἐμάρτυρον.
 καὶ γὰρ τὸν ἔπειον τῆς θεραπείας, οὕτως καὶ πῶς
 ποιεῖσθαι τῆς κηποιᾶς αὐτῶν ὀνόμαζον.
 εἰρηται δὲ τὰς ὀνομασίας τῶν ὀνομαζόντων
 ἢ ἐρμηνεία ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν Ἑβραίων
 ὀνομαζόντων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ πγ.

Εἰ τῆς τῶν ἀλόγων θυσίας τὸ θεῖον οὐκ

A principatum & potestatem omnē: per-
 spicuum fuerit, nondum omnem abro-
 gatam esse dæmonum imposturam.
 Sedenim in eis qui in CHRISTVM cre-
 dunt, omnis est abolita dæmonum fe-
 ductio. Qui vero adhuc in CHRISTVM
 non credunt, in eis ipsis dæmones ope-
 rantur errorem. Spectra porro quibus
 diuinantes vtuntur, ad proferenda &
 præstanda diuinationum verba & opera
 non sunt vera corpora, sed præstigiis i-
 maginum, dæmones oculis spectantium
 fucum faciunt, vt corpora cernant quæ
 corpora non sint.

B

QVÆSTIO LXXXII.

Si nullibi locorum Scriptura homini-
 bus dæmonum indicauit nomina: quo-
 modo Iudæi de Domino nomen Beel-
 zebub, tamquam notum protulerunt,
 in eo ipsum dæmones exigere dicentes?
 tum autem, quomodo ipse Dominus
 discipulis quasi intelligentibus, dæmo-
 nis appellationem edidit? Si ipsum patrem
 familias vocauerunt Beelzebub, [& cetera.]
 & quæ est nominis eius expositio?

C

RESPONSIO.

Quemadmodum dæmones esse, ab
 ipsis dæmonibus didicerunt homines:
 ita & nomina eorum ab illis sunt edocti.
 Primum namque homines sacrificarunt
 dæmonibus, & postea Scriptura retulit
 illud; *Immolarunt dæmonis, & non Deo.* Et
 sicut Scripturam nihil de dæmonibus
 dixisse apparet, & nihilominus tamen,
Immolauerunt, inquit, dæmonis, & non Deo:
 sic & de nominibus eorum cum nihil
 dixerit, appellationes tamen dæmonum
 exprimit, Beelzebub & Belial: *Quæ,* in-
 quit, *concordia est CHRISTO cum Belial?*
 Quibus enim vocabulis incantatores
 vsi sunt in propositis sibi operibus, ea ab
 illis homines ipsos necesse est didicisse.
 Nam secundum culturæ modum, no-
 minum eorum vocabula quoque edere
 instituerunt. Ab Origene vero appella-
 tionum istarum significatio, in Ebrai-
 corum nominum interpretatione expo-
 sita est.

QVÆSTIO LXXXIII.

Si diuinitas victimis irrationaliū non

delectata est, quemadmodum quidam A dixerunt, & presentium rerum docet status: quæ causa est, cur ante latam legem ipsi Noæ, ut victimas sacrificaret, mandavit, præsertim cum necdum simulacrorum essent sacrificia? Sin delectata est, cur post legem illa in usu esse desierunt?

RESPONSIO.

Nemo eorum qui irrationalia victimam Deo sacrificarunt ante legem, divina id iussione fecit: quamvis pateat, B Deum hanc recepisse; acceptione eius, sacrificantem sibi placitum esse indicantem. Quod autem Abraæ præcepit ut animantia trima, item arietem acciperet quem pro Isaac offerret: non eo est factum, quod oblatione eius delectaretur; sed hoc tum usus tulit, futura præmonstrans. Porro quod Noæ præceptum sit de irrationalibus Deo offerendis, nullibi apparet.

QVÆSTIO LXXXIII.

Si eius quæ in Elia fuerat, gratiæ duplicatum donum Elisæus ut acciperet, exauditus est: quomodo is neque simplicia neq, duplicia præstitit miracula? videlicet ut pluviam inhiberet, & terram fame premeret, & ignem cælitus demitteret victimas vorantem, & sacerdotes iniquos occideret, & quinquagenarios præfectos ignis holocaustum faceret, & reliqua. Quomodo igitur probabitur, Elisæum & petitionem suam, & Eliæ promissionem retulisse?

RESPONSIO.

Non petiit Elisæus spiritum duplicem, duplicatorum operum edendorum gratia; sed ut eo prolixior sibi suppeditaret virtus, ad ea simpliciter perficienda quæ usus ferret. Petitione autem illum minime excidisse, testantur ab eo editæ res admirandæ: quas partim simplices, partim duplices præstitit. Nam quod duos excitavit defunctos, alterum adhuc vivus, alterum iam mortuus: duplicatam id vim in reliquis miraculis, si ea uti voluisset, exuberantis in eo divinæ per spiritum gratiæ, declaravit. Atque e- quidem apud Eliam, ad necessarium vs-

ἡ δὲ καθὼς ζῆτες ἔφασαν, καὶ ἡ καὶ δὲ διδασκὰ καθάρσασις, ἀλλὰ πῶς [τῆ] νόμου τῶ Νῶε ὁ θῆναι προσέταθε, καὶ μάλιστα ὅτε εἰδωλικῆ θυσίᾳ ἐσθὲ πω ἐγίνοντο; εἰ δὲ ἦδεντο ταύταις, ἀλλὰ πῶς μετὰ τὸν νόμον ἐ ταύτων χρῆσις ἐπαύσατο;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐδεὶς τῶν θυσιῶν τὰ ἄλογα θυσίαν τῶ Θεῷ πῶς τῆ νόμου χεῖ τὴν θείαν ἀλλάξιν ἔθυσεν, καὶ φανέται ὁ Θεὸς ταύτῃ προσδεξάμενος, τῆ ταύτης ἀποδοχῆ δεικνύων τὸν θῆσαστα διὰρεσον αὐτῶ. ἀ δὲ προσέταξε τῶ Αβραάμ λαβὴν ζῶα τελεῖζοντα, ὡσαύτως ἡ καὶ κριὸν ὃν ἔσθῃ τῆ Ισαὰκ προσήνεκε θῆσασ, ἔχων τὰς ταύτας θυσίαις ἡ δὲ μὲρος, ἀλλὰ χρῆσις ἐνεκα προσμυνητικῆς τῶ ἐσομένων. τῶ δὲ Νῶε οὐδαμῶς φανέται ὁ Θεὸς προστάξας προσσαγαγεῖν αὐτῶ τὴν ἄλογων θυσίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ πδ.

Εἰ διπλοῦν ὁ ἐν Ηλίᾳ χάρισμα λαβὴν Ελισαῖος ἡκούσθη, πῶς ἔτε ἀπλᾶ, ἔτε διπλᾶ θαύματα ἐποίησεν; ὅτι, ὡς τὸν ἐπέχθη, καὶ λιμῶ πέλει τὴν γῆν, πρὸς καθὰ θυσίων οὐρανίου φορῶν, ἱερέων ἀνομοιωτῶν σφαγᾶς, πενήτηκων τερρῶν ὄλο καὶ τὰ λοιπὰ; πόθεν οὖν Ελισαῖος ἀγγήθηται τὴν εἰσὶν αἰτησιν, καὶ τὴν Ηλίᾳ ὑπόχρησιν κημισάμενος;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐκ ἠτήσατο Ελισαῖος ὁ διπλῶν τῶ πνεύματος πρὸς ποιῆσιν τῶ αὐτῶν διπλῶν ἔργων, ἀλλὰ πρὸς ὁ ἰσχύει ἀπλᾶς ἐκτελεῖν ὅσα ἰὼ χρῆσις τῶ γῆν ὑπὲρ αὐτῶ μῆ μείζονος πειρασίας διωάμεως. τῆς δὲ αἰτήσεως ὅτι ὅτι ἀπέτυχε, μῆρτυροῖσι τῶ δι' αὐτῶ γεγονότα θαύματα. ὡν ἑνὰ μὲν διπλᾶ, ἑνὰ δὲ ἀπλᾶ ἔτετελεσε. ὁ γὰρ ἐγείρει δύο ἰερεῖς, ἑνὰ μὲν ζῶντος αὐτῶ, ἑνὰ δὲ τελευτήσαντος, ὁ διπλῶν ἐδήληκε τῆς ἐσθ τοῖς λοιποῖς θαύμασιν, εἰ ἐβύλετο, πειρασίας τῶ ἐν αὐτῶ θείας τῶ πνεύματος χάριτος. καὶ ὅτι μὲν τῶ Ηλίᾳ πρὸς τὴν χρῆσις ἐγίνετο τῶ

ἐλαίου ἢ ὀπίδδοις ὅτι δὲ τῷ Ἐλισαίου καὶ ὕ-
 παρ πλὴν χρεῖαν. καὶ ὁ μὲν Ἡλίας πῦρ κατή-
 γαγον ἐκ τῆς οὐρανοῦ πρὸς πλὴν ἀμύματα τῶν
 ἐχθρῶν. ὁ δὲ Ἐλισαῖος ἵππους καὶ ἀβάβας
 πρὸς κατήγαγον ἐκ τῆς οὐρανοῦ πρὸς βοή-
 θησαν τῶν Ἰσραηλ.

A que usum; apud Elisæum vero, supra
 eum usum, olei fuit incrementum. Et
 Elias ignem de celo ad hostes vlciscen-
 dos deduxit: Elisæus autem equos & e-
 quites igneos, ad opem Israel ferend-
 dam de celo impetrauit.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ πέ.

QVÆSTIO LXXXV.

Εἰ τότε ὅτι τελεία ἀνάστασις, ὅτι ὁ τέλειος
 ἀνίσταται ἀπὸ θανάτου, πῶς λέγει μὲν ὁ διαπο-
 λικὸν πάθος ἐν γραφῇ, ὅτι πολλὰ σώματα τῶν
 κακομημερῶν ἀγίων ἠγέρθη; ὅθεν εἶπεν ὅτι B
 τῶν ἀγίων ὧν ὁ κύριος ἠγάγετο. οἷον, ὅτι Λαζάρου,
 ὅτι τῆς υἱῆς τῆς χήρας, ἢ τῆς θυγατρὸς Ἰαεί-
 ρου, ἀλλ' ἀπολύτως ὅτι τὸνδε ἢ πλὴνδε ἀνέστησε.
 πῶς οὖν ὅτι τούτων μόνων, ὡμῶς ἀναστάσεως
 μέμνηται, ὅτι ἐπάγει ὅτι ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς;
 ὅθεν ὡς πλείστα μέρη φαντασίας ὑπόνοιαν δι-
 δωσι. καὶ εἰ τὰς ὅτι ἀψυχα ἀνέστησαν σώματα,
 καὶ εἰ ἐπέβιωσαν, ἢ βίβρωσι ἐτελεύτησαν, ἢ μέ-
 νοισιν ἐν ἀθανασία, καὶ ὅποι, καὶ τί τοῖς μετ' ἐ-
 κείνοις ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῖς γενησάντων ὁ ὀφελος
 δίδωσι, δίδαξον.

Si tum demum est consummata re-
 surrectio, cum integer resurgit homo:
 quomodo Scriptura, post Dominicam
 passionem dicit multa eorum qui dor-
 mierant sanctorum corpora excitata es-
 se? quod de aliis non dixit, quos Domi-
 nus excitavit: videlicet de Lazaro, &
 de viduæ filio, & filia Iairi: sed absolute
 hunc aut illum restitutum esse. Qui fit
 igitur ut in hisce solis Corporum resur-
 rectionis facta sit mentio: & additur, ap-
 paruisse multis: quod maxima ex parte
 spectri præbet suspicionem, atque ea
 corpora an reuera inanima resurrexe-
 rint, & an superuixerint, aut confestim
 viuere desierint, vtrumne in immorta-
 litate maneant, & vbi locorum: & quā-
 nam ea posteris afferant vtilitatem, quæ
 in illis facta sunt, doceto.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Εἰ τελείαν ἀνάστασιν ταύτῃ καλοῦμεν τῶν
 αἰσαμῶν ἀπὸ θανάτου, τῶν ψυχῶν εἰσοικιζομέ-
 νων πάλιν εἰς τὰ σώματα τῶν αἰσαμῶν, δη-
 λον ὅτι πῶς οἱ τε ἀναστάντες, οἱ τε μέλλον-
 τες ἀνασταθῆναι ὑπὸ τῷ κυρίου, τέλειοι ἀνέστη-
 σαν. ἀδυνάτον γὰρ ἡμέτερον νεκρῶν ἀνάστασιν,
 τῆς ψυχῆς μὴ εἰσοικιζομένης εἰς τὸ οἰκεῖον σῶ-
 μα. καὶ οὖν εἶπη ἐν ταύτῃ γραφῇ, ὅτι ὁ δεῖνα D
 ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, ἢ ὅτι σώματα ἀνέστησαν
 ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἡμᾶς δι' ἐκατέρωθεν φωνῆς
 πλὴν τελείαν νοσὴν ἀνάστασιν, πλὴν καὶ ἀπόδο-
 σιν ψυχῆς τὰ σώματα γινόμενα, καὶ καθάπερ
 ὅταν εἶπη ἢ ταύτῃ γραφῇ, ὁ ἐγείρας τὸν κύριον
 ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, ζωοποιή-
 σθαι τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἡμῶν. οὐτε ἀτε-
 λῆ λέγει πλὴν ἀνάστασιν, οὐτε φαντασίας δίδω-
 σιν ὑπόνοιαν, ἀλλὰ τελείαν ἀναστάσεως πλὴν
 πῶς οὕτως καὶ ὅταν λέγη, ἠγέρθη πολλὰ σώ-
 ματα τῶν κακομημερῶν ἀγίων ἐκ νεκρῶν. τῆς
 τελείας λέγει ἀνάστασιν. γάρ γε δὲ τούτων τῶν

Si eam vocamus consummatam ho-
 minum resurgentium resurrectionem,
 quum animæ rursus in domicilium re-
 surgentium corporum recipiuntur: cer-
 tum est, qui vel resurrexerunt, vel Do-
 mino excitante resurrecturi sunt, eos
 perfectos & resurrexisse [& resurrectu-
 ros esse.] Fieri etenim nequit ut resur-
 rectio defunctorum fiat, anima corpus
 suum non habente. Itaque cum Scri-
 ptura dicat, vel hominem certum, vel
 corpora ex mortuis resurrexisse: utroq;
 modo nos consummatam oportet in-
 telligere resurrectionem, quæ, anima
 corpori reddita, fiat. Et sicuti quum
 Scriptura inquit; Qui excitavit Dominum
 nostrum IESVM CHRISTVM ex mortuis,
 vivificabit animas & corpora nostra: neque
 imperfectam illa designat resurrectionē
 neque spectri præbet suspicionem, sed
 absolutam resurrectionis fidem & per-
 suasionem: ita & quum dicit; Excitata
 sunt multa eorum qui obdormierant sancto-
 rum corpora: perfectam denotat resur-
 rectionem. Præstita autem est sancto-

sanctorum istorum resurrectio, vt demonstratio esset, mortificationem esse mortis omnium nostrum CHRISTI mortem, quam pro salute & vita mortaliū omnium pertulit. Is certe quidem viuificam potentiam suam, mortuis excitandis mirifice exhibuit in præsentium statu, & animis piis defunctorum apud inferos omnibus liberandis. Quā ob causam resuscitati illi denuo mortem non oppetiere, sed in immortalitate manent, sicut Enoch & Elias: cum quibus in paradiso sunt, resuscitationem IESU CHRISTI, & restitutionem sempiternam primo quoque tempore, per mutabilitatem futuram, qua (sicut ait Apostolus) omnes immutabimur, exspectantes. Nullius dum enim ad immortalē & incorruptibilem vitam facta est resurrectio, præterquam IESU CHRISTI. Quocirca & primogenitus mortuorum, & primitiæ dormientium, est renunciatus.

A ἀγίων ἢ ἀνάστασις ἀποδείξις
 τῆς Χριστοῦ θανάτου τῆς
 ὡν ἀποδείξις, τῆς ἐν ταῖς παρῶντι
 πάσαις ταῖς ἐν τῷ ἀδελφω-
 γαῖς. δι' ἡμῶν αἰτίαν ἡμεῖς ἐτελεύτησθαι πάλιν,
 ἀλλὰ ἠδύναται ἐν ἀθανασία. κατὰ τὸν ὅτι Εὐαγγέλιον
 καὶ ὁ Ηλίας, καὶ εἰσὶ σὺν αὐτοῖς ἐν ταῖς παρῶντι
 δείξαι ἀναμύροντες τὴν ἡδὴ ἀγωνίαν τῆς τῆς
 Χριστοῦ ἀναστάσεως γινόμενον κατὰ ἐπιλλαγ-
 γῶν, καθ' ἡμῶν, ὡς φησὶν ὁ θεὸς ἀποστόλος, πρῶ-
 τες ἀναμύροντες. εἰς γὰρ ἀθανάτου τε καὶ
 ἀφθάρτου ζωῆς οὐπω γέγονε πῖνος ἢ ἀνάστα-
 σις, πλὴν τῆς ἁγίας Χριστοῦ θῆς καὶ πατρὸς
 πτόχως τῆς νεκρῶν, καὶ ἀποδείξις τῆς κεκοιμη-
 μένων ἀνοήσθηται.

QVÆSTIO LXXXVI.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ πς'.

Quæ est interpretatio vocabulorum istorum? Mina, Eph, Nebel, Gomor, Siclus, Basilicum, Sanctum, Stater, Drachma, Quadrans, ὀρμισκος, Didrachma, Talentum, Ἄββ, Seraphim, Bezel, Zebaoth, Adonai, Ephod? Vtrorumque enim nobis pernecessaria est cognitio: vtraque namque in Scripturis continentur.

C Τί ἐρμηνεύεται ἡ μινᾶ, ὁ οἶφι, ὁ νέβελ, ὁ γόμορ, ὁ σίκλον, ὁ βασιλικόν, ὁ ἀββ, ὁ σατήρ, ἡ δραχμή, ὁ κερδάντης, ὁ ὀρμισκος, ὁ δίδραχμον, ὁ τάλαντον, ὁ ἀσάριον, ὁ σεραφείμ, ὁ βεζέλ, ὁ ζεβαὺθ, ὁ ἀδωναὶ, ὁ ἐφούδ, ἀμφοτέρων γὰρ ἡμῖν ἀνάγκη ἢ γνώσις, ὅτι ἐκείνα τῆς γραφῆς περιέχεται.

RESPONSIO.

ΑΓΩΚΡΙΣΙΣ.

Exposita est ab Origene, viro Ebraicæ linguæ perito, omnium quæ in Sacris scriptis feruntur Ebraicorum nominum & mensurarum interpretatio. Eam si consulueris, omnium eorum de quibus quæsiisti, inuenies explanationem.

D Εἶρηται ταῖς ὀνομασίαις ἀπὸ τῶν ἑβραίων ἀφ' ἑκείνων, πρῶτον τῆς ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς περιελαμβανόμενης ὀνομασίας ἢ μέτρων ἢ ἐρμηνείας. ἐκείνῳ ζητήσας, βρήσθαι ἐν αὐτῇ πρῶτον ἐρμηνείαν ἢ ἐξήγησας.

QVÆSTIO LXXXVII.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ πζ'.

Si ante cædem Baptistæ, miraculis edendis Dominus enituit, vt ait Matthæus; & horum fama ad omnes qui in Iudæa erant, peruenit: quomodo post præcursoris necem, ea quæ à CHRISTO exhibebantur miracula, audiens Herodes cum Iudæis, dixit Ioannem esse qui ad vitam reuersus ea præstaret signa? nam hoc nobis commemorat beatus Marcus.

Eἰ πρὸ τῆς τῆς βαπτιστοῦ ἀναγρέσεως, τῆς ποιήσας τῶν θαυμάτων ὁ δεσπότης διεσέπεν, ὡς φησὶν ὁ Ματθαῖος, καὶ πρῶτος ἢ πρῶτον τούτῳ φήμη πῶς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ κατέλαβε, πῶς μὲν πρῶτον τῆς περιελαμβανόμενης ἀναγρέσεως τῆς Χριστοῦ γινόμενα θαύματα ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγε, ὅτι Ἰωάννης ἐστὶ πρὸς ζωῆς ἀναγρέσεως, καὶ ποιῶν τὰ σημεῖα; ταῦτα γὰρ ἡμῖν διηγῆται ὁ μακάριος Μάρκος.

ΑΠΟ-

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

A

RESPONSIO.

Οὐ μὴ πρῶτα τὰ ὑπὸ τῆς Θεότητος γεγε-
 νότα θαύματα πρῶτες οἱ ἀκούσαντες ἐν ἐνὶ και-
 ρῷ ἤκουσαν, ἀλλ' οἱ μὲν πρότερον, ἄλλοι δὲ
 ὕστερον, μὲν τυροῦσιν αἱ φωναὶ τῆς εἰρηκίτων τῶ
 Ἰωάννου (εἰ) ἐργάτων τῶ θαυμάσιον τῶ γενηθημένων
 ὑπὸ τῆς Θεότητος μὲν τῶ ἀναίρεσιν τῶ Ἰωάννου. Ἐκ αὐ-
 τῶ ἐλέγον τῆτο, εἰ ἡσὺ ἀκούσαντες τὰ πρό-
 τῆς ἀναίρεσως Ἰωάννου γεγενότα θαύματα ὑ-
 πὸ τῆς Θεότητος. ὁ δὲ οὖν ἡσὺ θαυμαστὸν εἰ και-
 ὁ Ἡρώδης μὲν πρῶ ἀναίρεσιν τῶ Ἰωάννου ἀκούσας
 τὰ ἔργα τῶ μαθητῶν τῶ Ἰησοῦ, τὰ ἐπ' ὀνόματι
 τῶ Ἰησοῦ γεγενότα. τότε γὰρ ἤκουσεν ὁ Ἡρώδης τὸ
 ὄνομα τῶ Ἰησοῦ, ὅτε ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς μα-
 θητὰς αὐτῶ εἰς τὰς κώμας ἔ πόλεις κηρύττειν
 πρῶ μετῴραι, ἔ θεραπεύειν τὰ νόσους, κατὰ
 φησι Μάρκος ὁ διαγελητής. και γὰρ αὐτὸς ὁ
 Ἰωάννης πρὸ τῶ ἐξήσεως τῶ ἡσὺ τῶ χήρας, ὅτε
 ἡσὺ ἀκούσας πρῶτα ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ
 Γαλιλαίᾳ τῆ ἔ τῇ Ἱερουσαλήμ, και τοι πολλῶν
 ὄντων τῶ ἡσὺ γενηθημένων ὑπὸ τῆς Θεότητος
 θαυμάσιον, και πρὸ τῶ βληθῆναι τὸν Ἰωάννου
 εἰς φυλακὴν, ἔ μὲν τὸ βληθῆναι αὐτὸν εἰς φυ-
 λακὴν. ὅτε γὰρ ἀπέστειλε πρὸς μαθητὰς αὐτῶ ὁ
 Ἰωάννης πρὸς τὸν Ἰησοῦν μαθεῖν, εἰ αὐτὸς εἰ ὁ
 πρὸς δὲ κἀκὸς ἐλθεῖν. κατὰ φησι Λουκᾶς
 μὲν ὁ διαγελητής τῶ . . . διαγε-
 λητής ἐκείνο.

B

C

Omnia à CHRISTO exhibita mita,
 non omnes qui audierunt, eodem tem-
 pore audivisse; sed hos quidem prius,
 illos autem posterius: testantur sermo-
 nes eorum qui Ioannem auctorem esse
 perhibuerunt, à CHRISTO post Ioan-
 nis eadem factorum signorum. non en-
 nim hoc dixissent, si ante eadem Ioan-
 nis per Servatorem edita miracula au-
 didissent. Non ergo mirandum fuit, si &
 Herodes, post Ioannem sublatum, fa-
 cta discipulorum IESU, quæ in IESU
 nomine edebant, inaudit. Tum nam-
 que Herodes de nomine IESU accepit,
 cum is discipulos suos ablegavit in vicos
 & oppida, ad pœnitentiam prædican-
 dam, & morbos curandos; sicut ait Mar-
 cus euangelista. Quin & ipse Ioannes,
 ante resurrectionem filij viduæ, non om-
 nia acceperat quæcumque IESUS in
 Galilæa & Hierosolymis fecerat: cum
 quidem iam permulta gesta essent à Sal-
 vatore admiranda, & ante & post con-
 iectum in custodiâ Ioannem. Eo enim
 tempore discipulos suos Ioannes ad IESU
 MISIT PERCONTATUM; Tunc ille es cuius
 adventus est in expectatione? prout dicit eu-
 angelista Lucas. quapropter hoc vnus;
 illud alius refert Euangelistarum.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ πη.

QVÆSTIO LXXXVIII.

Εἰ καὶ τὸς ἡ θεία διδασκὴ γραφὴ, καὶ ἡμεῖς
 πεπιστεύκαμεν, ἀμάρταν ἡμνητῆς ὁ Χριστὸς ἐκ
 ἐποίησε, πῶς πάλιν ἡμνητῆς ἡ γραφὴ μὲν ὄρκου
 βοῶσα, ὅτι ὁσδεῖς ἡμνητῆς ὅς οὐχ ἡμάρταν,
 ὁσδεῖς πεφυκῶς ὅς ὅτε ἡσὺ ὄμνησε; πρῶ δὲ και
 βρέφος, ὁ σύγχρονον τῶ τῶ τῶ τέλος δὲ ἀ-
 μάρταν, ἡ βραχὺ μέρος ζωῆς κομισάμενον, ἀ-
 μάρταν καὶ ἀμομία, ἡ τὰ τούτων ἐναίτια ποιῆ-
 σαι ἡδυνάτω;

Si, veluti diuina tradit Scriptura, &
 fides nostra habet, CHRISTVS geni-
 tus peccatum non fecit: quomodo e di-
 uerso veritatem obtinent litteræ sacre,
 iureiurando adiecto vociferantes, non est
 se genitum quemquam qui non peccauerit, neque
 natum qui iniquitate in se non admiserit? Quin
 & infans, qui in ipso partu extinctus
 sit, aut pauxillum vitæ tempus reporta-
 rit, peccatum & iniquitatem commit-
 tere; aut quæ hisce contraria sunt, face-
 re potuit?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Τὸ, ὁσδεῖς ἡμνητῆς ὅς οὐχ ἡμάρταν, ὁσδεῖς
 πεφυκῶς ὅς ὅτε ἡσὺ ὄμνησε. οὐ δεικνυσι ἡσ-
 δεῖς τὸ πρὸς τῶ Χριστοῦ εἰρημῶνον, ὁ, ἀμάρταν

Dictum hoc, Non est genitus quisquam qui
 non peccauerit; neque natus qui iniquitatem non
 fecerit: non ostendit falsum id esse quod
 de CHRISTO est memoratum; Peccatum

non fecit. nam illud, prolatum est de eo qui ex mare & fœmina prognatus est: CHRISTVS vero, ex Spiritu sancto & virgine sancta editus est. Accipitur autem verbum istud ad hunc modum: Nemo qui natura est ad peccandum aut inique agendum natus, non peccauit, aut inique fecit. Porro natura ad peccandum natus est, qui per liberi arbitrij delectum, sibi ipsi dux est ad ea quæ vult facienda, siue bona, siue mala. Infans verò, vt qui nondum ea vi sit præditus, satis patet quod natura ad peccandum natus non sit: & baptismi laucrum, à natiuis illum fordibus repurgat. Cæterum illud quod dicitur, *neminem, quamuis illi vel vnus diei vita fuerit, immunem peccato esse*: nullo modo ad infantes peccati nomine damnandos accommodari potest: nam *Vita* in loquutione eiusmodi pro vitæ consuetudine siue conuersatione iudicio obnoxia, est posita. Atqui infanti, vt vitæ consuetudo seu conuersatio non est, ita neque vita.

QVÆSTIO LXXXIX.

Si vas quod Petrus per visionem vidit, munda & immunda quadrupedia terre bestias & reptilia, & volatilia cæli continebat omnia, sicut nobis Scriptura prodit: verbo *Omnia*, pro eo atque positum est, ea quæ dicta sunt, vtraque cõplectente: deinde idem Apostolus, ex eis quæ ostensa fuerant, citra discretionem mactare & vesci iussus, facere id detrectauit: *Nequaquam*, inquit, *Domine; quia nunquam edi quidquam commune vel immundum*: quomodo per huiusmodi verba non ostenditur, Petrum sibi quidem ipsi irrationalibus tamquam immundis interdicere, eum autem reprehendere, qui illi cibum ex eis permittit, & escam veluti immundum gustare præcipit?

RESPONSIO.

Ex responsione Petri intelligimus, quænam in sindone fuerint animantia, hoc est immunda sola: ac necessario nõ sequitur, vt verbum *Omnia*, etiam contineat munda. Possunt enim omnia volatilia & quadrupedia terræ, dici etiam ea quæ immunda sunt. Illud autem; *Nequaquam Domine; nunquam edi quidquam commune & immundum*: per responsum, ad conspectum eorum omnium quæ in sindone erant exhibita, & non de quibusdam tantum, est dictum.

A ὅσα ἐποίησε. ὡς γὰρ τὸ εἶναι ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς Ἰουδαίου εἶρηται ὁ λόγος ἑστίν. ὁ δὲ Χριστὸς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας γενήθη. ἰσχυρὰ δὲ ὁ λόγος οὕτως, ὁσδεὶς πεφυκῶς ἀμάρτηρ, ἢ ἀνομιεῖν, ὅς οὐχ ἠμάρτην, ἢ ὅσα ἠνόμησε. πέφυκε δὲ ἀμάρτηρ ὁ καὶ πλεονάζηται πειρασμοῖς ἁγίων ἐαυτὸν εἰς τὸ ἁρᾶν τὴν αὐτοῦ βούλεται, εἴτε ἀγαθὰ, εἴτε φαῦλα. ὁ δὲ βρέφος, ἅτε οὐπω ὄν τῆς βιωτῆς διαμέως, δὴλον ὅτι ὁσδεὶς πέφυκεν ἀμάρτηρ καὶ ὁ τῆς ἑστῆς ἀπορροῦ, ἀλλ' ὁσδεὶς, ἐὰν καὶ μίαν ἡμέραν ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁσδεὶς ἔστω ἀμάρτηρ. ὁ γὰρ βίος ἀπὸ τῆς πολιτείας ἐστὶν ὡς περὶ τὸ βρέφος ὡς περὶ ὅσα ἐστὶ πολιτεία ὁσδεὶς βίος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ πθ'.

Εἰ τὸ σκεῦος ὅσα ὁ Πέτρος ἐν τῇ ὀπλισίᾳ τεύχεται, εἶχε τὰ καθαρὰ πετεινὰ καὶ ὡς ἡμῖν ἡ γραφὴ πρὸς διδασκάλους πάντα φωνὴν ὡσεὶ ληληθῆναι ἀμφοτέρων τῶν ὡσεὶ ληθῆντων καὶ ὡς ἔσηκεν. Ἐἴτα ἦσαν καὶ φαγαῖν ἐκ τῶν δηληθῆντων ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ὡσεὶ ληθῆντων κελυθόμορος, πρὸς ἡγήσατο, μηδαμῶς κύριε, λέγων, ὅτι ὁσδεὶς ποτε κρινὸν ἢ ἀκαθάρτων ἐφαγον. πῶς διὰ τῶν ποιούτων ῥημάτων εἰδείκνυσαι πάντα μὲν ἀπαρρηθῆναι τὰ ἀλογα ὡς ἀκαθάρτα. μεμφομένους δὲ τὰ πλεονάζησαν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐπιτηδεύουσι ὡς ἀκαθάρτου ἐδάδης κελυθόμορτοι ἀπολαύεσθαι;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἀπὸ τῆς τῆς Πέτρος ἀποκρίσεως μεμνημένοι πῶς τὰ ἐόντα ἐν τῇ σινδῶνι, τουτέστι τὰ ἀκαθάρτα μόνον καὶ ὅσα εἶναι ἀνάγκη ἢ τῶν πάντων φωνὴν ὡσεὶ εἶχει καὶ τὰ καθαρὰ. διωπτην γὰρ πάντα τετραπόδα καὶ τὰ πετεινὰ τῆς γῆς λέγεσθαι, καὶ τὰ ἀκαθάρτα. τὸ δὲ, ἐδαμῶς κύριε. ὁσδεὶς ποτε κρινὸν οὔτε ἀκαθάρτων ἐφαγον. ὡς πλεονάζησαν πάντων τῶν ἐν τῇ σινδῶνι δηληθῆντων αὐτὰ ἀπεκρίνατο, καὶ ὡσεὶ πινάν.

Ὁ οὖν σκεδὸς ἐν ᾧ ἡ πῦρ καὶ πετεινὰ καὶ τὰ τετράποδα . . . ἔτι ἡ ὄψις ἡμῶν εἴρηται τῷ ἀκαθάρτου, ἀπὸ τῆς . . . ἐν ᾧ ἡ πῦρ καὶ ἀκαθάρτα πετεινὰ καὶ πῦρ καὶ τὰ τετράποδα τῆς γῆς· καὶ ὡς περὶ ὅταν λέγῃ ἡ θεία γραφή, πῦρ καὶ δρόσος ἢ κεφθαλή· ὁ Χριστὸς ἔστιν· ἢ τῆς πῦρ καὶ φωνῆ οὐκ ἀειδέχεται πῦρ καὶ ἀπίστον ἄνθρωπον, ἀλλὰ πῦρ καὶ μόνον· ὁ γὰρ πῦρ ἀνήρ ἐστὶν ἡ ψυχή τῆς Χριστοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς τῆς πῦρ καὶ δρόσος λέγεται κεφθαλή· οὕτως ὁ δὲ ἢ τῆς πῦρ καὶ φωνῆ ἀειδέχεται ἐστὶν καθαράν τε καὶ ἀκαθάρτων, ἀλλὰ τῆς ἀκαθάρτων μόνων, διὸ ὡς ἡμεῖς ἐμὴν τῆς Πέτρας ἢ ἡ ὄψις ἡμῶν τῆς ἀκαθάρτων ἐστὶν, ὡς τῆς πῦρ τῆς Χριστοῦ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε τὰς καρδίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 4'.

Εἰ βίβλος λογισμῶν οἱ πατριάρχαι κινήμενοι, ἑαυτοῖς ἐπὶ πῦρ πασι τὰς γαμετάς ἐκ τῆς οἰκείας συγγενείας εἰλήφασι, πῶς οὐκ ἔστι τὸν βίβλος τῆς ἡμετέρας οὐκ ἰωσήφ καὶ Μαυσιῆς διὰ τῆς ἡμετέρας, ὁ μὲν, Αἴγυπτιαν, ὁ δὲ, Μαδανιτιδα γυναικα γημάδρος;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὲν πατριάρχαι φόβω τῆς μὴ ἐκτραπῆναι τοῖς υἱοῖς αὐτῶν τῆς βίβλος, ὅτι ἐπέτρεπον αὐτοῖς ἐκ τῆς ἐπιθυμίας λαβῆναι γαμετάς· ὁ δὲ Μαυσιῆς, καὶ ὁ ἰωσήφ, τῆς τοιοῦτος φόβου ἤσαν ἀνώτεροι· ὅτι οὖν οὕτως ἔστιν ἡμετέρας οὐκ ἰωσήφ καὶ πατέρων πεποιθότες φαίνονται ὅτι Μαυσιῆς καὶ ὁ ἰωσήφ, λαβόντες ἐπιθυμίας γαμετάς· ὁ γὰρ μόνον αὐτοῖς ὅτι ἐξέτραπῆσαν τῆς βίβλος ἑαυτῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν γυναικῶν εἰς τὴν ἑαυτῶν μετέφερον βίβλος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 4α'.

Εἰ πρὸς τῆς ἡμετέρας ὁ Ἀδάμ λογικὸς ἢ ἀλόγος οὐκ ἐπείσθη θάνατον, πῶς οὐκ εἶδεν, ὡς ἑωρακῶς, ἀπειληθέντα ἐδολίασε θάνατον; πῶς δὲ τῆς, ἀγροῦ μόνον αὐτῶν, ὡς ἐγνωσμένον ἢ ἐπείσθη ὁ Θεός;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ λογικὸν ἐκείνον καλούμενον τὸν ἔχοντα ἐν ἑαυτῶν τῆς ἑαυτῶν . . . σημενομένων

A Proinde vas in quo erant omnia volatilia & quadrupedia, per assumptionem, eius quod impurum est, pro illo est dictum, in quo erant impura omnia volatilia & quadrupedia terræ. Et quemadmodum cum sacra Scriptura dicit: *Omnis viri caput, CHRISTVS est: verbum Omnis non complectitur fidelem & infidelem virum, sed fidelem tantum: fidelis namque vir, corpus est CHRISTI; & CHRISTVS, fidelis viri dicitur caput.* Ita neque hoc loco, verbum *Omnia*, complectitur munda & immunda, sed immunda dumtaxat; per quæ Petro immundarum gentium præmonstrata est assumptio; quarum per fidem CHRISTI Deus corda purificauit.

QVÆSTIO XC.

Si pia ratione permoti patriarchæ, & sibi ipsi & liberis suis ex cognatione sua coniuges legerunt: quomodo Moses & Ioseph, contra pium maiorum consilium non venerunt; quorum hic Ægyptiam, ille Madianitidem duxit uxore?

RESPONSIO.

Si patriarchæ eo metu, ne filij eorum à vera degenerarent religione, illis non permiserunt ex profanis gētibus ducere uxores: Moses autē & Ioseph longe extra metū talem cōstituti fuere: nihil illi per patrum suorum instituti transgressionem fecisse videntur, profanis sibi coniunctis vxoribus. non enim tantum ipsi ab vxoribus suis à vera pietate abducti non sunt, sed illæ etiam ab eis ad religionem suam traductæ.

QVÆSTIO XCI.

Si ante transgressionem, Adam ipse neque rationalis neque irrationalis [animantis] vidit mortem: quomodo quam non viderat, minis sibi intentam, perinde atque vidisset, mortem extimuit? Quomodo vero hanc ipsi ignotam, tamquam notam, Deus minis intentauit?

RESPONSIO.

Si rationales illos vocamus, qui eorū quæ mentis contemplatione exprimuntur

eur notiones tenent: liquido constiterit, & ipsum Adamum ratione præditum, in se habuisse mortis notionem. Et veluti Adam cum non conspexisset rationalem quemquam de nuditate sua erubescens, ipse tamen nudus erubuit, & nomen & notionem verecundiæ sibi insitam obtinens: ira in seipso mortis quoque habuit notionem, licet rem ipsam in alio nõdum conspexisset. Quocirca non absque ratione mortem extimuit, quod illam sciret, ex notione eius, vitæ esse aduersam.

QVÆSTIO XCII.

Quandoquidem Scriptura habet Iudicia & Iustificationes, Testimonia & Legem, Præcepta & Mandata: sintne utraque inuicem eadem, an pro se alterum quodque peculiarem habeat rationem, doceto.

RESPONSIO.

Sacræ litteræ *Iudicia* vocant sermones, faciendâ non faciendis discernentes, honorémque & præmium obœdientiæ, ignominiam vero & pœnam inobœdientiæ constituentes: *Iustificationes*, autem, iudiciorum rectam dispensationem vnicuique pro dignitate & meritis, quod suum sit, tribuentem: *Legem*, ius scriptum, & totius Iudaicæ religionis vitæque consuetudinis constitutionem: *Testimonium* vero, eorum qui [legem, à Deo per Moysen rogatam] susceperunt, benedictione aut maledictione, pro factis cõpensationem: quam Moyses [iussu Dei] testatus est euenturam Iudæis morigeris aut immorigeris. Porro *Præcepta & Mandata*, eas dicit iussiones, in quibus verba præcipientis vel mandantis in modum sunt concepta; iuxta expressam designationem potentis & auctoritatis diuinæ eius qui illas præcepit vel mandauit.

QVÆSTIO XCIII.

Si terga cæli aquis sunt grauata, sicut ait Scriptura: quod quidem factum esse nonnulli dixerunt, propter igneam luminarium substantiam, vt cælum iniectis sibi irrigatum aquis, à subiecta luminarium flamma permaneret inuisum & integrum: quomodo qui ista allegant, veri sunt, cum stellæ non

A Τῆς ἐνοίας, διὸλον ὅτι καὶ ὁ Ἀδάμ λογικὸς αὐτὸς εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὴν θανάτου πλὴν ἐνοίαν, καὶ κατὰ τὴν μὴ ἐωρακῶς ἀλλ' ὁ Ἀδάμ λογικὸν ὅτι τῆ ἐαυτοῦ γυμνώσει ἀγχιμώμενον, ὁμοίως δὲ γυμνωθεὶς ἠγχιμώθη, ἐρηκῶς ἐν ἑαυτῷ τῆς ἀγχιμώσεως ὄνομα. Ἐ πλὴν ἐνοίαν, οὕτως εἶχεν ἐν ἑαυτῷ ἔ τῆ θανάτου πλὴν ἐνοίαν, καὶ ὁ πρῶτον ἐν ἄλλῳ μήπω ἢ θεασάμενος. διὸ διλόγως ἐδδλίασε τὸν θάνατον, εἰδὼς αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐνοίας αὐτῆς ἀπικειμένον ὄντα τῆς ζωῆς.

B

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 46.

Ἐπειδὴ ἡ γραφὴ λέγει κρίματα ἔ δικασίματα, ἔ μῆτυρία καὶ νόμον, ἐπιτολὰς καὶ πρῶτα γράματα, εἰ ταῦτα εἰσὶν ἀμφοτέρω ἀλλήλοις, ἢ ἕκαστερον ἔχει λόγον ἰδιόζοντα, διδάξον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Κρίματα μὲν λέγει τοὺς λόγους τοὺς διακριτικὰς τῶν ὁμοίων τὰ πρῶτα, καὶ πλὴν μὲν πλὴν ὅτι τῆ ὑπακοῆς, ἀπικειμένον δὲ τῆ ὅτι τῆ πρῶτα ὡς ἐπιτολὰς. δικασίματα δὲ λέγει τῶν κρίματων πλὴν ὀρθότητος, ἀπικειμένον τῶν κατ' ἀξίαν ἕκαστον νόμον δὲ λέγει πλὴν ἐπιγραφῶν ἀπικειμένον πάσης τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας τῆ καὶ πολιτείας. μῆτυρία δὲ καλεῖται πλὴν ὅτι τοὺς πεπρωμένους ἀπὸ τῆς δόξης μὲν πλὴν δι' ἐπιτολὰς καὶ κειμήλια ἀμφοτέρω, ἢ ὁ Μωϋσῆς διαμῆτυρος ἔλεγε τοὺς Ἰουδαίους, συμμῆτορας αὐτοῖς πειρομένοις ἢ ἀπειροδοῦσι. ἐπιτολὰς δὲ καὶ πρῶτα γράματα λέγει τὸν κατ' ἀξίαν λόγων ὄνομαζων τοὺς λόγους ἐπιτολῶν ἢ πρῶτα κειμήλια λέγει τῶν πλὴν ἐπιτολῶν τῆς αὐθεντίας τῆ ταῦτα ἐπιτολῶν ἢ πρῶτα γράματα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 47.

Εἰ τὰ ὕδατα τῆ οὐρανοῦ πεφύρτωται ὕδασι, καθὼς φησὶν ἡ γραφὴ, ὅσα πνέες ἐφασσόμενα γενέσθαι ἀπὸ πλὴν πυρώδη τῶν φωστῶν οὐρανοῦ, ὥστε τοὺς ἐπιτολῶν τοὺς οὐρανοῦ πνέοντες ὕδασι, τῆ ὑποκειμένη τῶν φωστῶν φλογὶ μὲν εἶναι ἀχέρωτον, πῶς οἱ ταῦτα λέγοντες ἀληθεύοισι, τῶν φωστῶν οὐρανοῦ.

ἐν τῷ οὐρανῷ, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ἕρηνον κινεμέ-
 νων; εἰ δὲ οὗτοι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγεται (εἶ),
 πῶς πλεὶς κινήσῃ ἀνέργον ἔχουσι, τὸ ἕρηνον
 σώματος δ' ἀκίνητον ἔχοντος; εἰ δὲ σὺ τῷ οὐ-
 ρανῷ τὰ ἄστρα λαμβάνῃ πλεὶς κίνησιν, πῶς οὐκ
 ἀληθεύῃ ὁ σφᾶρον τὸν ἕρηνον περισταρβύων
 μῦθος; εἰ δὲ τῆτο μὲν ἀποπέσει, δὲ περιε-
 ρθὲν ἀπὸ τῆς φωστῆρων νοῆσαι ἀχλύθον, πῶς
 οὐκ ἀχρηστος τῆς αἰῶν ὑδάτων λί σῦσαις; τίς
 δὲ καὶ αὐτὴ ἐν τῇ σιωτελείᾳ ἤρησεται, δῶν
 μὲν τ' ἀχλύθον, καὶ τῷ δὲ τῆς ἀμῶνταλῶν τῶν
 τῆς μολόντων ἀμοιβᾶς τότε μελλόντων κημί-
 ζοῦται;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Καὶ ὑπὸ τὸν ἕρηνον εἰσιν οἱ φωστῆρες, ἀλλ'
 ἢ φορεῖ τῆς τῆς πυρωδῶν οὐσίας ἐνεργείας καὶ
 φύσιν ὅτι τὰ αἰῶν γίνεται, δι' ὅλον αἴτιον
 ὅτι δὲ δὴ οὐκ εἰσιν οἱ εἰρηκότες πρὸς ἀμῶνταλῶν τῶν
 ἐρεώματος πεφορτωθῆσαι τὰ κατὰ τῶν οὐρα-
 νοῦ τοῖς ὑδασιν. οὐ τῆτο δὲ μόνον ὅτι αἴτιον τῶν
 εἶ) τὰ ὑδάτα ἐν τοῖς νώτοις τῶν οὐρανοῦ, δ' ἀ-
 χεύονται αὐτὸν εἶ) τῇ ὑποκειμένη φλογὶ τῆς
 φωστῆρων, ἀλλὰ καὶ δ' βαρῆσαι αὐτὸν ὅτι δ'
 καὶ τῷ ὑπὸ τῶν πλήθους τῆς ἐν νώτοις αὐτῶν ὑ-
 δάτων, ἔ μὴ δοῦναι ὑπὸ τῆς βίας τῆς ἀ-
 νέμων φορεῖς, καὶ δ' πλεὶς ἀκρῶν εἰς αὐτὸν ὅτι
 δ' καὶ τῷ πῦρτος ψυχροτῆτα ἀφ' ἧς με-
 γάλους τῆς ἀκρῶν, τῶν ἡλίου θερμότητι, ἀποτελεῖ-
 ται τῆς ἀέρων ἢ ὀχρῶσις, πρὸς πλεὶς ἀμῶν-
 ταλῶν τῆς ὅτι γῆς ζώων τε καὶ φυτῶν. ἐν δὲ
 τῇ σιωτελείᾳ, οὐκ ἐν τῷ νῦν οὐρανῷ καὶ ἐν
 τῇ νῦν γῇ κημίζονται τῆς περακτεῶν τῶν ἀ-
 μοιβᾶς οἱ ἀνθρώποι, ἀλλ' ἐν τῷ κενῷ ἕρην-
 ῶ, καὶ ἐν τῇ κενῇ γῇ καὶ δ' εἰρημῶν, ὡσπερ
 δ', ὁ οὐρανὸς κενός· καὶ λί γῆ κενὴ ἡ ἐγὼ
 ποιά, μὲν εἰς τὸν μου εἰς τοῖς ἀνάσας, καὶ πάλ-
 λιν, κατ' ἄρχας σὺ κῆρε πλεὶς γῆν ἔδε με-
 λίσσας, ἔ ἔργα τῆς χράσιν σε εἰσιν οἱ ἕρηνον·
 καὶ αὐτοὶ μὲν ἀπολοῦνται, σὺ δὲ ἀμῶνταλῶν
 καὶ πόρτες ὡς ἰμάτιον παλαιώσονται, καὶ ὡσεὶ
 περὶ ὄλαιον ἐλίξῃς αὐτοὺς, ἔ ἀλλαγήσονται. ἔ
 πάλιν ἔπ, ἀπαξ ἐγὼ σίω οὐ μόνον πλεὶς γῆν,
 ἀλλὰ ἔ τὸν οὐρανόν. δ' δὲ ἀμῶνταλῶν δὴ οὐ
 πλεὶς αὐτῶν μετασῶν, ἵνα μείνη τῶν μὴ σαλευθῶ-
 ντων ἀκίνητα.

A in cælo, sed sub cælo cursum suum te-
 neant? Sin illas in cælo esse dicamus:
 quomodo vim & actum motionis obti-
 nent, cum cæli corpus immobile sit?
 Quod si vna cum cælo meatum suum
 & motum perficiunt, quomodo vera
 non est, quæ cælo globum nominat,
 fabula? Sin hoc inconueniens sit, illud
 autem quod antea de stellis dictum est,
 vt accipiamus, consequens fuerit: quo-
 modo non inutilis erit suprema illa vis
 aquarum? Quid vero illa etiam futura
 est in consummatione, cum iusti, in su-
 peris; peccatores autem, in inferis, fa-
 ctorum percipient compensationem?

RESPONSIO.

Tamet si luminaria sub cælo sunt, im-
 petus tamen, quæ igneorum substan-
 tiam ciet, agitationis, natura sursum
 tendit. Rationabili ergo causa adducti
 sunt illi, qui prodiderunt firmamenti
 stabilitatis gratia, tamquam pondus,
 super terga cæli, aquas esse impositas;
 Non hæc autem solummodo causa est
 impositarum cæli dorso vndarum, vt in-
 uictum id & integrum perduret à subie-
 cta luminarium flamma: verum etiam
 vt deorsum, via aquarum tergo eius in-
 cumbentium deprimatur, & violento
 ventorum impetu non iactetur: nec nõ
 vt summum ab eis deorsum feratur fri-
 gus, à quo summo solis calore tempe-
 rato, aëris perficitur temperies ad per-
 seuerantem animantium & plantarum
 terræ diuturnitatem. Enimvero in con-
 summatione, non in cælo quod nunc
 est, & in terra quæ nunc est, homines
 factorum referent retributiones, sed in
 cælo nouo & in terra noua, secundum
 id quod dictum est: *Calum nouum; & ter-
 ra noua quam ego facio, manet coram me, in se-
 cula. Et iterum, Principio tu Domine terram
 fundasti; & opera manuum tuarum sunt cæli;
 & ipsi quidem peribunt, tu autem permanens;
 & omnes sicut vestimentum veterascent, & si-
 cut opertorium conuolues eos, & mutabuntur.*
 Et rursus; *Adhuc semel ego concutio non so-
 lum terram, verum etiam calum.* Porro id
 quod concutitur, translationem seu
 mutationem sui indicat: vt ea quæ non
 concutiuntur, permaneant immota.

QVAESTIO XCIII.

A

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 4δ'.

Si ut librum, conuolutum iri cælum, & ut folia, delapsura esse astra in terram prædicit Dominus, & hisce consentanea prænuñciauit propheta: quomodo non vniuersalis firmamenti interitus, per verba illa indicatur? Quæ igitur est verborum huiusmodi sententia? & quomodo elementorum potest astrui incorruptibilitas?

RESPONSIO.

Quemadmodum firmamenti facturam, sanctæ litteræ per collationem assimularunt, quandoque pellis extensioni, dicentes; *Extendens cælum sicut pellem*: aliquando fumo firmato; *Cælum*, inquit, *veluti fumus firmatus*: nonnumquam rotunditati testudinis cameratæ; *Extendens* inquit, *cælum tamquam cameram*: sic & eius solutionem, per comparisonem assimularunt, aliquando libro qui conuoluitur, quandoque elemento quod igne soluitur, sicut ait apostolus Petrus in secunda catholica vniuersalique epistola: nonnumquam vestimento veterascenti. Nam inductione melioris cæli recens facti, firmamentum tollinecesse est, tãquam id quod ad constitutionem illam nulli rei sit & vsui: ut eius interitu vel tum demum coarguatur, vanum esse quod de cælo, expers ipsum & generationis & corruptibilitatis esse, circumfertur eorum hominum dogma, qui id ingenitum æternumque esse, & sine carere dixerunt.

QVAESTIO XCV.

Si propter vsum & vtilitatem nostrã, creaturæ introductio facta est: & propter vsum itidem nostrum quædam interibunt, & quædam in consummatione incorruptibilitatem induent: veluti pecudes quidem & volucres & feræ, occident; cælum vero & terra, corruptibilitate liberabuntur: atque illa quidem disperibunt, propterea quod corpora nostra citra indigentiam omnem resurgent: in incorruptibilitate autem quæ dicta sunt elementa, permanebunt; eo quod in eis remunerationem factorum reportaturi sumus: Quomodo vero aër & mare inutilia non erunt, si tum ma-

Εἰ ὡς βιβλίον τὸν οὐρανὸν εἰλιπτεύεται, καὶ τὰ ἀστρα ὡς φύλλα πίπτειν ἐπὶ τῆς γῆς παρὰ λέγει μὲν ὁ κύριος, καὶ ὁ παρθένος δὲ ἑσθραὶ παρκατήγειλε σύμφωνα, πῶς ἢ πῶς τελεῖς τῆς φερέματος ἀπάλεια δὲ τῶν ἐκείνων λόγων οὐ δείκνυται; τίς αὖν ἢ τῶν ποιούτων ῥημῶν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ πῶς ὁ τῶν στοιχείων σωζόμεθα ἀφ᾽ ἑαυτοῦ διαίτῃ;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς περ τῆς φερέματος τῶν ποιῶν παρὰ βολικῶς ἢ θεία γραφή π᾽ ἔδεικται, ποτὲ μὲν τῆς ἐκείνης τῆς δέρεως, λέγουσα, ὁ οὐρανὸν ὡσεὶ δέειν· ποτὲ δὲ τῆς καπνῶν ἐφερέματος, ὁ οὐρανός, φησὶν, ὡσεὶ καπνὸς ἐφερέσει. ποτὲ δὲ τῆς παρὰ φερέματος τῆς καμψίας, ὁ τὸν ὕδατος, φησὶν, τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ καμψίαν. ἔτι καὶ τῆς ἀλάτων αὐτῶν παρὰ βολικῶς π᾽ ἔδεικται, ποτὲ μὲν βιβλίῳ εἰλιπτεύεται, ποτὲ δὲ στοιχείῳ λυομένου πύει. κατὰ φησὶν ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτῶν καθολικῆ ἐπιστολῇ· ποτὲ δὲ ἰματίῳ παλαιουμένου. ἀλάτων γὰρ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς κρείττονος οὐρανοῦ τῆς καμψίας γινόμενου, ἀναρῶμεθα ὁ φερέμα, ὡς ἀχρηστον ὃν παρὰ ἐκείνῳ τῶν καμψίαν, ἵνα τῆ αὐτῶν ἀπάλεια, καὶν τότε ὁ μεταίον τῆ παρὰ τῆς ἀχρηστίας καὶ ἀφθαρσίας τῆ οὐρανοῦ φε . . . ὅσοι ἀχρηστον τε εἰσὶν . . . φερα τῶν εἰρηκότες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 4ε'.

Εἰ δὲ τῶν ἡμετέρων χρεῖαν καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἢ παρὰ τῆς κτίσεως γέρονε, καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἡμετέρων ὁμοίως χρεῖαν (καὶ μὲν φθίρεται, καὶ δὲ ἀφθαρσία ἐν τῇ σωτηρίᾳ ἐνδύσονται) οἷον, κτίων μὲν καὶ πετεινῶν καὶ θηρίων φθίρεται, οὐρανός δὲ καὶ ἡ γῆ φθορῆς ἀπαλλάσσεται· καὶ τὰ μὲν φθίρει ὡς ἀνευδούς ἡμῶν αἰσθητῶν τῶ σώματος· ἐν ἀφθαρσίᾳ δὲ τῶν διωκόμενων ἀφθαρτικῶν στοιχείων τῶν παρὰ τῶν ἡμῶν, μολύντων ἡμῶν ἐν αὐτοῖς κημιέμεθα τῶν ἀφθαρτικῶν, αἶρ καὶ διαίτῃ, πῶς εἰς ἀχρηστία, εἰ τότε

μηδὲ ἀφθαρτα, ἔτε εἰς αἰαπνοάς, ἔτε εἰς ἐμπο-
εἰας, ἔτε ἰχθυοφαγίας, ἢ ἑτέρας πρὸς βοηθείας
ἐξ αὐτῶν χρηζόντων ἡμῶν, ἀλλὰ ὁ ἀνευδὲς,
καθὼς ἐφίω, τῶν ἄμαρτων;

A nebunt incorruptibilia: cum neque ad
respirationes, neque ad mercimonia
expedienda, neque ad capturam & e-
sum piscium, aut ad aliquam rem aliam
eorū ope indigebimus; propterea quod
corpora nostra nullius rei erunt egena?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ καὶ τὸν ἀπόστολον Παῦλον πᾶσι τῶν
χρημάτων κόσμος τούτου ὁ Θεός, δὴλον ὅτι ἐξ ἀ-
νάγκης καὶ τὰ ἄλλα πρὸς τὰ τῶν χρημάτων ἐνε-
κεν τῶν κόσμων γεγονότα, συμπαροῦσα γίνονται ὡς τῶν
κόσμων χρημάτων· εἴτα γίνονται δὲ καὶ κινῶν οὐρανῶν
καὶ γῆ, ἐν οἷς ἡμῶν διδασκῶν δικαίους τε καὶ ἀ-
δίκους τῶν παρὰ κτεῶν αἰ ἀμειβῶν· τὰ δὲ ἀέρι
εἰς τὸ πρὸς ἀναπνοῦν πότε καὶ χρηζόμεν, ἀλλὰ
πρὸς τὴν κίνησιν τε ἢ τοπικῶν μεταστάσιν ἀ-
ναγκῶν αὐτῶν χρησόμεθα. ἀρπαγόμεθα
γὰρ, φησὶν, ἐν νεφέλαις εἰς ἀπόρτησιν τῶν κυ-
εἰου εἰς ἀέρα.

RESPONSIO.
Si, iuxta apostolum Paulum, præter-
rit habitus huius mundi: certum est, si-
mul necessario alia omnia, quæ propter
habitum mundi sunt effecta, cum mun-
di habitu esse præteritura. Inducetur
autem nouum cælum & terra, ubi ius-
tis & iniustis meritorum præmia tribuē-
tur. Aëre porro etsi tunc ad respiratio-
nem non indigebimus, ad motum tamē
& loci mutationem, necessario utemur.
*Rapiemur namque, inquit, in nubibus in oc-
cursum Domini in aëra.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 451.

Εἰ μὴ καὶ γὰρ
καλοῖς πᾶσι Θεὸς ὁ ἔπαμιος
. τῶν οἰ παῖδες οἱ πᾶσι Ἡρώδου τὴν
δὲ λαβόντες ἀμειβεσθαι, καὶ
τὰ ἑπὶ τῶν ἰσχυρῶν ἑπὶ τῶ
κτείνων καὶ ἀμειβῶν κατε-
λαμβασθε τὸν ἕμνον φησὶν γὰρ
ὅν ἔχουσι δικαίως χρεωστούμενοι ἔ
καὶ κτείνων πρὸς σφραγὶς ἡμῶν πᾶσι γὰρ ἡμῶν ἐ-
δίδασκεν· ἢ τὰ ἑπὶ τῶν οὐ γὰρ ἡμῶν οἰκεία, ἀλλὰ χα-
ριτι τῆς ἐκ Ἱερουσαλήμ τὸν ἕμνον ἐκείνους ἐ-
φησὶν γὰρ.

QVÆSTIO XCVI.
Si eis tantum quæ ex animi sententia
sunt, benefactis laus & præmiū debetur
à Deo: quid de pueris statuendum, qui
præter animi sui sententiam ab Herode
sunt cæsi: & item de eis, à quibus, iu-
mento insidens, in introitu triumphali
in urbem Hierosolymorum, Dominus
hymnum concinentibus laudem accepit?
Habentne apud Deum, iure sibi
debitam laudem & mercedem: illi, ob
necem non voluntate sua eis illatam; hi,
propter hymnum non suo prope consilio,
sed gratia diuina, ab ipsis in Hierusalem
decantatum?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ χάρισμα Θεοῦ ἔστι τὸ ὑπὸ Χριστοῦ
πάσῃ, ἡμῶν, φησὶν, ἐξουσία οὐ μόνον ὁ
εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπὸ αὐτοῦ
πάσῃ) ἔπαμιος δὲ καὶ τὰ βρέφη ὑπὸ Χρι-
στοῦ· τῆς ἀρετῆς ἡξιώσασθαι χάριτος. τίς οὖν
ἐκ ἐπαμειβῶν τῶν δικαίως τῆ δόσῃ τῆς χάριτος
χάριτος ἐπαμειβόμενα ὑπὸ τῶ Θεοῦ, τῶ καὶ τῶ
πᾶσι γὰρ ἡμῶν καλοῖς τὸν ἔπαμιος δαψιλο-
μήν; ἔπι δὲ εἰ πρὸς τὸν ἔπαμιος τῶν ἀλλὰ
τῶ ἀσέβειαν θλιβομένων, ἀνταποδίδωσιν ὁ
Θεὸς θλίψιν τοῖς θλίψασιν, ἀνάσκει ἀρετῆ καὶ τὰ
βρέφη τὰ αἰμαρτομήνα ὑπὸ Ἡρώδου, ἐπαμ-
ειβασθαι τούτων τὰ ἔπαμιος τὰ δὲ τῶ ἐκεί-
νους.

SOLVTIO.
D Si donationis Dei est, pro christo
pati: (Nobis, inquit, donatum est, non solum
ut illum credamus, verum etiam ut pro illo pa-
tiamur.) passi autem etiam sunt infantes
pro christo: digni certe iudicati sunt
gratia Dei. Quis vero non hosce quo-
que merito laudauerit, gratiæ diuinæ
dono à Deo auctos & collaudatos? qui
laudis præmiū, præter animi etiam in-
stitutum benefactis præstitis, largiter re-
muneratur. Tum autem, si ad eorum
laudem & vindictam, qui propter ve-
ram religionem affliguntur, afflictio-
nem Deus affligentibus eos reddit, ne-
cessarium utique est, infantes etiam ab
Herode occisos, hac laudis & iudicii
cohonefari parte, quæ fit per afflictio-
nem.

num ultionem. Siquidem *Iustum est*, ait apostolus Paulus, *apud Deum, reddere ijs qui affligunt vos, afflictionem, & vobis qui affligimini, relaxationem nobiscum in regno suo.*

Α κησιν τῶν θλίψεων. δικαιοῦν, φησὶν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὡς καὶ τὰ Θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίψασιν ὑμᾶς θλίψιν· ὑμῖν δὲ τοῖς θλιβομένοις, αἰεσὶν μὲν ἡμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

QVAESTIO XCVII.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 45.

Si gratia propterea dicitur Gratia, quod ad ignoscendum his qui peccant hominibus, quam Lex fuit, proclivius est magis : quomodo ea quæ Gratiam decent, in Lege prolixius reperiuntur? Hæc enim, lustrationibus quibusdam, & victimis ratione carentium, & diversis baptismorum purificationibus, quotidie lapsos criminibus absoluit. Gratia autem, vnum confert baptismum. Atqui si semel tantum lapsu concideremus, semel tantum noxæ etiam remissione indigeremus : Frequenter autem cum peccemus, apertum est, frequenti quoque nos egere remissione. Quod quidem non Gratia, sed Lex per eas quas diximus lustrationes, & reliqua, præstare novit. Quo ergo pacto probabitur, cum res ita ut dictum est habeat, Lege Gratiam esse benigniorem & humaniorem?

Εἰ ἡ χάρις διὰ τὸ τοῦ κακῆ χάρις, διὰ τῶν τοῖς παροῦσι τῶ νόμου συγχωρῶν ἐπιμιώτερον, πῶς τὰ τῇ χάριτι ὑπερέποντα ἐν ᾧ νόμῳ μὴ ἔλθον θείσκειται; ὁ μὲν γὰρ βαντισμοῖς πρὸς τὴν θείαν ἀλόγων καὶ ἀσφραγίσ βαπτισμάτων τοῖς παλαιότατο καὶ ἐκάστη ἀπολύει τῆς μέμφεως· ἡ δὲ χάρις, ἐν μόνον χρεῖζεται βαπτισμα. ἀπαξ δὲ μόνον εἰ μὲν ὑπεπίπλομεν παλαιότατον, ἀπαξ μόνον καὶ τῆς ἀφέσεως ἐδεόμεθα· πολλάκις δὲ ἀμῶντροντες, δῆλον ὅτι καὶ πολλὰκις τῆς ἀφέσεως χρῆζομεν, ὅσοι ἔχου χάρις, ἀλλ' ὁ νόμος διὰ τῶν παρολεθῶντων βαντισμοῦ καὶ τῶν λοιπῶν πρὸς ἔχον ὅτις αὐτῶν δὲ λήσεται τῶ νόμου ἡ χάρις φιλανθρωποτέρα ὡς τοῖς ἀμῶντροντας, ὡσαύτ εἴρηται ἔχοντων τῶ παρολεθῶντων;

RESPONSIO.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Eius generis lapsus, per baptismum & sacrificia, Lex remissionem concedit, qui nihil momenti affert ad vitæ & quotidianæ conuersationis hominum detrimentum : ut est mortuum tangere, aut leprosum, aut aliquid eiusmodi. Cæterum in delictis aliis, quæ vitæ aut consuetudini ciuili hominum damnum afferunt, veniam non dat, neque per baptismos, neque per irrationalium victimarum oblationes : sed iustam atque dignam, per ius æquum talionis delinquentibus refert compensationem : *Animam*, inquit, *pro anima; oculum pro oculo, dentem pro dente.* Vbi vero æquum retributionis ius minus conuenienter administratur, ibi peccantibus igne, vel saxo, vel ferro, mortis infertur supplicium. Nam filiam sacerdotis fornicantē, igne comburit; popularis autem viri, lapidibus enecat: coniugē vero, gladio percutit. Neq; aliquā habet lex potestatem, ut eiusmodi criminis reū quenquā, per benignitatem, baptismorum lustrationibus, & rebus diuinis faciēdis saluet. Gratia au-

Τὰν τοῖστων παλομῶν ὁ νόμος διὰ τῶ βαπτισματος ἐ θυσίας δίδωσι πλὴν ἀφῆσιν τῆ μηδὲν σιωτελωῶτων εἰς βλαβῶν πολιτείας καὶ ζωῆς ἀφῆστων· οἷός τῶ ἀφῆσται νεκροῦ, ἢ λεωροῦ, ἢ πίνος τῶ ποιούτων· τῶ δὲ ἄλλων παλομῶν γενημεῶν εἰς βλαβῶν πολιτείας ἢ ζωῆς ἀφῆστων, τῶ τοῖστων παλομῶν οὐ δίδωσι συγχωρησιν, ἔτε διὰ τῶ βαπτισματος, οὔτε διὰ τῆς τῶ ἀλόγων θυσίας, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ ἀξία ἀμῶντρον δίδωσι τοῖς παλομῶσι διὰ τῶ ἴσος τῆς ἀντιπλήξεως. ψυχῶν, φησὶν, ἀντὶ ψυχῆς, ὀφθαλμῶν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ὅπου δὲ ὁ ἴσος τῆς ἀντιδοσεως ἔστιν ἀπορεπῆς, ἐκ τῶν διὰ πνεῶς, ἢ λίθου, ἢ ξίφοις θάνατον ἀνταποδίδωσι τοῖς παλομῶσι. πλὴν μὲν γὰρ θυγατέρω ἔ ἱερέως πορνείαση, διὰ πνεῶς ἀνδρῶν· πλὴν δὲ τῶ λαϊκῶν ἀνδρῶν, διὰ λίθου· πλὴν δὲ ὑπόμωρον, διὰ ξίφοις, καὶ ἔδαμωδ ἰσῶς ᾧ νόμῳ ἐκ φιλανθρωπίας διὰ βαπτισμοῦ τε καὶ θυσίας ἔσται τῶ τῶστων πινά. τῆς ὁ

χάριτος πολλή τις ἔστι πρὸς τὴν ἀμάρτανωντων ἢ ἰσχύς. αὐτὴ γὰρ καὶ τὸ νόμου κρατοῦντος εἰ μὴ κατέλαβε τὸν βασιλέα Δαβὶδ, διπλοῖς θανατηφόροις ᾤξειπεπιωκῆτα ἀμάρτημασιν, ἀνοίξασα αὐτῷ τῆς μετάνοίας τὴν θύραν, ὥστε αὐτὸν διὰ τὸν νόμον θεοτικὴν ἀμάρτωλάν φιλεῖν θεοπάειαν. αὐτὴ ἔταξεν ἐν ᾧ κέσμα τῆς ἀμάρτωλάν ἰατρὸν δόκιμον, τὴν μετάνοιαν, τὴν διωαμάρτωλάν καὶ τοὺς ἐβδόμηκοντάκις ἐπὶ ἀπαιτήσας ἰασοῦσας, μόνον εἰ βουληθεῖεν χεῖροσασθαι τὰς τῆς μετάνοίας βουλήματα.

A tem permagna est aduersus delinquentes vis & potentia. Hæc namque Lex adhuc dominante, nisi regem Dauidem duplici capitali peccato implicatum excepisset, eique pœnitentiæ fores aperuisset: non inuenisset ille apud Legem, quæ peccatores seruare posset, humanitatem. Hæc in mundo medicum peccantium probatum constituit, pœnitentiam ipsam: quæ etiam septuagesies septies lapsos sanandi potestatem obtinet: si modo in animum illi inducant, pœnitentiæ vti voluntate [& præscripto.]

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 4η.

QVÆSTIO XCVIII.

Εἰ τὸν φόβον ὁ κέριος ἐκ ἀναγκῆσιν δι' ὧν λέγει παρῆσσι· Φησὶ γὰρ, ὁ φοβούμενος ἐ τετελείω) ἐν τῇ ἀγάπῃ. πῶς πάλιν ὁ αὐτὸς διδάσκει τοὺς μαθητὰς, φοβέσθε, λέγων, τὸν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἐν γένῃ ἀπολέσασθαι διωαμάρτωλόν;

B Si timorem Dominus non necessarium esse asserit, per id quod dicitur; *Qui timet, non est perfectus in caritate: quomodo rursus discipulos docet: Metuite illum qui potest & animam & corpus perdere in gehenna.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Οὐκ εἴρηται μὴ τὰς κυρίως τὸ φοβούμενος ἐ τετελειώται ἐν τῇ ἀγάπῃ· εἰ καὶ ὁ εἰρηκαὶς τῆτο καὶ κέριος εἴρηκε· τὸ δὲ, φοβέσθε μᾶλλον τὸν διωαμάρτωλόν καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσασθαι ἐν γένῃ. ὅτι εἴρηται πρὸς ἀναίρεσιν τῆς τελείας ἀγάπης, ὁ γὰρ τὰς μείζονα φόβον τῆ Θεοῦ τὸν ἐλαττονα ἐκλύει τῆς ἀγαπῆσιν φόβον, τῇ ἀγάπῃ τῆ Θεοῦ τῆτο ποιεῖ, ὥστε εἶ) τὸν μείζονα φόβον τῆ Θεοῦ, ἐνεκεν τῆ μὴ ἐκπεσεῖν τῆς ἡγαπημύων. ὅσον γὰρ ἡμίον ἔστι τὸ πιγευόμενον, τοσούτον ἀγαπᾶται· καὶ ὅσον ἀγαπᾶται, τοσούτον ὁ ἀγαπῶν τὴν ἐκπλήσων αὐτὸν φοβέσθαι, ἕως αὐτὸν ἐν τῇ ἀγάπῃ τῆ ἀγαπημύου ἀγαπᾶν· λυθέντος δὲ τῆ ἀγαπῆσιν, σὺν ἐκείνῃ λυέται καὶ ὁ φόβος τῆς τῆ ἀγαπημύων ἐκπλήσων. ὥστε ἕως τότε ἀναγκῆσιν ἔστι ὁ τῆ Θεοῦ φόβος· ὅθεν γὰρ ὡς τὸ μισεῖν ἀναρεπικόν ἔστι τῆ ἀγάπης, (ἀδύνατον γὰρ τὸ τὸν αὐτὸν καὶ ἀγαπᾶν καὶ μισεῖν) οὕτως καὶ τὸ φοβέσθαι· ὅθεν χεται γὰρ τὸν αὐτὸν καὶ ἀγαπᾶν καὶ φοβέσθαι.

C Non à Domino illud dictum est; *Qui timet, non est perfectus in caritate: quamuis qui id dixit, de sententia Domini dixit. Hoc autem; Metuite potius illum qui potest & animam & corpus perdere in gehenna: non ad tollendam caritatem perfectam, est dictum. Nam qui maiore Dei timore, minorem hominum timorem abolet, caritate Dei id facit: ita ut maior Dei timor, causa sit ne rebus carissimis excidamus. Quo namque est id quod fidem auctoritatẽmque apud nos obtinet præstabilius, eo diligitur magis: & quod diligitur magis, eo qui diligit, ne illo excidat, vehementius timet: tantisper dum est in certamine, pro eo quod diligit, suscepto. Porro certamine soluto, vna cum illo timor quoque, eo quod carissimum habemus, decidendi soluitur. Quocirca ad id vsq; tempus, timor Dei necessarius est, non enim sicut odium abolet caritatem, (impossibile namque est, eundem & amare & odisse) sic etiam timor. Licet enim eundem & amare, & metuere.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 4θ.

QVÆSTIO XCIX.

Εἰ τὰς τῆς ἀλόγων θυσίας ὁ Θεὸς ἐν τῷ νόμῳ προσέταξε θύεσθαι, ὥστε ταύτης τὴν ᾤξει αὐτὸν τοὺς ἀνθρώποις θύεσθαι ὅπως ἐπίδεικνυ-

Si Deus in Lege victimas rationis expertium sacrificari iussit, ut illis homines suam in Deum obseruantiam ostenderent: quomodo propter humanas

quas immolarunt hostias, Græci illis A
 impii magis probantur esse? quod qui-
 dem à veteribus factum esse dicunt, ma-
 ioris venerationis gratia; qua profectu-
 ti sint, per rationalium hostiarum cultum,
 cum quem præstantiorem iudicio suo habuerunt,
 Deum. Quanto enim irrationali rationale est
 præstabilius, tanto etiam huius quam illius
 victima venerabilior. Hoc ex rebus Iephthæ
 ostenditur clarius: qui, cum filiam suam Deo
 maëtarit hostiam, in Epistola ad Ebræos
 ab Apostolo in piorum recensetur catalogo.

RESPONSIO.

[In sacris Iudæorum, non] oportet,
 iuxta Legis præscriptum Deo oblatam
 victimam, quod irrationalium sit sanguis,
 sed ut illam Deus sibi consecratam acceperit,
 spectare. Si namque sanguinem irrationalium
 animantium oblatum ita accepit [Deus quasi]
 animam ipse suam obtulisset qui sacrificium
 [id exhibuit,] certum fuerit, primum atque
 præcipuum honorem & dignationem [oblationis
 huiusmodi fuisse] ex benigna voluntate ita eam
 accipientis [& obseruantiam comprobantis Dei.]
 Quod vero perinde atque animam ipse suam
 hoc modo Deo offerebat qui ratione carentium
 sanguinem offerebat, testantur diuinæ litteræ,
 vbi dicunt: *Pro anima, inquit, eorum qui offerunt, sanguis
 victimarum suarum offertur in sancta sanctorum.*
 Non ergo ex natura hostiæ oblatæ, sed ex animo
 accipientis, sacrificii dignatio ac Dei veneratio
 est iudicanda. qui quod generi humano parceret,
 & consumi homines in dies singulos in sacrificiis
 oblatos, genusque exstingui noller, hominibus
 ipsis ut crescerent atque perdurarent concessit:
 victimis autem eorum summam attribuit dignationem.
 At qui apud Græcos & Paganos coluntur dii,
 dæmones videlicet maligni & inhumani,
 sacrificiis gauisi sunt quibus humanum genus
 imminueretur exstinguere-turque. quod profecto
 est, tum beluina Græcorum deorum immanitatis,
 tum Græcorum atque paganorum ipsorum impietatis
 documentum: qui generis humani abolitione
 prolixè quidè, vti dicunt

Α
 θα, πῶς ἀγὼ τὸ θύειν ἀνθρώπους Ἕλληνας
 δείκνυται αὐτῶν ἀσβέστερον; ὅτι φάσκειν
 ὑπὸ τῆς παλαιᾶς γερονείας χάριν τῆς πλείονος
 πίστεως τῆς κτ' ἀλλοίς νομιζομένης Θεῷ μείζονος
 ἀξιοῦσθαι τιμωμένων αὐτὸν τῆς τῆς λογικῆς
 θυσίας. ὅσα γὰρ τῆς ἀλόγου τῆς λογικῆς τιμω-
 μώτερον, πᾶσι καὶ ἡ πούτου θυσία σεμνοτέρη
 ἐκείνης, καὶ τὸ το δείκνυται ἐκ τῆς κατὰ τὸν
 Ἰεφθαίε ἱερέτερον ὅς, πλὴν ἰδίᾳ θυγατέρα
 πωροκρίσας θυσίας, ἐν τῆ πωρὸς Ἐβραίοις ἐπι-
 ποσλή ὑπὸ τῆς ἀποστόλου ἐν τῆς κατὰ ἀλόγου
 Β τῆς ἁσβέτων μνημονοῦσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

σχεπεῖν πλὴν καὶ τὸν νό-
 μον Θεῷ πωροκρίσας θυσίας, ὅτι τῆς ἀλό-
 γων ἐστὶν αἷμα, ἀλλὰ τὸ πῶς πωροκρίσασθαι
 τῷ πλὴν ὁ Θεὸς πωροκρίσας αὐτῶν. εἰ μὴ
 γὰρ τὸ αἷμα τῆς ἀλόγων ζώων τῆς πωροκρίσασθαι
 οὕτως πωροκρίσασθαι
 πλὴν αὐτῆς ψυχῆς πωροκρίσασθαι ὁ τῆς . . .
 . . . , δὴλον ὅτι ἡ μὴ θυσία πλὴν πωρο-
 κρίσασθαι . . . ἀπὸ τῆς βίβλου τῆς τῷ πλὴν οὕ-
 τως πωροκρίσασθαι, καὶ ὁ Θεὸς πλὴν πωρο-
 κρίσασθαι πλὴν. ὅτι δὲ ὡς πλὴν αὐτῆς ψυχῆς, οὕ-
 τως πωροκρίσασθαι Θεῷ ὁ τὸ αἷμα τῆς ἀλό-
 γων πωροκρίσασθαι, μὴ τυρῆ ἡ γεία γραφή λέ-
 γουσα, ἀπὸ τῆς ψυχῆς, φησὶ, τῆς πωροκρίσασθαι-
 τῶν, τὸ αἷμα τῆς θυσίας αὐτῶν πωροκρίσασθαι εἰς
 τὰ ἀγια τῆς ἀγίων. μὴ οὖν ἀπὸ τῆς φύσεως τῆς
 πωροκρίσασθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀγαθότητος τῆς
 πωροκρίσασθαι κριτεῖον τῆς θυσίας πλὴν τῆς,
 καὶ τῆς Θεοῦ πλὴν πλὴν τῆς ἀγὼ τὸ φειδέσθαι
 τῆς ἁγίων τῆς ἀνθρώπων, μὴ βουληθέντος ἀ-
 ναλάσασθαι τοῖς ἀνθρώποις εἰς θυσίας καθ' ἡμέραν
 πωροκρίσασθαι, καὶ ἀφανίσασθαι τὸ ἁγίον,
 ἀλλὰ δεδωκότος τοῖς μὴ ἀνθρώποις τὸ αὐξάνεσθαι
 τε καὶ τὸ ἀγαθόν, ταῖς δὲ θυσίαις αὐτῶν
 πλὴν πλὴν μεγίστην τῆς. οἱ δὲ κτ' Ἕλλησι ἀποκρίσασθαι
 Θεοῖ, ἅτε δαίμονες ὄντες πωροκρίσασθαι
 τε καὶ μισθῶσθαι, θυσίαις ἔχασθαι μειω-
 χῆς τε τῆς ἀφανισχῆς τῆς ἁγίων τῆς ἀνθρώπων
 ὅτι ἐστὶν δείγμα μέγιστον τῆς μὴ τῆς Ἕλλη-
 νικῆς Θεῶν θυσίας ἀπὸ ἀνθρώπων, τῆς
 δὲ τῆς Ἕλληων ἀγαθότητος, τῆς ἀφανισμῶ τῆς
 ἁγίων τῆς ἀνθρώπων, μειζόνως ὡς φασὶ, μὴ λ-

λον δὲ ἀγρίως πειρωμένων τιμῶν τοῖς ἑαυτῶν
 Θεοῖς. αἷμα δὲ δι' αὐτὸν ὁ Ιεφθαε ἐν τῷ κατα-
 λόγῳ τῆς βίβλου κειμήλιον, ἔστιν αὐτῆ· ἠτή-
 σατο ὁ Ιεφθαε νίκην καὶ τῆν ἐχθρῶν· ἔπειτα
 τῶν τῆς νίκης βυζαντινὴν βίβλιν ἀορίτως
 ἠύξατο, ὃ προσαναγκάσιν εἰς θυσίαν ὃ ἐκ τῆ
 οἴκου αὐτοῦ ἔξερχόμενον εἰς ἀπόλησιν αὐτοῦ,
 ἐκ τῆς πολέμου Ἑσπαίου καὶ ἐπὶ νερχομένων.
 δὲ ἀλλοτρίος δὲ ὁ Διάβολος ὃ ἀορίτων τῆς βί-
 χης, ἐμνησάτο ἐξ αὐτοῦ θεῖα ὡς Ιεφθαε πα-
 γίδα καὶ ἀλάσως, καὶ κινῆ τιμὴ θυγατέρα αὐ-
 τῆς, μονογενῆ οὐσῶν, μὲν κινῆσθαι ἐξελθεῖν ἐκ
 τῆς οἴκου εἰς σωματίτησιν αὐτοῦ· ἵνα φεισαμένης
 τῆς Ιεφθαε τῆς θυγατέρος, ἀναγκασθῆ ποιῆσαι
 τῆς βίχης τιμὴ ἀθέτησιν. ἀλλ' ὁμοῦς παγίδα
 θεῖς ὁ Διάβολος, τῆς θεοματρῶς ἐκ ἐπιχει-
 ρησιμότηρα ἠγισταμένης τῆς Ιεφθαε τῆς ζωῆς
 τῆς θυγατέρος τιμὴ ἀποδοῖν τῆς βίχης. σωματι-
 ρισε δὲ ὁ Θεὸς προσνευθῆναι αὐτῆν εἰς θυ-
 σίαν, οὐχ ὡς ἀνθρώπου αἵματος [ἐκχύσει]
 τερπέμενος, ἀλλὰ πρὸς διδασκαλίαν τῆν ἐξῆς
 ἀνθρώπων, τῆς μηδέποτε ἀορίτως βύζασθαι
 τῶν Θεῶν· πολλὰ γὰρ ἔστιν ἀποπα καὶ τιμὴ ἔ-
 τως ἀορίτων βίβλιν βύζαντινῶν· ὡν τῆς μὴ
 ἠμέα ὁ Θεὸς προσνοσάμενος, συνεχάρησε θυ-
 σίαν ἠμέα τῆς Ιεφθαε τῆς θυγατέρος. ὅθεν ἐκ
 αὐτῆς τῆς προσαιρέσεως προσηγουμένης, οὐτε τῆ
 Θεοῦ, οὐτε τῆς Ιεφθαε, ἀλλὰ συμβεβηκὸς πως
 τῶν ἀορίτων τῆς βίχης. ὅθεν οὖν ὁ Ιεφθαε τιμὴ
 εἰς Θεὸν βύζαντινῶν φυλάττων Διά τῆς θυσίας τῆς
 θυγατέρος ἀνεδείχθη, Διά τῆς αὐτοῦ γένου ἢ
 μνήμη ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς δικαίων.

A re autem vera lōge fœdissime deos suos
 venerari contendunt. Enimvero causa,
 cur in catalogum piorū relatus sit Ieph-
 the, hæc est. Precatus is fuerat, aduer-
 sus hostes victoriam: pro victoria autem
 tali gratiarumactionis votum genera-
 tim nuncupauerat; oblaturum se esse
 è domo sua, quod sibi primum obuiam
 procederet; è bello cum tropæo reuer-
 tenti. Diabolus vero vbi votū ita indefi-
 nite conceptum esse accepit, machi-
 natus est Iephthæ per infidias, transgres-
 sionis necere laqueum: & filiam eius
 vnicam commouit, vt cum cithara è
 domo ad occurrendum patri prodiret:
 quo filix Iephthe parcendo, voti religi-
 onem violare cogeretur. Sed enim ne
 infidiis quidem ita structis, laqueo que
 posito, diabolo venatio conatusq; suus
 successit: quod antiquius filix salute &
 vita, voti reddendi Iephthe habuerit sa-
 cramentum. Permisit autem Deus, il-
 lam in sacrificio victimam offerri: non
 quod humano delectaretur sanguine,
 verum vt homines posterū documentū
 haberent, ne vniquam vota sua Deo in-
 finite nuncuparent. Multa enim absur-
 da sunt per huiuscemodi generale vo-
 tum cauenda: quæ ne acciderent, pro-
 uidentis Deus permisit vt Iephthæ filia,
 victima sacrificii fieret. Quod sane qui-
 dem minime delectus aut instituti prin-
 cipaliter fuit, neque Dei, neque Ieph-
 thæ ipsius; sed fortuiti quodammodo
 euentus, qui votum indefinitum est cō-
 sequutus. Quapropter cum Iephthe
 pietatis erga Deum suæ obseruationem,
 filia sua pro hostia mactanda declaraue-
 rit: non immerito memoria eius, in ius-
 torum nomenclaturam est inserta.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρ'

QVÆSTIO C.

Εἰ πρὸς σύστασιν τῆς ἀληθῆς ἐκείνης τιμὴ καὶ τῆ
 ὀρθοδόξων ἠγομένων λατρείαν, τιμὴ τῆς ἡμετέρας
 λατρείας ἐν ταῖς αὐταῖς ἐκκλησίαις καὶ ἐργασίαις ὁ
 δεσπότης δεδωρηται, Διά τῆς ἠνίκαις ἀίρετικῶν ἐν
 αὐταῖς λατρευόμεναι, ἀπὸ αὐτῶν τῆν ὀρθοδόξων
 ἀπέστησαν, οὐ σωματίτησιν ταῖς ὀρθοδόξοις ἀπὸ τῆ
 ἐκκλησιαστικῆς τῆς θεῖας ἡγεμονίας, ἀλλ' ἡ μὲν
 τῆς πλατῆς λατρεία ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστή-
 φησε· τὰ δὲ πρὸς τιμὴ αὐξήσιν τῆς ὀρθοδόξιας
 ἔπειτα τῆς Θεοῦ δωρηθέντα, καὶ ὅτι τῆν ἀίρετικῶν
 τιμὴ αὐτῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἶχε ἐνεργῆσαι;

D Si Deus ad astringendum, verum esse
 Orthodoxorum cultum, miraculorum
 edendorum gratiam Ecclesiis eorum ab
 initio donauit: quid ira, cum hæretici,
 qui ibi Deum coluere, ab orthodoxis
 deficerent, non etiam vna diuina defe-
 cerunt dona; sed erroneus quidem cul-
 tus in Ecclesias irrupit: quæ autem ad
 incrementum Orthodoxiæ à Deo con-
 cessa sunt munera, sub hæreticis ean-
 dem in Ecclesiis vim habuere, & effica-
 ciam?

RESPONSIO.

Si quidem per hæreticos viuos vel mortuos, diuina benignitas gratiæ donationes exhibuisset, haberet ea res rationabilem dubitandi & querendi causam. Sin qui in Ecclesiis miracula edūt, sancti sunt Apostoli, Prophetæ & Martyres: ipsorum scilicet diuinis operibus testimonium mundo perhibet Deus, eorum esse Ecclesias, per quos miracula efficiuntur; hoc est Orthodoxorū. [Præter rationem igitur hæc est concepta quæstio.]

QUÆSTIO CI.

Si meditando ratione præditus quisque cognitionem assequitur: & cognitionis lex est, vt post minora tradantur maiora: quod sane apud Iudæos obtinens magis liquet, qui Legis prius, deinceps autem Euangelii percipiunt disciplinas: quomodo igitur non eandem rationem nos quoque in discendo sequimur, qui maiora prius quam minora docemur? Dico autem ea quæ Legis sunt, minora: quæ Euangelii, maiora. Cum enim vna sit eorum & nostra natura, vnam quoque conueniebat esse doctrinæ rationem: præsertim cum in disciplinis, nisi quæ inferiora sunt, præcesserint, præstantiora præpediantur.

RESPONSIO.

Si necessitas quæ in illis est disciplinis, vt nisi præcedat minorum doctrina, meliora inhiuantur, in nostris etiam obtineret studiis: non consequenti ratione nostra constaret institutio. Sed cum fieri possit vt citra rationem talem, nostræ percipiuntur doctrinæ: liquidem fuerit, liberat esse ab huiusmodi necessitate disciplinas nostras. Porro id quod à necessitate liberatum sit, de inconuenienti ratione reprehendi nequit. Atque hæc dicta sint, soluendi quod in quæstione positum est, sophismatis siue fallacis conclusionis gratia. Ad quæstionē vero ipsam, hoc sic respondemus: Nos quoque non inconsequenti ratione erudiri; sed sicut Apostoli ipsi addidicerant primum ea quæ Legis sunt, post illa autem, Euangelia, ita & nos illi docuerunt. Testantur hoc illorum dicta, quibus Euan-

A

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὴ διὰ τῆς αἰρετικῆς ζώντων ἢ ἀποθανόντων ἢ θεῖα χάρις ἐνήργη τὰ θαύματα, εἶχεν αὐτὸ γνώριμον βύβλον ἀπορίας· εἰ δὲ οἱ τὰ θεῖα θαύματα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐνεργῶντες, ἀγιοὶ εἰσιν ἀπόστολοι παρῳηταὶ τε καὶ μάρτυρες, ὧν τοῖς θεοῖς ἔργισ διὰ μάρτυρεται τῷ κόσμῳ ὁ Θεός, ἐκείνων εἶ) τὰς ἐκκλησίας, δι' ὧν θαύματα ἐκτελεῖται, τυτέσι τῆς ὀρθοδόξων.

B

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρα'.

Εἰ μὴ ἐτη λογικὸς ἀπας πλὴν γαστρὸς κημιζεται· γνώσεως δὲ νόμος, τῆς μείζονων παρτασσειν τὰ ἥσωνα· ὅσαρ κρητήσθμ ὅτι τῆς Ἰουδαίων (αφῆτερον δείκνυται, παρῳτερον τὰ τοῦ νόμου, εἶθ' οὕτως τὰ βυαγγέλια πρῆλιηφότηων μαθημάτων· πῶς ἡμεῖς ἐκ ἀνακλυθῶς μαθητῶν, παρῳ τῆς ἥσωνων τὰ μείζονα διδασκόμενοι; λέγω δὴ τὰ τῆς νόμου ἥσωνα· τὰ δὲ τῆς βυαγγελίων, μείζονα· μίας γὰρ ἡμῶν τε ἔ τῆς αὐτῶν φύσεως, μίαν εἶ) καὶ πλὴν τῶν ἐν χελῶ τῆς μαθησεως· ὅτι καὶ εἰ μὴ ἐν ταῖς μαθημασι φθῶσι τὰ χείρονα, τὰ ἀμείνω κωλύεται.

C

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ τ' ἀνάγκη ἴσ' ἔχει ἐκείνα τὰ μαθηματα, ἂν εἰ μὴ παρτασσειται τ' ἥσωνων ἢ μαθησις, (τὰ ἀμείνω κωλύε), αὐτῶν εἶχε τὰ ἡμέτερα μαθηματα, καὶ ἀνακλυθῶς μαθητῶν τὰ ἡμέτερα μαθηματα. ἀλλ' ὅτι δυνάτον τὰ ἡμέτερα μαθηματα καὶ ἀνακλυθῶς μαθητῶν, δὴλον ὅτι ἀπῆλλακ) τὰ ἡμέτερα μαθηματα ἐκείνης τ' ἀνάγκης. Ὁ ἀνάγκης ὁ ἀπῆλλαγμένον, ὡς αὐτὸ γίνηται, ἀδύνατον ἔστιν ὅτι τῆς ἀνακλυθῶς καὶ αὐτῶν μὴ ὡς παρῳ τ' ἴσιν τῶ ἐν τῆ ἐρωτήσῃ ὁφίσματος· παρῳ αὐτῶν δὲ πλὴν ἐρώτησιν οὕτως ἀποκρινόμεθα, ὅτι ὅσα ἡμεῖς ἀνακλυθῶς διδασκόμεθα· ἀλλ' ὡς ἐμάθησαν οἱ ἀπόστολοι, παρῳ μὴ τὰ τῆς νόμου, ἔσθρον ὅ τὰ βυαγγέλια, ὅτως καὶ ἡμᾶς ἐδίδαξαν. μάρτυροισι δὲ τῶ αὐτῶν φωνῶν, εἰ αἶς κατήγει-

λαν

λαν τὸ βιβλίον. πούραχρὸ γὰρ ἐκ τῆ νόμου
 τὴν Χεῖρὸν κηρύξαντες, ἐκ τῆν παλαιῶν τὰ ὑ-
 περα, καὶ ἐκ τῆν ἡσόνων τὰ μείζονα. Ὁ γὰρ,
 παροφῆται ὑμῖν ἀναστή κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν
 ἐκ τῆν ἀδελφῶν ἡμῶν κατ' ἐμέ, καὶ ὁ, εἶπεν
 ὁ κύριος ὡς κεία μου, καὶ τοῦ ἐκ δεξιῶν μου,
 ἕως οὗ τῶ πῶς ἐρροῖς σε. καὶ, ὅτι ἐκ εἴκατε-
 λήφας τὴ ψυχῆ μου εἰς ἄδην, εἰδὲ ἡ ἄρξ μου
 εἶδε ἀφ' ὧρα. Φαναί εἰσι τῆ νόμου παροκα-
 ταφείλασά ἐν αὐταῖς τὸν Χεῖρὸν. αἷς καὶ ὁ ἀ-
 πόστολος χρησάμενος, τοῖς Ἰουδαίοις τὸ βιβλίον
 ἐκήρυξε. καὶ ὡς μὲ παρὸς τὴν μάθησιν, ὅ-
 δὲν διέσηκε τὰ βιβλία τῆ νόμου. ὡς ὅ παρὸς
 τὴν ἐπαγγελίαν καὶ ἀποδοσιν, διέσηκε. τί γὰρ
 ἔστιν ὁ νόμος, βιβλίον παροκαταφείλασά μου. τί
 δὲ τὸ βιβλίον, νόμος πεπληρωμένος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ββ.

Εἰ παροκαταφείλασά ἐν τῆ τῆ σαματος ἡμῶν
 κατασκυῖ ὁ δημηργῆς οὐ πεποιῖται, ἀλλὰ τί
 ὡς παροκαταφείλασά τὸ τῆς ἀκροβυστίας μέρος τῆν Ἰου-
 δαίων ἀπετέμενε; εἰς τί δὲ χεῖρὸν ἐκ ἐν
 ἐτέρῳ μέρῳ, ἀλλ' ἐν τῶ παιδοποιῶ μείρα,
 τὴν παροκαταφείλασά οἱ παρὸς τῆς τῆ δεσπότητος Χε-
 ροῦ παροκαταφείλασά εἰλήφασ; ἀλλὰ τί δὲ ἐκείνων ὡς
 χεῖρὸν τῶν λαβόντων, τῆ τοιαύτη χε-
 ρουργία ὁμοῖως ἐ ἡμεῖς οὐ καχεῖμεθα;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Επειδὴ ἀλλὰ τὸ γῆρας αὐτῶ τε ἐ τ' ἐλυθῆρας
 γαμετῆς ἐν ἀπογνώσῃ τ' παιδοποιῖν ἐκ τ' ἡδυ-
 θῆρας καχεῖμεθα
 ἐπαγγελίαν παιδοποιῖας ἐδ
 τῆ Θεοῦ, ἐ πισεύσας Θεῶ παρὸς
 τ' χεῖρὸν τῆς ἡλικίας ἐσαῖ πατὴρ τῆ ἐκ τῆς
 νεμεσκήρας εἰσῆς αὐτῶ ἡμοῖος ἡοῦ, δι
 αὐτῶ ὁ Θεὸς σφραγίδα τῶ-
 της τὴν παροκαταφείλασά τῆς ἀκρο-
 βυστίας μείρα τῆ ἀλλὰ μὲν τὸ γῆρας παρὸς παι-
 δοποιῖαν ἀχεῖρὸν ἡμοῖος, ἀλλὰ δὲ τὴν πῶ πῶ
 ἐν τῆ Ἀβραάμ εἰς παιδοποιῖαν νεμεσκῆρας
 χεῖρὸν. πῶρεπεμῆ δὲ τῶ τῶ τὴν παροκαταφείλασά
 τῶν εἰς ὄλον τὸ γῆρας τὸ ἐκ τῆ πῶ ἐλπί-
 στα παρὸς ἡμοῖος, ὑφ' ἡμῶν εἰς ἀνεξά-
 λητον μνημόσμων τ' τε τῆ Ἀβραάμ πίστεως,
 ἐ τῆς τῆ Θεοῦ δυνάμεως, τῆ ζωοποιουῖος
 τοῖς νεκροῖς, καὶ καλοῖος τὰ μῆ ὄντα ὡς ὄντα.

Agelium denunciauerunt. Nam ubique
 ex Lege CHRISTVM prædicarunt: ex
 primis posteriora, ex minoribus maiora.
 Illud enim; Prophetam suscitabit vobis Do-
 minus Deus vester, ex fratribus vestris, mei si-
 milem: & illud; Dixit Dominus Domino meo:
 Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos
 scabellum pedum tuorum: & Quoniam non de-
 reliquisti animam meam in inferno, neque vidit
 caro mea corruptionem: voces sunt Legis,
 CHRISTVM præconio suo annuncian-
 tes. quibus etiam vsus Apostolus, Iudeis
 Euangelium prædicauit. Et quantum
 quidem ad disciplinam pertinet, Euan-
 gelium nihil à Lege differt: quantum
 vero ad promissionem & præstationem
 spectat, multum hoc illi interest. Quid
 enim est Lex? Euangelium prænuncia-
 tum. Quid Euangelium? Lex completa.

QVÆSTIO CII.

Si rerum opifex, in corporis nostri o-
 pificio nihil fecit quod vel superesset
 vel deesset: cur perinde atque superes-
 set, præputij partem Iudæi resecuerunt?
 Quæ verò inde est vtilitas, quod non in
 alia corporis parte, sed in genituali mem-
 bro, circumcisionem, qui ante aduentū
 Domini CHRISTI fuere, receperint?
 Quam ob causam etiam, cum illi eam
 tamquam vtilem vsurparint, nos itidem
 eiusmodi chirurgia & sectione non vti-
 mur?

RESPONSIO.

Quandoquidem propter suum ipsius
 & liberæ coniugis senium, de prole ex
 libera suscipienda [Abraam] despera-
 uerat, & promissionem ex ea prolifican-
 di à Deo [recepit.] & quia Deo fidē
 habuerat, se aliena à generando ætate,
 ex decrepita & sterili muliere filii sibi
 geniti patrem fore: [eam ob causam il-
 li] eiusmodi signaculum fidei dedit, cir-
 cumcisionem præputii mēbri eius: quod
 iam propter senium ad liberos pro-
 creandos nulli esset vsui, propter fidem
 autem ad gignendum vtile redditum
 esset. Circumcisionem verò istam, trās-
 misit ad genus vniuersum quod ex eo
 productum est, qui præter spem pater
 esset factus: eaque ad indelebilem con-
 stat memoriam, cum fidei Abraæ, tum
 potentia Dei, viuificantis mortuos, &
 vocantis ea quæ nō sunt, tamquam sint.

QQ

νε coccinum, tamquam niuem dealbabo: & illud, Nolo mortem peccatoris, sed potius ut convertatur & vivat: responsa sunt diuinæ gratiæ, peccatores vocantis ad indulgentiam & beneficium Legis; qui per pœnitentiam commissorum antea delictorum veniam consequuntur. Itaque bona est venia, & diuinæ gratiæ donum. Et est illa neque secundum legem, neque aduersus legem: sed supra legem, & pro lege. Supra legem quidem, quoniã gratia: pro lege autem, quia per pœnitentiam peccatores adducit ad indulgentiam & beneficium Legis, sicut & Dauidem.

QVÆSTIO CV.

Si hominibus cunctis, propter naturæ infirmitatem, precessionis auxilium est necessarium: ea vero non adest Dominus CHRISTO, verpote Domino, amplam ad omnia obtinenti potestatem: cur CHRISTVM Apostolis frequentius orantem, ex diuinis discimus litteris?

RESPONSIO.

Quemadmodum Dominus esuriuit & sitiuit, & laborauit, & lacrymauit, & sudauit: quamuis enim nihil horum, propter exuberantem eius potentiam, tolerare potuerit; suapte tamen sponte ista quæ infirmitatis naturæ sunt, pertulit, vt specimen de se imbecillitatis humanæ præberet: ita & orauit eandem ob causam. Nam si, cum voluntate sua imbecillitates naturæ suæ sustinuerit, quidam dicere audent, non esse illum naturæ nostræ: quomodo id non allegarent multo magis cum demonstratione vberiore, si nequaquam preces suas exposuisset apud Deum & Patrē? Et quoniam de Apostolis nulla fuit, an homines essent, ambiguitas; de Seruatore autem futurum erat vt hoc in dubium vocaretur: propterea crebrius eum quã Apostolos & reliquos homines orasse, diuinæ renunciant Scripturæ. Si etenim cum superior infirmitatibus carnis per resurrectionem sit factus, vt pōtifex professionis nostræ, intercedit pro nobis apud Patrem: quomodo non multo magis, cum adhuc fragilitati carnis subiectus esset, valido opus habuit & ve-

ως φοινικιστῶν, ὡς χιόνα λευκῶν. Ἐ δὲ οὐ βέλομα. τὸν θάνατον τῆ ἀμάρτανος ὡς δὲ ὅτι ἐρέσαι καὶ ζῆν αὐτόν. Φωναί εἰσι τῆς θείας χάριτος ἀμάρτανος καλοῦσαι εἰς διπάθησαν τῆ νόμου, ὅτι μετανοίας εὐληφίας τῆ πνευματικῶν πλὴν συνηώμων. ἀγαθὴ μὲν εἶν ἐστὶν ἡ συνήωμη, καὶ τῆς θείας χάριτος δωρεῶν. ὅσα ἐστὶ δὲ ὅσα καὶ τὸν νόμον, ὅσα καὶ τῆ νόμου, ἀλλ' ὑπὲρ τὸν νόμον, καὶ ὑπὲρ τῆ νόμου. ὑπὲρ τὸν νόμον μὲν, ὅτι χάρις ὑπὲρ τῆ νόμου δὲ, ὅτι ἀφ' ἐμετανοίας ἀγὰ τῆς ἀμάρτανος εἰς διπάθησαν τῆ νόμου, κατὰ ὑπὲρ καὶ τὸν Δαβίδ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρε'.

Εἰ πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ἀφ' οὗ ἀδελφές τῆς φύσεως ἀγαθὰ ἢ ἀφ' οὗ τῆς βίχης ὑπὲρ βίχης βοήθεια. ταῦτα δὲ οὐ πρῶτος τῆς δεσποτικῆς Χειρῶν οἷα δεσποτικῆ, καὶ ἀρκούσαν πρὸς πᾶντα κεκτημένῳ πλὴν διώταμιν, ἀφ' οὗ τῆς ἀποστόλων συχρότερον ὑπὲρ τῆς γραφῆς τὸν Χειρῶν μὲν ἀνομοῦ πρὸς βουχόμην;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡστερ πεινάσας ὁ κύριος, καὶ διψήσας, καὶ καρπιάσας, δακρύσας τὴ καὶ ιδρώσας, καὶ πινόμενος ὅτι πεινῶσας διωάμενος μὲν τῶν ὑπομῶν, ἀφ' οὗ δὲ οὗ πρῶτον γώρισμα τῆς ἀνθρώπινης αὐτῆς φύσεως, ἐκείνῳ ἰπέμεινε τὰ τῆς φύσεως ἀδελφῆ, οὕτως καὶ οὗ βίχης ἀφ' οὗ πλὴν αὐτῆς ἀγίαν. Εἰ γὰρ ἐκείνῳ ὑπομεμνησκότος αὐτῆς τὰ ἀδελφῆματῶ τῆς ἐαυτῆς φύσεως, πολλοὶ πῆνες λέγειν μὲν ὑπὲρ τῆς αὐτῆς τῆς ἡμετέρας φύσεως. πῶς ὅσα ἀνὲρ ἔλεγον αὐτὸ τῆτο μετὰ τῆς πεινῶσας τῆς ἀποδείξεως, εἰ σωθῆσθ αὐτῶ μὲν ἀνομοῦ αὐτὸν βίχης ἀφ' οὗ τῆ Θεῶ καὶ πατρὶ; καὶ ὅτι πρὸς πρὸς τῆς ἀποστόλων ὁ δὲ μία γέννησι ἀμφιβολία εἰ ἀνθρώποι ἴσθμ. πρὸς δὲ τῆ Θεῶ πρὸς ἐμμελλε γίνεσθαι ἀμφιβολία, ἀφ' οὗ τῆτο συχρότερον αὐτῆς τῆς λοιπῆς ἀνθρώποις καὶ οὗ βίχης ἀφ' οὗ κατῆγίλῃσι ἡ θεία γραφή. Εἰ γὰρ τῆ τῆς Θεῶς ἀδελφῆς ἀνώτερος ἀφ' οὗ τῆς ἀναστάσεως γνόμενος, ὡς ἀρχιερέως τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, ἐν τῆς χεῖρὶ τῆ Θεῶ ὑπὲρ ἡμῶν, πῶς ὅχι μᾶλλον ἐπὶ ὑποκειμένῳ αὐτῶ τῆ ἀδελφῆ τῆς Θεῶς, εἰδῆτο μετὰ τῆς χεῖρὶς ἔ

ἰχυροῦς καὶ δακρυῶν μὲν ὡν πλεὺ δέησιν προσέ-
φερε τὰ δῶνα μὲν ῥύσαι αὐτὸν ἐκ θα-
νάτου;

A hementi clamore & lacrymis, cum qui-
bus preces obtulit ei, qui ipsum à morte
potuit seruare?

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρε'.

QVÆSTIO CVI.

Εἰ πρῶτων τῶν ἀνθρώπων μίαν ἔχει ἡ ἄρξ,
καὶ μία ἡ ψυχὴ οὐσία, πῶς ὁ μὲν, ἄρξ, ὁ
δὲ, πῶς πλεὺ νόησιν ὅστι οὐτερος; ἀλλ' εἰ μὲν
ἡ ψυχὴ τῆς ποιότητος ἐστὶ ἀφ' ἑαυτῆς αἴτια, ἀ-
νάγκη τῶν ψυχῶν ὑπονοεῖν πλεὺ οὐσίας ἀφ'-
ἑαυτῆς καὶ πλεὺ ἀφ' ἑαυτῆς τῆς νοήσεως. εἰ
ἢ ἡ ἄρξ, ὁ αὐτὸς καὶ πῶς αὐτῆς λόγος ἀρμύ-
σθεν· εἰ ἢ ἐκ πινός χυμοῦ, οἷον ξυροῦ ἢ ὑγροῦ,
ἢ θερμοῦ ἢ ψυχροῦ πλεονασμῶ ἢ ἐλλείψεως,
τῶ θατέρου ὁ ἕτερον ἑπικρατέσθην γὰρ, οἷον
ἀφροσύνη ἢ φροσύνη, πόθεν, ἢ ὅπως γέγονε πρὸς
τοιαύτης ποιότητος ἢ ἑπικρατεία, ἢ πῶς
σκιδαίσασα ὁ ἔνοιω ἢ ἄνοω ἐν ἡμῖν πλεονά-
ζειν;

Si hominum cunctorum vnam caro,
& vnam anima haber essentiam; quo-
modo hic quidem tardi, ille autem acu-
ti est ingenii? Quod si animus eiusmodi
differentiæ causa sit, necesse fuerit exi-
stimare, variam esse animorum essen-
tiam, pro ingeniorum varietate: sin ca-
ro, eadem in eam quadraverit ratio.
B Atenim si ex chymo (seu decocto suc-
co) quopiam, veluti arido aut liquido,
vel calido aut frigido exuberante vel
deficiente, alterum altero est potentius,
sicut insipientia aut prudentia: vnde-
nam, & quomodo, eiusmodi quoddam
inualuit discrimen; quod in nobis effi-
cit vt ingenii exuberet vel acumen vel
hebetudo?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Τῆς τῶ νοῦν ὁξύτητος ἢ νοῦν ἁπλότητος αἴτια
ἀποδεδωκασί τινες, τῶν τε στοιχείων ἔξ ὧν συγ-
κρίται τὰ ἡμέτερα σώματα, πλεὺ ὑπεραίμα ἐ-
πλεὺ διακροσία, καὶ τῶν ὀργανικῶν μερίων πλεὺ
συμμετεία, καὶ δοκροσίαν ὀρθῶς ἀποδεδωκέ-
ται τοῦτων ἄς αἴτιας. εἰσὶ γὰρ τινες ἐν μὲν γε-
νεότητι γρηθηκί τε καὶ ἑπιδεκτικί ὅξως νοη-
μάτων τυχερότεροι· ἐν δὲ τῶ γήρα, εἰς ὁ
ἐπιπλέον μεταβολοίμοι, γίνονται πῶς ὁ νοῦν
ἄρξ. ἐστὶ δὲ τούτοις σημεῖον, τῶ πλεὺ ὑπερα-
ίμα τε καὶ διακροσίαν εἶ) αἴτια τῆς ποιότη-
τος μετοχῆς. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λίαν μεγα-
λοκέφαλοι, λεγόμενοι βαρυκέφαλοι, ἀφ' ὁ
μὴ σῶζον σύμμετρον ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀγ-
λα μέρη τῶ σώματος δι' ὑπερβολῶν μικρό-
τητος ἢ μεγαλοῦ, ἐ ἀλλοῖ ἀνεπιτήδεοί εἰσι τῶ
διώματ' εἶ) γρηθηκί τε καὶ ἑπιδεκτικί νοη-
μῶν. γίνονται δὲ καὶ ἄλλοι πρὸς πλεὺ κατὰ λη-
ψιν τῶ τῆ φύσιν σπουδωτάτων πρῶματων,
ὅξως τε καὶ ἑπιπλέον ἐ ἀπὸ τῆς γείας χρείτος,
ὡς ὁ, ὁ κύριος ἔδωκε τῶ Σολομῶντι πλάτος
καρδίας ὡς πλεὺ ἀμμου πλεὺ πῶς ὁ χεῖλος
τῆς θαλάσσης. καὶ ὡς τῶ, οἷς δέδοται μὲν ἀφ'
πνεύματος λόγος ἑφίας, ἀλλοῖς δὲ λόγος γω-
σεως.

Ingenii acuminis vel tarditatis cau-
sam quidam conferunt in elementorū,
ex quibus corpora nostra constant, tem-
periem & intemperiem, & aptam in-
strumentalium partium compositionē:
recteque illi horum causam retulisse vi-
dentur. Et sunt nonnulli, qui in iuven-
tute quidem ad inueniendum atque in-
telligendum acres, disciplinarūque
capaces; in senecta vero, in contrarium
mutati, hebeti sunt ingenio. Quod in-
dicio est, participationis & inæqualita-
tis eiuscemodi temperiem & intempe-
riem, causam esse. Consimiliter vero,
qui nimium graui sunt capite, & grandic-
ipites vocantur, propterea quod aptam
conuenientemque aliis corporis parti-
bus, propter paruitatem aut magnitu-
dinem præcellentem, proportionem
non seruant: minus quoque ipsi appo-
siti sunt ad acute cogitandum, & men-
tis sensa percipiendum. Porro alii etiam,
ad rerum quæ natura consistunt cogni-
tionem, prompti & acuti per diuinam
sunt gratiam: iuxta illud; *Concessit Do-
minus Salomoni latitudinem cordis; quasi arenā
quæ est ad labrum (seu litus) maris: & illud;
Quibusdam datur per Spiritum, sermo sapientiæ;
aliis autem sermo scientiæ.*

QQ iij

QVAESTIO CVII.

Si ab infidelibus, fallaciae & seductionis gratia, reperta sunt carmina: eis vero qui in Lege fuere, inducta sunt, propter mentis insipientiam: nos, qui gratiae perfectas, ab eis autem qui dicti sunt modis alienas accepimus disciplinas; quare in Ecclesiis, cantilenis, eorum qui in Lege fuere insipientium more, utimur?

RESPONSIO.

Simpliciter canere insipientibus non conuenit; sed instrumētis inanimatis, & crotatis cū saltatione canere. Quocirca in Ecclesiis, non usus carminum per eius generis instrumēta, & alia insipientibus congruentia, receptus est, sed simplex cantio in eis manet. Excitat haec enim cum voluptate quadam animum, ad flagrans eius quod carmine celebratur desiderium: affectiones & concupiscentias carnis sedat: cogitationes malas inimicorum, quos cernere non est, suggestionem oborientes amolitur: mentem ad fructificationem diuinorum bonorum rigat: pietatis decertatores generosos & fortes per constantiam in rebus aduersis efficit: omnium rerum, quae in vita tristes & luctuosae accidunt, piis affert medicinā. *Gladium Spiritus* hoc Paulus appellat in armamentario; ubi contra inuisibiles aduersarios, milites verae pietatis suis instruit armis. Verbum namque Dei est, & id quod animi cogitatione, quod carminis praeludio, quod carmine ipso celebratur: ac daemones fugat depellitque. [Et in rebus denique omnibus] quae piis eueniunt, animus verae pietatis virtutibus, per carmina ecclesiastica perficitur.

QVAESTIO CVIII.

Si ignorantia quae praeter voluntatem prouenit, veniam secum affert, sicuti nos Scriptura docet: quomodo qui olim exstiterunt Iudaei, & CHRISTVM per ignorantiam supplicio crucis affecti, plurimis & intolerandis expetiti atque affecti sunt calamitatibus? quemadmodum in libris de captiuitate eorum docet Iosephus. Qui vero nunc in rebus humanis sunt CHRISTO suo immorigeri, patria quidem illi sua eiectione, & in terram omnem dissipati, gentibus

A

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρζ'.

Εἰ ὑπὸ τῆς ἀπίστεως πρὸς ἀπάτην διέρεθται ἄσματα, τοῖς δὲ ἐν νόμῳ εἰσηγηθῆναι διὰ φρενῶν νηπιότητα, οἱ τῆς χάριτος τέλειαι καὶ τῆς ῥηθέντων ἔργων ἀλλότεια πρὸς ἐπιληφότες μαθήματα, διὰ τὴν ἐν ταῖς ἐκκλησιαῖς καὶ τοῖς ἐν τῷ νόμῳ νηπιότοις τοῖς ἄσμασι κεχρημέναι;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐδ' ἄσασιν ἀπλῶς ἔστι τοῖς νηπιότοις ἀρμόδιον, ἀλλὰ δὲ καὶ τῆς ἀψύχων ὀργάνων ἄσασιν, καὶ τῆς ὀρχήσεως καὶ κροτάλων· διὸ ἐν ταῖς ἐκκλησιαῖς παραίρεται ἐκ τῆς ἀσμάτων ἢ χρησῆσιν τῶν τοιαύτων ὀργάνων, ἕ τῆς ἄλλων τῶν νηπιότων ὄντων ἀρμόδιων, καὶ ὑπολείπειται δὲ ἄσασιν ἀπλῶς. ἡδυνή γὰρ πῶς ψυχῶν πρὸς ζέοντα πόθον τῶ ἐν τοῖς ἄσμασιν ἡδονήμον· κομιζέσθαι τὰ ἐκ τῆς ἁγίας ἐπιρροιαίμα παρὰ τοῖς ὑπὸ τῆς ἀσεβείας ἐχθροῦ ἐμβροχολομοῦσι καὶ λογισμοῖς ποιητοῖς ἀπαθεῖται· ἀρμόδιον τῆς ψυχῆς πρὸς καρποφορίαν τῶν ἀγαθῶν· ἡμῶν πρὸς τὴν ἐν τοῖς ἀσμοῖς καρτερίαν πρὸς ἀγωνιστὰς ἐργάζεται τὴν δύσεβείας· πρῶτον τῆς ἐν τοῖς βιωτικαῖς λυπηρῶν ἰαματικῶν γίνεσθαι τοῖς δύσεβείσι. μάχασθαι τῶ πνύματος τῶ τοῦ Παύλου ὀνομαζέσθαι, ἐν ᾧ καὶ τῆς ἀσεβείας πολεμῶν ὀπλίσις καὶ ὀπλίτας τῆς δύσεβείας, ῥήμα γὰρ ἔστι Θεοῦ δὲ ἐν θυμουμένον καὶ ἀδούμον, καὶ ἀνακρουόμενον· δακρῶν γίνεται ἀπελαπτικῶν, τελειωτικῶν τῆς ψυχῆς ἐν ταῖς καὶ δύσεβείας ἀρεταῖς, διὰ τῶν ἀσμάτων τῶ ἐκκλησιαστικῶν τῆς δύσεβείας πρὸς γνώμα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρη'.

Εἰ συνώμιον ἢ ἀκούσιος ἐφέλικται ἀγνοία, κατὰ τὴν γραφῆς διδασκόμεθα, πῶς οἱ μὴ πάλαι Ἰουδαῖοι τὸν Χριστὸν ἐξ ἀγνοίας συνώμιοντες, πλείστον καὶ αὐτοῖσιν διὰ τὴν ἐπιρροίαν, ὡς ἐν τοῖς ἀσμοῖς τὴν ἀλώσεως λόγους μῦθον τῶ Ἰωσήπος· οἱ δὲ καὶ τῶ Χριστῶ ἀπειθοῦντες αὐτῶν, τῆς μὴ οἰκείας πατείδος ἀπειθῶντες, εἰς πᾶσαν πῶ γὰρ ἐλκμήθησθαι,

ποις δὲ ἐθνεσιν εἰς δουλείαν ἐξεδόθησαν ἀπίμων, ὡς τὰ περὶ τὸ πρῶτον βραβύ περὶ φανέρωσιν; πλὴν δὲ ἐν ἑκατέρῃσι αὐτῶν σιωπῆσιν ἀγνοίαν, ποτὲ μὲν ὁ κύριος, πᾶτερ, λέγων, ἀφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴγνωσι τί ποιῶσι. ποτὲ δὲ ὁ ἀπόστολος, φάσκων, εἰ γὰρ ἐγνωσθῆναι, ὅτι ἀπὸ τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσαύρωσθαι. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς παλαιᾶς Ἰουδαίων· περὶ δὲ τῆς νῦν, μάρτυρας, φησὶν, αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅτε ἡ ἀκρίσιος ἀγνοία τοῖς ἀγνοοῦσι νομιμῶν γνώσεσι, τότε ἡ ἀπόδοσις τῆς κατ' ἀγνοίαν περὶ τὸν ἀποστόλου περὶ τὸν δεικνῶσι κατ' ἀλήθειαν ἔσθαι γνώσει, ἢ κατ' ἐπίγνωσιν καὶ ἀγνοίαν. ἀλλ' αἰτίας δὲ τῆς νομιμῶν γνώσεως ἀπὸ τῆς ἀποδόσεως, ἀγνοίας ὑπερῆχουσι τῆς περὶ τὸν ἀποστόλου, ἀπὸ ἐμμενῆ τῆς αὐτῆς ἀγνοίας ὁ ἀγνοήσας, ὁ δὲ ἐμμενῆ ἐφέλκεται συγχνώμην, ἀλλὰ ἡμελείαν ἀποδοτέον. ἀλλ' ὅτι μὲν οὕτως ἐσαύρωσθαι οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστὸν ὡς γνώσκοντες αὐτὸν ἀπίθοντες. φων ἔχοντες τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἀγαθότητι αὐτῶν, πᾶσι που δῆλον. ὅτι καὶ γὰρ αὐτὸν ἐσαύρωσθαι εἰ ἦσαν γνώσκοντες, ὅτι μὲν τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐξῆλθε ἐκ τῆς νεκρῶν. ἐξῆλθε δὲ ἐκ τῆς νεκρῶν κατὰ τὸν Θεὸν, ἐδέξετο πλὴν νομιμῶν κατὰ τὸν Χριστὸν γνώσει τῆς Ἰουδαίων, κατ' ἀλήθειαν ἀγνοίαν οὐσθαι. ὅτι οὐ μὲν οὐκ αἰσθῆται τὸν κύριον ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀλλ' αἰσθῆται μὴτε τὸν Θεὸν σύμφητον γεγονότα τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῷ θανάτῳ τῆς Χριστοῦ, μὴτε τὸν Χριστὸν ἀνεστῆτως μὲν ἐν τῷ θανάτῳ κατὰ πλὴν περὶ τὸν ἀποστόλου τῆς αὐτῶν σαυρωσθῆσαν, ἐπὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῇ ἀπειθείᾳ μὲν, ἀπὸ τῆς οὐκ ἦσαν συγχνώμης ἀξιοί. ὅ γὰρ ἐξαργυρίσαν αὐτῶν πλὴν ἀνάστασιν, καὶ κλοπὴν ταῦτα νομίζον, καὶ καλύψαν τοῖς ἀποστόλοις ὅτι ταῦτ' ὄνοματι αὐτῶν μὴ ἐκτελεῖν ταῦτα ἔργα ἐν τῇ διωξίμῃ τῆς ἀγίου πνεύματος γνώσεσιν, ὅτι ἐστὶν ἀκρισίος ἀγνοίας συγχνώμην ἐφέλκεται, ἀλλ' ἐγνωσμένης ἐκείνου θεομαχίας πᾶσι ἐφέλκεται. εἰ μὲν γὰρ ταῦτα τῆς ἐλπίδι ἐσαύρωσθαι τὸν Χριστὸν οἱ Ἰουδαῖοι, τῶ μὴ κατὰ τὴν πλὴν διδα-

A autem in seruitutem foedam traditi sunt quemadmodum res ipsa, quauis columna, cui res acta sit insculpta, dilucidius declarat. Vtrorumque vero ignorantia astruit, quandoque ipse Dominus, Pater dicens; remitte illis, quia nesciunt quid faciant; quandoque autem Apostolus, cum inquit; Nam si cognouissent, haudquaquam Dominum gloriae crucifixissent. Atque hæc quidem de vetustioribus, de præsentibus vero Iudæis: Testimonium, inquit, illis perhibeo, quod studium Dei habent, sed non secundum scientiam.

RESPONSIO.

B Quando præter voluntatem proueniens ignorantio, ab ignorantibus reputatur pro notione: tunc euentus interpositus rei per ignorantiam geste, aut veram fuisse, aut erroneam imprudentemque notionem declarat. Cum autem quæ notio habita est, per euentum ignorantio fuisse demonstrata sit: si ignorans in ignoratione perseveret, nullam secum affert veniam, sed pœnam, quam effugere nequeas. Sed enim Iudæos CHRISTVM crucifixisse, perinde atque ipsum cognouissent Dei esse aduersarium, & eius rei [suffragatorem] habuerint in cede sua Deum, cuius liquet. C Non enim illum crucifixissent, si nouissent, Deum ipsum post mortem suam ex mortuis resuscitaturum fuisse. Resuscitatus vero ex mortuis à Deo CHRISTVS, illam quæ contra eum habita erat notio, reuera ignorantiam fuisse ostendit. Quandoquidem igitur post resurrectionem Domini à mortuis, & post probationem siue ostensionem, neque Deum suffragatorē Iudæis fuisse in morte CHRISTI, neque CHRISTVM, citra resurrectionem in morte mansisse, secundum eorum spem qui illum crucifixerat; Iudæi ipsi adhuc in incredulitate & inobedientia perseverarunt: ob hanc ipsam causam venia fuere indigni. Quod enim argentum dederunt ut resurrectio eius premeretur, & pro furto in vulgus spargeretur; atque Apostolos prohibuerunt, in nomine ipsius diuina perficere, quæ vi & efficacia Spiritus sancti edebantur opera: non est præter voluntatem obuenientis, & veniam secū ferentis ignorantis; sed destinata & voluntaria, suppliciumque secū trahentis aduersus Deū rebellionis. Nam si ea spe Iudæi CHRISTVM crucifixerunt, ut ne doctrina

eius inualesceret, & Iudaismus ne abrogaretur: quomodo quum utriusque spei euentu deciderint, quæ præter voluntatem obuenit aduersus CHRISTVM ignorantiam ipsorum, ea res non coarguit & refellit? Porro illud: *Tu pater, remitte illis; nesciunt enim quid faciant*: in hanc est dictum sententiam: Quum agnouerint quod me per ignorantiam crucifixerunt, & peccati commissi gratiam & absolutionem petierint, præsta hanc eis. Non enim datur noxæ remissio ei qui peccatum suum non pro peccato, sed pro iusticia habet. Et illud quod à Paulo dictum est; *Testimonium illis perhibeo, studium eos habere Dei, sed non secundum scientiam* parentis modo est prolatum, dicto illi consentaneo: *Infirmis factus infirmus; ut (iuxta ea verba) curaret infirmos.*

QVÆSTIO CIX.

Si resurrectionis donum se omnibus defunctis Deus daturum esse recepit: & omnes è sepulcris resurgentes, apud Iudicem suum comparituri sunt: quomodo illud ad rem conferetur, quod Dominus dicitur Iudex viuorum & mortuorum? Quomodo autem mortui iudicari poterunt, quorum corpora in monumentis sunt proiecta, animæ vero per diuortium à corporibus segregatæ?

RESPONSIO.

Non omnes, inquit, dormient. Iudicabis ergo viuos quidem ille, qui tunc viuunt; mortuos autem, qui resurgent è mortuis. Veniet, ait, hora, & nunc est, quando omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & prodibunt qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in resurrectionem condemnationis. Oportebat itaque fide & approbatione in hoc verbo rem quæ fieri potest, intueri, & per dubitationem non proferre ratione carentem quæstionem.

QVÆSTIO CX.

Si Dominus patrem aut matrem, aut liberos & quæ sequuntur, relinquuntibus centuplum retribuere pollicitus est: num & uxores centum illi recepturi sūt? Quomodo vero, cum permulti eis quæ dicta sunt, propter præceptum relictis, in mendicitate, & orbitate, & solitu-

Α σκαλίαν αὐτῶν, καὶ τῆ μὴ λυθῆναι τὸν Ἰσδαὶ σμόν, πῶς οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρων ἀποτυχία λυπητή τῆς Ἰσδαίων καὶ Χερσοῦ ἀχρεοῦς ἀγνοίας; ὁ δὲ, σὺ πάτερ ἀφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδας τί ποιούσι, καὶ τῶ τῶ εἰρηται πῶ ἐνοιαί, ὅτι γινόντες ὅτι καὶ ἀγνοιαὶ με ἐσαύρωσεν, καὶ αἰτῆσι λυθῆν τῶν πλημμελειῶν αὐτῶν, ὡς ἀχρεοῖς αὐτοῖς. οὐ γὰρ δίδεται ἀφες τῶ νομίζοντι πῶ εἰαὶ ἀμάρτιας μὴ εἶ) ἀμάρτιας, ἀλλὰ δικαιοσύνη. καὶ ὁ εἰρημῶν τῶ Γαύλω, ὁ μάρτυρῶ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. πεφεισμένως εἰρηται τῆ τῆ λῶρου συγκαταβάσῃ· ἀδελφεῖς τίς ἀδελφεῖς γινόμενος, ἵνα καὶ ὁ εἰρημῶν σώσῃ τίς ἀδελφεῖς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΘ'.

Εἰ ὁ τῆς ἀνάστασις δῶρον πᾶσι τοῖς θανούσιν ὁ Θεὸς δίδοναι ὑπέσχετο, καὶ πῶντες ἐκ τῶν τάφων ἀναστάντες τῶ κριτῆ παρῆσασθαι μέλλοισι, πῶς πληρωθῆσεται ὁ, κριτῆ νεκροῖς καὶ ζῶντας τὸν κύριον; πῶς δὲ νεκροὶ κριθῆναι δυνήσονται, ἂν τὰ μὲν σώματα ἐν μνήμασιν ἔρριπται, αἱ δὲ ψυχῆ, τῶ θανάτων χειροσμένα εἶσιν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐ πῶντες, φησὶ, κριμθισόμεθα. κριθῆν οἶω ζῶντας μὲν, τίς τότε ζῶντας· νεκροῖς δὲ, τίς αἰσθηθῆναι ἐκ τῶν νεκρῶν. ἔρχεται, φησὶν, ἄρα, καὶ νῦν ἔστιν, ὅτε πῶντες οἱ ἐν τοῖς μνήμασιν ἀκούσονται τῆς φωνῆς τῆ ὑοῦ τῆ θεοῦ, ὅτε ἔρχονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαύλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. ἐχθῆν οἶω καὶ ὁ πῶν τῆ λῶρου θεωρῆν ὁ δυνάτων τῆ πρῶταματος, καὶ μὴ ἀπορῆν πῶ ἀλογῆν ἀποείαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙ.

Εἰ τοῖς κατὰ λιμπῶσοι πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνα, καὶ τὰ ἔξῃς, ἐκατοῖταπλασίονα ἐπιπλάγατο δίδοναι ὁ κύριος, ἄρα καὶ γυναῖκας ἐκατὸν οἱ τοιοῦτοι ἀπὸ πλῆθους; πῶς δὲ, πολλῶν τὰ εἰρημῶνα ἀφ' αὐτῶ ἐστολιῶ κατὰ λιπόντων, ἐν πτωχείᾳ καὶ μονότητι καὶ ἐρη-

μία τελευτησάντων, οὐ δέψωται ἢ τοιαύτη A dine vitam finierint: non frustra fuit & ὑπόσχεσις; falsa eiusmodi promissio?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Ὡσπερ πατέρας ἢ μητέρας, καὶ ἀδελφοὺς
 ἔ ἀδελφὰς λέγει, τοὺς κατ' οἰκειωτικὴν ἀφ' ἑ-
 σιν παροσλαμβανόμενοι τὸν Χριστὸν, καὶ ἀλεί-
 ψαντες πατέρας τε ἢ μητέρας, ἀδελφοὺς τε ἔ
 ἀδελφὰς· οὕτως ἢ γυναικὰ λέγει πλὴν ἐν κα-
 ρῷ τῆς ἀφ' ἑ Χριστὸν ἐγκαταλείψας παροσου-
 μενῶν τε καὶ ἀλείψαντες πλὴν φύσιν γυναικῶν.
 ἢ δὲ ἐκκλησία τῶ δεσποῦ Χριστοῦ, ἢ ἕξ ἀφ' ἑ B
 χῆς τῶ Χριστιανικοῦ κηρύγματος ὑπὸ τῆ αὐτῆ
 ἀντικειμένων Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων δωκα-
 ρῆν καὶ ἀρπαζομένη πολυχρονίως, πόθεν ἐν
 τε τοῖς πνευματικοῖς ἢ ἐν τοῖς ἀφ' ἑσέποις το-
 σαύτῳ ἢ ὁράδῳ ἐπίδοσιν ἐδέξατο, μὴ τῆς
 θείας τε ἔ ζωῆς τῶ ἁγίου Φωτῆος τῆς καὶ
 πολυπλασιασμοῦ ὑποσχεμένης, ἢ πλὴν αὐτῆ
 ἔνεργησάσης ἐν αὐτῇ; πόθεν δὲ πλούσιοι
 ἀνδρες τε καὶ γυναικες τὰς ἑαυτῶν ὑπερξέεις
 ἐπιφερόμενοι, ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῖς ἐκφῶσε ἀνα-
 χωρητὰς ἐζήτησαν, καὶ τούτων τὰ ὑπερήματα C
 ἐπλήρωσαν, κατὰ ἐγνωμένον ἐκ τῆς ἰσορίας τῆ
 ἀγίων ἀρχαῶν ἀνδρῶν, μηδὲ τῶ δεσποῦ
 Χριστοῦ δι' αὐτῶν πλὴν ἰδίῳ ὑπόσχεσιν ἀγα-
 γάντος εἰς πέρας;

Quemadmodum patres & matres, &
 fratres & sorores eos dicit qui affectione
 familiaris consuetudinis CHRISTVM
 receperunt, & patrem atque matrem,
 fratres & sorores reliquerunt: sic & vxor-
 em eam vocat, quæ tempore derelictio-
 nis propter CHRISTVM, curam gerit
 dereliquentis naturâ vxorem. Enim-
 vero vnde Ecclesia Domini CHRISTI
 quæ ab initio Christianæ prædicationis,
 longo tempore ab aduersariis, Græcis
 simul & Iudæis est oppugnata & direpta,
 & in spiritualibus, & in humanis rebus,
 hominibusque adeo ipsis tantum cepit,
 quantum videmus incrementi, si diui-
 num & viuudum Saluatoris, quod mul-
 tiplicatam promissit remunerationem,
 verbum, vim & efficaciam suam in ea
 non exhibuit? Vnde autem locupletes
 viri & fœminæ, facultates suas confe-
 rentes, in desertis locis anachoretas &
 monachos quæsiuerunt, atque penu-
 riam eorum suppleuerunt; sicut id ex
 priscorum sanctorum virorum historiis
 intelleximus: si non Dominus ipse
 CHRISTVS, promissionem suam ad
 exitum suum perduxit?

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρια'.

QVÆSTIO CXI.

Εἰ πρὸς σύστασιν τῆς τῆς ἁγίων ἀνα-
 στάσεως ὡς κηρίον ἢ καὶ τὰ σπέρματα ὑπο-
 δείγματι ὁ ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους
 ἐπέστολο, πῶς οἱ τε μύρονοι ἢ κηρίοι ἀ-
 ναστήσονται, τῆς σπέρματων μετὰ τομῆν ἢ D
 κηρίων οὐ βλασανόντων, ἀλλὰ εἰς τὸ πρῶτον
 λές φησὶ μύρων;

Si ad asserendam corporum resurre-
 ctionem, velut apposita opportunâque
 feminis comparatione, in epistola ad
 Corinthios vsus est Apostolus: quomo-
 do illi qui frustatim dissecantur, aut qui
 comburuntur, resurgent: quum semina
 post sectionem aut vstionem non ger-
 minent, sed omni ex parte intereant?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

SOLVTIO.

Τῆς φύσεως οὐσης τῆς ἐργαζομένης τὰ ἐκ
 τῆς σπέρματι γινόμενα, ὡς ἐμμέσον λαβού-
 σης τῶ ἀφ' ἑ δημιουργοῦ πλὴν δυνάμει, ἀνά-
 κη ἐπιτιθεῖσα ἐπὶ τὰ σπέρματα πρὸς ποίησιν
 τῆς ἕξ αὐτῶν γηρομένων. ἀφ' ἑ καὶ ἢ τμη-
 θῆ τὰ σπέρματα, ἀχρηστὰ γίνονται τῆ φύσιν
 πρὸς ποίησιν τῆς ἕξ αὐτῶν γηρομένων· ὁ δὲ
 Θεὸς οὐκ ἐμμέσον ἔχει πλὴν δυνάμει· ἀφ' ἑ

Natura ea efficit quæ ex seminibus
 producuntur; vt quæ certam demen-
 samque ad id ab opifice rerum accepe-
 rit facultatem: vt autem semina apta
 sint & idonea, ad ea quæ ex ipsis fiunt,
 producenda, necesse est: quapropter
 si illa vrantur aut conciduntur, inuti-
 lia ad procreandum quæ ex eis fiunt,
 redduntur. Atenim Deus demensam
 non habet facultatem. Quocirca nihil

ἀμφοτέρων, τῆς τε κτ' τὸν χρόνον, καὶ τῆς κτ' τὸν ἔργον ἡσυχίας τῆς ἐρωτησθέντων. διηγοῖ δὲ ἔο δὲ ὁ ἀπόστολος Παῦλος τὸν ἔργον ἐκείνης τῆς κατιστάσεως, ἐν οἷς λέγει, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστὶ βράσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

A gantes de utroque, & tempore scilicet, & modo opinionis conceptæ, relinquētis. Declarat vero & Paulus status illius modum, cum dicit; *Non est regnum Dei, cibus & potus, sed iusticia & pax, & gaudium in Spiritu sancto.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ριγ'.

QVÆSTIO CXIII.

Εἰ τέλειον τότε νοοῦμαι τὸ τέλειον . . . ὅτε πρῶτα κέκτηται τέλεια· τέλειον δὲ ἀκρως, ὅ καὶ ὁποῦν παρὰ τὴν ἡ ἀύξησην μὴ δεχόμενον, πῶς ὁ Θεὸς μὲν παρὰ τὴν κτίσεως, ὑπερὶ δὲ πᾶσι κτίσιν ποιησάμενος, οὕτω Θεὸς ὁ δημιουργὸς ὀνομάσκει τε καὶ παρὰ τὸ γὰρ παρὰ τὴν εἰσαλαβε, καὶ ἔκ τῆς Θεὸς εἰς τὸ καὶ δημιουργὸς εἶ) πᾶσι ἀύξησην τε καὶ πᾶσι ἡύξησην δέδεκται;

B Si perfectum esse tum demum intelligimus id quod perfectum est, cum uniuersa habeat quæ ad perfectionem faciunt: perfectum autem id summè est, quod re nulla prorsus accessionem vel auctum recipit: quomodo Deus, qui ante creationem fuerit, & postea creationem perfecterit, ita Opificis & nomen & rem ipsam recepit? atque ex eo quod Deus fuit, in id ut Opifex esset, auctum & generationem in se admittit?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Ἄλλο τὸ αὐτὸ εἶ), καὶ ἄλλο τὸ ἄλλου εἶ). ἀγνοῦν μὲν τὸ αὐτὸ εἶ)· σχετικὴν δὲ τὸ ἄλλου εἶ). ὅτι οὗν τὸ τέλειον τῆς Θεοῦ ἐν τῷ αὐτῷ εἶ), ὅτι τῆς οὐκ αὐξήσῃ αὐτὸν τὸ ἄλλο εἶ). καὶ κατὰ τὸν τὸ ἀρχὴν εἶ) ἀειθερῶς, ὅθεν σιωπηλῶς τὰ ἐν παρὰ τὴν αὐτῶν τελειότητα (καὶ γὰρ μὴ ὄντος αὐτῶν ἀρχῆς ἀειθερῶς, τέλειον ἔσται καὶ γεννημένου αὐτῶν ἀρχῆς ἀειθερῶς, οὐκ ἡύξηση) οὕτως ἔο ὁ Θεὸς παρὰ τῆς κτίσεως ἔσται τέλειος, καὶ μετὰ πᾶσι κτίσιν οὐκ ἡύξηση. ὅθεν οὗν τῆς ἀρχῆς τῆς κτίσεως αὐξήσῃ Θεόν· σὺ γὰρ, φησὶν, ὁ αὐτὸς εἶ). ἀλλὰ πᾶσι ἡύξηση ἔσται παρὰ τὴν κτίσιν πολυῶς. σφόδρα, φησὶν, ἡσυχίας τῆς ἡσυχίας τῶν Θεοῦ. καὶ γὰρ ὡς πατὴρ, καὶ δεσπότης, καὶ κριτής, καὶ ποιμὴν, καὶ τὰ τούτοις ὀνομαζόμενα. ἔο κατὰ τὸν ὁ Θεὸς μὴ ποιήσας πλείονας κόσμους . . . καὶ διδάσκει ποιεῖν, οὐκ ἀτελής ἐκ τούτου εἰδείσθαι ἢ αὐτῶν τελειότης εἰς τὸ ἡσυχίας . . . ὄν. εἰ δὲ μὴ ποιήσας πλείονας κόσμους ὁ Θεὸς οὐκ ἐμειώθη, οὐδ' ἄρα ποιήσας ἕνα κόσμον ἡύξηση.

C Aliud est, Idem ipsum esse; & aliud, Alterius esse. Et Idem esse, habitum non admittit: Alterius autem esse, habitum admittit. Porro cum perfectio Dei in eo sit, quod Idem ipsum est: propterea non auget eum id quod alterius est. Et quæ admodum unitati id nihil confert ad perfectionem eius, quod principium sit numeri: (nam etiam si numeri principium non esset, perfecta tamen esset: & cum principium eius facta sit, non aucta tamen est) sic Deus quoque ante creationem perfectus erat, & post creationem auctus non est. Non igitur quidquam eorum quæ per creationem sunt, Deum adauget: (*Tu enim, inquit, idem es*) sed habitum ipsum quem ad creaturam obtinet, multifariam. *Nimis, inquit, exaltatus es super omnes deos: tamquam Pater scilicet, & Dominus, & Iudex, & Pastor, & quæ sunt his similia.* Et quæ admodum eo quod non plures condidit mundos Deus, [cum id ipsum etiã præstare posset,] imperfecta esse probata non est perfectio eius, qua super [omnes deos exaltatus est: ita neque eo, quod vnum condidit mundum, incrementum aliquod ceperit.] Quod si propterea, quod plures mundos non fecerit Deus, imminutus non est: eo certe quod vnum mundum fecerit, auctus quoque non est.

QVAESTIO CXIII.

Si id quod potentia est [siue quod esse potest,] minus eo quod actu constar, [siue quod est:] quomodo mundi creator, cum ante mundum conditum, potentia conditor fuerit, & non actu, minutionis nomini non subiicitur?

RESPONSIO.

Quarum rerum potentia, actionis naturali quapiam necessitate subsistit, earum rerum potentia minor actione ipsa existit. Cuius autem rei potentia, actionis naturali necessitate non subsistit, sed suapte voluntate & consilio: ea minutionis nomini non subiicitur. Considerasti, inquit, & omnia tibi adsunt.

QVAESTIO CXV.

Si genuum inclinatio in precationibus, magis precatores Deo commendat quam sistentes orient; magisque ea res diuinam permouet commiserationem: quapropter diebus Dominicis, & à Paschæ feriis ad Pentecosten usque, precantes genua non flectunt? Unde autem talis etiam in Ecclesias peruenit consuetudo?

RESPONSIO.

Quia vtriusque nos oportuit iugem obtinere memoriam, & ipsius per peccata lapsus nostri, & gratiæ CHRISTI nostri, per quam à lapsu resurreximus: ea propter genuum per sex dies inclinatio, symbolum & nota est lapsus per peccata nostri. Quod vero die Dominico genua non inflectimus, signum est & designatio resurrectionis: per quam gratia CHRISTI, & à peccatis, & à mortificata in eis morte liberati sumus. A temporibus autem Apostolorum, consuetudo talis accepit initium: prout ait beatus Irenæus, martyr & episcopus Lugdunensis, in libro de Paschate. ubi quoque mentionem fecit Pentecostes; in qua genua non inflectimus: quoniam pari est cum die Dominico potestate, iuxta eam quæ de illa est dicta causam.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ριδ'.

Εἰ δ' ἐν τῇ δυνάμει τῆς ἐνέργειας κατέστηκεν ἑλαττον, πῶς ὁ τῆς κόσμου ποιητῆς παρ' τῆς τῆς κόσμου ποιήσεως, ποιητῆς ὡν δυνάμει, καὶ ὅτι ἐν ἐνέργεια, τῶς τῆς ἐλαττώσεως οὐχ ὑποπίπτει ὀνόματι;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡν ἡ δυνάμις τῆς ἐνεργείας Φιλικῆ πρὸς ἀνάγκη ὑφέστηκεν, ἴστων ἡ δυνάμις ἐλαττων τῆς ἐνεργείας κατέστηκεν. οὐ δὲ ἡ δυνάμις τῆς ἐνεργείας ἢ Φιλικῆ ἀνάγκη, ἀλλὰ ἰδια βελῆ ὑφέστηκεν, ὅτι ἀνυπόβλητος τῶς τῆς ἐλαττώσεως ὀνόματι. διενόηθης, Φησὶ, καὶ πῶς τὰς ἰσότητων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ριε.

Εἰ δ' κλίνην δ' γένυ ἐν ταῖς προσευχαῖς τῆς ἐσώσας ἄχραται μάλλον θεῶ ποῖς δι' ἰσότητος παρρησίου, ἢ πλῆρον ἐφέλκεται πρὸς θεῶν συμπάθειαν, ἀφ' ἧς ἐν ταῖς κυριακαῖς ἡμέραις, καὶ ἀπὸ τῆς πάσης, ἕως τῆς πεντηκοστῆς, γένυ δ' κλίνουσιν οἱ δι' ἰσότητος; πόθεν δὲ καὶ ἡ τριακοντα ἑνὲς ταῖς ἐκκλησιαῖς εἰσῆλθε σιωπήθης;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐπειδὴ ἀμφοτέρων ἔχει ἡμεῖς αἰεὶ μνησθαι, καὶ τῆς ἐν ταῖς ἀμνήταις πτώσεως ἡμῶν, ἢ τῆς χάριτος τῆς Χριστοῦ ἡμῶν, δι' ἧς ἐκ τῆς πτώσεως ἀνέστημεν, ἀφ' ἧς τὸ ἢ ἐν ταῖς ἑξ ἡμέραις ἡμῶν γυνυκλισία σύμβολόν ἐστι τῆς ἐν ταῖς ἀμνήταις πτώσεως ἡμῶν. ὁ δὲ ἐν τῇ κυριακῇ μὴ κλίνην γένυ, σύμβολόν ἐστι τῆς ἀναστάσεως, δι' ἧς τῇ τῆς Χριστοῦ χάριτι, τῶς τε ἀμαρτημῶν, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν τεθνατωμένου θανάτου ἠλυθέρωθημεν. ἐκ τῆς ἀποστολικῆς δὲ γένυ ἡ τριακοντα σιωπήθης ἐλάβε πρὸς ἑξῆς, καθὼς Φησὶν ὁ μακάριος Εἰρηναῖος ὁ μάρτυς καὶ ἐπίσκοπος Λουδοῦν, ἐν τῶς πρὸς τῆς πάσης λόγῳ, ἐν ᾧ μέμνηται καὶ πρὸς τῆς πεντηκοστῆς, ἐν ἧς οὐ κλίνουμι γένυ, ὅτι ἰσοδυναμεῖ τῇ ἡμέρᾳ τῆς κυριακῆς, καὶ πρὸς ἰσότητος πρὸς αὐτῆς ἀπῆται.

A

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ριζ'.

Εἰ ἀνίσταμενος ὁ δεσποτικὸς ἀπὸ τῆς μνήμα-
τος τοῦ ἐπιτάφια ἐν τῇ τάφῳ κατέλιπε, πῶς
μὴ πῶς ἀνάστασιν ἢ γυμνὸν αὐτὸν ὀφθέντα, ἢ
ἐτέρωθεν αὐτὸν εἰσῆλθε χρησιμώμενον ἢ γραφὴ
ἔχ' ἰσόρησεν; εἰ δὲ μήτε ἐτέρωθεν ἀμφιασμα-
τα εἴληφε, μήτε γυμνὸς τοῖς τότε αὐτὸν ὀρα-
σιν ἐφάνητο, πῶς ἀληθὲς ὅτι τὰ ἱμάτια ἐν
τῇ τάφῳ κατέλιπεν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὰ μὲν ἱμάτια τῆς θρησκείας, μὴ δὲ σω-
ρωθῆναι αὐτὸν οἱ ἐρασιῶται διεμερίσθησαν· τὰ
δὲ μετ' αὐτῶν εἰσενεχθέντα εἰς τὸν τάφον, εἰ
· · · · · εἶσαν τῆς ζωτικῆς ἀνεπιτήδη-
αῖ· τὰ δὲ ἱμάτια ἃ ἐφόρει ὁ κύριος μὴ πῶς
ἀνάστασιν, ἢ ἐδημιούργησεν, ἢ ἔλαβεν ἀλλὰ χό-
θεν, ὡς ἔλαβε καὶ τὸν πῦλον εἰς κήρυγμα. ἐ-
κότερον γὰρ ἠδυνάτω, ἢ δὲ δημιουργήσας, καὶ
δὲ λαβὴν ἀλλὰ χόθεν. πολλὰν δὲ ὄντων τῶν ὑ-
πὸ τῆς κυρίου λεχθέντων, ὧν ἡ θεία γραφὴ τοῦ
ἰσορίας οὐ παρέχει, ὡς ἀνάγκης καὶ τὰ μὴ πῶς
ἀνάστασιν ἐνδύματα

· · · · · ἢ ὄλοντο δὲ ἐκ πύλων τῶν
αἰσθη- · · · · · αἰσθη-
ρήτου ζητεῖν πῶς αἴτιον, οὐ
τῆς αἰσθητικῆς κατασκευάζειν πῶς ἀποδείξει
παρὰ τῆς ἐνδύματος τῆς κυρίου, ἀλλ' ἐκ τῆς
δυνάμεως αὐτῶν λαβεῖν πῶς πῶς παρὰ τῆς ἐν-
δύματος αὐτῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ριζ'.

Εἰ τὰ παχυμερῆς θυρῶν κεκλεισμένων
κεκωλυμένων ἔχ' πῶς πῶς πῶς μὴ πῶς
ἀνάστασιν παρὰ τοῖς μαθηταῖς τῶν θυρῶν κε-
κλεισμένων εἰσῆλθεν ὁ κύριος; ἀλλ' εἰ μὲν ἀ-
ληθὲς ὅτι δὲ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἐνδὸν ὁ-
ρώμενον τὸ σῶμα ἐτύχασε, πῶς ὁ λίθος ὁ ἐν
δεσποτικῶ ὀπτικῶ μνήματι, ἀπὸ τῆς ἀλ-
γέλου ἀπεκυλίθη ἀπὸ πῶς αὐτῶν τῆς σώματος
ἔρησι; εἰ δὲ ἀληθὲς ἢ γραφὴ παρὰ τῆς τῶν θυ-
ρῶν λέγουσα κλείσας, δύνανται οὐ τὸ σῶμα, ἀλ-
λα πνεῦμα εἰσῆλθεν. εἰ δὲ τὸ σῶμα ποτὲ μὲν
ἢ τὸ σῶμα, ποτὲ δὲ πνεῦμα ἐγένετο, πῶς οὐχὶ
ἔσπινται τὰ τῆς τῆς σώματος οὐσίας ἐδίχθη;

QVÆSTIO CXVI.

Si resurgens monumento Dominus,
sepulcrales vestes in sepulcro reliquit:
quid ita post resurrectionem, Scriptura
illum vel nudum exhibitum esse, vel a-
liunde vestem sumpsisse, non memora-
uit? Sin neque aliunde amiculum acce-
pit, neque nudus eis qui tum ipsum cō-
spexere, apparuit, quomodo verum il-
lud est, quod vestes in sepulcro relique-
rit?

RESPONSIO.

B Vestimenta servatoris, postquam cru-
cifixus est, milites inter se diuiserunt:
quæ vero cum eo mortuo in sepulcrum
illata sunt, ad usum viuentis minus fue-
re idonea Porro vestes quas Dominus
post resurrectionem gestauit, vel ipse
creauit, vel aliunde sumpsit: quemad-
modum & pullum cui infederat, sum-
pserat. vtrumque enim præstare potuit,
& creare videlicet, & aliunde accipere.
Porro cum multa sint à Domino & di-
cta & facta, quorum memoriam Scri-
ptura non complectitur diuina: neces-
sario quoque de vestimentis post resur-
rectionem [id quod diximus constitue-
re conuenit, sicuti de rebus consimili-
bus:] vt omnium quæ in sacram histo-
riam relata non sunt, rationabilem in-
quiramus causam. [Et sicuti de rebus
aliis, ita & de indumentis hisce Domi-
ni,] in historia non expressis, minimè
debet ambigere; verum ex potentia eius
de vestitu suo probationem & fidem pe-
tere.

QVÆSTIO CXVII.

D Si fores clausæ, corpus crassarum par-
tium ab aditu prohibent: quomodo post
resurrectionem, ad discipulos foribus
clausis Dominus est ingressus? Atenim
si verum est quod foribus clausis intus
conspicuum sit, fuisse corpus, quomo-
do qui monumento impositus fuerat la-
pis, ab angelo est reuolutus, propter
ipsius corporis excitationem? Sin in ve-
ro est quod Scriptura de ianua occlu-
sione asserit, nempe non corpus, sed spi-
ritus ingressus fuerit. Iam si corpus quā-
doque erat corpus, quandoque spiritus:
quomodo ea quæ in corporis substantia
existere, mutabilitatem non admisere?

R R

RESPONSIO.

Quemadmodum non mutatione corporis in spiritum, Dominus super mari deambulavit; verum diuina potentia sua, mare quod pedibus calcari nequirit, ad inambulandum commodum & peruium reddidit, non suo ipsius tantum corpori, sed & Petri: ita & suapte potentia est monumento, cui lapis impositus fuit, egressus est, & ad discipulos ianua clausa ingressus, non enim excitationis eius gratia, saxi ipsius de monumento facta est deuolutio; sed eorum causa qui id conspecturi erant, vt ipsis resurrectio ostenderetur. Nam quod sepulcralia eius in monumento vestimenta viderunt, ipsum autem non viderunt: euidentissimum resurrectionis eius fuit indicium. Considerare vero nos oportet, quæ pari sunt potentia, ea eandem & concessa & negata obtinere fidem. Parem autem habet potentiam, deambulatio super mare corpore non mutato, cum ingressu ad discipulos, foribus clausis, corpore non mutato. Et fieri non potest vt eorum quæ in natura supra naturam diuina sunt potentia, ratione naturali astruatur assertio. Idcirco eiusmodi introitu discipulis exterritis permisit vt loca corporis quæ passionem pertulerant, cōtrectarent, & persentiscerent, se non mutatione corporis in Spiritum, sed corpore crassarum partium, per diuinam suam potentiam, rerum quæ supra naturam sunt effectricem, introitum ad eos talem instituisse.

QVAESTIO CXVIII.

Si Deus, quod omnia in orbe naturæ effecit, vniuersitatis factus est dominus: vnde & David in omni loco dominationis Domini, benedicere Domino iubet, persimiliter autem & Paulus apostolus in omni loco sustollere ad Deum puras manus præcipit: quam ob causam tamquam opus veneratione dignum, & quasi habitaculum diuinum esse existimantes solis clima, intentis in id oculis, Deo hymnos & orationes offerimus? Qui vero sunt qui hanc consuetudinem Christianis tradiderunt?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ωσπερ οὐ κτ' πλὴν ἐκ τῆ σωματικῆς εἰς τὸ πνεῦμα Ἐσπὴν παρειπάτησεν ὁ κύριος ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ τῇ θεῖα αὐτῆ δυνάμει βαπτὼ ἐποίησε πλὴν παρειπάτησεν ἄβατον θάλασσαν, οὐ μόνον τὰ ἑαυτῆ σῶματι, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆ Πέτρου, οὕτως τῇ ἑαυτῆ θεῖα δυνάμει καὶ τῆ μνήματος ἐξῆλθε, τῆ λίθου ὀπτακιδίου τὰ μνήματι, ἔσπερς τοῖς μαθηταῖς εἰσῆλθε τῆ θύραν κεκλεισμένων. οὐ γὰρ εἴτε πλὴν αὐτῆ ἐγρησιν, τῆ λίθου ἐκ τῆ μνήματος ἐγρησιν ἢ ἀφοραρισ, ἀλλὰ ἀφ' ὅ δὴ δηλωθῆναι τοῖς ὁράσι πλὴν ἀνάστασιν. ὅ γὰρ ἐκ τῆ μνήματι πᾶ μὲν τῆ ἐκβαφιασμοῦ αὐτῆ ὁρᾶν ἰμάτια, αὐτὸν δὲ μὴ ὁρᾶν, δειγμα τῆς αὐτῆ ἐναργέστατον γέγενεν ἀνάστασιν. γρη δὲ ὑμᾶς ἐπινοῆσαι ὅτι πᾶ ἰσοδύναμα πλὴν αὐτῆ ἔχῃ πῖσιν συγχωρουμένων αὐτῆ, καὶ πλὴν αὐτῆ ἔχῃ πῖσιν ἀναργουμένων αὐτῆ. ἰσοδυναμει δὲ τὸ παρειπάτησεν ἐπὶ πλὴν θάλασσαν ἐκ ἀτρέπτω σῶματι, τὰ εἰσελθεῖν σπερς τοῖς ἀποστόλοις ἐκ ἀτρέπτω σῶματι τῆ θύραν κεκλεισμένων. καὶ ὅτι πᾶ ὁ παρ φύσιν ἐκ τῆ φύσιν γινόμενα κτ' πλὴν θεῖαν δύναμιν, ἀδύνατον κατὰ τὸν λόγον τῆς φύσεως ποιῆσαι πλὴν ἀνάστασιν. εἰς ὁσηθέντων τῆ μαθητῆ ἐπὶ τῆ ποιότητι εἰσῆλθε, ἐπέστρεψεν αὐτοῖς ψιλαφᾶν τοῖς πεποιθῆσας τόποις τῆ σῶματος αὐτῆ, ὅτι οὐ κτ' Ἐσπὴν τῆ σῶματος εἰς τὸ πνεῦμα, ἐποίησεν εἰς αὐτοῖς πλὴν εἰσῆλθε, ἀλλὰ ἐκ παχυμερῆ σῶματι τῇ θεῖα αὐτῆ δυνάμει ποιητικῆ τῆ παρ φύσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρη'.

Εἰ πᾶντα ὁ Θεὸς ποιῆσας κτ' κύκλον τῆς φύσεως, τῆ πᾶντος δεσποτικῆς κατέστηκε. εἰς καὶ Δαβὶδ ἐκ πᾶντι τόπω τῆς τῆ κυρίου δεσποτικῆς βύλογειν ἡμῖν τὸν κύριον ἐκελθῆσται. ὁμοίως δὲ ἔ ὁ ἀπόστολος ἐκ πᾶντι τόπω ἐπαρῆν ἡμᾶς σπερς τὸν Θεὸν ὁποῖος χεῖρας ἐντέλλεται. ἀφ' ὅτι ὡς σεμνοὶ ἔργον τὰ καὶ οἰκητήριον θεῖον τὸ σπερς τῆ ἡλιακὴν κλίμα νομίζοντες, ἐκ αὐτῆ ἀφοραίντες, τοῖς ὕμνοις καὶ τὰς ψαλμοῖς τῆ Θεῶ ἀναπέμπομεν; ἴνες δὲ καὶ οἱ ταῦτων πλὴν σιωπήσαν τοῖς Χριστιανοῖς ἐκ διδάξαντες;

A

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἡμῖν τὰ πρῶτα εἰς τὴν
 Ἐθεὶ ἀφορῶμεν· καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ πρῶτον
 ὑπόληψιν πρῶτα ἐστὶν ἡ ἀνατολὴ τῶν
 μερῶν τῆς κτίσεως· ἀλλ' ὅτι ἐν ταῖς κεφαλαῖς
 τῆς προσευχῆς νομοῦ πρὸς ἀνατολὴν πρῶτος
 καὶ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς χεὶρὸς ἐν ὀνόματι Χριστοῦ
 καὶ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς τοῦ τοῦ σφραγίδος ταύτης
 δεομένων· ὅτι πρῶτον πρῶτα νομίζονται τῆς ἀρι-
 στερας, καὶ τοῦ ἁγίου, καὶ οὐ φησὶ ἀναφύουσα ταύ-
 της ὑπὲρ χεῖρ. ἔτι δὲ ἡ ἀνατολὴ ὡς πρῶτον
 μέρος τῆς κτίσεως, εἰς προσκύνησιν Θεοῦ ἀ-
 φώρισται. Οὐκ ἐναντιοῦται δὲ τῇ πρῶτῃ τε
 Ἐκκλησιαστικῇ Φωνῇ ὅτι πρὸς πρῶτον ἀνατολὴν
 ποιῆν ἡμᾶς τὰς βύχας. ἐν πρῶτῃ γὰρ τόπων πρῶ-
 τῆς ἡ ἀνατολὴ τοῖς βύχαις· καὶ ὅτι ἐφ' ὅ
 μέρος πρῶτον ὄρα πρῶτον ἀνατολὴν καὶ κτήματα, καὶ
 τὸ τὸ μέρος προσκυνώμενον· ἀδιώτατον δὲ
 ἐν ταῖς κεφαλαῖς τῆς προσευχῆς εἰς τὰ τέσσαρα
 μέρη τῆς κτίσεως ἀποβλέπειν· ἀλλ' ὅτι τὸ εἰς τὸ
 ἐν μέρος τῆς κτίσεως ἀφορῶντες, ποιούμενοι τὴν
 προσκύνησιν, οὐχ ὡς μόνον ἔργον τῆς Θεοῦ,
 ἔδ' ὡς εἰς ἀποκλήθειον τῆς Θεοῦ τὸ ἀφω-
 ρισμένον, ἀλλ' εἰς τὸν προσκυνώσεως τῆς
 πρῶτον ἡμῶν προσευχῆς Θεοῦ τεταγμένον.
 ὅτι ἐξ ἧς, πρῶτον ὡς εἴληφεν ἡ ἐκκλησία ὅτι βύ-
 χαις, ὡς εἴληφεν εἴληφεν καὶ ὅτι πρῶτον βύ-
 χαις· τὸ δὲ πρῶτον τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

B

C

Quandoquidem apud nos præstan-
 tissima quæque ad honorem & venera-
 tionem Dei destinamus: opinione au-
 tem hominum præstabiliior est Oriens,
 aliis creaturæ partibus: eam ob rem pre-
 cationis tempore, vultu ad Orientem
 omnes conuertimur: perinde atq; dex-
 tra manu in nomine CHRISTI eos cō-
 signamus, qui sigillo tali indigent; eo
 quod præstare sinistra putetur, quam-
 uis positura, non natura ab illa differat.
 Haud aliter & Oriens vt præstantior
 creaturæ pars, ad Deum adorandum est
 designata. Et quod ad Orientem spe-
 ctantes, preces peragimus, non id
 Propheticis & Apostolicis aduersatur
 vocibus: in omni enim loco Oriens ex-
 sistit precantibus. Et quia in quam par-
 tem videndi sensum conuertimus, in ea-
 dem parte adoramus: impossibile autem
 est, precum tempore in quatuor creatu-
 ræ partes respicere: propterea in vnâ
 partem eius intuētes, adorationem per-
 agimus: non proinde atque ea sola esset
 opus Dei, neque tamquam ea in habi-
 tationem Dei sit destinata; sed quasi in
 locum ei quæ à nobis Deo exhibetur,
 venerabundæ obseruationi ordinatum.
 Porro à quibus orationem Ecclesia ac-
 cepit, ab eisdem quoq; vbi orare soleat,
 consuetudinem accepit; à sanctis nimi-
 rum Apostolis.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ριθ'.

QVÆSTIO CXIX.

Εἰ μήτε τοῖς ἐκ τῶν δένδρων καρποῖς, μή-
 τε τῆς τῶν κρεᾶν ἐδάδης οἱ πρὸς τὸ καὶ ἀκλυ-
 σμοῦ μετελάμβανον, καθὼς πινὲς τῶν πατέρων
 ἐδίδαξαν, πῶς ὁ Ἀβελ ἐκ τῶν τεσσάρων τῶν
 προσβάτων ὧν ἐποίμαγε, καὶ ὁ Κάιν ἐξ ὧν ἐ-
 γάργη καρπῶν τῆς γῆς ὁμοίως προσέφερε· καὶ
 δῆλον, ὡς ἐκάτερος αὐτῶν τῆς οἰκείας βρώσεως
 προσέφερε τὸ θεῖον, τῇ τοιαύτῃ θυσίᾳ ἐκέχη-
 το; εἰ δὲ τὰ ἀρχαῖα ἀδελφὸς τῶν Θεῶν προσε-
 κόμισον, πῶς τῇ τοιαύτῃ προσέφερε ὁ ἀεὶ ὄν
 οὐχ ὑβρίζον; ἀλλ' ἡμῶν γὰρ αὐτῶν καὶ χλωσσι-
 κὴν χάριν ἕκαστος αὐτῶν κατεπέθετο. πῶς οὖν
 ἡμῶν τῆς Κάιν θυσία ἀπόλητος, τὰ δὲ τῆς Ἀ-
 βελ δῶρα ἀδίστατα γέγονεν;

D

Si neque arborum frugibus, neque
 carnibus, in escis qui ante diluuium ex-
 stiterunt homines sunt vsi: id quod qui-
 dam ex Patribus docuerunt: quomodo
 Abel ex adipe quas pascebat ouium;
 Cain autem, ex fructibus quam cole-
 bat terræ, pariter obtulere? Et patuerit
 vtrumque ipsorum, quod escis suis di-
 uinum numen haberet antiquius, sacri-
 ficio huiusmodi vsu esse. Sin quæ nul-
 lo ipsis essent vsui, Deo consecrarunt:
 quomodo tali oblatione erga id quod
 semper existit, non fuerint cōtumeliosæ?
 indemnem namque & ludificatricem
 eorum quisque Deo dedicauerit gratiā.
 quonam igitur pacto Caini oblatio ab-
 iecta, Abelis vero munera venerabilia
 acceptaque fuerit?

RR

RESPONSIO.

Beatus Apostolus, patrum pater, & veræ pietatis doctor, ait: *Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non edit?* pro eo quod est Nullus. Quod si nullus, perspicuum certe fuerit, neque Abelem ita pavisse gregem, ut non ederet lac gregis eius: neque Cainum ita coluisse terram, ut non ederet fruges eius. Iam si inutiles fuerunt Caino fructus terræ, quamobrem deterioribus Deum veneratus est, melioribus autem seipsum Deo prætulit: quapropter abiecta fuit oblatio eius, frugum terræ vsu non utentis. Sin Abel quidem præstantiorem duxit utilitate sua Deum, Cain vero commoditatem suam Deo prætulit: satis pateat utrumque à laboribus suis fructum mutuatum esse ad vsu & cultum sacrum.

QVAESTIO CXX.

Si quidam *Regnum Dei*, resurrectionem esse opinati sunt: ea vero & iustos & peccatores dignatum iri creditur: quomodo eos qui prohibita facinora patrarunt, ex hæredes regno Dei esse Paulus declaravit, inquit; Neque scortatores, neque adulteri, neque qui deinceps enumerantur, regni Dei hæreditatem consequentur?

RESPONSIO.

Regnum Dei Scriptura sacra appellare novit, non simpliciter resurrectionem, sed eam quæ resurrectionem consequetur, instaurationem: in qua futura est eorum qui punientur, & eorum qui glorificabuntur, segregatio: cum omnes citra dubitationem omnem, Deum cōfitebuntur, & gloriæ in glorificandis, & pœnæ in puniendis auctorem. *Audient, inquit, Vocem Filij Dei, qui in monumentis sunt: & prodibunt, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem condemnationis.* Itaque resurrectio diuisa est in vitam & condemnationem, iuxta iustorum & iniustorum discrimen. Latius namque patet resurrectio, regno Dei: eo quod resurrectio iustos & iniustos complectitur; regnum autem Dei, solos iustos.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ο μακάριος ἀπόστολος ὁ τῶν πατέρων πατήρ, καὶ βυσεβείας διδάσκαλος, Φησὶ, τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, ἔκ τῆ καρποῦ αὐτοῦ ὄσκει ἐσθίει; τίς ποιμαίνει ποίμνιον, καὶ ἐκ τῆ γάλακτος τῆς ποίμνης ὄσκει ἐσθίει; ἀπὶ τῆ ὁσθίει. ἀλλ' εἰ μηδεὶς δύναιτο ἀρεθῶν ὅτι ὁσθίει ὁ Αβελ ἐποίησεν τὸν ποίμνιον, ἵνα μὴ ἐσθίει τῆ γάλακτος τῆς ποίμνης αὐτοῦ. οὔτε ὁ Καὶν ἐγεώργησεν τὸν γῆν, ἵνα μὴ ἐσθίει τῆ καρπῶν αὐτοῦ. εἰ δὲ εἰ ἀρχαιοὶ ἦσαν τὰ Καὶν οἱ καρποὶ τῆ γῆς, τίπος ἐνεκεν τοῖς χεῖροσιν μὴ ἐπίμα τὸν Θεόν, τοῖς κρείττοσιν ὃ αὐτὸν τῆ Θεοῦ παρεπίμησεν; ἀλλ' ἀποβλήτος αὐτοῦ γένηται ἡ θυσία, μὴ χεῖρων τῶν καρπῶν τῆ γῆς. εἰ δὲ παρεπίμησεν ὁ μὲν Αβελ τῆ ἰδίας χεῖρας τὸν Θεόν, ὃ ὁ Καὶν τῆ ἰδίας χεῖρας τῆ Θεοῦ, δύναιτο ἀρεθῶν ὅτι ἐκατος αὐτῶν τῆς ἐκ τῶν οἰκείων πόνων ἐχρησθευεῖται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρκ'.

Εἰ βασιλείαν τῆ Θεοῦ τὸν ἀνάστασιν πίνες ὑπειλήφασι, δικαιοὶ δὲ ἔ ἀμάρτωλοὶ τῶν τῆς ἀξιοθῆναι πιστεύονται, πῶς τοῖς τὰ ἀπηγορευμένα ποιήσαντας ἀποκηρονομοῖς ὁ Παῦλος ἀπέφωκε, Φήσας, ὅτι οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοὶ, καὶ οἱ ἐφεξῆς, βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Βασιλείαν Θεοῦ οἶδεν ἡ θεία γραφή ὀνομάζειν, ἔ τὸν ἀνάστασιν ἀπλάσ, ἀλλὰ τὸν μὲν τῆ ἀνάστασιν ἀποκατάστασιν, ἐν ἣ τῶν κληρονομησῶν τῆ καὶ δοξαζομένων ἡ ἀξίσεις, τῆ Θεοῦ ὑπὸ πῶντων ἀναμφισβόλος ὁμοεχρησμένου, τῆ τὸν δόξαν ἐν τοῖς δοξαζομένοις ἐπεργουῶτος, καὶ τὸν κλάσιν ἐν τοῖς κληρονομοῖς ἀκούσῶν, Φησὶ, τῆς Φωνῆς τῆ ὑποῦ τῆ Θεοῦ οἱ ἐσ τοῖς μνημείοις, καὶ ἐξελεύσονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς. οἱ δὲ τὰ φαῦλα παρεξάντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. διήρηται οὖν ἡ ἀνάστασις εἰς ζωὴν καὶ κρίσιν, καὶ τὰς ἀσφοδῆς δικαίων τῆ καὶ ἀδικῶν. ὅτι πλεον γὰρ ἡ ἀνάστασις τῆς βασιλείας τῆ Θεοῦ. ἡ μὲν γὰρ ἀνάστασις, δικαιοὶ τῆ καὶ ἀδικῶς παρέχῶν. ἡ δὲ βασιλεία τῆ Θεοῦ, μόνοις τοῖς δικαιοῖς παρέχῶν.

A

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρκα'.

Εἰ ἀνάθεμα ἰσχυρὸν μόνον ἐπὶ τῶν ἀτόπων ἢ παλαιά τε καὶ νέα διαθήκη ἐπίσταται, πῶς ὁ μακάριος Πέτρος, ἐν τῇ πάσῃ τῶν δεσποτικῶν ἡμερῶν, ἀνάθεμα τίθει ἠρξάτο; τίς δὲ ἐὶ διαφορὰ ἐκατέρων, οὗτεστι τῆ ἀνάθεμα ἰσχυροῦ, καὶ τῆ καταθεματισμοῦ, ἢ τῆ ἀποστατέου σημασίον;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἀνάθεμα λέγεται τὸ ἀνακείμενον καὶ ἀφωρισμένον Θεῷ, καὶ εἰς κινήσιν καὶ ἰσχυρῶν λαμβανόμενον ἢ, τὸ ἀπηνόητων Θεοῦ, ἀπὸ κακίας. καὶ ἀνάθεμα δὲ ἔστι, τὸ σιωπῆσαι τοῖς ἀνάθεματίστοις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρκβ'.

Εἰ ὥρα καὶ ἡμέρα τὰ καθ' ἡμᾶς ἐκατέχεται, πῶς ἐν τῇ γάμῳ ὁ κύριος ἔλεγε τὸ, οὐπω ἦκει ἡ ὥρα μου. καὶ ὁ διαφέλιθις πᾶσι αὐτὸ τὸ, ὅσδεῖς ἔλαβεν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν, ὅτι οὐπω ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτοῦ;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ καὶ ὥρα καὶ ἡμέρα τὰ καθ' ἡμᾶς οὐ κατέχευται, ἀλλ' ὁμοίως τῷ πᾶσι ἡμῶν ἢ πᾶσι ἡμαῖς γεννημένων τὰ μὲν ἦν ἐπιτηδεῖα καὶ ῥῶ, τὰ δὲ ἐπιτηδεῖα καὶ ὁμοίως ἡμεῖς γράφῃ τὴν ἐπιτηδεῖα πρὸς τὸν νόμον πρὸς ἡμᾶς καὶ παροῖα τῆς ὥρας τὴν ἐπιτηδεῖα, ἀποῖα τῆς ὥρας καὶ ἕκαστος μὲν πῶς ποῖσιν ἢ οἷον, καὶ ἐπιτηδεῖα ἡμεῖς ὁ κύριος τὸ ἐκ τῆ γάμου ἀναχωρήσεως, ἀπὸ τῆς πρὸς τῆς ποιήσεως τῆ οἷον εἶπεν ὁ κύριος, οὐπω ἦκεν ἡ ὥρα μου. καὶ πάλιν, ὅτι ἐπὶ τῇ παλαιᾷ τῆ παλαιᾷ τῆ Ιουδαίων ἐχρῆν τὸν κύριον συλληφθῆναι, καὶ παθεῖν ἃ ἔπαθε, ἀπὸ τῆς πρὸς τῆ παλαιᾷ ἐρρήθη πᾶσι αὐτὸ τὸ, ἀλλ' ὅσδεῖς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας, ὅτι οὐπω ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτοῦ. ἢ τῆ ἀνάθεμα τῆ ὥρας καλυψῆς αὐτὸ πῶς σύλληψιν, ἀλλ' ἡ τῆ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς . . . τῆ ἀνάθεμα τῆς ὥρας ἐκαλύετο τῆ κυρία ἢ σύλληψιν, καὶ οὐκ ἀπὸ τῆ πρὸς ἡμᾶς ἢ τῆ παλαιᾷ τῆ παλαιᾷ τῆ τῆ τοῦ. ἀναχωρήσε, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

QVÆSTIO CXXI.

Si anathematismum in rebus absurdis tantum, & vetus & novum Testamentum nouit: quomodo beatus Petrus in passione Dominum abnegans, anathematizare & execrari coepit? quæ vero est vtriusque differentia, hoc est anathematismi & catathematismi: & quæ alterius significatio?

RESPONSIO.

Anathema id dicitur, quod Deo est dedicatum atque destinatum, & in communem usum amplius non conuertitur, aut id quod à Deo per maliciam est abalienatum: Catathema vero, est eorum qui se pacto anathematizantibus & execrantibus coniungunt.

QVÆSTIO CXXII.

Si horis atque diebus res nostræ non continentur: quomodo in nuptiis ipse Dominus illud dixit; Nondum venit hora mea? & de eo Evangelista; Nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius?

RESPONSIO.

Etiamsi horis atque diebus res nostræ non continentur: earum tamen quæ a nobis vel circa nos fiunt rerum, partim opportuno & debito fiunt tempore, partim importuno & indebito. Itaq; Scriptura sancta opportunum ad id quod geritur negocium tempus, horæ præsentiam: importunum autem, horæ absentiam vocat. Et quia post miraculum vini facti, Dominus commodum ex nuptiis secedendi tempus existimauit: propterea idem ante vini facti miraculum dixit; Nondum venit hora mea. Et iterum, quia tempore Paschatis Iudæorum CHRISTVM capi, & malis quæ passus est affligi oportuit, propterea de ipso dictum est illud; Sed nemo misit in illum manus; quia nondum venerat hora eius. Cum vero non necessitas horæ, prehensionem eius prohibuerit, nimirum Dei prouidentia [illâ distulit: qua sane quidem prouidentia, si tū prohibita non esset, sed] horæ ipsius necessitate, non eam vtrique sanctæ litteræ regioni loci annexissent: Reversus est, inquit, IESVS in Galilæam:

non enim voluit in Iudæa versari, quia querebant eum Iudæi interficere. Quin etiam ante hac in Ægyptum non secessisset, si satis commoda fuisset horæ necessitas, ad ipsum, quo minus caperetur, seruandum.

QVÆSTIO CXXIII.

Si Bonum omnium est pulcherrimū; & Id quod cum malis conflictatur, quæ exstant rerum pessimum: & Bonum quidem est Deus; homo autem, omnium deterrimum: Non enim quæ exstant rerum est aliud (cæli, inquam, terræ, aëris, luminarium, & similitum) quod perinde malis atque homo exerceri possit: [Quomodo ergo homo, rerum omnium pessimum non est?]

RESPONSIO.

Si hominis gratia, alia quæ nominata sunt, exstant: & quæ alterius gratia sunt, inferiora illo ipso sunt: pulcherrimus fuerit homo, qui supra ea est quæ eius causa sunt. Sin & hoc ipsum quod malis exerceatur, aliquid momenti ad id confert ut homo meliorescat, optimus homo fuerit; atque hoc modo per diuinam prouidentiam, rebus aduersis & afflictionibus tamquam medicina quadam, à destinata malicia sua liberatus, sanior reddatur. Qui autem bonum hominem nosse velit, eum ad finem & præmium respicere oportet, post exactam vitam homini repositum. Ille nãq; est præsentis huius vitæ fructus, sempiterna videlicet, pro breui hac & ærumnosa vita, beatitudo.

QVÆSTIO CXXIII.

Si cuiusque vitæ conuersationis Dominus præcognitor est: quapropter piorum animas, in validorum corporum domicilio non collocauit? Sin, ut mercedem futurorum eis veluti thesaurum colligat, in præsentis rerum statu affligi ipsos permittit: quid ita non omnes pii pariter experuntur ærumnis; ut pateret pulchrum inde & durum clarè exhiberi? Atenim si vtraque reperiuntur apud vtrofque, pios videlicet & impios, prospera & aduersa: quomodo incertum non est, vtri quod melius sit delegerint? Quomodo autem, cum omnia pro eo

ὅ γδ ἦθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ἀλλ' ἔδὲ πρὸς τοῦτου εἰς Αἴγυπτον ἀνεχώρησεν, ἵνα μή τις ὕψους τῆς ἀνάγκης τῆς ὥρας φυλάξῃν αὐτὸν ἀσύλληπτον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρεγ'.

Εἰ τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ πάντων ἐστὶ τὸ καλλίστον, καὶ τὸ κακὸν ὁ μῆδον τῶν ὄντων ἐστὶ τὸ χείριστον; καὶ ἀγαθὸς μὲν ἐστὶν ὁ Θεός· κακὸν ὁ μῆδον δὲ ἀπὸ πάντων τὸ κακίστον; ὅθεν γὰρ τῶν ὄντων ἕτερον, οὐρανοῦ λέγω, καὶ γῆς, ἀέρος, φωτῶν, καὶ τῶν ποιούντων, διωκόμενον κακύνεσθαι κέκμηται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ ἀνθρώπου ἕνεκεν τὰ ἄλλα ὀνομαζόμενα ἐστὶ· τὰ δὲ πῖνος ἕνεκεν ὑπερῆχοντα, ἐλάττωνα ἐκαίνου ἐστὶ, καλλίστος ἀεὶ ἐστὶν ὁ ἀνθρώπος, ὁ ὑπερῆχός δὲ αὐτὸν ὑπερῆχοντα. εἰ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ κακύνεσθαι σιωπηλῶς τι πρὸς πῶ βελτίωσιν τῆ ἀνθρώπου, καλλίστον ἐστὶν ὁ ἀνθρώπος, καὶ κατὰ τὸ ὑπερῆχός τῆς θείας προνοίας τοῖς κακῶν πικρῶν ἰατρῶν ὁ μῆδον ἀπὸ τῆς ἰδίας γνομικῆς αὐτῶ κακίας. καὶ γὰρ τὸν βουλόμηνον τὸν ἀγαθὸν ἀνθρώπον κατὰ μαθεῖν, πρὸς τὸ τέλος ἀποβλέπειν τὸ μὴ πῶ ἀποβίωσιν ἀποκείμηνον ἀνθρώπου, ἐκείνος γὰρ τῆς παρούσης ζωῆς ἐστὶν ὁ καρπός, τούτῃ μακαριότητις ἀτελείτης, αὐτῆ τῆς ὀλιγοχρονίου κακονομῶντος ζωῆς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρεδ'.

Εἰ τῆς ἐκείνου βιώσεως προνοίας ὁ δεσπότης κατέστηκε, καὶ τὴν μὴ τῶν βίσιων τῶν ψυχῶν ἐν σώμασιν διαδένεσιν εἰσώκισεν; εἰ δὲ σπουδαίων αὐτοῖς τῶν ἀμοιβῶν ἐν τοῖς μὴ-λοιμοῖς, ἐν τοῖς παρούσιν αὐτοῖς σιωπηλῶς θλίβεσθαι, καὶ τὴν μὴ πρότερον ἐν ταῖς θλίψεσιν ὁμοίως οἱ βίσινοι ἐζητῶζοντο, ὥστε δὴ-λον ὅτι πούτου τὸ καλὸν καὶ τὸ δεινὸν ἀφαιρέ-κρησθαι; εἰ δὲ ἀμφοτέρω πρὸ ἀμφοτέρωσι βίσινοιται, πῶς ὅτι ἀδύνατος ὁ τὸ κρείττον ἐλάττω; πῶς δὲ ὡς ἔτυχε τὰ πρότερα φε-

Si quidem Paulus percutientem re-
percutisset Pontificem; aut Alexandrū
qui malis eum affecerat, malis contra
affecisset: dicere liceret, diuersa eum à
doctrina sua egisse. Cum vero ea dicere,
quæ cuique à Deo prouentura sint, Pō-
tifici quidem; *Percussurus est te Deus, paries
dealbate*: Alexandro autem; *Reddat illi Do-
minus in illa die*: neque execratio sit, neq;
conuicium: prædictiones certe fuerint,
Apostolicum decentes virum; qui sei-
psum non vliscatur, sed locum det iræ.

QVÆSTIO CXXVI.

Si Deus vitæ huius splendore pios re-
muneratur, sicut Abraamū, & Isaacum,
& Iacobum, & posteros eorum, diuitiis,
liberorum frequentia, & largo frugum
prouentu: vnde ea quoque prouenerūt
Græcis & gentilibus, cum vbique loco-
rum simulacra colerent? Quomodo au-
tem Græcismus & paganismus non pro-
batur esse sanctior? quandoquidem,
quamdiu in urbibus ille obtinuit, omnis
ibi & in agris eorum prosperitas, & re-
rum abundantia viguit: idque cum illæ
crebro bellis premerentur: ex quo au-
tem in eis Christiana inualuit professio,
domibus, & ciuibus, & reliqua copia-
rum vbertate sunt destitutæ: & quia vix
reliquias, quæ à Græcis olim exstructa
sunt, ædificiorum retinentes, quod ali-
quando vrbes fuerint, ostēdunt; vtriuf-
que, & veteris felicitatis, & recentis so-
litudinis causas esse, vtrosque cultus præ
se ferunt.

SOLVTIO.

A Domino Deo, qui solem suum ex-
oriri finit super bonos ac malos, & plu-
uiam mittit super iustos & iniustos, v-
trisque in hac vita corporalis suppeditatur
splendor. Cuius enim potentia
mundus conditus est, eius quoque pro-
uidentia administratur. Itaque cum iu-
sti superiores se esse viderint, susceptis
pro vera religione laboribus; rebus au-
tem vitæ huius impiis seu pares, [seu
impares, excitari debent] ad futuræ vi-
tæ spem & expectationem: in qua est
præmii & pœnæ differentia, iustorum

Εἰ μὲν αἰτέτυπεν ὁ Παῦλος τὸν τυπήσαν-
τα αὐτὸν ἄρχιερέα, ἢ ἀντεκένκωσε τὸν κακώ-
σαντα αὐτὸν Ἀλέξανδρον, ἐν αὐτῷ λέγειν ὅτι πᾶ
ἐναντία ὧν ἐδίδαξεν ἔπαρθε. ὁ δὲ λέγειν πᾶ
ἐκείτω μέλλοντα συμβῆσθαι πρὸς τὸ Θεῶ,
ὅτι μὲν ἄρχιερέα τυπήσεν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῖχε
κεκοιμημένε. τὰ δὲ Ἀλεξάνδρω ὁ, ἀποδοῖν
αὐτῷ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ὅτι ἐστὶν ἔτε
κατὰ, ἔτε λοιδορία, ἀλλὰ παρηγήσῃς παρ-
πουσαι ἀδελφί ἀποδόλω, μὴ ἐκδικιωπὶ ἑαυτὸν,
ἀλλὰ δίδόντι τόπον τῇ ὀργῇ.

B

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρκς'.

Εἰ τοῖς δισηθῆς ἀμείβεται ὁ Θεὸς τῇ χεῖρὶ ὁρῶν
τὸν βίον λαμπαρότητι, ὡς τῷ Ἀβραάμ κὶ Ἰσαὰκ
κὶ Ἰακώβ ἔ τῶν ἐξ αὐτῶν, πλεῖτω κὶ διπαι-
δία κὶ καρπῶν βίφορία, πόθεν κὶ πᾶ ὁμοια
πρὸς ἔρχοντο Ἕλλησι, ἠνίκα τὰ εἰδωλα πῶρθε καὶ
ἔπαρθε; πῶς δὲ ὁ Ἑλλητισμὸς οὐ δεικνυ-
ται ὁσιώτερος, ὅτι ἔως μὲν ἐκείνος κατέχε-
ται πόλεις, πᾶσαι αἱ πόλεις κὶ οἱ ἀγροὶ δι-
παρήσαν κὶ διδωλα ἐκέκλωτο, κὶ τῶντα
C συχρότερον πολεμούμενα: ἀφ' οὗ δὲ αὐτῶν ὁ
Χριστιανικὸν κατέλαβε κήρυγμα, κὶ οἶκον, κὶ
οἰκωμάτων, ἔ τῆς λοιπῆς διδωλας κατέκλωτο
ἔρημοι, κὶ μόλις τὰ λείψανα τῆν πάλαι ἔπαρ
τῶν Ἑλλήτων γεγηθημένων κτισμάτων κατέ-
χουσαι, ὁ ποτὲ πόλεις γεγηθησάσαι δεικνύουσι, τῆς
παλαιᾶς διδωλας κὶ τῆς νέας ἐρημίας ἐκατέ-
ρας τῶν ἀρησκείας αἰτίας ἀμφοτέρων παρ-
φέρουσαι;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Παροὶ τῶν δεσποτῶν Θεοῦ τῶν τὸν ἥλιον αὐ-
D τῶν ἀρατέλλοντος ὅτι πονηροὶ τε κὶ ἀγαθοὶ,
κὶ βρέχοντος ὅτι δικαιοὶ κὶ ἀδικοὶ, ἀμφο-
τέροις χορηγεῖται ἡ κατὰ τὸν παρόντα βίον
βραβεικὴ λαμπαρότης. οὗ γὰρ τῆν διδάμει
ὁ κόσμος γεγηθηται, τούτω ἔ τῆ παρηγοία εἰσι-
κεῖται. ἵνα ἂν ἑαυτοὺς ὁραίντες οἱ δικαιοὶ πλεο-
νάζοντες μὲν ἐ τῶν ἑαυτῶν τῆς βίσεβείας πό-
νοις, ἰσαζομένους δὲ τοῖς ἀσεβέσι τοῖς βιωτικαῖς,
βίον ἔτερον παρδοκῆσαντες, ἐ ἔ γίνεται τίς
ἀμφοτέρων τῆς τε κὶ πμφορίας, δικαίων τε

καὶ ἀδίκων πλὴν ἀφαιρέσει, κατὰ τὴν εἴρηται. ὅτι δὲ κραυγῶν τῶν Ἑλλήνων ἐγένοντο οἱ ἀφαιρέσεις πόλεων τε καὶ ἀγρῶν, μάρτυρες ἢ ἐρημία τῶν Βαβυλωνίων καὶ Ασσυρίων, καὶ τῆς Νινυβί, καὶ ἑτέρων πολλῶν ἐθνῶν. ποία δὲ πόλις τῶν ἀμφοτέρων πόλεων κραυγῶν τῶν Χριστιανισμοῦ ἠρημώθη, οὐκ ἔστι δεῖξαι. ἀπὸ δὲ τῆς βυβλικῆς τε καὶ βυφορίας, οἰκιστῶν τε καὶ ἐρημίας πόλεων τε καὶ ἀγρῶν, οὐκ ἔνεστι τεκμηριώσασθαι τῶν κρειττόνων πλὴν ὁσιότητα, τῶν δεσποτου Θεοῦ τῶν ποιούτων πρὸς τὸ λιπιτελές πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις πλὴν πῶροχλῶ ποιούτων, καὶ πλὴν ἀφαιρέσει. κρίνεται δὲ τῶν κρειττόνων ἢ ὁσιότης ἐκ τῶν κατὰ ἀφαιρέσει ἡ ἀπάνω παραπολιμῶν καλῶν. ὅτι ἡ ἀφαιρέσει παραπολιμῶν τοῖς δαίμοσιν εἰς θυσίαν, (ἐθυσίαν, φησὶ, τοῖς υἱοῖς ἀπάνω καὶ τῶν θυγατέρας ἀπάνω τοῖς δαίμοσιν) καὶ τὸ τοῖς ἀφύχοις πλὴν Θεῶν παραπολιμῶν πρὸς φέρειν πημῶ, τῶν Ἑλλήνων κραυγῶν ἐγένετο. ὅτι δὲ κωλύσασθαι τῶν ποιούτων Ἑλλήνων ἀφαιρέσει, τῶν Χριστιανῶν κραυγῶν ἐγένετο. καὶ οὖν ἀπὸ τῶν ποιούτων Χριστιανῶν γινώσκοντες πλὴν ὁσιότητα, καὶ μὴ ἀπὸ τῆς βυβλικῆς τε καὶ οἰκιστῶν πόλεων τε καὶ ἀγρῶν. Ἰσοσύνη δὲ πλεονάζει ὁ Χριστιανισμὸς κατὰ τὴν πόλιν, ὅσον κραυγῶν ἀπὸ ἐλαττον πολεμῶν ὁ κόσμος, ὧν ἐπολεμῶν κραυγῶν τῶν Ἑλλήνων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρκζ΄.

Εἰ ὁ ἀφαιρέσει πρὸς τῶν ἀφαιρέσει ἀπὸλυται, καὶ ὁ ἀφαιρέσει φανερῶν τὰ τῆς ἀπώλειας ἐργάζεται. πλῆστα δὲ ποιῶντα ἐν τοῖς ἀφύχοις πρὸς τῶν ἀφαιρέσει βυβλικῶν, ἐκ τῶν ἀφαιρέσει ἡ ἀφαιρέσει, οὐ μόνον κατὰ τῶν ἀφαιρέσει, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἀφαιρέσει τῶν ἀφαιρέσει ἐπεκτεινόμενα, πῶς ἀφαιρέσει ὁ ἀφαιρέσει, ὅτι ὁ Θεὸς πρὸς τῶν ἀφαιρέσει καὶ λίαν κατὰ ἀφαιρέσει; εἰ δὲ ἀφαιρέσει, ἀφαιρέσει δὲ καὶ φανερῶν ἐκ τῆς ἀφαιρέσει ἀφαιρέσει, πῶς τὰ μὴ ἀφαιρέσει ἀφαιρέσει, τὰ δὲ φανερῶν φανερῶν ἀφαιρέσει οὐ γινώσκοντες, ἐκ δύο ἀφαιρέσει ἀφαιρέσει καὶ τῶν ἀφαιρέσει ἀφαιρέσει; εἰ δὲ ἡ ἀφαιρέσει ἀφαιρέσει τῶν ἀφαιρέσει ἀφαιρέσει πρὸς τῶν ἀφαιρέσει, κατὰ τῶν ἀφαιρέσει ἀφαιρέσει, πῶς

A & iniustorum discrimen, sicuti dictum est. Porro quod paganismo vigente, urbium & regionum factæ sint vastitates, restatur vastities & solitudo Babyloniorum, & Assyriorum, & Niniuitarum, & cæterorum plurium populorum. Aliquam vero urbem utrorumque, priorum scilicet & impiorum, desolatam esse, Christianismo obtinente, monstrare non est. Ex ubertate autem & prolixo proventu frugum domorumque, ut urbium & agrorum solitudine, de sanctitate eorum qui aliis præstant, coniecturam capere non licet: Domino Deo, ex B utilitate omnium mortalium, res huiusmodi præbente atque auferente: sed sanctitas eorum qui aliis sunt præstantiores, ex bonis quæ animi destinatione ab eis perficiuntur, operibus diiudicatur. Enimvero ut homines dæmonibus in sacris hostiæ offerrentur, (Immolauerunt, inquit, filios & filias suas dæmonibus) & ut qui Deo conuenit, inanimis exhiberetur honor, Græcis rerum potientibus, est factum: Christianis autem inualescentibus, nefaria huiusmodi Græcorum siue paganorum sacra sunt prohibita. Ex talibus ergo rebus, tamquam quibusdā notis, Christianorum sanctitatem dignoscere oportet; & non ex frugum affluentia & ædificiis, non ex urbibus & agris. Tanto vero & his Christianismi temporibus abundat mundus magis, quanto nunc ille minus bellis etiam conficitur, quam ante conflictabatur, paganismo dominante.

QVÆSTIO CXXVII.

Si id quod occiditur, ab occidente perditur: atque id quod occidit, perditionem prauitate perficit: plurima autē istius generis, in animatis eorum quæ ratione carent, reperiuntur; in quibus cernere est quædam non modo sibi ipsa inter sese, verumetiam hominibus insidias tendere: quomodo verus est qui dicit, Deum cuncta bona, & quidem valde bona fecisse? Sin verus est, bona autem & mala in creatura sunt: quomodo bona quidem boni, mala autem mali creatoris esse, non dignoscuntur, & duo sibi inter se repugnantia principia, secundum Manicheos, non demonstrantur? Sed enim si cædes eorum quæ encantur, boni alicuius gratia fit, quemadmodum nonnulli opinati sunt: quomodo

τὸ ἀπολέμῳ ἔχοντα . . πῶς ἔμῳνη
 Φαυλότητι φύσεως ἢ Φαύλα μετέρχονται;

A expugnabilem obtinent [feritatem,]
 quomodo non sola naturæ malicia, ma-
 la consecantur?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ ὅτι Φαυλότητι πρῶτος ἀλλάγει
 τῶν ἀλόγων τὰ φύσει, οὐκ ἔστιν ἀλόγων. τῶν γὰρ
 λόγου μετεχόντων ἔστι ὁ ἀγαθὸς ἢ φαύλος
 ἀφ' ἑαυτοῦ, ἔχει τῶν λόγου ἀμετόχων. καὶ
 ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ πρῶτος ἀλλοτρίως ἔχει
 τῶν ἀλόγων ἢ φύσει, ἔχει τὸ δὴλον ὅτι ἀγα-
 θὸς οὐσίας τῆς χρείας, ἀγαθὸν ἔστι ἢ ἡ φύσις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ κθ'.

Εἰ ἀπλῆν μὲν ὁ καθ' ἑαυτὸν, ὡς ὅτι τὸ κτ'
 τὰ γραμμάτια φοιτῶν, οἷον ἰώτα· σωτήριον δὲ
 ὁ μὲν ἑτέρου, οἷον πῖ· ἢ τὰ τῆς αὐτῆς εἰς ἑ-
 σίας ἀμφοτέρω, τὸ τε ἰώτα, καὶ ὁ κτ' ἑαυτὸν
 ἰώτα συσκειόμενον, οὐκ ἀφαίρεται ὁ εἰς ἀμφο-
 τέρου συσκειόμενον σωτήριον· πῶς ὁ Θεὸς ἀ-
 σωτήριος λέγεται, πῶς ὁ κτ' ἑαυτὸν ὁ-
 μοειῶν νοουμένων, πατρὸς λέγει καὶ υἱοῦ, καὶ ἑ-
 νὸς προσώπου ἰσχυροῦς οὐσίας ὁ κτ' ἑαυ-
 τῶν ἑαυτοῦ διδόντος, τὸ πνεύματος φημι
 τὸ ἀγίου, πῶς σωτήριον ἔχων, καὶ εἰς καλεῖται καὶ
 ἀπειραγῆτος, ποσαύτης καὶ τοιαύτης ἕσης τῆς
 τῶν ἑαυτοῦ αὐτῶν, εἴπω τῶν προσώπων,
 ἀφαιρέσεως καὶ ἀφαιρέσεως;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ ἰώτα ἢ ὁ πῖ, κατ' οὐσίαν ἀλλήλων ἕδν
 ἀφαιρέσει. γραμμὴ γὰρ ὑπερῆ ἐκάτερον.
 γραμμὴ δὲ γραμμῆς, ἢ γραμμῆ, οὐδὲν ἔχει
 φέρει. ἀφαιρέσει δὲ ὁ ἰώτα τὸ πῖ τῆ ποιᾶδε γέ-
 σθ, καθ' ἑαυτὸ μὲν ἰώτα, τὸ δὲ πῖ ὑπερῆ
 καὶ ὁ μὲν πῖ, ἢ γραμμὴ ἔστι, ἔν ἔστιν· ἢ
 δὲ πῖ ἔστι, πειρᾶ ἔστι, καὶ σωτήριον καὶ ἁγιόν.
 καὶ μέγας γὰρ καὶ χροικῆ ποιᾶσθ, ὁ εἰς
 πῖ ὑπερῆ ἑαυτὸν τὸ συμβεβηκὸς καὶ πεποιημέ-
 νος αὐτῶν. καὶ οἷον πῖ πῖ πῖ φησὶ ἀναλο-
 γίαν θεωρῶν τὸν ἑαυτὸν φύσιν ὄντα, ἐκείνα μόνον
 λαβὴν ὁκ τῆς ἀναλογίας τὰ ἀρμόττοντα τὰ
 τῆς ἀναλογίας θεωρομένη· οἷον, ὁ ἑν καὶ ὁ
 τρεῖς, προσεσι τὰ πῖ ἢ τὰ Θεῶν, ἀλλὰ τὰ
 μὲν πῖ ἁγιότητος καὶ σωτήριος, τὰ δὲ Θεῶν
 ἀγιότητος τε καὶ ἀσωτήριος. ὁ γὰρ μὴ ἔχων

RESPONSIO.

Irrationalium naturas, propter facto-
 rum prauitatem suggillare, rationis non
 est. Nam bene aut male egisse, ratione
 præditorum est; non ratione carentium.
 Et quoniam propter eum quæ diximus
 usum, natura irrationalium est creata:
 manifestum fuerit, cum usus bonus sit,
 bonam quoque esse naturam.

B

QVÆSTIO CXXIX.

Si Simplex quidem est id quod per
 seipsum sit, sicut in litterarum ele-
 mentis 1: Compositum autem id quod
 cum altero sit, ut puta 11: & eo quod
 eiusdem utraq; sint essentia, 1 scilicet,
 & quod è tribus 1 componitur 11, non
 aboletur id quod ex utroque connexo
 componitur: quomodo Deus incom-
 positus dicitur è duabus personis, quæ
 intelligentia consubstantiales esse per-
 ciipiuntur, Patris dico, & Filii, & vnus
 personæ, quæ facilem peculiaris substi-
 tentia notionem præbet, sancti inquit
 Spiritus, obtinens compositionem, V-
 nusque & Incircumscribitus vocatur; cū
 tanta eius & talis sit subsistentiarum siue
 personarum distinctio & discrimen?

RESPONSIO.

1 & 11 substantia nihil inter se distant.
 utrumque enim linea est. Linea autem,
 quatenus linea est, à linea nihil differt.
 Differt vero 1 à 11 positura ea qua hoc
 quidem 1, illud autem 11. est. Atque ip-
 sum 11, quatenus linea est, vnum est:
 quatenus vero 11, trinum est, composi-
 tumque & genitum. per partes namque
 & temporalem intensionem, id, ut 11 fit,
 ab eo quod ipsum consequitur est &
 fecit, existit. Oportet igitur eum qui
 naturali quapiã comparatione siue pro-
 portione illum contemplatur qui supra
 naturam est, ea dumtaxat ex compara-
 tione desumere, quæ rei per compara-
 tionem contemplatione mentis conce-
 ptæ congruunt: velut Vnum & Trinum,
 in 11 & Deum quadrant: verum in 11, ge-
 niti & compositi modo; in Deum autē,
 ingeniti & incompositi modo. Nam qui

generantem & componentem non habet, neque genitus neque compositus est. Quocirca in Deo quidem esse dicimus æternam *συνπαρῆν*, id est coexistentiam; non autem compositionem: in π vero compositionem, quod per partes constituatur. Itaque vnus est Deus, Trinitas, ipsa essentia vnitate citra omnem, quantum ad hoc pertinet, discretionem & distinctionem: sicut vnus est π, vnitate lineæ, citra omnem, quantum ad hoc pertinet, discretionem & distinctionem. Differentia autē est, in sancta quidem Trinitate, iuxta subsistentiarum existentia modos: in π vero, iuxta lineæ posituræ qualitatem.

A τὸν πεποιηχῆτα καὶ στυτεήχῆτα, οὐτε γρηπὸς ἔστιν, οὐτε στυτέτος. δὲ ὅτι μὲν τῷ Θεῷ πλὴν αἰδῶν λέγουμεν στυτέτην, ἔκετι δὲ καὶ στυτέτην· ὅτι δὲ τῷ πῖ, πλὴν στυτέτην, ἀφ' οὗ καὶ μέρος αὐτῶν γίνονται. εἰς πῖνυ ἔστιν ὁ Θεός, ἡ τελεὰ τῆ μονάδι τῆς οὐσίας, χωρὶς πάσης καὶ τῆτο ἀφαιρέσεως καὶ ἀφαιρέσεως, ὡσπερ ἐν τῷ πῖ τῆ μονάδι τῆς γραμμῆς, χωρὶς πάσης τῆς καὶ τῆτο ἀφαιρέσεως καὶ ἀφαιρέσεως. ἀφαιρέσει δὲ ἔστιν ἐν μὲν τῆ ἀγία τελεὰδι καὶ πῖνυ ἔστιν τῆς τῆς ἁποστάσεων ὑπερῆξεως, ἐν δὲ τῷ πῖ [καὶ] πλὴν ποιὰν ἔστιν τῆς γραμμῆς.

QVAESTIO CXXX.

Si eo quod cælum, secundum Græcos, globus est, in loco quoque mouetur: quomodo eo quod cælum, secundum Scripturam, tamquam camera compactum, aut sicut pellis extensum est, nō in loco est? Nam necesse est vt, quemadmodū id quod mouetur, ita & id quod compingitur, in loco esse existimeretur. Quod si hoc sic est, quomodo alteri ab alteris, ob circumscriptionem cæli non iustam damnationis reportabimus sententiam? Sin cælum vtrorumque opinione, in loco est, & vtrisque loci qualitas & quantitas ignota est: quam re alteri alteros, eorum quæ dicta sunt nomine, magis damnare possumus, cum apud vtroisque par sit condemnatio & ignorantia?

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρλ'.
 Εἰ ἀφ' οὗ καὶ Ἑλλῶνας σφαιραῖν εἶναι τὸν οὐρανὸν, καὶ κινῆσθαι, ἐν τόπῳ, πῶς δὲ τῷ ὡς καμάρων πεπηγῆται, ἢ ὡς δέειν καὶ πλὴν γραμμῶν ἐκτεταῆσαι, ὁ οὐρανὸς οὐκ ἐν τόπῳ ἔστιν; ὡσπερ γὰρ τὸ κινουμένον, οὕτως καὶ τὸ πηγυμένον, ἐν τόπῳ ἀνάγκη νομίζεσθαι. εἰ δὲ τῆτο, πῶς πλὴν ὅτι τῆ περιγραφῆ τῶ ἕρανοῦ πρὸ ἀλλήλων κατὰ γῶσιν διακρίσει ἔχ' ἕξοχου; εἰ δὲ ὁ οὐρανὸς κατ' ἀμφοτέρους ἐν τόπῳ, καὶ ἐκατέρους ἢ τῶ τόπου ποιότητος καὶ ποσότητος κατήσκηκεν ἀγνοίας, τί πλέον πατέρω πατέρων κατεγράσθαι δυναμένα, τῆς κατὰ τῆς περιληλεγημένων κατὰ γνώσεως καὶ ἀγνοίας ἐκατέρους ὅτις κατεχούσης;

RESPONSIO.

Si Christiani dicerent, cælum in loco non esse, sicuti Græci dicunt; fieri posset vt alteri alteros ex equo damnarent: dicentes quidem non esse in loco cælū, verbis autem quæ cælum in loco esse significant, alteri ad alteros vtentes. Sin cælum globum esse, & in globi modum moueri, impossibile est: instar camerae vero id habere, possibile esse demonstratum est: nulla vtrique Christianorū de ignorantia fuerit condemnatio. Locī autem ex rebus nostris de eo facimus coniecturam; quoniā quemadmodum apud nos, si aliquod sit rotundū corpus, leue & concavū, & æqualis vndequaq; dimētionis, atq; id in aquas immittatur,

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.
 Εἰ μὲν γὰρ ἔλεγον οἱ Χριστιανοὶ τὸν ἕρανὸν μὴ εἶναι ἐν τόπῳ, κατὰ τῶν λέγουσιν οἱ Ἑλλῶνες, ἴσθαι αὐτὸν ἐκτετατὸν ἢ πρὸ ἀλλήλων κατὰ γῶσιν, λεγόντων μὴ μὴ εἶναι τὸν ἕρανὸν ἐν τόπῳ, φωνῆς δὲ σηματικῆς ἐν τόπῳ εἶναι τὸν ἕρανὸν τῶς ἀλλήλους χησασμένων. εἰ δὲ τῶ μὲν σφαιραῖν εἶναι τὸν ἕρανὸν, καὶ σφαιρικῶς κινῆσθαι ἀδυνατῆς ὄντος· τῶ δὲ ὡς καμάρων εἶναι αὐτὸν, δυνατῆς δὲ κινῆσθαι· ὁ δὲ μία ἀρεὴ ἢ τῶ Χριστιανῶν ὅτι τῆ ἀγνοία κατὰ γῶσιν. κατὰ δὲ τῶ τόπου, ἐν τῶ κατ' ἡμᾶς σοχαζόμεθα. κατὰ αὐτῶ, ὅτι ὡσπερ πρὸ ἡμῶν, ἴσθαι ἢ περιφερῆς τῆ σφαιρα ὁμαλὸν τε καὶ κῆλον, πῶς ταύτην ἴσθαι περιμέτρητον, ἐὰν πωμασθῆ ὅτι τὰ ὕδατα, βασι-

Βασαζεται ὑπο τῶν ὑδάτων· πούτω τὰς ἑ-
πω βασαζεται ὁ ἕρηνός ὑπο τῶν ὑδάτων. ὁ
πύρρος, Φησὶ, τὸν οὐρανὸν ὡς καμάραν. τὰ τῆς
καμάρας ὀνόματι, ὃ περιφερὲς ἐδήλωσε τῆ
σώματος τῆ οὐρανοῦ. βασαζέει οὖν τὸν μὲν ἕ-
ρηνὸν τὰ ὑδάτα, τὰ δὲ ὑδάτα ἐπὶ γῆ, πῶ δὲ
γῆν ὃ θεῖον περιέλαβεν. ὁ κρεμάσας, Φησὶ,
πῶ γῆν ἐπὶ οὐρανός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρλα'.

Εἰ οἱ διαγγελιστὰὶ Ματθαῖός τε καὶ Λουκᾶς,
ὃ καὶ ἑρκα ἡρεαλογιστῶτες τὸν κύριον, ὁ μὲν,
πῶ καὶ φύσιν, ὁ δὲ, πῶ καὶ ἑρκα ἡρεαλο- B
γίαν σπυρέγραψε, ἀλλ' ὃ οὕτως τὰ καὶ τῶν
Ιουδαίων σπυρέγραψαι, πῶς ὁ μακάριος Λου-
κᾶς οὐ δείκνυται τὰς Ματθαῖου μαχρόμνος,
πλείονας τοῖς καὶ νόμον τῶν καὶ θεῶν τῆ Χει-
σοῦ ἡρηήτορας, ἀλλ' τῆ οἰκείου διαπέλιου ἐκ-
πέλιμος, πῶναντιον περὶ αὐτῆ γραφῶναι ὀφεί-
λοντας; ὅτι ἡσωνας τοῖς καὶ θεῶν, τῶν καὶ φύ-
σιν πατέρων αἰαλογίεσθαι ἀνάσκη. ἐνδέχεται
γὰρ ἡρεάσαι καὶ νόμον . . . τῆ
καὶ φύσιν πατρὸς πῶ παῖδα ἡρηήσθαι. πῶς
οὖν, κατὰ τὸν ἑφελ, ὅτι τῶν διαγγελιστῶν ἡ
. . . αἰτέγραπται, καὶ ὁ Λουκᾶς ἴσους,
μᾶλλον δὲ ἡπλονας τοῖς καὶ νόμον τῶν καὶ φύσιν
ὀφείλων τοῖς τῆ Χεισοῦ ὀνομάζειν ἡρηήτορας,
πλείονας ὀνομάζων βύρισκεται; εἰ δὲ ἐν τῆ γε-
νεαλογία ἑαυτοῖς καὶ ἀλλήλοις μαχρόμνα λέ-
γριοι, πῶς ἐν τοῖς λοιποῖς περὶ τῆ ἑρηήτορας δι-
δάγματα, ὃ ἀξιοπίστον κεκτῆσθαι διωρησονται,
ἐκ περηομίων περὶ ἀτήρησιν κινουῶντες τὸν
μέγα λόγον τῆ ἡμετέρα ἑρηοκεία περηστε-
πῶναι βουλόμνον;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εν τῆ ἡρεαλογία τῆ καὶ Λουκᾶς, ὁ Ηλεί-
μόνος ὅτι πατήρ τῆ Ιωσήφ καὶ τὸν νόμον. ἀπὸ
δὲ τῆ Ηλεί ἕως τῆ Ναθαν, πύρρες οἱ ὑπο-
πέγραμμένοι καὶ φύσιν εἰσὶν υἱοὶ τῶν ὑποτετα-
γμένων, τῶν ἀλλ' πῶ ἑρσιν ἡ ἐχὶ ὁ Ηλεί
περὶ τὸν Ιωσήφ, πῶ πῶν καὶ . . .
λογισομῶν, τῆ Ιωσήφ μὲν μ.
καὶ τὸν νόμον, τῶν λοιπῶν δὲ πύρ-
των, καὶ φύσιν. ὅτι οὕτως νοουμῶν, ἀνα-
ρήται πῶσα τῶν διαπέλιτων ὅτι τῆ ἀτήρησιν
ἡρεοκεία ἡ ἐκ τῆς περηοκείας τῶν ἐκείνων πε-
ρῶν νομαθεῖσα τοῖς περηοκείας.

A ab aquis ipsis portatur : ad eundem mo-
dum cælum portatur ab aquis: *Extendens*
inquit, *cælum ut cameram. vbi Camera no-*
mine, rotunditatem corporis cæle-
stis significavit. Portant igitur cælum a-
quæ, aquas autem terra, terram porro
præceptum diuinum: Suspendens, inquit,
terram in nihilo.

QVÆSTIO CXXXI.

Si euangelistæ, Matthæus & Lucas,
generis Domini secundum carnem, se-
riem recensentes, alter naturæ, alter le-
gis genealogiam contexuit, quod hoc
ita rerum Iudaicarum constitutio fer-
ret: quomodo Lucas Matthæo repu-
gnans non probatur plures legitimos
quam naturales CHRISTI progenitores
in Euangelio suo exponere; cum diuer-
sum ab eo scribi debuerit? quandoqui-
dem pauciores legitimos siue adoptiuos
quam naturales patres in genealogia
numerari necesse est. Fieri namque po-
test, ut constitutione Legis [alicuius le-
gitimi sint liberi] quos pater alius natu-
ralis progenuit. Quomodo igitur, sicut
dixi apud Evangelistas [genealogiæ ca-
talogus] est inuersus? & Lucas, cum
pari, immo pauciore numero legitimos
quam naturales debuerit enumerare
CHRISTI maiores, plures nominare cõ-
peritur? Sin in generis nomenclatura si-
biipsis, & alter alteri repugnantia me-
morant: quomodo in reliqua de Serua-
tore doctrina, fidem debitam obtinere
poterunt, ab ipsis statim procemiis ad
controuersandum eum commouentes,
qui cum ratione certa se religioni no-
stræ adiungere velit?

D

SOLVTIO.

In genealogia Lucæ, solus Eli legiti-
mus est Iosephi pater: ab Eli autem ad
Nathan usque, qui ordine recensentur
omnes, naturales eorum qui illis sub-
iunguntur, sunt filii. Qui quidem ea
quam Eli obtinet ad Iosephum necessi-
tudine, Iosephi folius [legitimi.] cæ-
terorum vero omnium naturales habẽ-
tur aui. Porro si hoc ita intelligatur, o-
mnis Euangelistarum, de dictorum re-
pugnantia, tollitur calumnia; quam in-
esse illorum scriptis, intellectu prauo ar-
bitrantur, qui rem non satis intelligunt.

ὡσαυτὸν γὰρ ὁ πικτόμυθος ἐκ τῆς τοιαύτης συναφείας ὀνομαζέται τῷ τελευτήσαντος, οὕτως καὶ ἡ ζωὴ ἐκείνου ὀνομαζέται ζωὴ.

A Sicut enim qui ex huiusmodi gignitur coniunctione, defuncti esse dicitur; sic & mater illius dicitur esse coniux.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρλγ'.

QVÆSTIO CXXXIII.

Εἰ ὁ παρὰ τὸν νόμον πατρῶν τῶν ἡρώων τῷ Δαβὶδ τοῖς Ἰσραηλίταις ἐντέταλται, πῶς ὁ διαφελιστὴς Ματθαῖος τῶν καὶ φύσιν πατέρων παρὰ τῷ Δαβὶδ ἐμνήσθη τῷ Δαβὶδ ἐμνημόνευσεν ὁ δὲ Λουκᾶς παρὰ μὲν τῷ Δαβὶδ τῶν καὶ φύσιν, καὶ δὲ τὸν Δαβὶδ, τῶν καὶ νόμον πατέρων πῶς μὴ μὲν πεποιήται; καὶ εἰ τὰ ὀνόματα τῶν καὶ φύσιν ἐκ τῶν νόμων πατέρων ἀποδραλείπῃς μετὰ τῆς μετοίκησης Βαβυλωνίου ἐν ταύτης γραφῆς οὐχ ἐπίσκειται, ἀλλὰ καὶ ἀπόφασις γέγραπται, πῶς τὰ καὶ ἀπόφασις γραφέντα ὑπὸ τῶν ἀκριβοτέρων διωκόντων;

Si ea quæ dicta est constitutio, ante Davidis tempora Israelitis est promulgata: quomodo euangelista Matthæus, naturalium patrum ante & post Davidem meminit; Lucas vero, ante Davidem naturales, post Davidem legitimos nominat patres? Et si nomina naturalium & legitimorum patrum post exilium Babylonis omnino in sacris non reperiuntur relicta litteris, sed per enunciationem ab Euangelistis scripta sunt: quomodo ea quæ sic per enunciationem recensita sunt, ab hominibus accuratius rem inquirentibus [approbari] poterunt?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RESPONSIO.

Καὶ ὁ Λουκᾶς τῶν καὶ φύσιν πατέρων τῷ Ηλεὶ ἐμνήσθη, τῶν τε παρὰ τῷ Δαβὶδ, καὶ τῶν μετὰ τὸν Δαβὶδ. ὁ δὲ Ηλεὶ μόνος ὡς καὶ τὸν νόμον πατῆρ τῷ Ἰωσήφ, τῷ Δαβὶδ πῶς κατὰ νόμον ὑπόστατος ἕως τῷ Ναθαν καὶ πῶς αὐτῶν γένει ἀναγεννηθῆναι. ὁ δὲ τὸν δευτέρου Χριστὸν ὀνομασθέντα ὑπὸ τῷ Ἰωσήφ δύο πατέρας ἐξηκῆτος, τὸν μὲν καὶ νόμον ἢ ταύτην χάρις ἀπονόμησης, ἵνα ὁπότε ἀκούσῃ τὸν Χριστὸν ὑπὸ μὲν ὄντα τῷ Ἰωσήφ, μὴ γνησθέντα δὲ καὶ φύσιν ἐξ αὐτοῦ, μὴ ξενοδοκῆται. τὸν δὲ καὶ φύσιν ὡσαυτὸν γὰρ αὐτὸς ὁ Ἰωσήφ ὑπὸ μὲν ἐκλήθη τῷ Ηλεὶ, μὴ γνησθέντα δὲ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ταύτην νόμον οὕτως ἐδόξε ἐκ τῆς γυναικὸς τῷ Ηλεὶ δοθέναι ὑπὸ τῷ Ηλεὶ, οὕτως ἐδόξε τῷ Θεῷ, ἐκ τῆς γυναικὸς τῷ Ἰωσήφ δοθέναι ὑπὸ τῷ Ἰωσήφ μὴ γνησθέντα κατὰ φύσιν ἐξ αὐτοῦ. Ἰωσήφ, φησὶν, ὑπὸς Δαβὶδ, μὴ φοβηθῆς ἀδελφὴν Μαριαμ πῶς γυναικα σου. ὁ γὰρ ἐκ γυναικὸς πῶς χάρις πορνείας πικτόμυθος, ὑπὸς ἔστιν ἐξ ἀνάγκης τῷ ἀνδρὶ καὶ τῆς γυναικὸς ὡς ἔπαυ βούλεται ὁ Θεὸς δοθέναι ὑπὸ τῷ ἀνδρὶ, ἢ διὰ σωμαφείας, ἢ χάρις σωμαφείας. ὅτι ἀποφασίς δὲ γυναικῶν οἱ διαφελιστῆς πῶς ἐκτεσθῆναι ἐπιποσθέντα τῶν ἐν ταύτης ἡγελορίας ὀνομασθέντων, ἀλλὰ ταύτης ἐπεσφίσις ἰσραήλ.

Et Lucas ipse naturalium patrum Eli mentionem fecit, & qui ante ac post Davidem fuere. Eli autem vnus legitimus Iosephi pater fuit: qui Iosephus, legitimi filii iure, vsque ad Nathanem, iuxta eiusdem coniunctionis necessitudinem, pertinet. Appellatur vero Dominus CHRISTVS, Filius Iosephi, duos habentis patres: alterum, quem secundum legem diuina gratia, dispositione sua ordinauit; vt, cum audiamus CHRISTVM esse quidem filium Iosephi, non genitum autem ex eo naturaliter, admiratione tamquam in re noua non ducamur: alterum, quem natura dedit. Quemadmodum namque Ioseph vocatus est Eli filius, non autem ex eo genitus, quia diuinæ legi ita placitum fuit, ex vxore Eli dare eidem Eli filium: ad eundem modum Deo visum est, ex coniuge Iosephi, filium dare eidem Iosepho naturaliter ex eo non genitum. *Ioseph, ait fili David, ne metuas adiungere tibi Mariam mulierem tuam.* nam id quod ex muliere quapiam, absque stupro & fornicatione progignitur, necessario viri & vxoris filius est: cuiusmodi ratione Deus dare vult filiū viro; per copulationem videlicet, vel citra copulationem. Non enunciatione vero vsi Euangelistæ, sed historiarū scriptarū auctoritate nixi, nominibus progenitorū CHRISTI commemorandis, nomē claturā genealogiæ instituerūt

Ebraei namque fuere, ex Ebrais orti, genealogiarum scriptores sancti Evangelistae: quibus singulare fuit studium, ex scriptis conquisitum regiae & Israeliticæ tribus genealogiæ habere catalogum. Post reditum certe quidem è Babylone, Esdras quos in catalogo genealogiæ sacerdotum recenseri non inuenit, eos à sacerdotibus muneribus amouit, atq; hoc ex libro Paralipomenon patet.

QVAESTIO CXXXIII.

Si legem populo Israelitico Deus per Mosè è cælo demisit: quomodo in multis locis diuinæ Scripturæ Lex non Lex, sed legislator Moses dicitur?

RESPONSIO.

Mos est non tantum hominibus, sed etiam diuinis litteris, nomine auctoris qui aliquid dixit aut scripsit, orationem aut scripturam appellare, cuius ea sit indicandi gratia: ut est illud; *Sedebat Eunuchus super curru, legebatque prophetam Esaiã & illud; Abominatio desolationis, que dicta est à Daniele propheta. Quin & nos dicere consueuimus; Est mihi propheta Hieremias, aut Apostolus.*

QVAESTIO CXXXV.

Si CHRISTVS verus est CHRISTVS, rem ipsam iuxta & appellationem secundum sacram Scripturam, representans: CHRISTVM vero Emanuelem vocatum iri, Scriptura diuinitus inspirata prænuñciauit: quomodo verus Dominus esse existimabitur, qui post natiuitatem Emanuelis nomen non accepit? Nullus enim post aduentum suum, CHRISTVM Emanuelis nomine ad verbum appellauit.

RESPONSIO.

Si in Evangelicis scriptis continetur diuinorum de CHRISTO prædictorū vaticiniorum exitus: hūc ipsū autē esse, quē diuina prædictio Emanuelis nomine appelladū esse designauerit, beatus nobis Mattheus prodidit: quomodo ille nomine Emanuelis nō vocatur? nō desuit autē sãcta dei Ecclesia, prout ex sãcti

A Εβραῖοι γὰρ ἠσαν εἰς Εβραίων οἱ τὰς γενεαλογίας συγγραφεαὶ, ἅγιοι διαγγελικαί. πρὸ οἷς πολλή τις ἰσχύς ἀποδοθὲν τῷ ἐγγράφῳ ἔχον τὴ βασιλικῆς τε καὶ Ἰσραηλιτικῆς φυλῆς τὴν γενεαλογίαν. ἀμέλει μὲν τὸ ἐκ Βαβυλωνος ἐπανοδὸν ὁ Εσδρας οἷς ἔχοντες ἐπὶ τῶν ἱερέων καθ' ἄλλω γενεαλογουμένων, τοῖτοις εἰς ἔσθλα ἐπὶ τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας. καὶ τὸ δεῖκνυσθαι ἐκ τῆς βίβλου τῶν καθ' ἄλλω γενεαλογουμένων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρλδ'.

B Εἰ τὸν νόμον τοῖς Ἰσραηλῆταις ὁ Θεὸς διὰ Μωσῆος κατέπεμψε, πῶς ἐν πλείοσι τόποις τῆς γείας γραφῆς, νόμος, καὶ οὐ νόμου νομοθέτης ὁ Μωσῆς ὀνομάζεται;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἶδος ἔστιν ἢ μόνον τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τῇ γείᾳ γραφῆ ἢ τῷ εἰρηκότῳ τὸν λόγον ὀνομαζομένῳ τὸν λόγον, εἰς δὴλωσιν τῷ πῶς εἶ) τὸν λόγον. ὡς δ', ἐκείνητο ὁ δυνούχος ἐπὶ τῷ ἄρματός, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν περὶ τῆς Ἡσαΐαν. C Ἐπάλιν, ὁ βδέλυγμα, φησὶ, τῆς ἐρημώσεως ὁ εἰρημὸν τὰς περὶ τῆς Δαυὶδ, ὡσαύτως ἢ καὶ ἡμῖν ἔθος λέγειν, ἐκτισάμεν τὸν περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἢ τὸν ἀπόστολον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρλε'.

Εἰ ἀληθινὸς ἔστιν ὁ Χεῖρὸς ὁ τὴν περὶ τῆς κλήσιν καὶ τὴν γείαν γραφῆ ὀνομαζόμενος, Εμμανουὴλ ἢ καλεῖσθαι τὸν Χεῖρὸν ἢ γείαν γραφῆ περὶ τῆς εἰρημώσεως, πῶς ἀληθινὸς ὁ κύριος νομιμαθῆσεται, ὁ μὲν δ' ἐπεὶ τῶν μηδαμῶς τῷ Εμμανουὴλ τὴν περὶ τῆς εἰρημώσεως δόξα, ὡσαύτως ἢ ὡσαύτως γὰρ τὸν ἐλθόντα Χεῖρὸν τῇ κλήσιν τῷ Εμμανουὴλ ἐπὶ λέξεως περὶ τῆς εἰρημώσεως.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ ἐν τοῖς διαγγελικαῖς διηγήμασι περὶ τῆς γείαν περὶ τῆς εἰρημώσεως ἐκείνης, ὡσαύτως δὲ ἡμῖν αὐτὸν εἶ) τὸν καὶ τῆς εἰρημώσεως περὶ τῆς εἰρημώσεως ὀνομαζόμενος, ὁ μακάριος Ματθαῖος πῶς οὐ καλεῖται τὰς τῆς Εμμανουὴλ ὀνομαζόμενος; οὐδέποτε δὲ ἡ ἀγία τῆς θεοῦ ἐκκλησία γούσα ἐκ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀγίου

βιαφελίου Εμμανουήλ ὀνομάζειν τὸν κύριον. Α Ἐυαγγελίου δὲ ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τῆ Χειροῦ πάσης τῆς λοιπῆς ὀνομασίας τῆ Χειροῦ ὡς ἐχειρομένας, εἰ καὶ μὴ πάσης ἀεὶ χειρομένας. ὅθεν γὰρ ὅτι καλεῖται Εμμανουήλ, ὅτι ἄλλ' ὅτι ὅτι, καλεῖται.

A Euangelii doctrina [id edocta est,] dominum nominare Emanuelem. Porro CHRISTI vocabulum cunctas in se reliquas ipsius complectitur appellationes, quamuis non omnibus semper utamur. Nō enim quod vocatur, Emanuel est; sed eo quod est, Emanuel vocatur.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρλς'.

QVÆSTIO CXXXVI.

Εἰ δὲ τοῖς γυνεῶν ἀρετῆν ὑπὸ τῆς γείρας γραφῆς ἀπηρρύθεται, καὶ ὁ μετῶν τὰ ἀπηρρύθιμα, ἀμύρτωλός ὀνομάζεται, πῶς ἐν διαφορῆς τοῖσι τοῖς οἰκείοις γυνεῶν ὁ δεσπότης Χειροῦ ἀρετῆσαι, ἀναμύρτητος δείκνυται; ἐν μὲν γὰρ τῷ γάμῳ διὰ δὲ, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; τῇ μητρὶ λέγειν, ἐπέπληξεν· ἡνίκα δὲ θεάσασθαι αὐτὸν ἡ μήτηρ ἠθέλησε, μητέρα καὶ ἀδελφοὺς τοῖς δὲ τέλειμα τῆ Θεοῦ ποιουῦτας ἀνόμασε· καὶ πάλιν, ὅτε ἐμακαρίζετο ἡ βασάσσα αὐτὸν κριλία, ἡ οἱ μαροὶ οἷς ἐθέλασε, τοῖς ποιουῦτας δὲ τέλειμα τῆ Θεοῦ αὐτὸς ἐμακαρίζεν. ἀπὸ ἀπὸρτα ἐφ' ὅσῳ τῆς μητρὸς πρὸ αὐτῆς νομίζονται λέγεσθαι, διὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς ὀνομαθείσης καὶ μακαριωδείσης, καὶ ἀντιδιαβολῶν αὐτῆς, ὑπὸ αὐτῆς ἐμακαριώσασθαι ἕτεροι. ἡ δὲ ἀντιδιαβολῆ, δὴλον ὅτι ἐπὶ ἐναντίων παραγράτων λαμβάνεται. ἄλλως τε εἰ πῶς ἁγία πρὸ ἡμεῶν εἰς πῶς ποσούτης οἰκονομίας ὑπουργίας ἐκλέλεχται, πῶς ἀναξία μακαρισμῶ καὶ τὰ παραλεθρῶντα ἢ πρὸ ἡμεῶν νεόμισται; εἰ δὲ τὰ ρηθέντα ἐναντίως ἐχθὰ πρὸς ἀλλήλα, πῶς τὰ ἀλλήλοισ ἐναντία, πῶς πρὸ ἀλλήλων οὐ λαμβανῆ καὶ ἀλλοίωσι;

B Si parentes aspernari, Sacris est litteris interdictum: & quæ interdicta confectatur, Peccator dicitur: quomodo Dominus CHRISTVS, multis in locis parentes suos aspernatus, immunis peccato probatur? In nuptiis enim per illud; Quid mihi tecum est mulier? matrem obiurgauit. Cum autem ipsum Mater videre vellet, Matrem & Fratres voluntatem Patris facientes dixit. Et rursus, cum illum qui gestauit venter, & quæ fuxerat vbera, beatificarentur: ipse Dei voluntatem facientes Beatos pronunciauit. Quæ sane omnia, cum matris contumelia ab eo putantur esse dicta: propterea quod cum mater eius nominaretur, & beata deprædicaretur, perinde atque se illi opponeret, ipse alios beatificari. Aduersam sane oppositionem, de rebus contrariis recipi manifestò cōstat. Denique cum sancta virgo ad tantæ administrationis siue dispensationis ministerium diuinitus delecta esset: quomodo iuxta ea quæ dicta sunt, indigna beatificatione reputata est? Sin dicta talia inter se repugnant; quomodo inter se pugnantia, aliud ab alio non euertitur?

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

RĒSPONSIO.

Τὸ, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; οὐ πρὸς ὅτι πληξίῳ εἶρηται τῇ μητρὶ ὑπὸ τῆς ἁγίας, ἀλλὰ πρὸς ἐνδύξιν τῆ μη ἡμας, φησὶν, εἰ τοῖς ἀναδεδεγμένοις τῆ ἐν τῷ γάμῳ ἀναλισχόμενου οἴνου πῶς φροντίδα· ὅμως ἐκ πολλῆς ἀγάπης, εἰ θέλεις, ἵνα μὴ λείψῃ αὐτοῖς οἶνος, εἰπέ τοῖς ὑπηρέταις, ἵνα ποιήσωσιν ἀ λέγω αὐτοῖς· καὶ βλέψεις ὅτι οὐ μὴ λείψῃ αὐτοῖς οἶνος, ὅσον καὶ γέγονεν. ὅσα αὖ οἶνον λέξῃ πῶς μητέρα ἐπέπληξεν, ὑπὸ τοῖς ἔργοις ἐπίμα. ἐν δὲ τῆς δῆλας φωνῆς ἔχ ὡς ἀποσερῶν πῶς μητέρα τῆς παρεπούσης τιμῆς, ἀλλὰ δείκνυσι καὶ ποῖαν μητρῴτητα μακαριότη ὅτιν ἡ πρὸ ἡμεῶν.

D Istud, Quid mihi tecum est mulier? non ad matris obiurgationem dictum est à Salvatore; sed ad illud ostendendum: Non nos, inquit, delecti sumus quibus consumptum in nuptiis vinum curæ esset. ex singulari tamen caritate, si vis, ne eos vinum deficiat, ministris dicito ut quæ dixero faciant: & videbis non defore illis vinum: id quod & factum est. Non igitur verbis matrem increpuit, quam operibus cohonestauit. Aliis autem vocibus, non matrem honore debito priuat; sed cuiusmodi materni iuris genere beatissima esset virgo, declarat.

Si enim qui audit verbum Dei, & custodit, is frater est Dei, & foror, & mater; & utraque hæc matri eius inerant: nempe eiusmodi materni iuris laude beatificatam oportuit matrem eius. Nā audire & servare verbum Dei, virtutis est, & animi puri, qui totus in Deum respiciendo sit intentus. Et quia non quālibet vulgo fœminam Deus delegit quæ genitrix CHRISTI fieret, sed quæ mulieres omnes virtutes anteiret: non abs re, eiusmodi virtutis nomine matrem suam beatam deprædicari voluit, per quam virtutem honore eo digna habitata est ut virgo mater fieret. Quod vero nullo modo CHRISTVS contumeliosè aut inobædienter quidquam adversus parentes egerit, ex eo apparet quod Lucas evangelista de eo testatur, Hierosolymis eum cum ipsis descendisse, & subditum illis fuisse.

QVÆSTIO CXXXVII.

Si ante sepulturam Maria unguento Dominum unxit; nos autem in baptismo, symbola signaque passionis & resurrectionis eius referentes, celebramus: quomodo primum oleo unguimur, ac deinde in sacro lauacro, quæ dicta sunt symbolis peractis, post illa unguento cõsignamur? atque hæc ipsa quomodo nõ contra quam circa Dominum gesta sint facere existimamur? siquidem Dominus primum unguento delibutus est, ac deinde passus. Quomodo vero non superuacua est etiam ea quæ in baptizandis peragitur olei unctio, si unguento tantum ante passionem delibutus est CHRISTVS?

RESPONSIO.

Quandoquidem quæ [Maria] facit, ad sepulturam post mortem ipsius sepulsi facit: beata autem Maria ante mortem Dominum unxit, pro eo atque scriptum est: Quod fecit hæc, inquit, ad sepulturam meam fecit, prævenit enim ut ungeret corpus meum, ubi verbum hoc, Prævenit, dictum est pro eo quod est, Ante iustum tempus unxit corpus meum. Quocirca hoc non fit per repugnantiam: verum id quod in Domino gestum est, ante iustum tempus, in eis qui baptizantur, cõgruenti fit tẽpore. Cæterũ veteri oleo inungi-

A εί γάρ ὁ ἀκούων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάττειν, αὐτὸς ἀδελφὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ. παρεστὴν δὲ τῇ μητρὶ αὐτῆς ἀμφοτέρω. δὴλον ὅτι καὶ ταῦτα πῶς μητέρα εἶχε μακαρίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς. ὁ γὰρ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάττειν, ἀρετὴς ἐστὶ, καὶ καθαρῆς ψυχῆς ὅλης πρὸς τὸν Θεὸν βλέπουσας. καὶ ὅτι οὐ πῶς τυχοῦσιν γυναῖκα ἐπελεξάτο ὁ Θεὸς ἡμέτερας μητέρας τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ πῶς πασῶν γυναικῶν τῆς ἀρετῆς ὑπερκαίμων, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐβουλόετο μακαρίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς, δι' ἧς ἠξιώθη πρῶτος μήτηρ ἡμέτερα. ὅτι δὲ πρὸς ἀπίθειαν ἢ ἀπειθήσαν γυναικῶν οὐδαμῶς ἐμφανέται ὁ Χριστὸς πεποιθῶς τι, μῆτρὸς Λυκαῖας ὁ διαγγελιστὴς λέγων πρὸς αὐτὴν, ὅτι κατέβη μετ' Ἰωσήφ καὶ Μαρίας ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἡμεῖς ἡμεῖς ἀποστασίουμοι αὐτοῖς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρλζ'.

C Εί ποτε τῆς παύσης ἡ Μαρία τὸν κύριον ἐμύρω ἠλείψεν, ἡμεῖς δὲ τῆς παύσης καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτῆς ἐν τῇ βαπτίσματι τελευτῶν τὰ σύμβολα, πῶς ποτε μὴ ἐλάττω χριζόμεθα, ἔπειτα δὲ τὰ πολεμῶντα ἐν τῇ κλυμμένην τελευτῶντες σύμβολα, ἐμύρω σφραγίζόμεθα ὑπερῶν, καὶ κατ' ἐναντίωσιν τῶν ποτε τὸν κύριον γενομένων ταῦτα ποιῶν ὁ νομιζόμενος; εἴτε ποτε ὁ κύριος τὰ μύρω ἠλείψατο, ἔπειτα ἔπαυσε, πῶς δὲ καὶ οὐ ποτε τῆς ἡμεῖς τῆς ἐλάττου πρὸς φέρεται τοῖς βαπτίζουσαι μὴ λουοῖν, εἴτε μὴ τὰ μύρω πρὸς τὰ παύση ἐχρησθῆ ὁ κύριος;

D ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Επειδὴ ἂ ποτε . . . τὸν ἐπιφασμὸν μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ποτε τῆς ἐπιφασμῶν ἡ δὲ μακαρία Μαρία πρὸς τῆς θανάτου ἐμύρωσε τὸν κύριον, καὶ ὁ γενομένων, ὁ ἐποίησε, ποτε, αὐτῆ, πρὸς ἐπιφασμὸν μου ἐποίησε. πολεμῶντα γὰρ ἐμύρωσε μου ὁ ἄμα. ὁ δὲ πολεμῶντα, αὐτῆ τῆς πρὸς τῆς θανάτου κατὰ ἐμύρωσε μου ὁ ἄμα. διὰ τοῦτο ὅσοι γίνεται κατ' ἐναντίωσιν, ἀλλὰ ὁ ὅτι τῆς κυρίου γενομένων πρὸς τῆς κατὰ, τῆς ὅτι τῆς βαπτισμῶν γίνεται ἐν ὅθι κατὰ. χριζόμεθα δὲ ἐπιφασμῶν ἐλάττω,

ἵνα γινώμεθα χειροί· παρ δὲ μύρω, πρὸς ἀ-
νάμνησιν τῆ πλὴν χειρὶν τῆ μύρω εἰσπαφια-
σμὸν ἑαυτῶ λογίζομένου· καὶ τύπω μὲν ἔπι τῆ
παρόντος, ἀληθεία δὲ ἔπι τῆ μέλλοντος, εἰς
πλὴν κρινωσίαν τῆ τε ἑαυτῶ παθημάτων, καὶ τῆς
δόξης ἡμᾶς καλεσαμένου Ἐπιφάνους Χειροῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρλη'.

Εἰ δίκαιός ἐστιν ὁ τὸν ἡμῶν τυχόντα ἕως ἄν
ἡμῶν τε ἡμῶν ἀμφοτέρωθεν, πῶς δίκαιος ὁ Θεὸς ὁ
ποῦτον λαὸν ἐξέτασεν ἀπὸ τῆς γῆς ἵνα ἀπο-
πέσῃ; λέγω ὅτι τῶν ἀποστόλων τῶν Ἰωνάθαν καὶ τὸν
Δαβίδ· τὸν μὲν, ὅτι ἀγνοίας λύσθη τὴν νη-
φείαν τῆ γῆς τῆ μέλιτος· τὸν δὲ, πρὸς περὶ
τὸν λαὸν ἀειδήματα. εἰ δὲ πῶς λέγει ὡς τῆ
ὑπερήκων ὁ θάνατος ἔπι ἡμῶν τῶν ἀρχόντων
ἐγένετο, πῶς οὐκ ἀδικεῖ, τοῖς ἀμαρτίαις ἡπο-
βημάτων κληρονομήσιν; εἰς ἀποδοῦναι δὲ τῆ λεγούσης
γραφή, ὅτι, ψυχὴ ἡ ἀμῶν τῆσασα, αὐτὴ ἀπο-
θανῆται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅτι παροῦσα ἡμῶν τῶν ἡμῶν τυχόντων
βασιλέων, ἡ ἡμῶν τῶν λαοῦ, δηλοῖ αὐτὸς ὁ
μακρῆμος Δαβίδ, δέομαι τῶ Θεοῦ εἰς αὐ-
τὸν τε καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτῶ μετὰ γαλήνη ἀπὸ
τῆ λαοῦ πλὴν γῆ. σάλας γὰρ ἐστὶ τῆς
βασιλείας, ἡ μείωσις τῶν βασιλευσάντων· ὡς
αὐτὸς δὲ καὶ ὁ Σαούλ ἐβόησεν αἰαρήν τὸν υἱὸν
αὐτῶ Ἰωνάθαν, ἵνα τῆ αἰαρήσῃ αὐτῶ τῆ πλῆ-
γῆ ἰάσθηται τῆ λαοῦ, εἰ μὴ φθάσας ὁ λαὸς
ὤμωσεν μὴ ἀποθανῆν ἑαυτὸν τὸν Ἰωνάθαν. Ἐὼς
σὺλκεται ὁ ἀνθρώπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώμα-
τος, οὕτως ἔτι ἡ βασιλεία σὺλκεται ἐκ τῆ βα-
σιλείας ἔτι τῶν βασιλευσάντων, καὶ ὡς ἀμῶν τῶν
τῆσας ὁ ἀνθρώπος ἀμῶν τῆσας ἐξέχει, ἔτι
τυπῆσας εἰς τὸν νότον, οὐκ ἀδικεῖ ὁ τυπῆσας
αὐτὸν, οὕτως οὐκ ἀδικεῖ Θεὸς ἔπι τοῖς τῆ βα-
σιλέων ἀποδοῦναι τὸν λαὸν πμῶν τῶν. με-
γαλῶς γὰρ οἶδεν ἀνὰ τοῖς βασιλείς ἡ πλῆγῆ
τῆ λαοῦ. τῆς γὰρ βασιλείας ἐστὶ πμῶν τῶν, ἡ
πλῆγῆ τῆ λαοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρλθ'.

Εἰ εἷς ἐστὶ Θεὸς ὁ Θεός, δηλον ὅτι καὶ πῶν τῶν
ἐκείνη) ὁ εἷς ἐν οἷ) ὁ ἀπλοῦς ἢ ὁ συλλεπτός,

A mur, vt christi vnctique fiamus: vn-
guento autem, ad recordationem eius:
qui vnguenti vnctionem, sepulturam
suam esse reputauit: ac typo quidem &
figura in praesenti, veritate autem & re-
ipsa in futuro tempore, ad communica-
tionem passionum simul & gloriae eius:
qui nos vocauit, Saluatoris CHRISTI.

QVÆSTIO CXXXVIII.

Si iustus est qui peccantē pro eo quod
peccauit, punit: quomodo Deus est iu-
stus, qui multitudinem tantam neci de-
didit, propter lapsus aliorum? lapsos au-
tem dico Ionatham & Dauidem: illum,
qui per imprudentiam ieiunium degu-
statione mellis soluerit: hunc, qui præ-
cipiti temeritate adductus, lustrum cō-
didit, & numerum populi inierit. Si-
quis vero dicat, subditos principū luis-
se supplicium: quomodo iniustus non
est, qui innoxios pœnis subiicit? & Scri-
pturæ non aduersatur; Anima qua pecca-
uerit, ipsa morietur?

SOLVTIO.

Acerbissimum esse delinquentium
regum supplicium, populi cladem, ipse
indicat beatus Dauid, Deum orans vt
in se & domum suam à populo plagam
conuertat. Regni enim est fluctuatio,
eorum qui reguntur diminutio. Consi-
militer porro Saul occisurus erat Iona-
tham filium suum; vt eius cæde, popu-
lum plaga, tamquam remedio adhibi-
to, liberaret: nisi illum occupans po-
pulus præuenisset, iureiurando interpo-
sito, non permitturum se esse vt Iona-
thas intereat. Et sicut homo ex anima
& corpore constituitur: ita regnum, ex
rege, & eis qui reguntur, coagmentatur.
Et quemadmodum si homo manibus
peccatum committens, tergo pœnas
pendat, non iniquè qui in eum animadu-
uertit agit: ita non iniuste Deus facit,
principum delicta, populi pœna coër-
cens. In magnum reges mœrorem con-
iicere solet, populi calamitas. Regni nã-
que pœna est, ciuium ipsorum plaga.

QVÆSTIO CXXXIX.

Si Deus vnus est Deus, certum fuerit,
vnde quaque cum vt vnum sit, obtine-
re: videlicet simplex aut compositum,

mortale aut immortale, genitum aut ingenitum, quod gignat aut quod gignatur. Quo igitur modo, cum Pater gignat, & Filius non gignat; atque Filius gignatur, & Pater non gignatur: Deus vnus vocari potest Pater & Filius & Spiritus sanctus: eo quod per id quod gignatur aut non gignatur, & quod gignat aut non gignat, repugnantiam obtinere putetur?

A Ὁ θνητὸν ἢ ὁ ἀθάνατον, ὁ γνητὸν ἢ ὁ ἀγνητὸν, ὁ γυνᾶν ἢ ὁ μὴ γυνᾶν. πῶς οὖν τῷ μὴ πατρὶς γνητὸς, καὶ τῷ υἱοῦ μὴ γνητὸς: καὶ τῷ υἱοῦ γνητὸς, τῷ δὲ πατρὶς μὴ γνητὸς, δυνάται εἰς Θεὸς καλεῖσθαι ὁ πατήρ, καὶ ὁ υἱός, καὶ ὁ πνεῦμα, ὅτι αὐτῶν τῶν γυνᾶσαι ἢ μὴ γυνᾶσαι, καὶ τῶν γυνᾶν καὶ μὴ γυνᾶν τὴν ἐναντίωσιν κεκτῆσθαι νομιζομένης;

RESPONSIO.

Vnus Deus est, coexistentia trium diuinarum subsistentiarum: quæ inter se distant non essentia, sed existentia modis. Differentia autem existentia modorum, non distinguit essentia unitatem. Et quemadmodum in Adamo, & Eua, & Setho, vna est essentia ratio; anima scilicet rationalis, & corpus mortale; modi vero existentia diuersi: nam Adā è terra factus est, Eua è costa, Seth è genitali semine:& in diuersis existentia modis, manet essentia ratio vna, in quam distinctio & mutatio non cadit: sic & in Deo, eo quod eadem sit personarum essentia, vnus Deus creditur, Pater & Filius & Spiritus sanctus. Nihil enim momenti ad essentia rationem cōfert, existentia modus. Proinde quæ de diuinis tribus subsistentiis eodem immutabili modo dicuntur, in eis unitatem intellige: quæ vero non eodem modo, ex eis rationem personarum existentia cognosce.

B Εἰς ἔστιν ὁ Θεὸς τῆ σπουδαίᾳ τῶν τριῶν γείων ὑποστάσεων, τῶν διαφεροσῶν ἀλλήλων οὐ τῆ οὐσία, ἀλλὰ τοῖς τῆς ὑπερξέως ἔσποισ. ἢ διαφορᾶ δὲ τῶν τῆς ὑπερξέως ἔσπων, οὐ διαφέρει ὁ ἐν τῆ οὐσία. καὶ ὡσαυτὸν ἔστι τῷ Αδάμ, καὶ τῆς Εὔας, καὶ τῷ Σήθ, εἰς μὲν ἔστιν ὁ τῆς οὐσίας λόγος: ψυχὴ γὰρ λογικὴ καὶ σῶμα θνητὸν ἔσποι δὲ τῆς ὑπερξέως διαφορᾶ: ὁ μὲν γὰρ Αδάμ γέγονεν ἀπὸ τῆς γῆς, ἢ δὲ Εὔα ἐκ τῆς πλευρῆς, ὁ δὲ Σήθ ἐκ τῆς σπέρματος: καὶ ἐν διαφορῆς τῆς ὑπερξέως ἔσποισ μὲν ὁ τῆς οὐσίας λόγος εἰς ἀδιαίρετὸς τε καὶ ἀσπαστικὸς: ἔτι δὲ ἔστι Θεὸς, τῆ αὐτότητι τῆς τῆς ὑπερξέως οὐσίας, εἰς Θεὸς πεπίστυται, ὁ τε πατήρ, καὶ ὁ υἱός, καὶ ὁ ἅγιον πνεῦμα. ἔστιν γὰρ σπουδαίᾳ τῶν τῆς οὐσίας λόγος ὁ ἔσπος τῆς ὑπερξέως. τὰ μὲν οὖν ἔστι τῶν γείων τριῶν ὑποστάσεων ὡσαύτως ἀσπαστικὸς λεγόμενα, ἐν τοῖς νόθ ὁ ἐν τῆς οὐσίας: τὰ δὲ μὴ ὡσαύτως, αὐτὰ νόθ τῶν ἔσπων τῆς τῆς ὑπερξέως.

QVAESTIO CXL.

Si CHRISTVS seipsum hæredem nominat; hunc autem, iuxta parabolam, agricolæ, hoc est Iudæi, agnouerunt: & quia agriculturæ domini esse concupuerant, hæredem tamquam hæredem necarunt: quomodo & ipse CHRISTVS, & apostolus Paulus, in tam temerario ausu imprudentia eis perhibuerunt testimonium? ille quidem, dicens, Remitte illis Pater: nesciunt enim quid faciant: hic autem, Si cognouissent, haudquaquam Dominum gloria crucifixissent.

C ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρμ'.
Εἰ κληρονομοῦν ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς ὀνομαζέσθαι, τῶν τῶν τῶν πλὴν τῶν ἰουδαίων οἱ γεωργεῖ, ποτέστιν οἱ ἰουδαῖοι, ἐπέγνωσθαι, καὶ τῆς γεωργίας δεσποῦναι γινώσκουσι ποθησόμενοι, ὡς κληρονομοῦν τὸν κληρονομοῦν ἀπέκτειναν, πῶς αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὁ ἀπόστολος Παῦλος, τῶν πολήματος αὐτοῖς ἐμάρτυρησθαι ἀγνοῖαν; ὁ μὲν λέγων, ἄφες αὐτοῖς: ἢ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν. ὁ δὲ, φάσκων, εἰ ἐγνωσθαι, εἰς τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσαύρωσθαι.

RESPONSIO.

Imprudencia siue ignoratio dupliciter dicitur. Aut enim nō sponte sua quis ignorat, cum ea res non habeat quæ

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Διζῶς ἢ ἀγνοῖα λέγεται. ἢ γὰρ μὴ βυλόμενός τις ἀγνοῖ, ὅταν τὰ πράγματα ὀδηγῶνται εἰς

acceperat: alioqui enim non fuisset persequutus Ecclesiam. Quocirca vnus CHRISTVS, peccati expers esse dicitur.

QVÆSTIO CXLII.

Si Angelus homine est præstabilior, & sacræ litteræ homines Deos appellant: quare non conuenit vt Angeli à nobis Dii nominentur?

RESPONSIO.

Quicumque Angeli in dignatione Dei conspecti sunt, aut cum hominibus egerunt, obtinuerunt & ipsi nomen Dei, sicut is qui cum Iacobo & mose loquutus est. Vocati vero sunt & homines, ay. Vtrisque autem propter commissum sibi munus, datum est obtinere Dei & dignationem & appellationem Quo munere obito, desinunt vocari dii, qui propter functionem aliquam Dei nomen acceperunt. Cum namque angelo mandaret populi procurationem seu præfecturam, ad Mosen de eo dixit; Non eris ei immorigerius; quoniam nomen meum positum est super eum. Cum vero Principibus iniungeret iurisdictionem in populo, loquutus est ad eos: Iustum iudicium iudicate: quoniam iudicium Dei est. Et iterum: Dii estis, & filii Altissimi omnes. vbi eos deos esse dixit, pro eo quod est: Dedi vobis honorem, dignationem & appellationem meam: Iraque perinde iudicate populum, atque si ego ipse iudicarem.

QVÆSTIO CXLIII.

Si Deus longe præcedit, homo autē longe decedit, quomodo non perperam homo appellatur Deus?

RESPONSIO.

Quæstio hæc nec Christiano, nec pagano congruit. Secundum vtrumque enim in decedentes præcedentis transfertur nomen, pro cuiusque opinione. Non oportet autem ex eo quod in cōfesso, sed ex eo quod in ambiguo est, quæstionem instituere.

QVÆSTIO CXLIIII.

Si Deus habet subsistentiam existentem, & voluntatem inexistentem, & Filium existentem: quomodo tot modis compositus, simplex dicitur?

Α 105. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐδίωξε τὴν ἐκκλησίαν. διὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ μόνου λέγεται ἀναμάρτητος γενόμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρμβ'.

Εἰ ὁ ἀγγέλος τῶ ἀνδραπόου ἀνώτερος, καὶ θεοὺς τοὺς ἀνδραποῦς ἐξ ἑαυτοῦ ὀνομάζει, πῶς οὐκ ἀρμόζει καὶ τοὺς ἀγγέλους θεοὺς πρὸς ἑαυτοῦ ὀνομάζεσθαι;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τῶν ἀγγέλων ὅσοι ἐν τάξει Θεῶ ἀφῆσαν, ἢ ἐλάλησαν τοῖς ἀνδραποῦς, ἐγράψασι καὶ αὐτοῖς τῶ Θεοῦ τὴν κλήσιν, ὡς ὁ λαλήσας τῶ Ιακώβ καὶ τῶ Μαυσῆ ἐκλήθησαν διὰ καὶ οἱ ἀνδραποῦ θεοί. ἕκαστος δὲ, διὰ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ χρείαν, ἐδόθη τῶ Θεοῦ τὴν τάξιν καὶ τὴν προσηγορίαν ἔχον· πληρωθείσης δὲ τῆς χρείας, παύονται τῶ καλεῖσθαι θεοὶ οἱ χρείας τῆς ἐνεκεν εἰληφότες τῶ θεῷ τὴν κλήσιν. ὅτε μὲν γὰρ ἐνεχείρισε τῶ ἀγγέλω τὴν ἐπιτασίαν ἔχον, ἔφασκε ὁ Μαυσεῖ πρὸς αὐτόν, μὴ ἀπειθήσῃς αὐτῷ· ὅτι ὄνομα μοι κεῖται ἐπὶ αὐτόν. ὅτε δὲ ἐνεχείρισε τοῖς ἀνδραποῦς τὴν κρίσιν τῶ λαοῦ, φησὶ πρὸς αὐτοὺς, δικαίαν κρίσιν κρίνατε· ὅτι ἡ κρίσις τῶ Θεοῦ ἐστὶ. καὶ πάλιν, ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πρῶτες. θεοὺς αὐτοῖς ἐλέγη, ἀπὸ τῶ, ἔδωκε ὑμῖν τὴν πρῶτην τὴν ἐμὴν, καὶ τὴν τάξιν, καὶ τὴν κλήσιν· ὡς οὕτως ἐμοῦ κρίνοντος, οὕτως κρίνατε τὸν λαόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρμγ'.

Εἰ ἡ ἀφαναβέβηκα μὲν ὁ Θεός, ἀφαναβέβηκε δὲ ὁ ἀνδραποῦς, πῶς οὐκ ἀπέκταντο ὁ ἀνδραποῦς Θεός προσηγορεύσθαι;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Αὕτη ἡ ἐρώτησις οὔτε Χριστιανῶ ἀρμόζει, οὔτε Ἑλλήνων. καθ' ἕτερον δὲ εἰς τοὺς ὑποβέβηκεται μετῴνεται τῶ ἀφαναβέβηκτος ἢ κλήσις, κατὰ τὴν ἐκάστου δόξαν. οὐ γὰρ δὲ ἐκ τῆς ὁμοιογενειῶν κατὰ σκοπέλλειν τὴν ἀπορίαν, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀμφιβολίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ρμδ'.

Εἰ ἔχει ὁ Θεός ὑπόστασιν ὑπάρχουσαν, καὶ βουλήν ἐνυπάρχουσαν, καὶ υἱὸν ὑπάρχοντα, πῶς ἐκ τούτων συγκείμενος, ἀπλοῦς ὀνομάζεται;

vnnum esse Deum opificem & procuratorem mundi vniuersi; quem sanctæ Christianorum litteræ annunciant, oraculis earum testimonio diuinarum virtutum confirmatis. Penes hunc futurarum rerum est prædictio iuxta & euentus. Quæ hūc autem deprædicant Scripturæ, Græcorum deos proscribunt. *Si mutabunt*, ait, *gentes deos suos; & ipsi non sunt dii*. Quorum vero dii non sunt dii, horum etiam vates veritatis non sunt prophetæ: neque eorum diuinatione inuitabilem, verumque & certum habet exitum. Nam vti longe absunt à vera diuinitate & numine; ita quoque à futurorum semoti sunt præscientia & diuinatione. Quandoquidem autem profanæ à sacris nostris gentes multifariam, ac præcipuè in bellis quæ inter se gerebant, oraculis utebantur: statuit de illis pro volūtate sua, Christianorum Deus. Testatur hoc Alexandri & Darii bellū: quorum ille alterius confirmauit, alterius autem abrogauit ab oraculis edita responsa. Testatur quoque Assyrii aduersus multos & potentes populos gestum bellum; quod Deus *virgam furoris & ferram* vocauit: quandoque dicens: *Ecce Assyrius, virga furoris mei est; aduersus gentem peccatricem [mittam] eum*. quandoque de eo inquit: *Numquid [exaltabitur] ferra absque eo qui trahit illam? Sane quidem quod Assyrius per prosperum responso- rum quæ à diis suis per vates acceperat euentum, tamquam ferra conscidit & dilacerauit miserabiles gentes: quæ & ipsæ, itidem vt ille, oraculis confisæ, cū ipso bello confligere, & spe acceptorum responso- rum decidere: permittente deo id est factum: vt scilicet oracula Assyrii votis responderent, gentes autem vaticiniis suis fallerentur. De quibus deus per prophetam Esaiam: Remisi, inquit, manum meam. Assyrius vero; Numquid, ait, liberarunt dii gentium terram eorum de manu mea, vt eruat Dominus Hierusalem ex manu mea? iuxta accepta oraculorum per vates responsa, Assyrius huiuscemodi proloquutus est verba, & contra gentes, & contra Hierusalem. Atque is aduersus gentes euentu oraculorum felici est potitus, Deo permittente: aduersus Hierosolyma autem, eorundem exitu potitus non est, Deo non permittente. Quomodo igitur oraculo decepti sunt septē*

A ὁμολογησάντων, ὅτι ἐστὶ Θεὸν δημιουργόν τε καὶ
 παρονοστήσαντα τῷ κόσμῳ πάντων, ὃν καὶ ἀγγέλοι
 αἱ θεῖαι τῆς Χριστιανῶν γραφῆς λογίζονται θεῖας δυ-
 ναμίες μεμύηται ἰδούσι. πρὸς δὲ ἔστι τῶν μελ-
 λόντων ἢ τε παρορρήσις καὶ ἡ ἐκβάσις. ἐκδοκίμοι
 ὅτι αἱ γραφαὶ αἱ τῶν καὶ ἀγγέλλουσαι, τοῖς τῶν
 Ἑλλήνων Θεοῖς: εἰ ἀλλὰ ἔξοσι, Φησὶ, τὰ ἔθνη τοῖς
 Θεοῖς αὐτῶν. Ἐ, αὐτοὶ οὐκ εἰσὶ θεοί. ὧν δὲ οὐκ
 εἰσὶν οἱ θεοὶ θεοί, τούτων οὐδὲ οἱ μάρτυρες εἰσὶν
 ἀληθείας παρορρήται. ἔδῃ ἡ αὐτῶν παρορρήσις
 ἀναπόδραστον τε ἔστι ἀληθῆ ἔχει τὴν ἐκβάσιν.
 ὡς ἄρα γὰρ εἰσὶ μακρὴν τῆς ἀληθιῆς θεότητος,
 ἔτι καὶ τῆς τῶν μύητων παρορρήσις. ὅτι δὲ καὶ
 ἐν τῇ μάχῃ τῶν Ἑλλήνων παρὲς Ἑλλήνας, τῶν
 πολυέσπων, μάλιστα ἐν τοῖς πολέμοις, τῆς μαν-
 τείας χρησαμένων, ὁ τῶν Χριστιανῶν Θεὸς τῆ
 ἰδίαν ἔτισσε βαλῆσιν, μύηται μὲν ἡ μάχη Α-
 λεξανδρου καὶ Δαρείου. τῆ μὲν κρατῶν τὰ
 μάρτυρας, τῆ δὲ, καὶ ἀργήσις. μύηται δὲ καὶ ἔ-
 Ασυρίαι ἡ μάχη ἣν εἶχε παρὲς τὰ ἄλλα πολ-
 λα ἔστι ἰσχυρὰ ἔθνη, ἡ δὲ Θεὸς ῥάβδον τῆς ὀργῆς
 καὶ ἰσχυρὰ ἐκάλεισε, ποτὲ μὲν λέγων, ἰδοὺ ὁ Α-
 σύριος, ῥάβδος ἐστὶ τῆς ὀργῆς μου, ὅτι ἔθνος ἀμύ-
 ηται [ἀποσταλά] αὐτῶν. ποτὲ δὲ λέγων παρὲς
 αὐτῶν, μὴ [ὕψω θήσεται] ἰσχυρῶν αὐτῶν τῶν ἔλκεν-
 τος αὐτῶν; καὶ τοῖς . . . ὁ Ασύ-
 ριος ὅτι καὶ τῶν ἔθνη τῆς ἰσχυρίας τῶν χρησιμολογημέ-
 νων οἷς εἰληφὲ παρὲς τῶν Θεῶν αὐτῶν. Δὲ τῶν
 μαντείων, παρὲς καὶ ἀπαρῶσαι τὰ ἐλεεινὰ ἔθνη
 τὰ ὁμοίως αὐτῶν, τῆ πεποιθήσῃ τῶν χρησιμῶν,
 συμβεβληκῆτα αὐτῶν εἰς πόλεμον, ἔστι ἀποτετυ-
 χηκῆτα τῆς Δὲ τῶν χρησιμῶν ἐλπίδος, τῶ Θεοῦ
 συγχρησῆτος, ἔπιτυχεῖν μὲν τῶν χρησιμῶν τῶν
 Ασύριον, ἀπέτυχε δὲ τὰ ἔθνη. παρὲς ὧν ὁ μὲν
 Θεὸς Δὲ τῶν παρορρήτου Ησαίου Φησὶν, ὁ Θεὸς
 αἰήκα τὴν χεῖρα μου, καὶ ἔξορῶ θησῆμ. ὁ δὲ
 Ασύριος Φησὶ, μὴ ἐρῶσῆμο οἱ θεοὶ τῶν ἔθνων
 τῶν γὰρ αὐτῶν ἐκ τῶν χερῶν μου, ὅτι ῥύσεται
 κύριος τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκ τῆς χεῖρας μου; καὶ δὲ
 τοῖς χρησιμοῖς οἷς ἐδέξατο ὁ Ασύριος παρὲς
 τῶν μαντείων, τοιαύτως ἐφθέρξατο Φωνῆς, ἔστι καὶ
 τῶν ἔθνων, καὶ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ. καὶ τῶν Θεοῦ
 συγχρησῆτος, ἐπέτυχε ὁ Ασύριος τῶν χρη-
 σιμῶν καὶ τῶν ἔθνων. καὶ δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ,
 ἀπέτυχε τῶν χρησιμῶν, τῶ Θεοῦ μὴ συγχρη-
 σῆτος. πῶς οὖν ἀπέτυχε τῶν μαντείων οἱ ἐπί-
 ὅτι

ἔπι Θήβας τῆ δ' ἄδ' ἀπολέσται πλὴ πόλιν; ἢ γὰρ ἀποτυχία τῆς μαντείας, ἔλεγχος γίνεται τῆς ἀδελφείας τῆ Θεοῦ τῆ δ' ἄδ' τῆς μαντείας περιμυθισμῶτος τὰ ἀέκβατα, καὶ εἰ καὶ πλὴ ἀψευδῆ τῆ φησὶ Φωνίω, χωρὶς Θεοῦ φησὶ οὐ πεσεῖται ἔπι τῆς γῆς· πολὺ μᾶλλον ἔσθ' ὄλον, ἢ πόλις ὄλη, ὅτι αὐτὸ ἀπόλειτο μὴ τῆ Θεοῦ συγχρησμῶτος. ὅτι δὲ πρῶτον ἔθνος Ἑλλήων ἐκ τῶν ἔθνων Ἑλλήων ἀπολλύμενον ἐκ τῶν ῥαβδῶν καὶ ῥαβδῶν τῆς ὄργης τῆ Θεοῦ ἀπόλλυται, φανερόν κατέστηκεν ὅτι τῆ πρὸς τῆ Ἀσσυρίου εἰρημῶν· ἐπὶ δὲ εἰς τὰ πρὸς τῆ Ἑλλήων πρὸς τῆ μούτης Τειρεσίᾳ εἰρημῶν, πρὸς τῆ πασῶν ἔστι κατὰ γέγραφα, πῶς ἐδέχεται τὰ δι' αὐτῆς λεγόμενα ἐπὶ ἀληθῆ; φασὶ γὰρ πρὸς αὐτῆς ἄδρα καὶ γυναῖκα γενέσθαι αὐτῶν, καὶ ἀμφοτέρων ἔχῃ τῆς πλασῆς, καὶ πολλὰς μάχας τῆ Θεῶν ἀγαθῶν. ἀφ' ἑαυτῶν πλὴ ἀγίαν, ἢ μὴ Ἡρα, χολωθεῖσα αὐτῆς, ἐπῆρσεν αὐτῆν· ὁ δὲ Ζεὺς, εἰς τῆς ἀμύθιας τῆς πηρώσεως αὐτῆς, ἐξέλεσται αὐτῆς πλὴ μούτι κῆν. ἀλλ' εἰ ἀλλοτρία πίστεως ἐκ τῆς παρὰ τῆς αὐτῆς μούτι κῆν, πῶς ἐδέχεται ἀληθῆ ἐπὶ τὰ ἑαυτῆς μούτι κῆν; ἐπὶ δὲ εἰ, καθὼς φασὶν Ἑλλῆες, τὰ ἑαυτῶν Μοῖραν ἔπι κλωθῶν, ἀδύνατον ἔστιν ἀνακλωθῶν, πῶς ὅτι εἰσὶν ἀδελφῆς αἱ μούτι κῆν πῶς αὐτῆς χρωμῶν, τῆς Μοῖραν ἔπι τῆ ἀναπόδρασαν τέλος ἀγαθῶν ἀγροσῶν τὰ ἑαυτῶν ἔπι κλωθῶν; ἀλλ' εἰ τῶν οὕτως ἔχῃ, πῶς ὅτι εἰσὶ ψευδεῖς αἱ τε Μοῖραι, ἔτι αἱ μαντεῖαι, ἑαυτῶν ἀλλήλων ἀναγροσῶν; πῶς δὲ ὅτι ἔστι ὁ Μεναικῆς μάτι κατὰ σφάλας ἐαυτῶν, καὶ τῆ δοκῶν τῆ μαντεία, τῆς ἀγίας τῆ ἀναγροσῶν μὴ πῶς πολεμῶν, σώζεσθαι δὲ πλὴ πόλιν, μὴ ὅτι τῆ δαίμονος τῆ δ' ἄδ' μούτι κῆν χρηματισμῶτος ἐκ ἀρχῶν, ἀλλ' ὅτι τῆς τῆ δεσπότης τῆ ἀληθινῆ Θεοῦ συγχρησῶτος;

A illi duces apud Thebas, quo minus urbem eam prorsus excinderent? Adversus videlicet oraculi exitus, eius dei à quo per divinationem ea sunt prænunciata, quæ eventu ad rem non sunt collata, coarguit infirmitatem. Ac si, iuxta minime fallacem Servatoris vocē, absque Deo ne passer quidem in terram cadit: multo profecto minus populus uniuersus, aut vrbs tota interit, Deo non permittēte. Quod vero quæuis profana gēs, quæ à gēte itidē profana extincta est, virga & ferra furoris Dei, interierit, manifesto apparet ex his quæ de Assyrio sunt dicta. Ad hæc, si ea quæ à Græcis de Tiresia vate memorata sunt, omni ex parte sunt ridicula: quomodo fieri potest, vt quæ ille dixerit, vera fuerint? fertur enim de eo, virum ipsum & fœminam fuisse, & vtrorūque habuisse formas, & multas inter deos medium diremisse contentiones. Quam ob causam, iratam illi Iunonem, cæcitatem immisisse: Iouem autem, vt casum eius solaretur, diuinatione illum donauisse. Porro cum incredibilia sint, quæ de ipso fabulose narrata sunt, qui fieri potest, vt vera fuerint quæ ab ipso sunt vaticinante pronuntiata? Denique si, pro eo atque Græci dicunt, quæ à Parcæ fufis suis inuoluta sunt reuoluere possibile non est; quomodo oracula non sunt eis inutilia qui illis vtuntur, Parcæ ad finem ineluctabilem necessitate ea perducētib; quæ earum sint inuoluta fufis? Quæ si ita habent, quomodo falsæ non sunt quæ aliæ ab aliis tolluntur, Parcæ videlicet, & diuinationes? Quomodo vero Menæceus non frustra seipsum necauit de oraculi sententia: cum causa, vt hostes occiderentur, vrbs autem seruarietur, non ex dæmone, qui per vatem responsum edidit, sed ex Domino ipso vero Deo, qui id permisit, exstiterit?

TT